

**ÖSZTÖNZŐK ÉS KORLÁTOK A KIS ÉRTÉKŰ
KÖVETELÉSEK PERBELI ÉRVÉNYESÍTÉSE SORÁN
HAZÁNKBAN ÉS EGYES EURÓPAI ÁLLAMOKBAN**

Dr. Horváth Edit Írisz

-Doktori értekezés-

Témavezető: Prof. Dr. Harsági Viktória
tanszékvezető egyetemi tanár

Budapest, 2018

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi Doktori Iskola

A kézirat lezárva: 2018. február 14.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	5
I. Bevezetés – A kis értékű követelések perbeli érvényesítésének elméleti alapjai.....	11
1. Előszó – az értekezés célja.....	11
2. A dolgozat szerkezete	13
3. A dolgozat kiinduló hipotézisei	15
4. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése – az alapelvek és követelmények keresztüztüében.....	16
4.1. A tisztességes eljárás elve.....	16
4.2. A polgári perek hatékonysága.....	21
4.2.1. A hatékonyság és az alapelvek	21
4.2.2. A kis értékű követelések perbeli érvényesítésének hatékonysága	22
4.2.2.1. A hatékonyságról	22
4.2.2.2. A kisértékű perek joggazdaságtani hatékonysága	23
4.2.2.2.1. Joggazdaságtani hatékonyság	23
4.2.2.2.2. Hatékonyság a felek oldalán – A racionalitás.....	24
4.2.2.2.3. A perindítási költségek és általában a perköltségek szűrő szerepe a kis értékű perek esetében.....	25
4.2.2.2.4. Társadalmi hatékonyság	32
4.3. A jogorvoslathoz való jog.....	33
5. Eljárási megoldások az eljárások gyorsítására a kis értékkel bíró követelések esetében	37
II. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése Hazánkban.....	43
1. A kis perértékű ügyek története Magyarországon	43

1.1. A szóbeli perek bíróságai	44
1.2. A polgári törvénykezési rendtartás.....	45
1.2.1. Sommás eljárás az 1868. évi. LIV. törvénycikk alapján	46
1.2.2. Községi bíráskodás az 1868. évi LIV. törvénycikk alapján	47
1.3. A kisebb polgári peres ügyekben való eljárás	48
1.4. Sommás eljárás az 1893. évi XVIII. törvény alapján.....	51
1.4.1. A törvény létrejöttének előzményei	51
1.4.2. A sommás eljárás	51
1.5. 1911. évi I. törvény a polgári perrendtartásról	53
1.5.1. A törvény létrejöttének előzményei	53
1.5.2. Eljárás az 1911. évi I. törvénycikk alapján – a járásbírói eljárás.....	54
1.5.3. Eljárás a sommás visszahelyezési és a sommás határperekben	56
1.5.4. Községi bíráskodás az 1911. évi I. törvény alapján	59
1.6. 1952. évi III. törvény a Polgári perrendtartásról	61
1.7. Összegzés	63
2. A kisértékű perek – az 1952. évi III. törvény szabályai 2009 és 2017 között.....	65
2.1. „Kisértékű per” – „kis pertárgyértékű ügy”	67
2.2. Kisértékű per – különleges per?	68
2.3. A kisértékű per fogalma	70
2.4. A kisértékű perek a gyakorlatban.....	78
2.5. A tárgyalás előkészítése	86
2.6. Tárgyalás a kisértékű perekben	89
2.6.1. Az első tárgyalási nap	89
2.6.2. A tárgyalás elmulasztásának következményei	92
2.6.3. A folytatólagos tárgyalás.....	93
2.7. Keresetváltogatás – viszontkereset – beszámítási kifogás	96
2.8. Bizonyítás a kisértékű perekben.....	97

2.9. Határozatok a kisértékű perekben	98
2.10. Perorvoslatok a kisértékű perben	100
2.10.1. Fellebbezés.....	100
2.10.2. Perújítás	106
2.10.3. Felülvizsgálat	108
2.11. A kisértékű perek hatékonysága	110
2.12. Összegzés - A kisértékű perek	112
2.13. A Kúria elnöke által felállított, a kisértékű perekkel kapcsolatos jogalkalmazási problémákkal foglalkozó konzultációs testület állásfoglalásai.....	117
3. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése 2018. január 1-je után	119
3.1. A kisértékű perek kiküszöbölése az új Polgári perrendtartásból	119
3.2. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése a 2016. évi CXXX. törvény alapján	119
3.2. Összegzés.....	121
III. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése egyes európai államokban.....	125
1. A jogösszehasonlítás fontossága.....	125
2. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése az Egyesült Királyságban	127
2.1. A small claims track, a fast track és a multi-track eljárások.....	128
2.2. A small claims track	130
2.2.1. A small claims track lefolytatására irányuló kereset	130
2.2.2. Képviselő	131
2.2.3. A tárgyalás előkészítése.....	131
2.2.4. A felek előzetes meghallgatása	132
2.2.5. Tárgyalás.....	133
2.2.6. Eljárás tárgyaláson kívül.....	134
2.2.7. Döntés a small claims track keretében.....	135
2.2.8. Jogorvoslat	135

2.2.9. Költségek a small claims track esetében	135
2.3. Összegzés	136
3. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése Németországban	138
3.1. A német diszkrecionális eljárás alkalmazási területe	139
3.2. A bíróság eljárása diszkrecionális jogkörben	142
3.2.1. Az eljárás főbb jellemzői.....	142
3.2.2. Tárgyalás a diszkrecionális eljárásban	144
3.2.3. Bizonyításfelvétel a diszkrecionális eljárásban	146
3.2.4. Ítélet a diszkrecionális eljárásban.....	146
3.2.5. Jogorvoslati lehetőségek a diszkrecionális eljárásban hozott ítéletekkel szemben	147
3.3. Viták a diszkrecionális eljárás alkotmányossága kapcsán	148
3.4. Összegzés	149
4. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése Olaszországban	150
4.1. Giudice di pace.....	151
4.2. A giudice di pace eljárása.....	153
4.2.1. Az eljárás karakterisztikuma	153
4.2.2. Kereset a giudice di pace előtti eljárásban	154
4.2.3. Képviselő.....	155
4.2.4. Tárgyalás - Bizonyítás.....	155
4.2.5. Döntés a giudice di pace előtt folyó eljárásban.....	157
4.2.6. Jogorvoslat a giudice di pace döntése ellen	157
4.3. Ex equo et bono eljárás	159
4.4. Összegzés	159
5. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése Svájcban	161
5.1. Az egyszerűsített eljárás és a sommás eljárás elhatárolása – alkalmazási terület..	161
5.2. Az egyszerűsített eljárások.....	164

5.2.1. Az egyszerűsített eljárásokról általában	164
5.2.2. A felek és képviselőik.....	165
5.2.3. Kereset az egyszerűsített eljárásban	165
5.2.4. Perköltség-biztosíték az egyszerűsített eljárás keretében	166
5.2.5. Perbehívás	166
5.2.6. Idézés a tárgyalásra és nyilatkozat.....	166
5.2.7. A tárgyalás, intézkedések a pervezetés körében.....	167
5.2.8. A tényállás megállapítása, a bizonyítás	167
5.3. Az egyszerűsített eljárások formái.....	169
5.4. Perorvoslatok az egyszerűsített eljárásban	170
5.4.1. Fellebbezés.....	170
5.4.2. Felfolyamodás.....	171
5.4.3. Felülvizsgálat	172
5.5. Összegzés.....	173
6. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése Ausztriában és Franciaországban ..	175
6.1. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése Ausztriában	175
6.2. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése Franciaországban	175
7. A kis értékű követelések perbeli érvényesítésének európai megoldásai – Összegzés	179
IV. Összegzés – a hipotézisek megválaszolása	187
Köszönetnyilvánítás.....	195
Hivatkozott irodalom	197
Melléklet – Az empirikus kutatás kérdőíve	207

I. Bevezetés – A kis értékű követelések perbeli érvényesítésének elméleti alapjai

1. Előszó – az értekezés célja

Életünk során számtalan alkalommal kerülünk olyan helyzetekbe, mikor látszólag kis dolgokat kell eldöntenünk, csekély jelentőségű ügyekben kell eljárunk. Ezen ügyek „kicsi” volta, csekély jelentősége azonban egy relatív fogalom, ugyanis ami egyikünknek jelentéktelen ügy, az a másikunknak akár hűsbavágó jelentőséggel is bírhat. Különösen így van ez, ha a szóban forgó ügy pénzben is kifejezhető. Ezért úgy gondolom, hogy a jogalkotó különösen nagy felelősséggel bír azon a téren (is), hogy milyen ügyhöz milyen jelentőséget társít, mennyire tekinti és kezeli a kis értékkel bíró ügyeket csekély jelentőségűeknek és ennek nyomán mennyiben egyszerűsíti le ezen ügyek vonatkozásában az eljárást.

Már joghallgatóként is az érdekelt különösen, hogy egy-egy eljárásban mennyire lehet a felek közötti esetleges erőfölény-különbségeket eljárásjogi eszközökkel kiegyenlíteni, a bíróságok előtti eljárásokban melyek azok a jogintézmények, melyek ezt a célt hivatottak szolgálni. A jelen doktori értekezés megírását évekkkel ezelőtt azzal kezdtem el, hogy azt szerettem volna megvizsgálni, vajon a kis értékű követelések esetében – melyekről feltételeztem, hogy tipikusan „kisemberek” lesznek valamelyik féli oldalon – hogyan próbálja meg a jogalkotó kiküszöbölni a felek közötti gazdasági, tudásbéli, jogi jártasságbeli és egyéb különbségeket. Ám az évek során rájöttem, hogy a kis értékű követelések perbeli érvényesítése ennél mélyebb és átfogóbb kérdéseket is felvet, melyek esetében az erőfölény-különbség kiegyenlítése lényegében kevés szerephez jut, ezért más kérdésekre kezdtem el fókuszálni és hipotéziseket felállítani.

Céлом végül az lett, hogy egy újfajta megközelítésben ismertessem a polgári eljárásjognak a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozó, számomra rendkívül izgalmas és érdekes területét, még ha az elmúlt években kettő doktori értekezés is született a jelen dolgozat témájához nagyon közel álló témákban.¹ Fontos tehát

---

¹ Nyilas Anna: A polgári per egyszerűsítésének és gyorsításának eszközei az európai jogrendszerekben, különös tekintettel a kis értékű követelésekre vonatkozó eljárásokra. Doktori értekezés. Debreceni Egyetem. 2011., valamint Pallós Nikolett: A kisértékű per szabályainak perrendi kompatibilitása -

tisztázni, hogy miben jelent újdonságot ez a dolgozat. Az értekezés címéből is kiviláglik, hogy a kis értékű követelések *perbeli* érvényesítésének lehetőségei és modelljei kerülnek bemutatásra és elemzésre: a peren kívüli és egyéb megoldások nem képezik az értekezés tárgyát. A kis értékű követelések perbeli érvényesítésének feltárása kapcsán igyekszem interdiszciplináris módon a témához fordulni, így nemcsak jogi, hanem jogtörténeti, joggazdaságtani szempontokat is figyelembe veszek az elemzésem során, emellett empirikus módon is megközelítem azt. A jogtörténetiség szempontjából egyedisége a dolgozatnak, hogy nem ragadok ki egy-egy korábbi szabályozást, hanem a téma kapcsán érvényesülő jogi szabályozás teljes fejlődési ívének feltárására és bemutatására törekszem: a reformkori szabályoktól egészen a hatályos szabályokig. A kis értékű követelések perbeli érvényesítését a viszonylag újszerű joggazdaságtani megközelítésben is megvizsgálom: ezt főként általánosságban teszem, ugyanakkor kitérek a magyar szabályozási sajátosságokra is. Mindezt kiegészítve az általam 2013 tavaszán végzett empirikus kutatás eredményeivel, egy reális kép vázolható fel a 2017. december 31-ig hatályban volt kisértékű perekre vonatkozó szabályok érvényesüléséről. Végül, természetesen az új Polgári perrendtartás szabályait is feldolgozom.

A kis értékű követelések kapcsán viszonylag széles körű összehasonlításra törekszem, így hat európai államnak a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére szolgáló eljárását írom le, s a magyar szabályok vizsgálatával összesen hét modell azonosságait és különbözőségeit mutatom be. Az európai közösségi jog vívmányaként létrehozott kis értékű követelések európai eljárásának részletes tárgyalásától azonban eltekintek, főként azért, mert ez túlfeszítené a jelen dolgozat kereteit, de azért is, mert az ezt az eljárást szabályozó rendelet² inkább egyfajta keretszabályozási jelleggel bír és nehezen helyezhető összehasonlító kontextusba a nemzeti eljárási szabályokkal.

Jelen értekezés célja tehát a kis perértékű ügyek kapcsán alkalmazott európai nemzeti modellek összehasonlító vizsgálata, a hasonlóságok feltárása, a felfedezhető tendenciák, ciklikusságok bemutatása.

Dogmatikai elemzés jogtörténeti és európai kitekintéssel. Doktori értekezés. Szegedi Tudományegyetem. 2011.

² Az Európai Parlament és a Tanács 861/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről.

2. A dolgozat szerkezete

Dolgozatom jelen fejezetében a hipotézisek felállítása után a kis értékű követelések perbeli érvényesítésének legfontosabb elméleti alapjait, az alapelvek párhuzamos érvényesülését igyekszem bemutatni. Ezzel egyértelműbbé, megalapozottabbá válnak az e körben alkalmazott megoldások, így az egyes országokban érvényesülő szabályozások összehasonlító elemzése révén konzekvens következtetések lesznek a későbbiekben levonhatóak. Emellett a hatékonyság oldaláról közelítem meg és próbálom meg elemezni a kis értékű követelések perbeli érvényesítésének témáját. A hatékonyság alatt e körben nem csak az eljárásjogi hatékonyságot értem, hanem a közgazdaságtan oldaláról, joggazdaságtani szempontból is górcső alá veszem ezen eljárásokat és ezen modern és dinamikus fejlődő tudományterület segítségével tudok újabb következtetéseket levonni többek között arra nézve is, hogy melyek azok a tényezők, melyek befolyásolhatják a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére irányuló eljárások megindítását, valamint hogy össztársadalmi szinten értéküknek megfelelő befektetéssel járnak-e ezek a perek.

Az elméleti alapok felvázolása után a kis értékű követelések perbeli érvényesítésének magyar megoldásaival foglalkozom. E körben hosszas jogtörténeti vizsgálódást tartok szükségesnek, hiszen a 2017-ig hatályos kisértékű perekre irányadó szabályozás kapcsán kulcsfontossággal bírnak a jogtörténeti előzmények, melyek közül különösen kiemelkedik a XIX. század utolsó évtizedében létrehozott sommás eljárás. Ennek hatása ugyanis mind a mai napig érvényesül, ráadásul nem csak a kis értékű követelések esetében, hanem annak az 1911. évi polgári perrendtartás előzményei között betöltött minta-szerepére tekintettel a rendes eljárások esetében is. A kisértékű perekre vonatkozó szabályok összesen 9 évet éltek meg és az eljárás tulajdonképpen „csak” fakultatív jelleggel bírt, így annak gyakorlati tapasztalatokon alapuló elemzése csak nagyon szűk körben vált lehetségessé: ezért egy empirikus kutatást folytattam melynek eredményeit is beépítettem a dolgozatba. A jogtörténeti előzmények elemző bemutatása után természetesen sor kerül a hatályos, 2018. január 1-je utáni szabályozás tárgyalására is.

A hazai szabályok elemzése után következik az egyes európai államok kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán irányadó nemzeti szabályozásának bemutatása. E körben kutatásaim nem csak az Európai Unió tagállamaira terjedtek ki. Így tehát Ausztria, Egyesült Királyság, Franciaország, Németország, Olaszország mellett Svájc vonatkozó polgári eljárásjogi szabályai is vizsgálat tárgyát képezték. A fejezet

végén megpróbálom feltárni azon eljárási elemeket, tipikus vonásokat, melyeket a nemzeti jogalkotók egyaránt alkalmaztak a perek e speciális típusát illetően. Ezen eljárási elemek azonosításával fedezhetjük fel azokat a főbb vonásokat, melyek a vizsgálat tárgyát képező jogrendszerekben megegyeznek, illetőleg eltérnek, lehetővé téve ezáltal egyfajta minta-, avagy modelleljárás létrehozását.

Az értekezés utolsó érdemi, összegző fejezetében a jelen fejezetben felállított és az értekezés több pontján és különösen az utolsó fejezetben alátámasztott – vagy éppen megcáfolt – hipotézisek kapcsán foglalom állást.

3. A dolgozat kiinduló hipotézisei

A kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán több, egymásba kapcsolódó hipotézist is felállíthatunk, melyek helyességét az elméleti, alapelvi kérdések tisztázásával, valamint a vonatkozó hazai és külföldi szabályozás feltárásával, illetve a magyar eljárás vonatkozásában a jogtörténeti háttér megvilágításával igyekszem majd igazolni:

1. Hipotézis:

A kis értékű követelések perbeli érvényesítése esetében tipikusan jelen van egyfajta erőfölény-különbség a felek között.

2. Hipotézis:

A kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán az egyes államok hasonló eljárásjogi megoldásokkal élnek annak érdekében, hogy az eljárásjogi alapelvek egymással való összeütközéseit feloldják és az ezen eljárásokkal szemben támasztott követelményeknek eleget tegyenek.

3. Hipotézis:

Az 1952. évi III. törvény kisértékű perekre vonatkozó szabályozása nem töltötte be a szerepét, ezért indokolt volt ezen eljárás eltörlése az új Polgári perrendtartással.

4. Hipotézis:

A kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozó különös eljárások manapság eltűnőben vannak az egyes nemzeti jogrendszerekben. Ennek fő okaiként az egységesülés és a transzparencia követelménye jelölhető meg.

5. Hipotézis:

A kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán alkalmazott eljárások megjelenése és eltűnése egyfajta ciklikusságot mutat.

4. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése – az alapelvek és követelmények kereszttüzében

Nehéz feladat hárul a jogalkotókra a polgári eljárásjogi szabályok kidolgozása kapcsán (is), ugyanis e körben számtalan alapelv ütközik egymással, illetve a kitűzött jogpolitikai célokkal, s e képet tovább árnyalhatják az egyéb – cseppet sem mellékes – célok, tényezők. Különösen igaz ez a kis értékű követelések kapcsán, hiszen e körben éppen maga a per tárgya ösztökélné a jogalkotót az eljárásjogi szabályok egyszerűsítésére, illetve a jogalkalmazókat egy egyszerűbb eljárásra, noha ez sok esetben az eljárásjogi garanciák korlátozásával, esetleg megszűnésével, a polgárok igazságszolgáltatásba vetett bizalmának, jogbiztonságérzetének csökkenésével járhat. Fontos tehát megtalálni az egyensúlyt e téren.

A jelen alfejezetben ezeket az eljárásjogi alapelveket veszem számba:

4.1. A tisztességes eljárás elve

Az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény 6. cikke értelmében mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság méltányosan, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogaival és kötelességeivel kapcsolatos jogvitájában. Ezt erősíti meg az Alaptörvény is a XXIV. cikkében, mely kimondja, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. Ezt konkretizálja aztán az Alaptörvény XXVIII. cikke, mely lényegében az Egyezmény szövegét veszi át. Ebből egyértelműen kiderül, hogy rendkívül összetett ez az Egyezmény által rögzített emberi jog: több elemből áll, mint például a bírósághoz fordulás joga, törvényes bíróság és bíró, függetlenség, pártatlanság, a tárgyalás joga, döntési kötelezettség, a képviselőhez való jog, a fegyveregyenlőséghez való jog, de – általában és az értekezésem szempontjából is – kiemelt szerepet játszik az ésszerű időn belüli eljáráshoz való jog.

Ezen nemzetközi és alkotmányos kötelezettségének próbált meg tehát eleget tenni a magyar jogalkotó, mikor a Polgári perrendtartás szabályai közé illesztette az ügyek ésszerű időn belül való befejezésének követelményét. E követelmény megjelenik a régi Pp. 2. § (1) bekezdésében, ahol a jogalkotó a bíróság feladatává teszi, hogy a feleknek a

jogviták elbírálásához, a perek tisztességes lefolytatásához és ésszerű időn belül történő befejezéséhez való jogát érvényesítse. Az ésszerű idő kategóriáját azonban a jogalkotó lényegében saját magával magyarázza, így tulajdonképpen a jogelv tényleges érvényesülését meglehetősen ellehetetleníti, mikor kimondja, hogy a per befejezésének ésszerű időtartama a jogvita tárgyát és természetét, valamint az eljárás lefolytatásának egyedi körülményeit is figyelembe véve határozható meg.³ E némileg hiányos szabályozást enyhíti az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlása, mely felhívta a figyelmet arra, hogy miként kell értelmezni az ésszerű idő követelményét: *„Rendes körülmények között a pert legfeljebb két tárgyaláson kell befejezni: az első esetlegesen az előkészítő tárgyalás és a második folyamán történik a bizonyítás felvétele, a felek előadásai és ha lehetséges, az ítélet meghozatala.”*⁴ Az új Polgári perrendtartás esetében kizárólag a Preambulumban kerül említésre a tisztességes eljárás elve, mint a kódex egyik célja megvalósításához szükséges eszköz: *„Az Országgyűlés ... a magánjogi jogviták tisztességes eljárás elvén nyugvó rendezése és az anyagi jogok hatékony érvényre juttatása érdekében ... a következő törvényt alkotja”*. Az új Polgári perrendtartásban azonban az ésszerű idő követelménye nem jelenik meg: egyetlen egyszer sem kerül az említésre. Ennek oka, hogy a jogalkotó egy, a magyar polgári eljárásjogban az elmúlt időszakban meglehetősen kevés szerephez jutó alapelvet,⁵ a perkoncentráció alapelvét próbálja újra meghonosítani,⁶ melynek a 3. §-ban rögzítettek szerint akkor tesz a bíróság és a felek eleget, ha arra törekednek, hogy az ítélet meghozatalához szükséges valamennyi tény és bizonyíték olyan időpontban álljon rendelkezésre, hogy a jogvita lehetőleg egy tárgyaláson elbírálható legyen.

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának munkája és ügyeinek minősége jól nyomonkövethető, hiszen statisztikai adatok érhetőek el a benyújtott kérelmekről és a döntésekről ügytípusonként és országonként is. A bíróság honlapján az Egyezmény

³ Németh János: Alapvető elvek. In: Németh János – Kiss Daisy (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata 1. Kommentár. Harmadik (átdolgozott) kiadás. Budapest: Complex Kiadó, 2010. 93.

⁴ Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R(84) 5. sz. Ajánlása. Emberi Jogi Füzetek, 1999. 29.

⁵ A perkoncentráció elve nem új elv a magyar polgári eljárásjog történetében, hiszen ez az elv a Plósz-féle Pp-nek is része volt: 224. § (...) *Az elnök gondoskodni köteles arról, hogy az ügy kimerítő tárgyalásban részesüljön, mindazonáltal a tárgyalás hosszadalmassággal és az ügyre nem tartozó kitérésekkel ne zavartassék, és megszakítás nélkül lehetőleg ugyanabban az ülésben befejeztessék.* (...) – Erre az új Pp. indokolása a tárgyalás és a peranyagszolgáltatás körében hivatkozik is. Az 1952. évi III. törvény hatálya alatt azonban a perkoncentráció elve csak töredékesen volt jelent a magyar polgári eljárásjogban.

⁶ Ld. részletesen: Haendel Vilmos: A perbeli cselekmények koncentrációja a magyar perjogi fejlődés szolgálatában. Miskolc: Ifj. Ludvig és Janovits Könyvnyomdája, 1932. 3-27.

cikkei és azok kiemelt jelentőségű alpontjai szerinti gyűjtemény adatai⁷ szerint 61.759 ügyből⁸ a 6. cikket 33.237 jogeset (tehát több, mint az ügyek fele) érint, ezen belül az (1) bekezdéssel – amelyben elhelyezkedik az ésszerű idő követelménye – 28.645 ügy (azaz az összes ügy 46%-a és a 6. cikket érintő ügyek 86%-a) foglalkozik. Az eljárási határidők be nem tartása kiemelt helyen szerepel a Strasbourgi Bíróság esetjogában. A söprő mennyiségű ügyszám azt jelzi, hogy az ésszerű idő követelményének teljesítése a fenti, elsöre viszonylag konkrétan tűnő meghatározás alapján könnyen kudarcba fulladhat, tekintettel főként az ügyek bonyolultságára, illetve a polgári pereket általánosan uraló tárgyalási elvre.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága ítéleteiben leszögezte, hogy az ésszerű idő követelménye nem csak az eljárás, mint egész vonatkozásában kell, hogy érvényesüljön, hanem az egyes eljárási cselekmények, a per egyes szakaszainak vonatkozásában is. Így nem az eljárás objektíven vett tartama tekintendő az egyetlen figyelembe veendő tényezőnek az ésszerű idő követelménye kapcsán, hanem amellet további három tényező befolyásolja e követelményt.⁹ E három tényező közül elsőként került kiemelésre a már fentebb is említett kérdés, azaz a per tárgyát képező ügy bonyolultsága, komplexitása, illetőleg egyéb olyan kérdések, melyek jelentős befolyással bírhatnak az eljárás időtartamára. Ezen viszonylag objektív tényező leginkább az összetett, nehéz ténybeli vagy jogi megítélést igénylő ügyekben ölt testet, ahol sok esetben jelennek meg nemzetközi vonások, illetőleg a peres felek nagy számban vannak jelen, valamint az eljáró bíróságnak jelentős mennyiségű iratanyagot kell áttekintenie. E körben az Emberi Jogok Európai Bírósága leginkább az eljáró bíróság magatartását vizsgálta és amennyiben azt állapította meg, hogy a bíróság a maga részéről mindent megtett az ügy gyors elintézése érdekében, noha az eljárás ésszerűtlenül hosszú ideig is tartott, nem állapította meg az Egyezmény megsértését.¹⁰ A második tényezőként a felek olyan felróható magatartását emelték ki, mellyel hozzájárul(hat)nak az eljárás elhúzódásához. A fél magatartását két oldalról közelítették meg a nemzetközi fórumon: egyrészt vizsgálták, hogy tanúsított-e olyan magatartást, mely az eljárás elhúzódását eredményezte, illetőleg az általános elvárhatóság keretei között megtett-e mindent az eljárás gyorsítása

⁷ Forrás: <https://hudoc.echr.coe.int/eng>

⁸ 2018. február 1-i állapot.

⁹ Vö. a *Bochholz v. Germany*, 7759/77. sz. ügyben hozott 1981. május 6-i ítélet.

¹⁰ Vö. a *Monnet v. France* 13675/88. sz. ügyben hozott 1993. október 27-i ítélet; a *Katte Klitsche de la Grange v. Italy*, 12539/86. sz. ügyben hozott 1994. október 27-i ítélet; a *Leray and Others v. France*, 44617/98. sz. ügyben hozott 2001. december 20-i ítélet.

érdekében. A harmadik tényező a közhatalmi szerveknek, a bíróságoknak azon magatartása, mely hozzájárul(hat) az eljárás időtartamának ésszerűtlen megnövekedéséhez. Az Egyezmény részes államai nyilvánvalóan e körben igyekeztek a lehető legnagyobb védekezést kifejezni és számos érvet sorakoztattak fel az eljárás elhúzódnása felróhatóságának megcáfolására. Ilyen kimentési okként hozták fel például hogy az eljárás időtartamába az eljárás felfüggesztésének időtartama nem számít bele, hogy a bíróság mások eljárásának eredményességében reménykedett (peren kívüli megállapodás), hogy nem a bíróság, hanem a bírák mulasztottak, hibáztak, illetve voltak jogi tévedésben.¹¹ Viszonylag gyakran hivatkoztak az államok e körben az igazságszolgáltatás leterheltségére, a bírák számának alacsony voltára, illetve a technikai és adminisztrációs problémákra, valamint a jogszabályok megváltozására is.¹² Sőt, Olaszországban a maffia tevékenységére vezették vissza az olasz eljárások hosszú időtartamát.¹³ Ezeket az érveket alapos megvizsgálás után többnyire elutasította az Emberi Jogok Európai Bírósága és megállapította a tisztességes eljárás kötelezettségének tagállami megsértését.¹⁴

Hazánkban a régi Pp. 2.§-a által biztosított, a jogviták ésszerű időn belül történő befejezéséhez való jog megsértése miatt szintén több alkalommal fordultak a bíróságokhoz, így az Emberi Jogok Európai Bírósága mellett a hazai bíróságok is kimunkálták e területet, noha a hazai szabályozás kétségkívül alaposabban fogalmaz, mint az Egyezmény 6. cikke. A magyar bírói gyakorlat szerint az ésszerű időtartam csupán a per befejezése után ítéelhető meg.¹⁵ Ennek kapcsán – némiképp ellentétesen a nemzetközi fórum által kimunkált elvekkkel – több alkalommal született olyan ítélet, mely az eljárás egészének időtartamát veszi figyelembe kiinduló tételként:¹⁶ ha az nem tűnik

¹¹ Vö. a Bock v. Germany, 11118/84. sz. ügyben hozott 1989. március 29-i ítélet, valamint a Wiesinger v. Austria, 11796/85. sz. ügyben hozott 1991. október 31-i ítélet.

¹² Vö. a Guincho v. Portugal, 8990/80. sz. ügyben hozott 1984. július 10-i ítélet, valamint az Unión Alimentaria Sanders S. A. v. Spain, 11681/85. sz. ügyben hozott 1989. július 7-i ítélet.

¹³ Vö. Zanghi v. Italy, 11491/85. sz. ügyben hozott 1991. február 19-i ítélet, valamint Santilli v. Italy, 11634/85. sz. ügyben 1991. február 19-én hozott ítélet.

¹⁴ Ld. részletesen Grád András – Weller Mónika: A strasbourgi emberi jogi bíraskodás kézikönyve. Negyedik, bővített kiadás. Budapest, HVG-Orac, 2011. 342-351.

¹⁵ BDT 2008.1811.

¹⁶ „Az egységes első- és másodfokú eljárás egyes mozzanatait egyébként sem ragadhatók ki, hiszen az egész eljárást szükséges vizsgálni. Ebből a szempontból pedig megállapítható, hogy a felperes az elsőfokú eljárást maga is lassította, többszöri keresetpontosításaival és elfogultsági kifogásával is. Ráadásul a felperes a munkaügyi perben a jogerős ítélet szerint elvesztett lett, ebből következően az eljárás hossza kapcsán kártérítéssel orvosolandó hátrány nem érhet.” Heves Megyei Bíróság 13.P.20.295/2010/14.

ésszerűtlenül hosszúnak, a bíróságok többnyire nem állapították meg a jogsértést,¹⁷ így a bíróság felelősségét sem.¹⁸ Az ésszerű időtartamot a polgári perek esetében általában 12 hónapban jelölték meg, mely időtartam egy-egy fórum eljárására vonatkozott, azaz nem a keresetlevélnek a bírósághoz való beérkezésétől egészen a másodfokú jogerős ítélet megszületéséig. A per ésszerű időn belül való befejezése azonban nem feltétlenül jelentette a jogsértés megállapításának hiányát, hiszen a kérelem keretei között több alkalommal vizsgálták, hogy az egyes eljárási cselekmények megtétele a bíróság részéről határidőben, illetve kellő gyorsasággal történt-e. Ha azt állapította meg a bíróság, hogy az alapügyben eljáró bíróság nem tett eleget e kötelezettségének, megállapította az ésszerű időn belül való befejezés követelményének sérelmét.¹⁹

A perek ésszerű időn belül való befejezése nyilvánvalóan hozzájárul a polgári igazságszolgáltatás, ezáltal pedig az egyes polgári perek hatékonyságához is. A polgári perek hatékonyságára vonatkozóan a polgári eljárásjogban a jóhiszeműség elve és a perhatékonyság ad iránymutatást. A jogalkotó ugyanis nemcsak a bíróság, hanem a felek részéről is megköveteli az idő és a költségtényezők szem előtt tartását.²⁰

¹⁷ Vö. Fővárosi Ítéltábla 5.Pf.21.523/2007/7., ahol az elhúzóaszt akként állapították meg, hogy „más hasonló perek 12-13 hónap alatt befejeződnek, ehhez képest a felperes ügye majdnem 21 hónap alatt fejeződött be, tehát az általános szabályok alapján az elhúzóaszt 8-9 hónap.”

¹⁸ A Fővárosi Ítéltábla kimondta, hogy nem keverhető össze a Pp. 2. § (3) bekezdésén alapuló kárigény a Ptk. 349. § (1) és (3) bekezdése szerinti kárigénnyel. Az eljárás elhúzóasztá kapcsán az eljárási alapjog sérelmére hivatkozással nincs lehetőség annak vizsgálatára, hogy a bíróság valamely konkrét eljárási jogi szabályt megsértett-e. Amennyiben ilyen eljárási jogi szabálysértés történt, az a Ptk. 349. §-án alapuló vagyoni kártérítést vagy többletényállás esetén nem vagyoni kártérítést indokol. A Pp. 2. §-ának (2) bekezdése rendelkezik arról, hogy a per befejezésének ésszerű időtartama körében mit kell vizsgálni, mely nem helyettesíthető a polgári perrendtartás konkrét paragrafusai megsértésének vizsgálatával. Azt lehet megállapítani, hogy azon az alapon, amire az I. rendű felperes hivatkozott, nem vizsgálható az eljárás elhúzóasztá, mivel a Pp. 2. § (2) bekezdésében foglalt releváns körülményekbe nem fér bele annak vizsgálata, indokolt, illetőleg jogszerű volt-e a megtett intézkedés, döntés az eljáró bíróság pervezetése során. A jogviták ésszerű időn belül történő befejezéshez való eljárási alapjog abban az esetben sérül, ha valamely ügyintézési késedelem folytán nincs biztosítva az eljárás folyamatossága. Fővárosi Ítéltábla 5.Pf.20.837/2010/5.

¹⁹ Vö. a Fővárosi Bíróság 19.P.25.745./2002/37. sz., 2006. szeptember 18-án hozott ítélete; a Fejér Megyei Bíróság 3.P.22041/2006/12. sz., 2007. február 12-én hozott ítélete; a Fejér Megyei Bíróság P.22826/2006/17. sz., 2007. augusztus 29-én hozott ítélete; a Vas Megyei Bíróság P.20687/2007/10. sz., 2008. január 21-én hozott ítélete; a Győri Ítéltábla Pf.I.20.093/2008/4.sz., 2008. november 20-án hozott ítélete; a Fejér Megyei Bíróság 25.P.21.222/2008/33. sz., 2009. február 27-én hozott ítélete; a Győri Ítéltábla Pf.I.20.238/2008/5. sz., 2009. április 2-án hozott ítélete; a Fejér Megyei Bíróság P.22468/2009/9. sz., 2010. március 12-én hozott ítélete; a Vas Megyei Bíróság P.20651/2010/7. sz., 2010. szeptember 7-én hozott ítélete; a Fejér Megyei Bíróság 5.P.21.264/2010/5. sz., 2010. szeptember 20-án hozott ítélete; a Fővárosi Bíróság P.23532/2010/10. sz., 2010. december 1-jén hozott ítélete; a Fejér Megyei Bíróság 5.P.22.144/2010/14. sz., 2011. március 2-án hozott ítélete; a Fejér Megyei Bíróság 7.P.20.024/2011/6. sz., 2011. március 4-én hozott ítélete; a Győri Ítéltábla Pf.III.20.386/2010/5. sz., 2011. április 4-én hozott ítélete; a Fővárosi Törvényszék P.25057/2011/12. sz., 2012. február 21-én hozott ítélete; a Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.081/2012/6. sz., 2012. június 1-jén hozott ítélete.

²⁰ Vö. Gáspárdy László – Harsági Viktória: Alapvető elvek. In: Petrik Ferenc (szerk.): Polgári eljárásjog. Kommentár a gyakorlat számára. Budapest: HVG-Orac, 2000. I/8.

4.2. A polgári perek hatékonysága

4.2.1. A hatékonyság és az alapelvek

A perhatékonyság elve, mint speciális polgári eljárásjogi alapelv kettős követelményt állít a jogalkotókkal, s ugyanakkor a jogalkalmazókkal szemben is: egyrészt az eljárások ésszerű időn belül való befejezését (természetesen az elvárható alaposság sérelme nélkül), másrészt pedig az eljárások költséghatékonyabbá tételét. A perhatékonyság követelménye a polgári eljárás módszereire van hatással: azon módszerek alkalmazását sarkallja, amelyek elősegítik a perek gyors befejezését a költségek minimalizálása mellett, azaz lényegében a perkoncentrációt.²¹

A jóhiszeműség elve, valamint a feleknek az új Polgári perrendtartás által bevezetett eljárástámogatási kötelezettsége a perhatékonyság elvének a felek oldalán való megjelenése, mely a felesleges többletköltségek okozásától és az eljárás elhúzásától való tartózkodás kötelezettségét támasztja a felekkel szemben.²²

E két követelmény teljesülése kapcsán tehát kiemelkedő szerephez jut az idő- és költségtényező a polgári perben. Az időtényező tulajdonképpen költségtényezővé alakul át: vagy tényleges, a perben érvényesíthető költségként (pl. kamat) jelenik meg, vagy pedig szubjektív, a elvesztés félre át nem hárítható költség formájában ölt testet.

A polgári perek kapcsán tehát a költségeket figyelembe kell venni és – a lehetőségekhez képest – minimalizálni kell azokat. A költségek a peres eljárások költségeiből és azon különböző jogalkalmazási hibákból eredő költségekből²³ tevődnek össze, melyek lényegében az állam jogszolgáltató funkcióját gyengítik és éppen ebből kifolyólag többletterhet rónak a társadalomra. Mindebből következik, hogy a polgári perek kapcsán az egyik legfőbb közgazdasági cél a költségek minimalizálása kell, hogy legyen.²⁴ Ezt a legteljesebb mértékben akkor érhető el, ha kiterjed az eljárás során

²¹ Névai László: Alapvető elvek. In: Szilbereky Jenő – Névai László (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1976. 83.

²² Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog. Budapest: Osiris Kiadó, 2014. 75-76.; Névai László: A magyar polgári eljárás alapelvei. In: Beck Salamon – Névai László (szerk.): Magyar polgári eljárásjog. Budapest: Tankönyvkiadó, 1962. 82-83.

²³ Bár a régi Pp. kifejezetten megtéríteni rendelte a feleslegesen okozott költségeket 8. § (5) bekezdés, 80. § (2) bekezdés, mégis ennek tényleges számszerűsítése gyakorlatilag lehetetlen.

²⁴ Cooter, Robert – Ulen, Thomas: Jog és közgazdaságtan. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2005. 428.; Posner, Richard A.: Economic Analysis of Law. Eight Edition. Aspen Casebook Series. Austin-Boston-

felmerülő összes költségre: tehát a mind a tényleges perkölségre, mind pedig a szubjektív költségekre.

4.2.2. A kis értékű követelések perbeli érvényesítésének hatékonysága

4.2.2.1. A hatékonyságról

A kis értékű követelések perbeli érvényesítésének hatékonysága kapcsán leszögezhető, hogy a hétköznapi értelemben vett „hatékonyság-kifejezés” e körben is három, egymástól elkülönülő fogalmat takar, melyek jelen részben külön-külön kerülnek bemutatásra, illetőleg részletezésre. A hatékonyság jelölheti egyrészt ugyanis a perhatékonyságot, másrészt a társadalmi értelemben vett hatékonyságot, harmadrészt pedig a hatékonyság alatt érthetjük a felek érdekeinek érvényesülését, hasznaik realizálódását.

Perhatékonyság alatt tulajdonképpen a polgári eljárásjogi értelemben vett hatékonyságot kell érteni, mely polgári eljárásjogi alapelvként a perek időben koncentrált, lehető legkevesebb perkölség melletti befejezését irányozza elő. KENGYEL Miklós a perhatékonyságot abban az értelemben használja, hogy az eljárás legyen gyors, egyszerű és olcsó, s közülük is kiemelten a kellő időt és az optimális költségráfordítást hangsúlyozza.²⁵ Hasonló módon tekinti alapelvnek a perhatékonyságot WOPERA Zsuzsa: ő a pergyorsítás jogalkotási lépéseiből és a tisztességes eljáráshoz való jog nemzetközi jogi megfogalmazásából kiindulva az időszerűsége helyezte a hangsúlyt.²⁶ A hatékonyság mint eljárási alapelv vonatkozásában SZABÓ Imre felhívja a figyelmet arra, hogy a perbeli hatékonyságot kétféle értelemben is használjuk: az egyik a jog hatékony érvényesülése, amelyet meg kell különböztetni az ítékezés hatékonyságától.²⁷

A társadalmi értelemben vett hatékonyság lényegében a jogsértések, káresemények számában ölt testet, ugyanis egy per társadalmi hatékonyága akkor, illetve abban érhető tetten, ha megváltozik a jogalanyok magatartása és ezáltal csökken a káresemények, jogsértések száma.

Chicago-New York-The Netherlands: Wolters Kluwer Law & Business, 2010. 757.; Miceli, Thomas J.: The Social versus Private Incentive to Sue. Forrás: http://digitalcommons.uconn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1162&context=econ_wpapers 1.

²⁵ Kengyel i.m. (2014) 77.

²⁶ Wopera Zsuzsa: A polgári perjog alapelvei. In: Wopera Zsuzsa (szerk.): Polgári perjog. Általános rész. Budapest: Complex Kiadó, 2008. 99-102.

²⁷ Szabó Imre: A polgári peres eljárás alapelvei. In: Osztovits András (szerk.): Polgári eljárásjog I. A polgári per általános szabályai. Budapest: HVG-ORAC Lapés Könyvkiadó Kft., 2013. 46-47.

A felek oldalán megjelenő, azaz az érdekeiken, hasznaikon alapuló hatékonyság esetében – a fogalmak pontos elhatárolhatósága érdekében – a jelen fejezetben a továbbiakban a racionalitás kifejezés kerül használatra és a továbbiakban hatékonyság alatt kizárólag a társadalmi értelemben vett hatékonyság értendő.

4.2.2.2. A kisértékű perek joggazdaságtani hatékonysága

4.2.2.2.1. Joggazdaságtani hatékonyság

A joggazdaságtan a hatékonyságot a fent ismertetett eljárásjogi hatékonysághoz (perhatékonyság) képest némiképp másként értelmezi. Joggazdaságtani értelemben ugyanis akkor racionális a felek számára egy polgári per, ha minimalizálják az oldalukon megjelenő eljárási és társadalmi költségeket az adott polgári perben. Emellett a joggazdaságtani hatékonyság a többi perre is kihat, hiszen közgazdasági értelemben akkor hatékony igazán egy adott per, ha alkalmas a későbbi, illetőleg további perek létrejöttét megakadályozni.²⁸ Már e fenti, rövid fogalom-meghatározás alapján is, de a később kifejtettek alapján egyértelműen megállapítható, hogy a felek szempontjából racionális per nem feltétlenül hatékony társadalmi szempontból.²⁹

A polgári perek hatékonysága kapcsán elkerülhetetlennek tűnik tisztázni, hogy mit lehet, illetőleg kell költségek alatt érteni. Költségként ugyanis tulajdonképpen kétféle költség jelenik meg minden polgári peres eljárásban. Beszélhetünk egyrészt a szó szoros, polgári eljárásjogi értelmében vett perköltségről, melynek tartalmát a Pp. meghatározza, illetőleg a bírói gyakorlat pontosít. Ha megvizsgáljuk ezeket a költségeket,³⁰ beláthatjuk, hogy e költségek kimutathatóak és pontosan meghatározhatóak az eljárási szereplők nyilatkozatai, okiratai alapján. Joggazdaságtani értelemben emellett az eljárás költségei alatt érteni kell azokat a költségeket is, melyek – bár nem kimutathatóak és nem érvényesíthetőek – adott esetben valamely fél oldalán tényleges kiadást eredményeznek vagy – bár pénzbeli kiadással nem járnak – idővesztéséget, illetőleg egyéb, szubjektív

²⁸ Vö. Cooter – Ulen i.m. 425-489.

²⁹ Vö. Miceli i.m. 4.; Spier, Kathryn E.: Litigation. In: Polinsky, A. Mitchell – Shavell, Steven (eds.): Handbook of Law and Economics. Volume I. North-Holland: Elsevier B. V., 2007. 265.

³⁰ A Pp. rendelkezései alapján perköltségnek minősül például az előzetes tudakozódás és levelezés költsége, az eljárási illeték, a tanú- és szakértői díj, az ügygondnoki és tolmácsdíj, a helyszíni tárgyalás és a szemle költsége, valamint a felet képviselő ügyvéd, jogtanácsos, illetve szabadalmi ügyvivő készkiadásai és munkadíja is.

hátrányokat okoznak.³¹ A költségek ez utóbbi körét nagyon nehéz, sok esetben lehetetlen pontosan meghatározni, ezért e költségek az általános szabályokkal ellentétben nem kerülnek áthárításra a vesztes félre, hanem a felek maguk viselik e költségeiket. Jelen dolgozatban a továbbiakban a perek költségei alatt elsősorban a perköltséget értem, mindazonáltal nem szabad figyelmen kívül hagyni az egyéb, fent részletezett, a vesztes félre át nem hárítható költségeket sem: e költségek a felek oldalán szubjektív elemként jelennek meg, mint az egyes eljárási cselekményekre ösztönző vagy azoktól visszatartó hatással bíró tényezők.

4.2.2.2.2. Hatékonyság a felek oldalán – A racionalitás

A polgári perek hatékonyságának elemzése során meg kell különböztetni a hatékonyságot és a racionalitást: a hatékonyság a társadalom oldalán jelenik meg, ezzel szemben a felek döntéseit – elvileg – a racionalitás fogja befolyásolni, mely nem etikai (és nem hatékonysági) fogalom, hanem sokkal inkább azokban az észérvekben ragadható meg, melyek a feleket a per és az egyes eljárási cselekmények megtételére vagy éppen az attól való tartózkodásra ösztönzi.

A felperes, mint jogosult számára a (kis értékű követelés érvényesítése céljából indult) polgári per akkor racionális ugyanis, ha minél hamarabb és minél kevesebb előzetes ráfordítással (amit természetesen pernyertessége esetén az alperes megfizet számára) jut jogerős határozathoz, melynek révén önkéntes teljesítés vagy végrehajtás útján ténylegesen megszerzi a per tárgyát. A felperessel ellentétben az alperes számára akkor racionális a polgári per, ha a felperes keresetét a lehető legrövidebb időn belül utasítja el/vissza a bíróság, avagy az alperesnek, mint kötelezettnek – (részleges) vesztessége esetén – a per tárgyát képező pénzösszeget, illetve a lehető legkevesebb kamatot és perköltséget, lehetőleg minél később kell megfizetnie. Az alperes e két „törekvése” valamiképpen már egymással ellentétben áll, így annak megítélése, hogy mi szolgálja jobban az alperes érdekeit: az idő, avagy a költségtényező felülkerekedése, mindig az adott, konkrét esetben lesz eldönthető. Tény azonban, hogy ezt nagymértékben befolyásolja a felek rendelkezésére álló információ: ha ugyanis a felek egymást már a

---

³¹ Ilyen költség például a felek bíróságon való megjelenésével kapcsolatos költsége vagy az egyes okiratok beszerzésével kapcsolatos pénzületi, időbeli és egyéb szubjektív költség.

per megelőzően vagy annak igen kezdeti szakaszában teljes mértékben tájékoztatják a rendelkezésükre álló bizonyítékokról és az egyéb, a per eldöntéséhez szükséges adatokról, azaz a perkoncentráció elve maradéktalanul érvényesül, mindkét fél megfelelő információval bírhat arra nézve, hogy számára mikor, melyen feltételek mellett lesz az eljárás hatékony. Ezt a törekvést erősíti a jogalkotó, mikor az egyes nemzeti jogokban a tárgyalás előkészítésére különös hangsúlyt fektet, illetőleg mikor hazánkban a kisértékű perek kapcsán meghonosította „az első tárgyalási nap” kategóriáját,³² valamint az új Polgári perrendtartással bevezette a perfelvételi szakot, mely az eljárási cselekmények és a bizonyítási eljárás koncentrációjában ölt testet. Sajnos azonban a fent kifejtettek, így a jogalkotói cél ellen hathatnak a felek oldalán megjelenő egyéb, főként pertaktikai szempontok.

Tény azonban, hogy mind felek, mind pedig a bíróság számára nagyon előnyös, ha sikerül a feleknek a per viszonylag kezdeti stádiumában egyezsége jutniuk, hiszen ilyenkor a pertárgy feletti konszenzus révén minimalizálhatók az eljárási költségek, illetve hazánkban a Pp. értelmében a perköltség viseléséről is megegyezhetnek a felek: erről ugyanis csak a felek kérelme esetén dönt a bíróság.

4.2.2.2.3. A perindítási költségek és általában a perköltségek szűrő szerepe a kis értékű perek esetében

Hazánkban az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 42. § (1) bekezdése alapján a polgári peres eljárásban, így a kis értékű követelések esetén is az illeték mértéke pertárgy értékének 6%-a, de legalább 15.000 forint, legfeljebb 1.500.000 forint.³³

Az illeték minimális összegének meghatározása által a jogalkotó nyilvánvalóan egy, a jogban gyakran alkalmazott jogtechnikai megoldással élt, ugyanakkor akarva-akaratlanul meghatározott egy mértéket, ami a későbbi felperes szempontjából döntő jelentőséggel bírhat. Az eljárási illetéket főszabály szerint az eljárás megindításakor kell leróni. Bár nyilvánvalóan egy követelés érvényesítése kapcsán nemcsak az anyagi,

³² Lsd. részletesebben Kengyel (2014) i. m. 526-527.

³³ A kisértékű perekben ezt a 6%-os illetéket lényegében két részletben kell lerónia a felperesnek: a fizetési meghagyás kibocsátására irányuló kérelme előterjesztésével egyidejűleg kell lerónia a követelése 3%-ának megfelelő eljárási díjat, majd a kötelezett ellentmondásának beérkezést követően e díjat kell kiegészíteni a peres eljárás illetékére (6%) ahhoz, hogy ténylegesen megindulhasson a kisértékű per.

finansziális szempontok kerülnek előtérbe, de – véleményem szerint – nagy a valószínűsége annak, hogy a 15.000 forint mérték egyfajta szűrőszereppel is bírhat: noha az illetéket két részletben (a fizetési meghagyásos eljárás díjaként 3%-ot, majd azt kell kiegészíteni a peres eljárás illetékére) kell megfizetni, feltehetőleg a 15.000 forint érték alatti pénzkövetelések érvényesítésétől nagy számban elállnak a perindításra jogosult magánszemélyek, mikor szembesülnek azzal a ténnyel, hogy az eljárás kapcsán előzetesen kifizetendő illeték magasabb vagy ugyanakkora összegű, mint maga az érvényesített követelés. Amennyiben azonban gazdasági társaságok indítanak ilyen eljárást, feltehetőleg a két részletben lerovandó eljárási illeték nem jelenik meg hátráltató tényezőként az eljárás és majdan a per megindítása kapcsán még a 15.000 forint érték alatti követelések esetében sem.

A magyar jogalkotó által meghatározott minimális illeték, azaz a 15.000 forint 250.000 forint pertárgyérték 6%-ának feleltethető meg. Ennek alapján könnyen beláthatjuk, hogy a 250.000 forint alatti értékű pénzkövetelések esetében a felperesnek már a per megindítása esetén egy viszonylag „fokozott” illeték lerovási kötelezettsége keletkezik, hiszen ez 200.000 forint értékű pénzkövetelés esetén 7,5%-os, 100.000 forint értékű pénzkövetelés esetében 15%-os, míg 50.000 forint értékű pénzkövetelés esetén már 30%-os illetékfizetési kötelezettséget keletkeztet az általánosan előírt 6%-hoz képest. Feltehetőleg ezek a százalékos arányok már nem bírnak akkora visszatartó erővel, mint a 15.000 forint alatti összegű pertárgyérték esetében, de adott esetben elgondolkodásra készíthetik a követelés érvényesítőjét, hogy vajon érdemes-e bírósági útra terelni a jogvitát.

Az eljárási illeték mellett további visszatartó tényező, ha a fél jogi képviselőt bíz meg és a jogi képviselő az eljárás kezdetén igényt tart díjazásának és készkiadásainak vagy azok egy részének megelőlegezésére. Az ügyvédi megbízási díj szabad megállapodás tárgya. Ha azonban a fél és az ügyvéd között nincs az ügy ellátására vonatkozó díjmegállapodás, vagy ha a fél ezt kéri, a bíróság a képviselőt ellátásával felmerült munkadíj összegét polgári perben 10.000.000 forintot meg nem haladó pertárgyérték esetén a pertárgyérték 5%-ban, de legalább 10.000 forintban határozza meg.³⁴ A Magyar Ügyvédi Kamarának Az ügyvédi hivatás etikai szabályairól és elvárásairól szóló 8/1999.

---

³⁴ 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről 3.§ (1)-(2) bekezdés.

(III.22.) MÜK szabályzatának 9/1. pontja szerint a megbízás elvállalásakor az ügyvédnek tájékoztatást kell adnia a bíróság által megállapítható díjról és költségekről.

Az eljárási megindításának költségein felül a későbbi felperest befolyásolhatja a perindításban a bírósági eljárás várható értéke is: ezt nagymértékben meghatározza az, hogy a felperes „mennyire biztos az igazában”, azaz szerinte milyen valószínűséggel lesz pernyertes. Ha ugyanis a felperes (jogosult) követelése biztos alapokon áll, még a fent ismertetett túlzott mértékű illetékfizetési kötelezettség mellett is pert fog indítani. A várható érték a valószínűség számítás egyik alapfogalma, mely egy esemény bekövetkezésének valószínűségét figyelembe véve határozza meg annak értékét.³⁵ Ennek alapján az eljárás várható értéke tehát a felperes számára tulajdonképpen abban ölt testet, hogy milyen kilátásokkal bír a kereseti követelése érvényesítését illetően.³⁶ Ezt követően minden eljárási cselekmény, mozzanat,³⁷ illetve minden egyes esemény³⁸ alkalmas lehet ugyanis arra, hogy befolyásolja a felperesi pernyertesség valószínűségét. Az első fokú eljárásban felmerülő költségek szempontjából tehát az első fokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztésének időpontjában, azaz közvetlenül az elsőfokú eljárás lezárása előtt határozható meg a legnagyobb pontossággal a polgári per várható értéke: ebből következően a felperes éppen az eljárás megindításakor (a fizetési meghagyás kibocsátására irányuló kérelem előterjesztésekor) bír a legkevesebb információval az eljárás várható értékének meghatározásához, azaz éppen abban az időpontban, mikor erre a legnagyobb szüksége lenne, hiszen ezáltal könnyebben el tudná dönteni, hogy egyáltalán érdemes-e pert indítania. Az idő múlásával és a per előrehaladásával segíthetné őt ez abban is, hogy el tudja dönteni, mennyire kell konszenzusra törekednie ellenfelével.³⁹

A pernyertesség valószínűsítése kapcsán különös jelentőséggel bírhat az felperes jogi képviselője: ő ugyanis képes pozitív és negatív irányban is befolyásolni a felperes

³⁵ Szalai Ákos: A tőkeminimum leszállítása korlátolt felelősségű vállalatokban. Joggazdaságtani elemzés. Közgazdasági Szemle, 2008/6. 549., 552.

³⁶ A bírósági eljárás várható értékét kockázatsemleges, illetve kockázatkerülő modellel írhatjuk le. A kockázatsemlegesség esetében a várható érték növekedését az intézkedések hasznaként írhatjuk le. Ehhez képest a kockázatkerülés modellje figyelembe veszi a perrel járó kockázatokat is: itt a variancia és a valószínűség kiemelt jelentőséggel bír. (Vö. Szalai i. m. 550-552.) A továbbiakban a számítások egyszerűsége, illetve igazolhatósága érdekében feltételezzük a kockázatsemleges magatartást a felperes részéről.

³⁷ Pl. az alperes nyilatkozata, bizonyítási indítványának előterjesztése, a szakértő véleményének előterjesztése, a bíróság tárgyalás stb.

³⁸ Pl. konzultáció az ügyvéddel vagy egy, a pertől teljesen független hír.

³⁹ Cooter – Ulen i. m. 430-431.

pernyertességről korábban kialakított képét.⁴⁰ A továbbiakban ettől, a jogi képviselő oldalán megjelenő tényezőtől eltekintek és a jogi képviselő motiváltságát teljesnek tekintem, azaz azt feltételezem, hogy a jogi képviselő csak az ügyfele érdekeit tartja szem előtt és a saját, egyéni érdekei nem befolyásolják.

A hatályos magyar szabályok szerint a felperest pernyertessége esetén megilleti az általa előzetesen kifizetett illeték és a per folyamán felmerült egyéb költségei megtérítését is kérheti. Ha azonban veszít, nyilvánvalóan nem tarthat igényt a követelésére, illetve nem kérheti az általa előzetesen lerótt illetéket az alperestől, s ráadásul az alperes per folyamán felmerült költségeinek megtérítésére is kötelezhető. E szabályok figyelembevételével, a kockázatsemlegesség esetére a várható érték meghatározására vonatkozóan kidolgozásra került egy számítási mód, mellyel meghatározható, hogy érdemes-e pert indítani.⁴¹

$$EVÉ = N_y \times (PT + I + K_f) - (1 - N_y) \times K_a$$

EVÉ: az eljárás várható értéke

N_y: a pernyertesség valószínűsége

PT: pertárgyérték

I: illeték (6%)

K_f: a felperes perköltsége (illeték nélkül)

K_a: az alperes perköltsége

Vegyünk egy konkrét példát: a felperes egy 500.000 forint értékű követelést kíván érvényesíteni, s 90%-ban biztos igénye megalapozottságában, a perköltséget pedig előreláthatóan 50.000,- forintra tartja mind a felperesi, mind az alperesi oldalon.

⁴⁰ Ezt főként gazdasági, jövedelmi okok indokolhatják. Vö. Cooter – Ulen i. m. 441-444.

⁴¹ Cooter – Ulen i. m. 431.

$$EVÉ = 0,9 \times (500.000 + 30.000 + 50.000) - (1 - 0,9) \times 50.000 = 517.000,-$$

Tehát a fenti példánál maradva az eljárás várható értéke 517.000 forint, 80%-os nyeresi valószínűség mellett 454.000 forint, 50% esetében 265.000 forint, 25% esetében 107.500 forint, s a pernyertesség 1%-nyi valószínűsége esetén -43.700 forint lesz az eljárás várható értéke. A képlet alapján kiszámítható, hogy az eljárás várható értéke akkor lesz nulla, ha a felperes 7,9%-ban jelöli meg pernyertességének valószínűségét.

A polgári perek esetében a pernyertesség mellett fontos tényezőként jelenik meg a végrehajthatóság. A felperes ugyanis nagy valószínűséggel csak abban az esetben indítja meg az eljárást, illetőleg a pert, ha az alperes rendelkezik valamiféle végrehajtható vagyonnal, azaz a felperes pernyertessége esetén behajtható az alperes oldalán a követelés. Ennek hiányában a felperes pernyertessége ellenére lényegében vesztes lesz, hiszen a per tárgyát képező pénzüsszeget ténylegesen nem kapja meg és a per költségeit is magának kell viselnie. Ez a fent bemutatott számítási módot tovább differenciálja:

$$EVÉ = V_a \times [N_y \times (PT + I + K_f + V_k)] - V_f \times [(1 - N_y) \times K_a]$$

V_a : a végrehajthatóság valószínűsége az alperes oldalán

V_f : a végrehajthatóság valószínűsége a felperes oldalán

V_k : a végrehajtás azon költségei, melyet a végrehajtást kérőnek meg kell előlegeznie

E tényezők között egy további összefüggés is fennáll: amennyiben ugyanis a keresetindítás költségei magasabbak, mint az eljárás várható értéke, a felperes nagyobb valószínűséggel áll el a keresetétől, illetve Hazánkban a fizetési meghagyás iránti kérelem előterjesztésétől, míg amennyiben az eljárás várható értéke magasabb a keresetindítási költségnél, feltehetőleg magasabb hajlandóság mutatkozik a felperesben a kereset,

illetőleg a fizetési meghagyásos eljárás megindítására.⁴² A jogi képviselő nélkül eljáró fél vonatkozásában tehát kimutatható:

$$EVÉ > I + K_f \rightarrow \text{per}$$

$$EVÉ < I + K_f \rightarrow \text{nincs per}$$

A fenti példánál maradva ez azt jelenti, hogy ha az eljárás várható értéke meghaladja az eljárás kezdetén lerovandó 30.000 forint összegű illetéket és a felperes oldalán várhatóan felmerülő 50.000 forintnyi költséget, a felperes kisebb valószínűséggel indít pert. Ha utána számolunk, ennek kapcsán kijön, hogy legalább 20,63%-ban kell biztosnak lenni a felperesnek a pernyertességében. Ez feltehetőleg olyan alacsony mérték, mely sok esetben biztosít lehetőséget és keretet a keresetindításra, illetve a fizetési meghagyásos eljárás megindítására.

A fenti relációt tovább befolyásolhatja az első, azaz a szubjektív tényező, hiszen az egyéni sérelmek, értékítéletek gyakran nagymértékben képesek hatni a gazdasági szempontok mellett. Ennek megfelelően az eljárások várható értékére vonatkozóan fent bemutatott számítási mód egy újabb elemmel bővül ki:

$$EVÉ = V_a \times [N_y \times (PT + I + K_f + V_k)] - V_f \times [(1 - N_y) \times K_a] + E$$

E: egyéni sérelmek, értékítéletek

Az egyéni sérelmek, érdekek körében kétirányúak lehetnek a felek motivációi: vagy az előszereteti érték vagy pedig az „igazság” motiválja őket, melyek gyakran nem is összezszerűsíthetőek. Az előszereteti érték csak bizonyos tárgyak esetében játszik

---

⁴² Cooter – Ulen i. m. 433-434.

szerepet: a tárgy tényleges és a fél számára jelentett értékének különbségével határozható meg. Minthogy azonban Hazánkban a kis értékű követelések érvényesítésére irányuló perek szükségszerű előzményét képezi a fizetési meghagyásos eljárás, melyet a hatályos jogszabályok szerint csak pénzkövetelés érvényesítésére lehet indítani, az előszereteti érték, mint szubjektív tényező nem, illetőleg csak nagyon elszórt esetben befolyásolja a felperest a perindítás során. Ezzel szemben az „igazságtétel” – ugyanúgy ahogy más pereknél – a kisértékű perek esetében is gyakran felülírhatja a fent ismertetett gazdasági szempontokat.

E fenti, perindításra vonatkozó elméletet tovább árnyalhatja, ha figyelembe vesszük azokat fent kifejtett a szubjektív költségeket, melyek nem háríthatóak át a vesztes félre:

$$EVÉ > I + K_f + K_{fsz} \rightarrow \text{per}$$

$$EVÉ < I + K_f + K_{fsz} \rightarrow \text{nincs per}$$

K_{fsz} : a felperes szubjektív költségei

Tekintettel arra, hogy a szubjektív költségek sok esetben nem mutathatóak ki, sőt gyakran nem is számszerűsíthetőek, e körben már nem határozható meg, hogy a pernyertesség valószínűségének milyen magasnak kell lennie, csupán az szögezhető le, hogy ennek az értéknek 20,63% felett kell lennie.

A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy a későbbi felperes alapvetően három tényezőt fog figyelembe venni a perindítás kapcsán: a jogvitát kiváltó sérelmeit,⁴³ a fizetési meghagyásos és majdan a peres eljárás megindításának költségeit, illetve a szubjektív költségeit, valamint az eljárás várható értékét. Nyilvánvaló, hogy a keresetek, Hazánkban a fizetési meghagyásos eljárások számát növelni fogja, ha több jogsértés történik vagy esetlegesen csökkentik az eljárás kezdetén lerovandó illeték mértékét,

---

⁴³ Ez a tényező szubjektív, így sem a jog, sem pedig a közgazdaságtan számára nem értelmezhető, ugyanakkor nyilvánvaló hatással van a perindításra.

illetőleg az ügyvédi munkadíjat vagy az eljárás várható értéke nő. Fontos azonban, hogy e tényezők az alperes oldalán ellenkező hatást válthatnak ki: meghatározott értékeken felül az alperes elméletileg jobban odafigyel a jogsérelem megelőzésére, sokkal nagyobb hajlandóságot mutat a per elkerülésére⁴⁴ vagy a felperes követelésének elismerésére, illetőleg a per gyors lezárására: ez pedig egyértelműen a perek és így a társadalmi költségek csökkenését vonja maga után.⁴⁵

4.2.2.2.4. Társadalmi hatékonyság

A társadalmi hatékonyság lényegében a perhatékonyság és a felek racionalitásának kategóriái felett áll. A társadalmi hatékonyság nem az eljárások, a polgári perek számát érinti, hanem sokkal inkább a káresemények, jogsértések számát. Társadalmi értelemben ugyanis akkor hatékony egy polgári per, ha a bíróság eljárása, illetőleg döntése alapján megváltozik az emberek magatartása, azaz csökken a jogsértések száma.⁴⁶ A polgári per tehát „csak” arra szolgál, hogy a jogsértést feltárja és annak alapján kellő alaposággal döntsön a pertárgy felett. Ennek eredményeként ugyanis elméletileg a jogsértő gondolkodása elkezd megváltozni. Racionálisan feltételezhető tehát, hogy amennyiben az eljárás várható értéke nő, azaz a jogaiban megsértett fél számára a per a pertárgy kapcsán teljes orvoslást eredményez, azaz a jogsértő fél semmilyen mértékben nem mentesül, nem kerül kedvezőbb helyzetbe, mint a jogsérelem elkövetését megelőzően volt, ez az eljárások, perek társadalmi hatékonyságát fogja eredményezni. Ennek nyomán ugyanis amennyiben a perekben részes jogsértő felek számára nyilvánvalóvá válik, hogy a jogsérelem teljes orvoslásban részesül, elméletileg egyfajta törekvés indul meg a jogsérelmek megelőzésére, elkerülésére, illetőleg az elkövetett jogsérelmek kapcsán az egyezségkötésre. Mindez pedig nyilvánvalóan a fizetési meghagyásos eljárások és a polgári perek számának csökkenéséhez vezet: tulajdonképpen a perhatékonysággal párhuzamosan, egymást kiegészítve érik el a kívánt célt.

---

⁴⁴ Pl. peren kívüli egyezség.

⁴⁵ Cooter – Ulen i. m. 434-435.; Spier i. m. 263.

⁴⁶ Vö. Visegrády Antal: A kódex funkciói és hatékonysága. CONTROLLER INFO, 2017/2. 60-64.

4.3. A jogorvoslathoz való jog

Korábbi Alkotmányunk 57.§ (5) bekezdése és az azt felváltó Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése értelmében a Magyar Köztársaságban a törvényben meghatározottak szerint mindenki jogorvoslattal élhet az olyan bírósági, közigazgatási és más hatósági döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.

A (per)hatékonyság érdekében az Alkotmány lehetővé tette a jogorvoslati jog korlátozását, mikor szintén az 57.§ (5) bekezdésében rögzítette, hogy a jogorvoslati jogot – a jogviták ésszerű időn belüli elbírálásának érdekében, azzal arányosan – a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával elfogadott törvény korlátozhatja. Ezen korlátozási lehetőséget az Alaptörvény nem említi.

A jogorvoslathoz való jog több nemzetközi jogforrásban is rögzítésre került. Így az ENSZ Közgyűlésének 217 A (III) határozata alapján 1948. december 10-én elfogadott és kihirdetett Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 8. cikke kimondja, hogy minden személynek joga van az alkotmányban vagy a törvényben részére biztosított alapvető jogokat sértő eljárások ellen a hazai bíróságokhoz tényleges jogorvoslatért folyamodni.⁴⁷

Az Európa Tanács által 1950. november 4-én elfogadott, Magyarországon az 1993. évi XXXI. törvény kihirdetett, 1992. november 5-étől alkalmazandó Emberi Jogok Európai Egyezményének 13. cikke szerint pedig bárkinek, akinek az Egyezményben meghatározott jogait és szabadságait megsértették, joga van ahhoz, hogy a hazai hatóság előtt a jogsérelem hatékony orvoslását kérje az esetben is, ha e jogokat hivatalos minőségben eljáró személyek sértették meg.

Emellett a Magyarországon az 1976. évi 8. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya két helyen is tartalmaz rendelkezéseket a jogorvoslathoz való jogra vonatkozóan. Így a 2. cikkének 3. pontja szerint az Egyezségokmányban részes minden állam kötelezi magát annak biztosítására, hogy minden olyan személy, akinek az Egyezségokmányban elismert jogai vagy szabadságai sérelmet szenvednek, hatékony jogorvoslattal élhessen akkor is, ha a jogok

---

⁴⁷ Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 8. cikkének a magyar jogrendszerre gyakorolt hatásáról lsd. Varga Zs. András: Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának hatása jogszemléletünkre. A közhatalom perlése mint alapvető jog. *Iustum, Aequum, Salutare*, 2009/2. 106-108.

megsértését hivatalos minőségben eljáró személyek követték el (ad a); a jogorvoslattal élő személy jogai tekintetében az illetékes bírói, államigazgatási vagy törvényhozó hatóság vagy az állam jogrendszere szerint illetékes más hatóság határozzon, és fejlessze a bírói jogorvoslat lehetőségeit (ad b); és az illetékes hatóságok a helyállónak elismert jogorvoslatnak érvényt szerezzenek (ad c). A 14. cikkének 5. pontja pedig a büntetőeljárás vonatkozásában biztosítja a jogorvoslati jog igénybevételi lehetőségét, mikor kimondja, hogy a bűncselekmény elkövetésében bűnösnek nyilvánított minden személynek joga van arra, hogy bűnösnek nyilvánítását és elítélését felsőbb bíróság a törvénynek megfelelően felülvizsgálja.

Mindezek alapján könnyen belátható tehát, hogy a jogorvoslathoz való jog alapvető emberi jognak is tekinthető: ez a Magyar Köztársaság Alkotmánybíróságának több határozatában is kiemelésre került.

Tekintettel arra, hogy – ahogy az már fentebb is említésre került – a jogorvoslati jog igénybevételi lehetősége nem korlátozódik kizárólag az igazságszolgáltatás, a bírósági eljárások területére, hanem annak biztosítása megkívánt a közigazgatási és más hatósági eljárásokban okozott jogsérelmek orvoslása esetén is. Éppen ennek okán a magyar jogrendszerben igénybe vehető jogorvoslatok köre sem határozható meg teljes pontossággal.⁴⁸

Abban azonban egységes a jogirodalom álláspontja, hogy a jogorvoslati lehetőségek között egy szűkebb csoportot képez a perorvoslatok köre: azon jogorvoslatok tartoznak ide, melyek a polgári perekben, illetve a büntetőeljárásokban alkalmazhatóak.⁴⁹ A perorvoslat meghatározása kapcsán a jogirodalomban számtalan megfogalmazással találkozhatunk. A kiváló jogtudós, MAGYARY szerint: *„Midőn a fél a bíróságnak valamely jogellenes határozata vagy pedig a saját mulasztása által jogi hátrányt szenved, a törvény ezt sokszor azáltal orvosolja, hogy valamely bíróság – magasabb vagy ugyanazon bíróság, amelynél a hiba történt – oly határozatot hoz, mely a hátrányt a féltől közvetlenül a perre visszahatólag elhárítja. Ez a határozat a perorvoslat.”*⁵⁰ MAGYARY meghatározásához képest SÁRFFY Andor révén *„perorvoslatnak nevezzük a félnek olyan*

⁴⁸ Kiss Daisy: Fellebbezés. In: Németh János – Kiss Daisy (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata 2. Harmadik (átdolgozott) kiadás. Budapest: Complex Kiadó, 2010. 876.

⁴⁹ Vö. Cserba Lajos – Gyekiczky Tamás – Kormos Erzsébet – Nagy Adrienn – Nagy Andrea – Wopera Zsuzsa: Polgári perjog. Általános rész. Budapest: Complex Kiadó, 2008. 456.; Kengyel (2014) i.m. 374.; Németh – Kiss i.m. 876-877.

⁵⁰ Magyary Géza: Magyar polgári perjog. Harmadik Kiadás. Budapest: Franklin Társulat, 1939. 516.

*cselekményét, amelynek az a célja, hogy a bíróság határozatán vagy intézkedésén alapuló sérelmes perjogi helyzetet elhárítson, mégpedig oly módon, hogy magán a perbeli helyzeten változtasson.*⁵¹ A perorvoslat kategóriájának elméleti megközelítésével és elemzésével igen sokat foglalkozó professzor, NÉMETH János az 1970-es években megalkotott, általánosan elfogadott meghatározása szerint perorvoslatnak tekinthetjük *„[...] azt a bírósághoz intézett kérelmet, amely a polgári peres eljárás során hozott, illetőleg azzal azonosnak minősülő, a törvénynek meg nem felelő vagy meg nem felelőnek vélt bírósági határozat ellen irányul abból a célból, hogy az okozott jogsérelmet egy újabb bírósági határozat, közvetlenül a sérelmezett határozatra visszaható módon megszüntesse”*.⁵²

Nem kétséges, hogy a jogorvoslati jognak azt egy demokratikus jogállamban alanyi jognak kell lennie. Ezt felismerve a jogalkotók az Alkotmány 1989. évi módosításakor lényegében korlátozás nélkül gyakorolható jogként rögzítették. Az 1989. évi XXXI. törvény indokolása szerint *„Az állami szervek – bíróság, államigazgatási szervek, más hatóságok – jogalkalmazói tevékenységük során jogokat és kötelezettségeket állapítanak meg, határozataik az eljárás alá vontakra nézve kötelezőek. Nem zárható ki annak a lehetősége, hogy ennek során jogszerűtlen döntések is születhetnek. Ezért, akinek e szervek jogát vagy jogos érdekét megsértették, a határozat ellen különféle, a törvényekben meghatározott jogorvoslattal élhet.*”⁵³ A gyakorlat azonban a jogorvoslati jogosultság korlátlan volta és a perhatékonyság elve közötti ellentét megoldását sürgette.⁵⁴ Ezért módosították az Alkotmány 57.§ (5) bekezdését, s így került az Alkotmányba a jogorvoslati jog korlátozására lehetőséget biztosító rendelkezés. A szöveget az 1997. évi LXV. törvény állapította meg, melynek indokolása szerint *„a jogorvoslati jogosultság az Alkotmányban is szabályozott emberi jog. Az Alkotmány 57. § (5) bekezdése biztosítja, hogy az állami szerveknek jogalkalmazói tevékenységük során hozott döntései ellen jogorvoslattal élhessen az, akinek a döntés jogát vagy jogos érdekeit sérti. A törvény a szövegében is kifejezésre juttatja, hogy a jogorvoslati jogot törvény korlátozhatja a jogviták ésszerű időn belüli elbírálás érdekében, de a jogorvoslati jog korlátozásának arányban kell állnia az elérendő céllal.*”⁵⁵

⁵¹ Sárffy Andor: Magyar polgári perjog. Budapest: Grill Károly Könyvkiadó, 1946. 371.

⁵² Németh János: Rendkívüli perorvoslatok a magyar polgári eljárásban. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1975. 44.

⁵³ 1989. évi XXXI. törvény indokolása az Alkotmány módosításáról. A 34.§-hoz. 4. pont

⁵⁴ Kengyel (2014) i.m. 372.

⁵⁵ 1997. évi LIX. törvény indokolása a Magyar Köztársaság Alkotmányának módosításáról. A 8-12. §-hoz.

A jogorvoslati joggal az Alkotmánybíróság több alkalommal, több határozata keretében is foglalkozott. Ezek közül kiemelkedik a polgári peres eljárásokban a másodfokú bíróság határozatai elleni jogorvoslati jog biztosítása kapcsán indult 22/1995. (III.31.) AB határozat, mely példátlan részletességgel tárta fel a jogorvoslati jog tartalmi elemeit.

Ezen határozatában az Alkotmánybíróság kiemelte, hogy „jogorvoslat” szó alatt az a jog értendő, amelyet az Alkotmány 57.§ (5) bekezdése szabályozott, azaz az eljárási jogtudományban jogorvoslatnak nevezett eszközök – az elnevezésük ellenére – tartalmilag nem feltétlenül azonosak az alapvető jogi értelemben vett jogorvoslattal.

Az Alkotmány a jogorvoslati jog egyik korlátjaként rögzíti, hogy azzal „a törvényben meghatározottak szerint” szerint lehet élni. Az Alkotmánybíróság szerint ezzel a jogalkotó az egyéb, eltérő szabályozási lehetőségekre kívánt utalni.⁵⁶ Így például arra, hogy a jogorvoslatnak többféle formája is lehet,⁵⁷ ahogy azt az 5/1992. (I.30.) AB határozat a büntetőeljárási jogorvoslatok körében kifejtette.⁵⁸

A jogorvoslati jogával „mindenki” élhet, akinek a döntés „jogát vagy jogos érdekét sérti”. A jogorvoslati jog jogosulti körébe tehát minden természetes és jogi személy is beletartozik, feltéve, hogy a döntés sérti a jogát vagy jogos érdekét. Az Alkotmánybíróság több határozatában ezzel kapcsolatban utalt arra, hogy nem feltétlenül szükséges a tényleges sérelem: elég annak elvi fennállása.⁵⁹ Éppen ezért a jogorvoslati jog alanyi körének meghatározása kapcsán az Alkotmánybíróság – az alkotmányjogi panasz jogintézményének korábbi értelmezésére is visszautalva, illetve annak analógiájára⁶⁰ – rámutatott arra, hogy akinek még elvben sincs olyan joga vagy jogos (a jog által védett és elismert) érdeke, amelynek sérelmét állíthatná, nem tartozik, nem tartozhat a jogorvoslati jogosultak közé.⁶¹ Ahhoz azonban, hogy a jogorvoslat az alkotmányos szerepét képes legyen betölteni, az Alkotmánybíróság szerint az „érintetteknek meghatározott, feltételekhez kötött alanyi joggal kell rendelkezniük arra,

⁵⁶ 22/1995. (III.31.) AB határozat. Indokolás II. 2. pont.

⁵⁷ 1636/D/1991. AB határozat. Indokolás II. pont; 22/1995. (III.31.) AB határozat. Indokolás II. 2. pont.

⁵⁸ Súlyom László: Az alkotmánybíráskodás kezdetei Magyarországon. Budapest: Osiris Kiadó, 2001. 576-577.

⁵⁹ 22/1995. (III.31.) AB határozat. Indokolás II. 2. pont.

⁶⁰ 38/1993. (VI.11.) AB határozat. Indokolás IV. pont.

⁶¹ 22/1995. (III.31.) AB határozat. Indokolás II. 2. pont.

hogy az általuk állított jogsérelmet a jogorvoslati fórum érdemben és rájuk kiható hatállyal bírálja el.”⁶²

5. Eljárási megoldások az eljárások gyorsítására a kis értékkel bíró követelések esetében

Ahogy az előző alfejezet elején rögzítettem és az egyes alapelvek, eljárási követelmények részletes tárgyalása eredményeként könnyen belátható, az alapelvek és az egyes eljárási követelmények kereszttüzében a jogalkotónak egy olyan polgári peres eljárást kell létrehoznia, mely egyfajta egyensúlyba képes állítani a jogalkotói és a jogalkalmazói, de a jogkeresői igényeket is. Ez a feladat nem könnyű – a jogtörténet bármely korszakát is vesszük. A helyzetet tovább nehezíti, ha a jogalkotó arra törekszik, hogy a kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán találja meg ezt a kényes egyensúlyt.

Főként két tényező, két elvárás feszül különösen egymásnak a polgári perek kapcsán: a jogviták gyors elbírálása és a tényállás alapos tisztázása. E két tényező nyilvánvalóan egymást gyengíti és a bírák feladata, hogy megtalálják a kellő egyensúlyt közöttük: az alaposság ugyanis általában idővel jár. A felek legalább egyikének – tipikusan a felperesnek – fontos az időtényező, míg az alaposság – jó esetben – mindkettőjük számára jelentőséggel bír. A probléma feloldása érdekében SÁRFFY két megoldást tart alkalmazhatónak. Mindkét elvárás teljesül akkor, ha a bíróság egymás után két eljárást folytat le: az első eljárás a per iratainak alapos megvizsgálását nem célozza, ellenben gyors és végrehajtható határozattal záruló eljárás, melyet adott esetben egy lassabb, de az alaposság követelményének messzemenően eleget tevő eljárás követ, melyben az első eljárásban hozott határozat teljes felülvizsgálatára jogosult a bíróság. A második lehetőség a fenti két tényező megfelelő szem előtt tartására az, ha a bíróság nagyobb mérlegelési jogkört kap, és saját maga dönti el, hogy melyek a feleknek azok az előadásai, bizonyítási indítványai, melyeket kizár, illetőleg nem engedélyez az eljárás gyors lefolytatása érdekében.⁶³ Nyilvánvaló, hogy mindkét eljárásnak megvan a maga előnye, hiszen míg az első esetben – noha összességében végül hosszabb eljárásról van szó – csak azon ügyek kerülnek részletes, alapos tárgyalásra, melyek esetében tényleges vita áll fenn, addig a második esetben a jogalkotó a bírák számára biztosít nagyobb

⁶² 9/1992. (I. 30.) AB határozat. Indokolás V. 4. pont; 22/1995. (III.31.) AB határozat. Indokolás II. 2. pont.

⁶³ Sárffy i.m. 148-149.

önállóságot és a törvényben csak a mérlegelés kereteit rögzíti. A modellek hátránya éppen az előnyükben ragadható meg: az első esetében végül egy hosszabb eljárás folytatódik le, míg a második esetében az alaposság szenved csorbát. Ennek kapcsán feltehető a kérdés, hogy vajon melyik a jobb modell? Véleményem szerint egyik modell sem tud a maga tiszta valójában érvényre jutni, ezért mindenképpen a két modell valamiféle keveréke képes biztosítani az alaposság és a gyorsaság együttes érvényesülését: azaz az eljárás két szakaszból állva, a második, peres szakaszban a bíró mérlegelési jogkörében található meg az egyensúlyt az eljárás gyors lefolytatása és az alaposság között. Az elvárások összeütközése kapcsán ismét felmerülhet a kérdés, hogy a bíró mérlegelési jogkörében konkrét esetekben vajon a gyorsaságot vagy az alaposságot kell, hogy szem előtt tartsa. E körben a válasz nyilvánvalóan csak az lehet, hogy ezt mindig az adott ügy összes körülményét mérlegelve lehetséges eldönteni. Az azonban leszögezhető, hogy amennyiben a bíró döntése ellen van helye olyan jogorvoslatnak, amelynek keretében lehetőség van az ügy, a tényállás alapos felderítésére, a bírácoknak az eljárás gyorsaságát, mint célt kell inkább szem előtt tartaniuk. Amennyiben azonban a jogorvoslati lehetőségek korlátozottak, illetőleg nem beszélhetünk reformatórius jogköréről, a bírácoknak nagyobb figyelemmel kell lenniük az alaposság követelményére.

SÁRFFY Andor fent ismertetett okfejtését tovább gondolva könnyű belátni, hogy a felek közötti jogviták elbírálásának „gyorsításának” egyik lehetséges módja, ha bizonyos eljárásokat külön eljárásként vagy a peres eljárások köréből kiragadva nemperes eljárásként szabályozunk, külön bíróság vagy esetleg egyéb szerv hatáskörébe utalva. Ez a megoldás meglehetősen speciális feltételeket kíván meg és ennek ellenére kétséges, hogy a kívánt célt el is lehet vele érni. A másik lehetőség a polgári peres eljárások közötti differenciálás, melynek egyik lehetséges módja a perérték szerinti különbségtétel. Ennek nyomán születhetett meg a „kis perértékű ügy” vagy más néven a „bagatell per” kategóriája.

Nagy valószínűséggel fokozottan jelenik meg a hatékonyság, illetőleg a költségek problémája azokban a perekben, melyekben a pertárgyérték alacsony, hiszen az ilyen esetekben a költségek arányaikban magasabbak lehetnek, sőt akár meg is haladhatják a tényleges pertárgyérték összegét. A kis pertárgyértékkel bíró perekben ugyanis az eljárási illeték elvileg ugyanakkora mértékű, mint az általános szabályok szerint folyó

eljárásokban.⁶⁴ (A magyar eljárásban is a fizetési meghagyás illetékét a felperesnek az alperes ellentmondása nyomán ki kell egészítenie a peres eljárás illetékére.) A bizonyítás költségeit⁶⁵ sem befolyásolja általában a pertárgy értéke, hiszen a bizonyítási költségek között tipikusan felmerülő és egyben a legnagyobb összeget kitevő szakértői bizonyítás díját nem a pertárgy értéke alapján határozzák meg. Tekintettel azonban arra, hogy a kis pertárgyértékkel bíró perek között feltehetőleg nagyobb számban fordulnak elő egyszerűbb megítélésű, illetőleg ún. tucatügyek, a bizonyítási a kísértékű perek meghatározott körében talán valamelyest alacsonyabbak lesznek. Amennyiben jogi képviselőt hatalmaz meg valamelyik fél, a jogi képviselő munkadíja is hozzáadódik a perköltségekhez. E költségek révén fokozottan fennáll annak veszélye, hogy a perköltség nagysága a pertárgy értékének akár többszörösét is kiteszi: ez mindenképpen elkerülendő.

E körben az egyik lehetőség arra nézve, hogy a jogalkotó a költségeket csökkentse, az lehet, ha az eljárási költségeket azáltal próbálja meg minimalizálni, hogy bizonyos perbeli jogokat (pl. az ügy elintézése egy tárgyalás keretében, bizonyítás, keresetváltoztatás, viszontkereset, beszámítási kifogás, fellebbezési jog, rendkívüli perorvoslatok igénybevétele) korlátoz: lényegében ezzel a módszerrel élt a magyar jogalkotó a 2017. december 31-ig hatályos, a kísértékű perekre vonatkozó eljárás kapcsán. Ennél sokkal drasztikusabb megoldás az, ha a jogalkotó meghatároz egy értékhatárt, ami alatt nem lehet az igényeket peresíteni. E megoldás az eljárási költségek szempontjából kétségkívül hatékony, azonban nyilvánvaló, hogy bizonyos szempontból gyengítheti éppen a társadalomnak az igazságszolgáltatásba vetett bizalmát, emellett a bírói úton nem érvényesíthető követelések ezen új fajtájának meghonosítása nem biztos, hogy minden esetben a megfelelő irányba terelné a társadalom tagjait, sőt felmerülhet akár az Alaptörvénybe való ütközés kérdése is.⁶⁶ A magyar jogalkotó – ahogy az már a fentiekből kiderült – feltehetőleg a jogbiztonság biztosítása okán nem élt ezzel a megoldással: a bírói út kizárása helyett korábban az eljárási szabályok egyszerűsítésével kívánt oldani a pertárgy értéke és az eljárási költségek közötti feszültségen.⁶⁷ A hatályos polgári eljárásjogi szabályok pedig a fizetési meghagyásos eljárás viszonylag széles körű

⁶⁴ Sőt, bizonyos pertárgyérték alatt „fokozott” illetékfizetési kötelezettséggel találkozhatunk.

⁶⁵ Pl. szakértő díjazása, tanú utazási költségei.

⁶⁶ Az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdése értelmében ugyanis mindenkinek joga van ahhoz, hogy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

⁶⁷ Azonban a szerző szerint tulajdonképpen valamiféle hasonló eredményt ért el a jogalkotó az eljárási illeték legalacsonyabb értékének meghatározása által.

kötelező igénybevételének előírásával próbálja meg ezt a helyzetet orvosolni, mintegy tehermentesítve a bíróságokat, hogy azok valóban csak a vitás ügyekkel foglalkozzanak.

A költségek csökkentése a felek részéről az egyezség megkötésével érhető el talán a legmagasabb fokon,⁶⁸ ennek persze feltétele, hogy erre az eljárás kezdetén, lehetőleg a bizonyítási eljárás lefolytatása előtt kerüljön sor. Ha ugyanis a felek a polgári perben az eljárás viszonylag késői időpontjában, azaz valamelyik folytatólagos tárgyaláson, a bizonyítási eljárások eredményének fényében kerítenek sort, mintegy „kiegyezve egymással”, az már az eljárás költségeire, s így a hatékonyságra nem vagy igen csekély mértékben bír befolyással. Ellenkező esetben azonban nyilvánvalóan csökkennek a perköltségek és a konszenzus révén lényegében eltűnik a jogalkalmazási hiba lehetősége is,⁶⁹ ugyanakkor eljárási értelemben a bíróság végzésével jogerősen jóváhagyott egyezség az ítélettel azonos hatállyal bír.

Ahogy az a dolgozatomban összehasonlító fejezetében bizonyítást fog nyerni, a kis pertárgyértékkel bíró perek szabályozási sajátosságai vonatkozásában megállapítható, hogy az egyes országokban alapvetően két modellt követnek: vagy valamiféle külön (adott esetben nemperes) eljárást, illetőleg külön bíróságot hoztak létre, melyek eljárnak a kis perértékű ügyekben vagy pedig a kis perértékű ügyek esetén az általános eljárási szabályokat alkalmazzák és esetlegesen a jogorvoslati lehetőségek igénybevételének korlátozásával próbálnak enyhíteni a fent ismertetett problémán. A magyar jog történetében mindkét modell érvényesült: a dolgozatban bemutatásra kerül, hogy már a reformkorban megjelent a külön eljárás keretében történő szabályozás és ez legutóbb 2009 és 2017 volt így. Az egyetlen időszak, amikor jogorvoslati jog korlátozásával éltek a magyar jogalkotók, az 1952. évi Polgári perrendtartás kapcsán érvényesült: 1997-ben került ez bevezetésre és 2009. január 1-jéig volt alkalmazásban.

Az egységes eljárás és az eljárási sokféleség problematikája időről időre gondolkodásra készteti az eljárásjogászokat⁷⁰ Az egységes eljárási rend ugyanis a

⁶⁸ Vö. Cooter – Ulen i.m. 428.; Miceli i.m. 8-11.

⁶⁹ Az esetlegesen felmerülő hibák orvoslására pedig maga a jogalkotó is gondolt a fellebbezés és a perújítás megengedésével az egyezséget jóváhagyó végzéssel szemben.

⁷⁰ Vö. Vollkommer, Max: Fortschritte auf dem Weg zur Verfahrensvereinheitlichung. In: Bartlsperger, Richard – Ehlers, Dirk - Hofmann, Werne R. – Pirson, Dietrich (Hrsg.): Rechtsstaat. Kirche. Sinnverantwortung. Festschrift für Klaus Obermayer zum 70. Geburtstag. München: C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1986. 143-153.; Vollkommer, Max: Verfahrensvielfalt oder einheitliches Prozessrecht? JZ, 1987/3. 105-110.; Mertens, Jens Michael: Privatrechtsschutz und vertikale Integration im internationalen Handel. Tübingen: Mohr Siebeck, 2011.; Gilles, Peter: Zur Zweckvielfalt zivilprozessualer

jogrendszer átláthatóságát és egyszerűségét hozza magával, míg a többféle eljárási rend lehetőséget biztosít arra, hogy az egyes ügyek között differenciálásra kerülhessen sor (akár a pertárgy érték alapján is), ezáltal pedig biztosítani tudják a bíróságok számára annak lehetőségét, hogy az ügyekkel azok súlyának megfelelően tudjanak foglalkozni. E ponton tehát újabb követelmények egymásnak feszülésének lehetünk tanúi: mely vonatkozásban meglátásom szerint ismét nagyon nehéz, szinte lehetetlen állást foglalni, hiszen annak adekvát megválaszolást mindenképpen befolyásolja az adott kor, az adott állam politikai-gazdasági helyzete, a különböző nemzetközi és nemzeti trendek de akár egyéb, az adott társadalmi berendezkedésre jellemző tulajdonságok is.

A jelen fejezetben bemutatott elméleti, alapvető kérdések véleményem szerint kitűnően szemléltetik, hogy a kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán milyen sok tényező befolyásolhatja a jogalkotót abban, hogy ezen esetekben milyen szabályozással éljen. Az elkövetkezendő két fejezetben megpróbálok egy átfogó képet mutatni, hogy az egyes korszakokban Magyarországon, illetve jelenleg az egyes európai államokban milyen megoldásokat alkalmaznak a kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán.

Verfahrensvielfalt. In: Dammann, Jens – Grunsky, Wolfgang – Pfeiffer, Thomas (Hrsg.): Gedächtnisschrift für Manfred Wolf. München: Verlag C.H. Beck, 2011. 377-391.; Koch, Harald: Private Rechtsdurchsetzung: Wilder Westen oder effektive Rechtsbewahrung durch Prozessrecht und Compliance? In: Dammann, Jens – Grunsky, Wolfgang – Pfeiffer, Thomas (Hrsg.): Gedächtnisschrift für Manfred Wolf. München: Verlag C.H. Beck, 2011. 459-472.; Jenni, Silvia – Klett, Barbara: Die Vereinheitlichung der Grundnormen des Prozessrechts bringt Erleichterungen. KMU-Magazin, 2010/9. 50-52.

II. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése Hazánkban

1. A kis perértékű ügyek története Magyarországon

A magyar történelemben, a magyar polgári igazságszolgáltatás történetében az államhatalom teljes kiépülése, az állami törvénykezés egyeduralkodóvá válása és a jogágak szétválása után beszélhetünk a polgári és büntetőeljárás és igazságszolgáltatás különválásáról, mely a XIX. század kezdetén történt.⁷¹ A reformkor a polgári igazságszolgáltatás kapcsán is újításokat hozott, mely legfőképpen az anyagi és alaki magánjog szétválasztásában öltött testet.⁷² Ennek egyik első, kezdeti lépéseként – többek között – sor került a kis értékű követelések perbeli érvényesítésének külön szabályozására. E külön szabályozás feltehetőleg kettős cél szolgált: egyrészt igyekeztek a pertárgy értékére tekintettel lenni és ennek alapján egy gyorsabb eljárást meghonosítani, másrészt a jogalkotó nagy valószínűséggel felismerte azt, hogy a kis értékű követelések perbeli érvényesítése, mint eljárás kitűnő lehetőséget ad arra, hogy egyes eljárásjogi intézményeket „kipróbáljon” és azok beválása után adott esetben az egész polgári eljárásjog vonatkozásában érvényre jussanak. E célokat szolgálták tehát a reformkorban megjelent, főként a kis értékű követelések bíróság előtti érvényesítésére irányuló eljárások, melyeket az írásbeliség, a bírói meghagyások, a széleskörű jogorvoslati lehetőségek, valamint a perben eljáró bíró aktív szerepének korlátozása érdekében vezettek be, elindítva ezen pertípust az önállóvá válás útján.⁷³

A jelen alfejezet tehát a magyar polgári igazságszolgáltatás ezen időponttól kezdve – első látásra viszonylag egyenes fejlődési ívet maga mögött tudó – történetének bemutatásával jut el egészen a 2009 és 2017 között hatályos, a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény feldolgozásáig, mely vonatkozásában a novellák és a Magyar Köztársaság Alkotmánybíróságának határozatai nyomán újabb és újabb szabályok születtek a perhatékonyság érdekében a kis perértékű ügyekre. Az egyes törvények

⁷¹ Mezey Barna (szerk.): Magyar jogtörténet. 2., javított kiadás. Budapest: Osiris Kiadó, 1999. 361.

⁷² Vö. Herczegh Mihály: Magyar polgári törvénykezési rendtartás. Ötödik átdolgozott kiadás. Budapest: Franklin Társulat, 1896. 3.

⁷³ Vinkler János: A magyar igazságszolgáltatási szervezet és polgári peres eljárás a mohácsi vésztől 1848-ig. Pécs: Dunántúli Egyetemi Nyomdája, 1927. 715.

nyomán életre hívott eljárások kiválasztása kapcsán törekedtem azt szem előtt tartani, hogy melyek azok az eljárások, amelyek a ténylegesen alacsony pertárgyérték, illetve adott esetben az eljárás típusa okán a dolgozat szempontjából figyelmet érdemelnek. Az alfejezetben – bár már a jogtörténet része – nem kerül feldolgozásra a Pp. 2008. évi novelláris módosítása nyomán 2009. január 1-jétől hatályosult, a Hatodik részben található szabályozás, mely a „Kisértékű perek” címet viselte, hiszen ezen „új” eljárástípus bemutatására, illetőleg kritikai elemzésére egy külön, önálló alfejezetben kerül sor, a hatályos, 2016. évi CXXX. törvény szabályainak taglalása előtt.

1.1. A szóbeli perek bíróságai

A magyar bírósági eljárásokat a középkorban alapvetően a szóbeliség és a nyilvánosság jellemezte, melyben a tárgyalási elv meglehetősen széles körben érvényesült, így – ahogy arra HAJNIK rámutat – a per tulajdonképpen nem a bírói döntésen alapult, hanem sokkal inkább a peres felek „*valóságos jogi küzdelme*” volt.⁷⁴ Ezt azonban a későbbi évszázadokban, különösen a XIV. századtól kezdve egyre inkább felváltották az írásbeliségen alapuló eljárások és a bírák is egyre aktívabb szerephez jutottak a jogviták eldöntésében.⁷⁵ A változás okát HERCZEGH három tényezőben jelölte meg: egyrészt azon történelmi sajátosságban, hogy a XVI. század második felétől megjelent az abszolút uralkodó eszményképe, aki e minőségében – természetesen – jogosult volt arra is, hogy az egyes eljárásokat befolyásolja, azaz a bírák részére konkrét utasításokat adjon a per menetét, illetőleg a per kimenetelét illetően. Az írásbeliség elterjedésének második oka leginkább a bírák személyében rejlett, ugyanis a bírák nagy része a XVI-XVII. századokban osztrák vagy német jogi egyetemen tanult és onnan hazatérve az osztrák, illetőleg a német eljárás sajátosságait, így különösen az írásbeliséget tartották elfogadhatónak és igyekeztek ennek megfelelően eljárni. Az írásbeliség térnyerésének harmadik tényezője a II. József által 1785-ben kibocsátott perrendtartás volt, mely az írásbeliségen alapult és – noha II. József halála után hatályát veszítette – a gyakorlatban fennmaradt még jó néhány évtizedig.⁷⁶ A szóbeliség természetesen nem halt ki teljesen a XIX. század kezdetére Magyarországon, azonban meglehetősen háttérbe szorult:

⁷⁴ Hajnik Imre: A magyar bírósági szervezet és perjog az Árpád- és a Vegyes-házi királyok alatt. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1899. 215-216.

⁷⁵ Hajnik i. m. 222-227.; Magyary Géza – Nizsalovszky i. m. 27.

⁷⁶ Herczegh i. m. 7-9.; Vö. még Vinkler i. m. 715.

szóbeli perek csak a legalsóbb szintű bíróságokon éltek az írásbeli perek mellett.⁷⁷ Ennek okán az e területen megjelenő reformkori törekvések egyik fő célja volt a szóbeliség újbóli térnyerésének biztosítása, mely azonban a bírósági szervezetrendszer fogyatékosai és a megfelelő anyagi feltételek hiánya miatt nem kerülhetett általánosan, azaz az összes polgári per vonatkozásában bevezetésre.⁷⁸

Nem meglepő tehát, hogy a reformkor csúcspontján, 1836-ban elfogadásra került egy jogszabály, melynek homlokterében a szóbeli eljárás állt, igaz csak az alacsony pertárgyértékkel bíró ügyekben. A reformkori jogalkotás – jelen dolgozat szempontjából – talán legnagyobb eredményének tekinthető tehát az 1836. évi XX. törvénycikk a szóbeli perek bíróságáról, melyben a jogalkotók hatvan forintban határozták meg a kis perértékű ügyek értékhatárát. E pertárgyérték alatt a bíróság egy egyszerűsített, gyorsított eljárás keretében járt el, mely mindenképpen elősegítette a törvénycikk létrehozása során kitűzött cél megvalósulását, azaz a felek tehermentesítését és a perköltségek csökkentését.

A szóbeli perek szabályozásából kiderül az eljárás fő karaktere és a rendes perek szabályaitól való eltérése:⁷⁹ a felek számára nyújtott viszonylag gyors jogvédelem biztosítása révén a jogalkotó a kisebb pertárgy vonatkozásában indult eljárások körében igyekezett nagyobb mértékben eleget tenni a jogkeresők gyors és hatékony eljárás iránti igényeinek. Hogy ezt milyen eredménnyel tette, arról viszonylag csekély információval rendelkezünk. Ám az eljárás időtállóságára utalhat, hogy több mint 30 éven át hatályban volt a törvénycikk és az 1868. évi polgári törvénykezési rendtartásban rögzített, a kis értékkel bíró követelések érvényesítése kapcsán alkalmazandó sommás eljárás számos ponton azonosságot, hasonlóságot mutat a szóbeli bíróságok eljárásával, azaz a jogalkotók tovább építettek erre az eljárásra és alkalmasnak találták arra, hogy a XIX. század második felében is alapot nyújtson az érintett jogviták elbírálása kapcsán.

1.2. A polgári törvénykezési rendtartás

A törvénykezési rendtartásról szóló 1868. évi LIV. törvénycikk – bár alapvetően nem szánták hosszú időre – mintegy ötven éven át volt alkalmazandó. A rendtartás alapvető

⁷⁷ Bónis György – Degré Alajos – Varga Endre: A magyar bírósági szervezet és perjog története. Zalaegerszeg: 1996. 158.

⁷⁸ Magyary – Nizsalovszky i. m. 29.

⁷⁹ Vinkler i. m. 717.

újításokat nem hozott a polgári peres eljárások kapcsán, viszont érdeme, hogy a rendes és a különös eljárásokat is szinte minden részletre kiterjedően szabályozta és ezáltal oldott a korábbi nagyfokú jogbizonytalanságon.⁸⁰ A törvénycikk által létrehozott polgári peres eljárásról megalkotói is tudták, hogy nem korszerű, csupán a kiegyezés utáni alkotmányos rendet kívánták általa helyreállítani.⁸¹ Ennek nyomán rengeteg panasz, bírálattal érte, különösen az általa kialakított jogorvoslati rendszer kapcsán.⁸²

A törvénycikk által meghonosított sommás eljárást alapvetően a szóbeliség és közvetlenség elve hatotta át első fokon, s az eljárás jog korábbi jellemzője, az írásbeliség csak a jogorvoslati eljárás során érvényesült. Ezzel szemben a törvénycikk által szintén szabályozott rendes eljárás az akkoriban hagyományos modellt, azaz az írásbeliség modelljét követte.⁸³

A polgári törvénykezési rendtartásról szóló 1868. évi LIV. törvénycikk 91.§-a alapján két eljárást honosított meg a magyar polgári igazságszolgáltatás történetében: a sommás és a rendes eljárást. E két eljárástípus közötti elhatárolást a sommás eljárás körének meghatározásával rögzítette a jogalkotó.

A jogalkotó az 1868. évi rendtartással bevezetett eljárás kapcsán a „sommás eljárás” elnevezéssel élt. Ezen elnevezéssel a gyors eljárásokat illették: először az 1802. évi XXIII. törvénycikk, majd az 1807. évi XIII. törvénycikk használta ezt a kifejezést. Ahogy arra MAGYARY és NIZSALOVSKY rámutat, az elnevezés tartalma a magyar polgári eljárás jog történetében több alkalommal változott, de minden esetben egy-egy gyors, a rendes eljárástól eltérő, rendkívüli eljárást illették vele.⁸⁴

1.2.1. Sommás eljárás az 1868. évi. LIV. törvénycikk alapján

A sommás per kapcsán leszögezhető, hogy annak alapjául, illetve mintájául sok kérdésben az 1836. évi XX. törvénycikk által létrehozott szóbeli per szolgált.

⁸⁰ Bónis – Degré – Varga i. m. 233.

⁸¹ Vö. Sárfy i. m. 24.

⁸² Bónis – Degré – Varga i. m. 235.

⁸³ Fodor Ármin – Márkus Dezső: A polgári törvénykezési rendtartás kézikönyve. II. kötet. Budapest: Singer és Wolfner Kiadása, 1894. 3.

⁸⁴ Vö. Magyary – Nizsalovszky i. m. 610-611.

A sommás eljárás legfőbb jellemzője tehát a gyorsaság volt. A jogalkotó ugyanis számos olyan rendelkezést illesztett be a törvénycikk rendelkezései közé, melyek – az alaposság sérelme nélkül – alkalmasak az eljárást gyorsabbá tenni: mint rövidebb határidők rögzítése, a jogorvoslati lehetőségek bizonyos fokú korlátozása, valamint az ítélet azonnal meghozatala és kihirdetése.⁸⁵

A gyorsaságot irányozta elő a kevésbé formalizált eljárás, melyben a szóbeliség, mint eljárási karakter nagy szerepet kapott, ennek megfelelően a felperes jogosult volt keresetlevelét szóban is előterjeszteni és maga a tárgyalás szóbeli és nyilvános volt, s a periratok alakszerűsége sem volt megkívánt.⁸⁶ Mindezt egy viszonylag aktív, a per vezetését a kezében tartó bíróval kívánták elérni, akinek törvényi kötelessége volt az igazság, a tényállás felderítése és tisztázása: e célból a felekhez és a tanúkhöz annyi kérdést intézhetett, amennyit szükségesnek tartott. [117.§] A bizonyítás keretében a szabad bizonyítás elve érvényesült, így a felek tanú, szemle, szakértő, becsüs, megkeresés útján is, de még eskü által is bizonyíthatták állításukat. [119-123.§] Ha felek között nem jött létre egyezség, a bíróság a tényállás felderítése után berekesztette az eljárást, s nyomban ítéletet is hozott. Az ítéletben foglalt kötelezettségek teljesítésére legfeljebb nyolc napot engedélyezhetett a bíróság. [124.§]

1.2.2. Községi bíráskodás az 1868. évi LIV. törvénycikk alapján

A törvénykezési rendtartás a községi bíráskodásra vonatkozóan külön, egyszerűbb szabályokat rögzített a Kilenczedik Czim I. Fejezete alatt, mely szabályozás célja nyilvánvalóan egyrészt a bíróságok tehermentesítése, másrészt pedig a kis perértékű ügyekben való eljárás egyszerűsítése, gyorsítása volt.

A községi bíráskodás hatáskörébe tartozott a községi lakosoknak 30 forint értékét meg nem haladó személyes kereseteinek elbírálása. A községi bíráskodás hatáskörébe tartozó ügyekben a községi bíróság mint egyeztető békebíró járt el, s ennek megfelelően kérelemre az eljárásban résztvevő feleket személyes megjelenésre maga elé idézhette. [476.§] Idézés esetén kötelező volt a felek megjelenése a községi bíróság előtt. [479.§]

⁸⁵ Apáthi István: Polgári törvénykezési rendtartás, az 1868. LIV. t.c.z., úgy az ezt módosító és kiegészítő törvények s rendeletek alapján, egyenlő tekintettel az elmélet és gyakorlat igényeire. Pest: Heckenast Gusztáv, 1872. 114-115.

⁸⁶ Bónis – Degré – Varga i. m. 233.

Amennyiben mindkét fél megjelent a bíróság előtt, a bíróságnak meg kellett kísérelnie egyezséget létrehozni a felek között. Ha létrejött az egyezés a felek között, a bíróság ennek tényét jegyzőkönyvbe vette és az egyezés végrehajthatóvá vált. [477.§] Ha a bíróság egyezésre való törekvése sikertelen maradt, de a felek hajlandóak voltak magukat alávetni a községi bíróság ítélezésének, akkor a bíróság a sommás eljárás fent ismertetett szabályai szerint járt el és hozott ítéletet, mely azonnali foganatosításra a törvény az esküdt vagy a jegyző kiküldésével adott lehetőséget, ugyanis az ítélet ellen fellebbezésnek nem volt helye. Az ítéletben elmarasztalt fél számára azonban „a törvény rendes útja”, azaz a rendes eljárás megindításának lehetősége nyitva állt. Amennyiben valamilyen ok folytán a felek nem kötöttek egyezséget és nem fogadták el a községi bíróságot, illetőleg ha a szabályszerűen idézett fél nem jelent meg, a bíróság ennek tényéről hivatalos bizonyítványt állított ki, mely feljogosította az eljárás kérelmezőjét (felperest) arra, hogy az 1868. évi LIV. törvény szerinti rendes eljárást indítson. A bizonyítvány hiányában ugyanis a rendes bíróság elutasította a keresetet. [480.§]

1.3. A kisebb polgári peres ügyekben való eljárás

A kisebb polgári peres eljárások kapcsán új szabályok jelentek meg az 1877. évi XXII. törvénycikk révén, mely egy jellemzően szóbeli eljárást hozott létre, ahol a közvetlenség és a nyilvánosság elve nagy szerepet kapott. [37.§] VASZY rámutat, hogy ez a felek érdekében állt, ugyanis a közvetlen, szóbeli érintkezés megkönnyítette mind a feleknek, mind a bíróságnak a tényállás tisztázása vonatkozásában fennálló kötelezettségének teljesítését, a nyilvánosság biztosítása révén pedig a bírót a jogalkotó erkölcsileg kötelezte a részrehajlástól való tartózkodásra, védelmet biztosítva ezáltal is a felek számára.⁸⁷

A jogalkotó a kisebb polgári peres ügyek vonatkozásában első fokon két eljáró fórumot jelölt meg: vagy a községi bíróságot keretében bírálták el a jogvitát, vagy a felek lakóhelye, illetőleg tartózkodási helye szerint illetékes járásbíró, szolgabíró vagy békebíró járt el. A községi bíróságot keretében, azaz némiképpen alacsonyabb szinten rendeződtek első fokon azok a jogviták, ahol a pertárgy értéke nem haladta meg a 20 forint összeget. [14.§]

⁸⁷ Vaszy György: Eljárás a kisebb polgári peres ügyekben. Budapest: Franklin-Társulat, 1908. 5.

A jogalkotó a kisebb polgári peres ügyek kapcsán kifejezetten figyelemmel volt a forgalmi viszonyokra és a járás területi nagyságára, hiszen ahol élénkebb a forgalom, illetve nagyobb a terület, nyilvánvalóan több iparos is tartózkodott, így feltehetőleg több per is indult.⁸⁸ A megyékben eljáró szolgabíró csak akkor járhatott el a kisebb polgári peres ügyekben, ha erre külön felhatalmazása volt. Erre a felhatalmazásra a jogalkotó rendelkezése értelmében az igazságszolgáltatás gyorsítása érdekében kerülhetett sor, ám figyelemmel kellett lenni arra, hogy a felhatalmazás következtében a szolgabíró ne hátráltassa közigazgatási eljárásokat. További feltétel volt a szolgabíró személyével szemben, hogy jogot végzett, illetőleg elméleti bírói vagy jogtudományi államvizsgát tett, vagy már bírói hivatalt viselt személy legyen. [2.§]

Az 1868. évi rendtartás mintájára alapult a kisebb polgári peres ügyekben az eljárás, így az eljárás gyorsítását és a kevésbé formalizált voltát e körben is igyekeztek érvényre juttatni, így a felperes keresetét – avagy ahogy a törvénycikk fogalmaz „panaszát” – szóban és írásban is előterjeszthette, s amennyiben az több, különböző jogalaptól származó és különböző tárgyú követelést is tartalmazott, azonban a felek személye megegyezett, a bíróság az összes követelés elbírálására jogosult volt. [28.§] A szóban előterjesztett panaszt a bíró sajátkezűleg vette minta szerinti panaszjegyzőkönyvbe. Az írásban előterjesztett keresetlevelekkel szemben két követelményt támasztottak: rövidség és világosság. A beérkezett keresetleveleket a bíróság érkezési sorrendben iktatta és intézte el.⁸⁹

A bíró a panasz hozzá való beérkezése után az ügyet megvizsgálta és amennyiben úgy ítélte meg, hogy annak elbírálására az 1877. évi XXII. törvény alapján hatáskörrel és illetékességgel rendelkezik, a panasz tárgyalására a lehető legkorábbi időpontra határnapot tűzött, ellenkező esetben írásban visszautasító végzést hozott, melyet a rövid írásba foglalás után azonnal, de legfeljebb 8 napon belül kézbesített a felperesnek. [29.§]

A bíróság a feleket az ügy tárgyalására rendszerint írásban idézte. A tárgyalás szóbeli, közvetlen és nyilvános volt. [37.§] A kisebb polgári peres ügyekben is a tárgyalási elv érvényesült, azaz a per eldöntéséhez szükséges adatokat és bizonyítékokat a felek voltak kötelesek szolgáltatni. A bizonyítás eszközei a jogalkotó rendelkezése

---

⁸⁸ Vaszy i. m. 9.

⁸⁹ Vaszy i. m. 36.

szerint a következők voltak: beismerés, okirat, tanúvallomás, szakértők véleménye és bírói szemle. [19.§ ,44.§]

A tárgyalási elvet némiképp áttörte a jogalkotó a kisebb polgári peres ügyek kapcsán a szemle és a szakértői vélemény esetében, feltehetőleg ezen bizonyítási eszközök viszonylagosan objektív volta okán. Az 1877. évi XXII. törvénycikk ugyanis lehetővé tette, hogy a bíróság akkor is elrendelje az előtte folyó eljárásban a bírói szemlét vagy szakértő meghallgatását, ha a felek ezt nem kérték. [49.§]

A kisebb polgári peres ügyekben a jogalkotó a bírák kötelezettségévé tette, hogy a felek meghallgatása után és annak nyomán próbálják meg a feleket egyezsége bírni. Amennyiben az eljáró bíró e törvényi „igyekezete” sikerrel járt, ennek tényét a tárgyalási jegyzőkönyvbe felvették. [42.§]

Amennyiben az eljáró bíró nem tudta egyezsége bírni a feleket és további bizonyítás nem volt szükséges, illetőleg a bizonyítási eljárás lefolytatása után a bíróság a kisebb polgári peres ügyekben ítélettel döntött. Az ítéletben meghatározott kötelezettség teljesítésére a jogalkotó nyolc napos teljesítési határidőt szabott meg. [43.§]

A kisebb polgári peres ügyekben folytatott bírósági eljárás szabályai a községi bíráskodás keretein belül némiképp egyszerűbbek voltak, azaz az eljáró bírák valamelyest nagyobb mozgástérrel bírtak, mint a községi bíráskodás alá nem tartozó ügyekben: ezt nyilvánvalóan a pertárgyérték alacsonyabb volta, illetőleg az ügyek egyszerűbb volta indokolta. Ennek megfelelően a szabad bizonyítás elve alapján a jogalkotó a községi bírák szabad mérlegelési jogkörébe utalta, hogy egy-egy ténykörülmeny valóságát vagy valótlanságát a tárgyalás és a bizonyítás összes eredményének mérlegelése alapján hogyan ítélik meg, illetve azt is, hogy a felek beismerésének – ha azt később vissza is vonták – milyen joghatályt tulajdonítanak. [18.§]

A községi bíráskodás keretében lefolytatott kisebb polgári peres ügyekben – az azon kívül folytatott ügyekkel ellentétben – eskü által történő bizonyításnak nem volt helye, azonban a tanúk és a szakértők – eskü helyett – lelkiismeretükre való hivatkozás mellett kézzel erősíthették meg vallomásukat. A kézzel megerősített vallomás gyakorlatilag VASZY szerint egy „*ünnepélyes fogadalom a tanú, vagy szakértő részéről, hogy az ügyben, mely felől kikérdeztetett, igazságosan, pártatlanul, legjobb*

meggyőződése és lelkiismerete szerint vallott”.⁹⁰ Ez a „megerősített vallomás” a jogalkotó rendelkezése szerint az esküvel egyenlő erejű volt. [19-20.§]

Az 1877. évi XXII. törvénycikk által létrehozott eljárás legnagyobb újítása tehát az volt, hogy a kis értékű követelések perbeli érvényesítését visszautalta a községi bíróságok hatáskörébe. Ez azonban – ahogy arra BÓNIS, DEGRÉ és VARGA utal – inkább csak a bíróságok tehermentesítése okán volt előrelépés, az ítélezésen, illetőleg annak szakszerűségén semmit sem változtatott.⁹¹

1.4. Sommás eljárás az 1893. évi XVIII. törvény alapján

1.4.1. A törvény létrejöttének előzményei

Az ideiglenesnek szánt 1868. évi polgári törvénykezési rendtartás nyomán létrejött polgári eljárásjog gyökeres átalakítása régóta dédelgetett álma volt a jogalkotóknak és a jogalkalmazóknak is. Ennek egyik első realizálódása volt az 1877-ben megalkotott, a kisebb polgári peres ügyekre vonatkozó eljárási szabályrendszer, melyet az 1893. évi XVIII. törvénycikk követett a sommás eljárásról. E törvénycikkkel jött létre tulajdonképpen a modern polgári per Magyarországon, mely a szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság talaján állott.

A lényeges újítások mellett azonban a Plósz Sándor hosszas előkészítő munkája nyomán megalkotott sommás eljárásról szóló törvénycikk nem tekinthető önálló, magában zárt, egész rendszert alkotó jogszabálynak, hiszen az általa létrehozott eljárás szabályai több helyen is visszautalnak az 1868. évi LIV. törvénycikkre és az 1881. évi LIX. törvénycikkre.⁹²

1.4.2. A sommás eljárás

A sommás eljárásról szóló 1893. évi XVIII. törvénycikk a korábbi hatásköri szabályokat felülírta, így több olyan ügytípus került sommás elbírálás alá, ami korábban nem tartozott e körbe és több korábban sommás eljárás alá tartozó ügyben a rendes eljárási

⁹⁰ Vaszy i. m. 25.

⁹¹ Bónis – Degré – Varga i. m. 235.

⁹² Frank Sala: A polgári törvénykezési rendtartás mai érvényében. Budapest: Franklin-Társulat, 1895. 21.

szabályok voltak alkalmazandóak.⁹³ A járásbíróóságok hatáskörébe tartozó sommás eljárások körébe meglehetősen sok pertípus tartozott. A sommás eljárás széles alkalmazási körét tovább bővítette a jogalkotó a különféle, kereskedelmi, gazdasági jogviszonyokból eredő követelések⁹⁴ érvényesítésére is.

A sommás eljárásban tartott tárgyalások szóbeliek és nyilvánosak voltak. Az eljárás szóbeli karakterét volt hivatott erősíteni, hogy a szóbeli előadás helyett nem volt szabad az iratok tartalmára hivatkozni, sőt az iratok felolvasását is csak akkor tartották megengedhetőnek, ha szó szerinti tartalmuk volt fontos. [25.§] A sommás ügyek tárgyalásának kezdetén a bíróság felhívta a felperest, hogy adja elő keresetét: ennek során a felperes nem volt kötve az idézéssel közölt kereset tartalmához, a bíróság azonban az alperes kérelmére a felperes költségére elhalasztotta a tárgyalást, ha úgy ítélte meg, hogy a felperes által előadott kereset kapcsán az alperes nem tudott kellőképpen felkészülni és emiatt nem tud a kereset vonatkozásában nyilatkozni. [26.§]

A sommás eljárásban eljáró bíróság – ha úgy ítélte meg, hogy az előtte folyó jogvita megérett a döntésre – a tárgyalást bezárta és ítélettel határozott. Lehetőség volt ún. elkülönített végítélet meghozatalára is, ha a bíróság előtt egyesített perek közül csupán egy volt alkalmas a döntésre. [102.§]

A sommás eljárásban született ítéletekkel szembeni rendes jogorvoslat a fellebbezés volt, mely esetében a járásbíróóság döntése ellen az illetékes törvényszék, a budapesti és pestvidéki törvényszékek kerületéhez tartozó járásbíróóságok felett, ha ezek mint kereskedelmi bíróságok jártak el, a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék döntött másodfokon. A fellebbezési bíróság háromtagú tanácsban ítélkezett.⁹⁵ [125.§]

⁹³ Vö. Teller Miksa: Az 1893:XVIII. tcz. visszaható ereje kikötött sommás eljárás esetén. Jogtudományi Közlöny, 1895/46. 364.; Bónis – Degré – Varga i. m. 236.

⁹⁴ Ennek megfelelően a sommás eljárás alá, így a járásbíróóságok hatáskörébe tartoztak az a kereskedelmi törvény 258. § 1., 2., 3. és 4. pontjaiban, továbbá a 259. § 1., 2., 3., 6. és 7. pontjaiban, valamint a 260. és 261. §-aiban felsorolt ügyletekből felmerülő keresetek, illetve azon keresetek, melyek egyfelől kereskedő között, másfelől cégvezetője, kereskedelmi meghatalmazottja vagy kereskedősegédje között ezen viszonyból származtak, a mennyiben az 1884:XVII. tc. szerint nem tartoznak az iparhatóság hatáskörébe, úgyszintén azon keresetek is, a melyek a cégvezetőnek vagy kereskedelmi meghatalmazottnak harmadik személyek iránti felelősségéből a kereskedelmi törvény alapján keletkeztek; emellett az ipari és kereskedelmi mustra és minta törvényes oltalmára nézve fennálló szabályoknak, valamint a szabaddalmi jognak megsértéséből felmerülő kártérítési keresetek, illetőleg a védjegyek oltalmáról szóló 1890:II. tc. alapján indított kártérítési keresetek.

⁹⁵ Kereskedelmi ülnök nem vehetett részt másodfokon az ítélkezésben. [125.§]

A jogalkotó egy új perorvoslati lehetőséget honosított meg a sommás eljárás keretében a felülvizsgálat megteremtésével. E perorvoslati forma – talán éppen az újdonsága révén – számos vitára adott okot, különösen azért, mert általa megjelent a tény- és jogkérdés elhatárolásának kérdése, mely mind a jogkeresők, mind pedig a jogalkalmazók számára nehézséget jelentett.⁹⁶

Felülvizsgálatnak a sommás eljárásban csak a fellebbezési bíróságok ítéletei ellen volt helye, valamint a járásbíróságok azon ítéletei ellen, melyek esetében kizárt volt a fellebbezés. [180.§]

A sommás ügyekben hozott végzések ellen lehetőség volt a felfolyamodás igénybevételére, erre azonban az 1881:LIX. törvénycikk rendelkezései voltak alkalmazandók.⁹⁷

Az 1893. évi XVIII. törvénycikkkel létrehozott eljárás tehát a Hazánkban érvényesülő korábbi pertípusokhoz képest jelentős újításokat hordozott magában, így a közvetlenség, a szóbeliség és a nyilvánosság elvének, valamint a bizonyítékok szabad mérlegelésének biztosítása, illetve a végrehajtás szabályainak alapos rögzítése révén egy gyors és hatékony eljárást sikerült teremteni, mely egyúttal eleget is tett a kor elvárásainak. E részletes és pontos szabályozás, mely mindenképpen előnyének tekinthető, egyúttal egy negatív dolgot is magában foglalt: a részletekben rejlő lehetőségeket nyilvánvalóan csak az ügyvéddel eljáró felek voltak képesek teljes mértékben kiaknázni, így tulajdonképpen a törvénycikk – látens módon – előnyöket biztosított a vagyonosabb rétegek számára.⁹⁸

1.5. 1911. évi I. törvény a polgári perrendtartásról

1.5.1. A törvény létrejöttének előzményei

A sommás eljárásról szóló törvény gyakorlati tapasztalatai alapján megalkotott 1911. évi I. törvény, melyet Plósz Sándor neve fémjelzett, a korábbi polgári eljárásjogot sok tekintetben megreformálta és – főként német és osztrák polgári eljárásjog dogmatikus

⁹⁶ Szalay Tamás: Felülvizsgálat a sommás eljárásban. Jogtudományi Közlöny, 1896/43. 340-341.

⁹⁷ A felfolyamodás szabályozásának kritikai elemzéséről ld. részletesen ld. F. S.: A »felfolyamodások«-ról az új sommás eljárás szerint. Jogtudományi Közlöny, 1895/17. 133-135.

⁹⁸ Bónis – Degré – Varga i. m. 236.

mintájára, de önálló rendszerben – a szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság alapelveivel szötte át.⁹⁹ A mintegy három évtizeden át tartó előkészítési munkálatok nyomán elkészült polgári perrendtartás 1915. január 1-jén lépett hatályba a polgári perrendtartás életbeléptetéséről szóló 1912. évi LIV. törvény (Ppé.) rendelkezése nyomán. Így a sommás eljárásról szóló 1893. évi XVIII. törvénycikk is hatályát veszítette, hisz ahogy Sárffy fogalmaz: *„Hivatását betöltötte és eltávolították, mint építőállványokat, amikor a ház már felépült.”*¹⁰⁰

Sajnos azonban a XX. század elejének eseményei Magyarországon is meglehetősen mély nyomokat hagytak, így a háborús, valamint a gazdasági helyzet kihatással volt a polgári perrendtartás állapotára is. A nehéz időkben ugyanis a polgári perek száma többszörösére emelkedett, minek következtében szükséges volt több alkalommal is módosítani a törvényt: e módosítások részint a korábbi rendelkezések tökéletesítésére, részint pedig az eljárás gazdaságosságának növelésére születtek, felszámolva ezáltal néhány eljárási garanciát.¹⁰¹ Ahogy Sárffy említi: *„Fájdalmas, de szükséges műveletek voltak ezek.”*¹⁰²

1.5.2. Eljárás az 1911. évi I. törvénycikk alapján – a járásbírósi eljárás

Az 1911. évi I. törvény nyomán a korábbi sommás eljárást a járásbírósi eljárás váltotta fel: ennek szabályai azonban lényegében megegyeztek a sommás eljárás fentebb részletesen ismertett szabályival. A „sommás” kifejezéssel kizárólag a birtokháborítás kapcsán, az ún. sommás visszahelyezési és határperек esetében találkozhatunk.

A járásbírósi eljárás a sommás eljárás mintájára tehát a szóbeliség és közvetlenség elvein alapult, így a felek által szóban előterjesztettek bírtak fő szereppel, míg az írásbeli beadványok „csak” az előkészítés, emlékeztetés, illetőleg a bizonyítás szerepét tölthették be.¹⁰³

⁹⁹ Magyary – Nizsalovszky i. m. 31.

¹⁰⁰ Sárffy i. m. 24.

¹⁰¹ Bónis – Degré – Varga i. m. 240.; Magyary – Nizsalovszky i. m. 33.

¹⁰² Sárffy i. m. 25., 31.

¹⁰³ Sárffy i. m. 145.; Térfi Gyula: Az új polgári perrendtartás. Budapest: Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1914. 1.; Magyary – Nizsalovszky i. m. 38.

Az 1911. évi I. törvény által meghonosított járásbíróági eljárás – a sommás eljáráshoz hasonlóan – két szakaszra volt bontható: a kereseti követelés és az ellenkérelem előadását, valamint az érdemi tárgyalást előkészítő tárgyalást magában foglaló perfelvételi szakaszt követte az érdemi tárgyalási szakasz. Míg az elsőben a per „létfogosultságát”, addig a második szakaszban az ügyet, azaz a per tárgyát képező magánjogi jogviszonyt vizsgálta az eljáró bíró: e két szakasz világos elkülönítésének oka leginkább abban rejlett – ahogy arra FÖLDES utal –, hogy az első szakaszban kiszekelődjenek azok az ügyek, melyek esetében esetlegesen már az előkészítő iratok cseréjére sem volt szükség. Ennek megfelelően a perfelvételi tárgyalások viszonylag rövidek voltak, így egy napon jó néhány perfelvételi tárgyalásra sor kerülhetett, biztosítva ezáltal, hogy a bíróság érdemi tárgyalást csak az erre alkalmas ügyekben tartson s ennek révén az eljáró bíró időt takarítson meg. Különösen igaz volt ez a járásbíróági eljárásra, ahol az ügyek gyors elbírálásának célja érdekében lehetséges volt az is, hogy a perfelvételi tárgyalást nyomban kövesse az érdemi tárgyalás.¹⁰⁴

A járásbíróági eljárásban – a sommás eljáráshoz hasonlóan – a bíróság meglehetősen szabad mérlegelési jogkörrel bírt a bizonyítás kapcsán. E mérlegelési jogkör alóli kivételek köre lényegében teljes mértékben megegyezett a sommás eljárás esetében rögzített kivételekkel, az esküt azonban felváltotta a fél eskü alatti kihallgatása, mely TÉRFI szerint a formális eskühöz képest tökéletesebbnek bizonyult. A polgári peres eljárás céljaként megjelölt anyagi igazság kiderítése céljából pedig a sommás eljáráshoz képest valamelyest tágabb körben engedett teret a jogalkotó az officialitásnak, de ennek ellenére sikerült továbbra is megtartania az egyensúlyt a rendelkezési elvvel és a nyomozati elv nem jutott indokolatlanul nagy szerephez.¹⁰⁵

Az ügyvédi részvétel a polgári perben valamelyest szélesebb körben érvényesült a sommás eljáráshoz képest, ugyanis a járásbíróágok előtti eljárásokban is kötelezővé vált az ügyvéd általi képviselés, ha a pertárgy értéke meghaladta az 1.000 koronát, s a járásbíróág előtt indult, majd másodfokon a törvényszék elé került ügyekben minden esetben ügyvédkényszer érvényesült.

¹⁰⁴ Földes István: A magyar polgári perrendtartás kézikönyve. Második kiadás. Budapest: Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1944. 114-116.

¹⁰⁵ Térfi i. m. 1.

A fellebbviteli rendszer vonatkozásában sem hozott nagyobb újítást az 1911. évi I. törvény, hiszen az követte a sommás eljárással kialakított rendszert. A fellebbezés esetében a jogalkotó felemelte a korábban érvényesült értékhatárt és a járásbírók ítéletei ellen csak az 50 koronát meghaladó ügyekben biztosított fellebbezési jogot a felek számára, míg a törvényszék ítéletei esetében 500 korona értékben határozta meg a felülvizsgálat igénybevehetőségének alsó határát, mely vonatkozásában csak akkor járt el a Kúria, ha a pertárgy értéke meghaladta a 3.000 korona értéket. A felülvizsgálat kapcsán azonban három fontos különbség is felfedezhető. Egyrészt a 100 koronát meg nem haladó jogvitákban kizárták a felülvizsgálatot, helyette azonban biztosították a fellebbezési jogot ténykérdések vonatkozásában is: ez a szóbeli, nyilvános előadással előterjesztett fellebbezések elbírálása TÉRFI megítélése szerint csak kis mértékben terhelte meg jobban a törvényszékeket, mint a felülvizsgálati kérelmek előterjesztése, ellenben a kisebb ügyekben az anyagi igazság kiderülését nagymértékben elősegítette. A másik újítás a felülvizsgálat alapjának tágításában érhető tetten: míg a sommás eljárás e perorvoslatra csak jogkérdésben adott lehetőséget, addig a polgári perrendtartás nem élt a pozitív meghatározással a felülvizsgálat köréből kizárt ügyek tekintetében, hanem e kérdést a harmadfokú bíróságok megítélésére bízta, noha azok előtt már nem kerülhetett sor szóbeli tárgyalásra, sem pedig bizonyításvételre. Ezt a változtatást a sommás eljárás kapcsán kialakult gyakorlat indokolta s általa a felek jogainak védelme és az anyagi igazság kiderítése, mint eljárásjogi célok érvényesülése szélesebb körben vált lehetővé. A harmadik újítás a felülvizsgálat körében éppen a kis pertárgyértékkel bíró ügyek körében történt. A jogalkotó ugyanis az 1.000 koronát meg nem haladó ügyekben az ítéletablák számára előírta, hogy nyilvános előadás útján intézzék el a felülvizsgálatot, s ennek során a felek nem szólalhattak fel. Nyilvánvaló, hogy ezen újítás célja a bíróságok tehermentesítése és az eljárás költséghatékonyának előmozdítása volt.¹⁰⁶

1.5.3. Eljárás a sommás visszahelyezési és a sommás határperekben

Az 1911. évi I. törvény Hatodik részében rögzített „Külön szabályozott vagyoni jogi eljárások” körében kaptak helyet a sommás visszahelyezési és sommás határperekre

---

¹⁰⁶ Térfi i. m. 2.

vonatkozó különös szabályok. E pertípusok külön szabályozását legfőképpen az indokolta, hogy a falusi bírói gyakorlat leggyakoribb pertípusait képezték.¹⁰⁷

A sommás visszahelyezési és határpercek célja a birtokállapot védelme volt, függetlenül attól, hogy maga a birtoklás ténye jogszerű volt-e vagy sem. Ennek megfelelően a sommás visszahelyezési és sommás határper irányulhatott mind ingó dolgokra, mind pedig ingatlanokra: a gyakorlatban ez utóbbi volt a gyakoribb. Sommás visszahelyezési perre került sor tipikusan akkor, mikor az egyik gazda elszántott egy sávot a másik gazda földjéből. A nagyobb joghátrány, nehezebben orvosolható jogsérelem elkerülése és az egyéb körülmények vizsgálásának elkerülése érdekében a sommás visszahelyezési keresettel érvényesíthető követelések köréből azonban a jogalkotó kivette az építmények lerontását, a kerítések eltávolítása kivételével. [576.§] Ugyanígy nem volt sommás visszahelyezési per keretében érvényesíthető az a kereset, melyet olyan közigazgatási hatósági döntés ellen nyújtottak be, mely közjogi jogviszonyon alapult. A sommás határper esetében tulajdonképpen szintén visszahelyezésről van szó, ugyanis sommás határpert a birtoksértés azon esetében lehetett indítani, ha a birtoksértő túlterjeszkedett a saját birtokának határán.¹⁰⁸ A sommás visszahelyezési perekben alkalmazott szabályokat a sommás határperekben azzal az eltéréssel kellett alkalmazni, hogy a bíróság az ítélet meghozatala alkalmával a szükséges határkitűzést azonnal foganatosította. [582.§]

A sommás visszahelyezési és határperekben a járásbíróóságok jártak el [1.§ 2. c)], így ezen perek körében a járásbíróósági eljárás szabályait rendelte a jogalkalmazó alkalmazni meghatározott eltérésekkel. [575.§] Azt a kérdést, hogy miért kerültek járásbíróósági hatáskörbe e pertípusok, SÁRFFY a járásbíróósági eljárás gyorsabb voltában jelölte meg.¹⁰⁹ Leszögezhető azonban, hogy a járásbíróósági eljárás szabályaitól való eltérések is mind az eljárás és ezáltal a jogvédelem gyorsaságát voltak hivatottak elősegíteni.

Speciális szabályként jelenik meg, hogy a bíróság a tárgyalását – amennyiben azt az ügy körülményeire tekintettel szükségesnek tartotta – a helyszínen is, azaz a bíróság épületén kívül is megtarthatta. [577.§] Erre azonban a járásbíróóságnak minden perben lehetősége

---

¹⁰⁷ Sárffy i. m. 448.

¹⁰⁸ Sárffy i. m. 448., 450-451.

¹⁰⁹ Sárffy i. m. 448.

volt a 142.§ (2) bekezdése alapján, viszont nyilvánvaló hogy a birtokvédelem esetében célszerű volt a birtokállapot helyszíni megtekintése: feltehetőleg ezért hívta fel a jogalkotó a jogalkalmazók figyelmét külön is erre a lehetőségre.¹¹⁰

A bíróság tehát e perek körében nem vizsgálhatta, hogy a birtoklásban megzavart felperes bír-e tulajdonjoggal vagy egyéb, a birtoklásra okot adó joggal a per tárgya felett. Azonban ezt keresethalmazat vagy viszontkereset formájában mégiscsak a per tárgyává lehetett tenni, ezt ugyanis nem zárták ki a sommás visszahelyezési és határperre irányuló szabályok. Ezáltal – ahogy arra SÁRFFY is rámutat – viszont olyan helyzet jött volna létre, hogy a tulajdonjog, illetőleg az egyéb, birtoklásra okot adó jog érvényesítése okán előterjesztett kereset vagy viszontkereset nyomán maga a kért birtokvédelem háttérbe kerül. Ezért – bár nem zárta ki ennek lehetőségét a jogalkotó – a jog tisztázása érdekében történő elhalasztás esetén részítélettel kellett döntenie a bíróságnak a birtokvédelem vonatkozásában, így jogvédelmet kapott a birtoklásban megzavart fél, ugyanakkor a birtoklás alapjául szolgáló jog felett ugyanabban a perben döntött a bíróság, mely ítéletével a korábban hozott részítélet hatályában fenntarthatta, korlátozhatta vagy hatályon kívül helyezhette.¹¹¹ Ennek megfelelően aztán az alperes a részítélet teljesítéséből vagy végrehajtásából származott kárának megtérítését a folyamatban levő perben még a fellebbezési bíróság előtt is kérhette. [579.§]

Ha a bíróság a visszahelyezésnek vagy a háborítás megszüntetésének kérdésében a tárgyalást elhalasztotta, bármelyik fél kérelmére azonnal foganatosítható ideiglenes intézkedéseket rendelhetett el a birtokállapot oltalmára, illetőleg a birtokállapot háborítását már ideiglenes intézkedésében is végrehajtás terhe alatt megtilthatta. [580.§] E szabályozás célja nyilvánvalóan az, hogy a felek között kialakult helyzetet valamiképpen, ha csak ideiglenesen is, rendezze a bíróság, megelőzve azon eseteket, hogy azok „kapával, kaszával egymásnak menjenek”.¹¹²

Az ítélet ellen a visszahelyezés és a birtokháborítás megszüntetése kérdésében perújításnak nem volt helye. [581.§] A perújítás lehetőségének kizárása érthető: a

---

¹¹⁰ Sárffy i. m. 448-449.

¹¹¹ Sárffy i. m. 449., Bárdos Benő: Sommás visszahelyezés birtokháborítás miatt birtokostársak között. Jogtudományi Közlöny, 1914/33. 347-348.

¹¹² Sárffy i. m. 450.

pervesztes fél a sommás visszahelyezési és határper befejezése után a tulajdonjogának vagy a birtoklás alapjául szolgáló jogának érvényesítésére pert indíthatott.¹¹³

1.5.4. Községi bírászkodás az 1911. évi I. törvény alapján

A községi bírászkodás gyakorlatilag különös bíróságokon folyt, hiszen az ezen bíróságok nem voltak állami bíróságok és a bírák sem az államfő kinevezése nyomán jártak el, ahogy arra FÖLDES rámutat, mégis közjogi bíróságoknak tekinthetőek, hiszen nem a peres felek rendelkeztek a bíró személye felől.¹¹⁴

A községi bíróságok feladata az volt, hogy első fokon eljárjon az alacsony értékű pertárgy vonatkozásában indított jogvitákban és ezáltal e jogviták csak másodfokon terheljék a járásbíróságokat. A községi bíróságok eljárása azonban kikerülhető volt, ugyanis a pénz fizetésére és a helyettesíthető dolgok és értékpapírok kiadása iránti igények fizetési meghagyás keretében is érvényesíthetőek voltak a járásbíróság előtt.¹¹⁵

A községi bírászkodásra irányadó szabályozás az 1911. évi I. törvény Kilencedik részében csak egyfajta keretszabályozásként jelenik meg, s az utolsó szakaszban a belügyminisztert és az igazságügyminisztert hatalmazta fel a jogalkotó a részletes szabályok kidolgozásával, melyet rendeleti formában kellett megtenniük, hogy azt a későbbiekben a gyakorlati tapasztalatok figyelembevételével módosíthassák. Ennek nyomán születtek meg az 197.100/1914. és a 197.200/1914. B.M. számú rendeletek a községi bírászkodás részletes szabályaival.

A községi bírászkodást a jogalkotó rendelkezése szerint a törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsú városokban a közgyűlés által erre a célra rendelt egy vagy több közigazgatási tisztviselő, a nagyközségekben a bíró a tanács egy tagjával és a jegyzővel vagy helyettesével, a kisközségekben a bíró az előljáróság két tagjával, Budapest kerületeiben pedig a kerületi városbíró¹¹⁶ gyakorolták. [755.§] A községi bírászkodás keretében tehát nem feltétlenül jogász végzettségű bírák jártak el.

¹¹³ Sárffy i. m. 450.

¹¹⁴ Földes i. m. 407.

¹¹⁵ Fabinyi Tihamér: A polgári perrendtartás törvénye és joggyakorlata. Budapest: Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1931. 220.; Sárffy i. m. 543.

¹¹⁶ Ld. 1893. évi XXXIII. tc. 22. §

A belügyminiszter a községi bíráskodás gyakorlására békebíró¹¹⁷ nevezhetett ki, ha ezt a törvényhatósági joggal felruházott város közvetlenül, a rendezett tanácsú város képviselőtestülete és a községnek vagy az egy körjegyzőségben szövetkezett több kisközségnek előljárósága a közigazgatási bizottság útján kérte, illetve javasolt olyan személyt, aki megfelelő volt e tisztsége betöltésére, melyet vállalt is. A békebíró illetékességi területén a községi bíróság csak helyettesítés esetében járhatott el. [756.§] A békebíráskodás azonban a gyakorlatban nem érvényesült.¹¹⁸

A több eljárési garanciát biztosító járásbírói eljárás biztosítása és az eljárás gyorsítása, illetve költséghatékonyabbá tétele érdekében a jogalkotó rögzítette,¹¹⁹ hogy amennyiben a községi bíróság megállapította, hogy az előtte folyó eljárás nem tartozik a községi bíráskodás hatálya alá, a per az illetékes rendes bíróság elé került, mely a továbbiakban már nem mondhatta ki hatáskörének hiányát. [759.§]

A községi bíróságok előtti eljárásban a feleket a jogalkotó nem a hagyományos felperes-alperes névvel illette, hanem a panaszló és panaszlott elnevezéssel, jelezve ezáltal is az eljárás jellegét. A községi bíráskodással ugyanis a jogalkotó nyilvánvalóan egy gyors eljárást kívánt fenntartani az e típusú bíróságok hatáskörébe tartozó, viszonylag egyszerűbb ügyekben. Ennek megfelelően az eljárás lefolytatására határidőt szabott meg: ha a községi bíróság az előtte megindított eljárást harminc napon belül nem fejezte be, és a panaszló ettől az eljárástól az ítélet kihirdetése, illetőleg az egyesség megkötése előtt bejelentette elállását, követelését a kir. járásbíró előtt érvényesíthette. [761.§]

A községi bíróság előtti eljárásban a felek személyes eljárását szorgalmazta a jogalkotó, így a képviselet költségeit nem ítélt meg a bíróság az ellenfél terhére. [762.§]

A községi bíróság döntése ellen jogorvoslással élhettek a felek, ugyanis az ügyet a határozat közlésétől számított 15 napon belül járásbíró elé vihették. Ez tulajdonképpen egyfajta fellebbezés, amelyre vonatkozó bejelentést szóban vagy írásban kellett az eljáró községi bíróságnál megtenni. Jogorvoslat esetén a végrehajtás foganatosítása csak a követelés biztosításáig terjedhetett, ezért árverésre nem került sor,

¹¹⁷ Az 1911. évi I. törvény nyomán kísérletet tettek a békebíráskodás jogintézményének bevezetésére. Ld. erről részletesen: Magyary – Nizsalovszky i. m. 610-611.

¹¹⁸ Sárffy i. m. 543-544.

¹¹⁹ Fabinyi i. m. 224.

a lefoglalt követelés a végrehajthatóra nem volt átruházható, nem utalványozhattak készpénzt és a marasztalás tárgyát nem kellett átadni a végrehajtást kérőnek. A járásbíróóság eljárására alapvetően a járásbíróósági eljárásra irányadó szabályok voltak alkalmazandóak. [763-764.§]

A községi bíróósági eljárásban született ítéletekkel szemben kizárt volt a perújítás, azonban annak lehetősége fennállott a felek számára, hogy valamely perújítási ok fennállása esetén a községi bíróóság ítéletét vagy az előtte kötött egyezséget keresettel támadják meg a járásbíróóság előtt, tehát – a perújítással ellentétben – nem az ítéletet meghozó községi bíróóságnál. [765.§]

1.6. 1952. évi III. törvény a Polgári perrendtartásról

A Magyarország történetében a XX. század derekán lezajlott viharok az 1911. évi I. törvényt sem kímélték, így azt felváltotta a jelenleg is hatályos 1952. évi III. törvény a Polgári perrendtartásról, mely 1953. január 1-jén lépett hatályba. Ennek nyomán a német-osztrák típusú korábbi eljárásjogi szabályokat felváltották azon szabályok, melyek a szovjet-országi polgári eljárásjog által ismert és alkalmazott, de Hazánk jogi kultúrájába kevésbé illeszkedő jogintézményeket ötvözték a korábbi szabályokkal.¹²⁰

A kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán az első rendelkezések a VII. Novella¹²¹ révén honosodtak meg (újra) polgári eljárásjogunkban. A VII. Novella ugyanis – számos egyéb újítása mellett – bevezette a „kis perértékű ügy” kategóriáját, mely körbe a helyi bíróságok hatáskörébe tartozó azon vagyoni jogviták tartoztak, ahol a per tárgyának értéke nem haladta meg a kettőszázezer forint¹²² összeget. A kis perértékű ügyekben a jogalkotó a jogorvoslati jog korlátozásával látta elérni a perhatékonyság nagyobb érvényesülésének és a bíróságok tehermentesítésének célját. Így a fellebbezés körében az előterjesztésre nyitva álló határidő elmulasztásának igazolására rendelkezésre álló határidőt, a beszámítási kifogás előterjeszthetőségét, valamint a szóbeli, azaz tárgyalás keretében történő elbírálást korlátozta. Emellett az ügy érdemi elbírálására

¹²⁰ Vö. Gáspárdy László: Modern magyar perjogtörténet. Miskolc: Novotni Kiadó, 2003. 11-12.; Szilbereky Jenő – Névai László: A polgári perrendtartás magyarázata. Budapest: Közgazdasági és Jogi Kiadó, 1967. 15-16.

¹²¹ 1997. évi LXXVII. törvény.

¹²² Ez az összeg akkoriban a munkanélküli ellátás egy évi összegének felelt meg, azonban többszöröse volt a minimálbér összegének. Ld. Gáspárdy i. m. 52.

kihatással nem bíró első fokú eljárási szabálysértések esetén nem tette lehetővé a másodfokú bíróság számára, hogy új eljárásra kötelezze az első fokú bíróságot. A felülvizsgálat körében pedig a jogerősen pervesztes fél jogait korlátozták: csak akkor élhetett ugyanis felülvizsgálati kérelemmel, ha az ok kapcsán, amelyre hivatkozással a felülvizsgálatot kérte, hivatkozott annak „elvi jellegére” is.¹²³

A perorvoslati lehetőségek korlátozása, mint a kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán a VII. Novella által bevezetett szabályozási módszer kapcsán több alkalommal felmerült annak kérdése, hogy vajon a jogorvoslathoz való jog korlátozása, mellyel a jogalkotó a Polgári perrendtartásban élt, mennyire tekinthető alkotmányosnak. A jogorvoslathoz való jog, mint korábban az Alkotmányban és jelenleg az Alaptörvényben biztosított alapjogot az Alkotmánybíróság több határozatával is vizsgálta, illetve igyekezett felfedni a tartalmát. Ennek kapcsán külön és több alkalommal foglalkozott a jogorvoslathoz való jog korlátozásával: ezt még az Alkotmány 1997-ben történt módosítása előtt is lehetővé tette, méghozzá az Alkotmány 8.§ (2) bekezdésére hivatkozással, miszerint a Magyar Köztársaságban az alapvető jogokra és kötelességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban nem korlátozhatja. Így rögzítésre került, hogy a külön fellebbezés, mint egy lehetséges jogorvoslati jog kizárása nem feltétlenül jelenti a jogorvoslati jog korlátozását,¹²⁴ valamint a perhatékonyaság érdekében a kis értékű követelések esetében is indokolt lehet a jogorvoslat igénybevételének korlátozása.¹²⁵ Ilyen értelemben tehát a VII. Novellával újonnan bevezetett kis perértékű ügy alkotmányos szempontból helytállónak tekinthető és ezáltal valahol mégiscsak egy új, a magyar polgári igazságszolgáltatás történetében addig ismeretlen módszerrel, azaz kizárólag a perorvoslati lehetőségek korlátozásával próbálták meg elérni a kis értékű követelések kapcsán az eljárások gyorsítását, hatékonyabbá tételét.

A VII. Novella által meghonosított szabályokat felváltotta, illetőleg kiegészítette a jogalkotó rendelkezése szerint a 2008. évi XXX. törvény által bevezetett kisértékű perre vonatkozó szabályozás, melynek elemző bemutatása az értekezés következő alfejezetét képezi.

---

¹²³ Gáspárdy i. m. 52-53.

¹²⁴ 1636/D/1991. AB határozat II. pont; 22/1995. (III.31.) AB határozat. Indokolás II. 3. pont.

¹²⁵ Ld. részletesebben Wallacher Lajos: Perorvoslat kis perértékű ügyekben – a hetedik Pp. novella. Magyar Jog, 1997/11. 651.

1.7. Összegzés

A dolgozat jelen fejezetében felvázolt fejlődési ív jól mutatja, hogy a kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán megjelenő eljárás rendszerint egyfajta kísérleti terepként szolgált a történelem során, azaz az egyes eljárási jogintézmények bevezetése tipikusan e pertípus körében történt meg és „beválása” esetén került szélesebb körben alkalmazásra, illetőleg került kiterjesztésre az összes pertípusra vagy azok nagy részére. E körben példa lehet az 1836-ban újra meghonosított szóbeliségen alapuló eljárás, melyet aztán az 1868. évi rendtartásba és az 1877. évi törvénycikkbe is átvettek. A sommás eljárást szabályozó 1893. évi XVIII. törvénnyel pedig a jogalkotók, különösen Plósz Sándor azon – nem titkolt – célja valósult meg, hogy megvizsgálják a szóbeliségen, közvetlenségen és a felek rendelkezésén alapuló, modern per gyakorlatban, illetve a magyar viszonyok között való alkalmazhatóságát és az esetleges hibák, nehézségek kiküszöbölése után kiterjesszék a szabályokat a rendes, általános eljárásra is.

A kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán felvázolt történetiség úgyszintén alátámasztani látszik, hogy az ilyen típusú jogviták esetében minden esetben a legalacsonyabb szintű bírói fórum volt jogosult dönteni, sőt egyes esetekben a hivatásos bírák mellett – vagy éppen helyett – szerepet kaptak a laikus bírák is.

Az eljárások mindegyike kapcsán elmondható, hogy egy gyors, viszonylag széleskörű bírói jogosítványokat felmutató, ugyanakkor a felek számára is garanciákat biztosító eljárás. Ennek elérése érdekében – az 1911. évi polgári perrendtartással bezárólag – a szóbeliség elve által uralt eljárásokat fedezhetünk fel. A szóbeliség már 1936-tól az eljárás kezdetétől, azaz a keresetlevél előterjesztésétől egészen a tárgyalás befejezéséig érvényesült. Az egyes eljárási cselekmények kapcsán az írásbeliség csak viszonylag szűk körben, főként az adminisztratív kérdésekben nyert teret.

A kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán különös szereppel bír az egyezség, hiszen ezen jogintézmény révén a polgári jogviták e típusa esetében lehetőség van elkerülni adott esetben a hosszadalmas első, valamint a másodfokú eljárást is. Ezt a lehetőséget a jogalkotók is felismerték, így már az 1868. évi rendtartásban, a községi bíráskodásra vonatkozó szabályok között megjelent az egyeztetési eljárás, melynek eredményeként megszülető egyezség mind a bíróság, mind pedig a felek számára

hatékony és jó megoldást kínál. Az 1877. évi XXII. törvénycikk a kisebb polgári peres ügyekben már általános jelleggel mondta ki a hatálya alá tartozó jogviták esetére a bírák azon kötelezettségét, hogy a feleket egyezsége bírják. Ez a kötelezettség a későbbi törvényekben joggá „szelídült”, de mind a mai napig jelen van a szabályozásban.

A kis értékű követelések érvényesítésére irányuló eljárások kapcsán megfigyelhető, illetve vizsgálható továbbá, hogy milyen viszonyban vannak az általános, rendes eljárással. A vizsgálat tárgyát képező első, az 1836. évben meghonosított eljárás esetében egy önálló eljárás jött létre, mely gyakorlatilag külön eljárási rendet képezett, ezt a rendszert valamelyest fenntartotta a 1868. évi rendtartás, mely a sommás eljárásokat önálló, a rendes eljárás mellett érvényesülő eljárásként rögzítette. Ehhez képest az 1868. évi rendtartással szabályozott községi bíráskodás már nem volt önálló, külön eljárás, lényegében a rendes eljárás előzményeként jelent meg a perben elmarasztalt fél számára. Ezt a szabályozási rendszert megváltoztatta az 1877-ben létrejött eljárással a jogalkotó és fenn is tartotta az 1893. évi törvény révén létrejött sommás eljárással: ezen eljárásokat meghonosító törvények ugyanis önálló perként rögzítették a kis értékű követelések érvényesítésére irányuló pereket. Ezt az 1911. évi polgári perrendtartás már nem tartotta fenn, ugyanis a járásbírói eljárás részeként nem különült el a rendes eljárásoktól a kis értékű követelések esetén irányadó eljárás. A hatályos polgári perrendtartás e kérdésen nem változtatott, különösen azért sem, mert kezdetben nem szabályozta külön e dolgot tárgyát képező eljárásokat: ezen a VII. Novella sem változtatott. Nagyfokú újításként tartható számon a X. Novella által bevezetett ún. kisértékű per, mellyel már egy önálló, ugyanakkor a rendes eljárástól kevésbé elkülönülő eljárást honosítottak meg, melynek ismertetésére a következő alfejezetben kerül sor.

2. A kisértékű perek – az 1952. évi III. törvény szabályai 2009 és 2017 között

A kis pertárgyértékkel bíró ügyek külön pertípus keretében történő elbírálása – ahogy az az előbbi alfejezetből egyértelműen kiderül – lényegében a büntető és a polgári igazságszolgáltatás elkülönítésével, a polgári eljárásjog önálló jogágként való megjelenésével azonos korú Hazánkban. Ez a csaknem kétszáz éves múlt, valamint a kis értékkel bíró követelések kapcsán fellépő – jogos – igény az eljárások gyorsabbá és költséghatékonyabbá tételére ösztönözte a jogalkotókat, hogy a jogintézményt újból „felélesszék” és az újra egy külön eljárás formájában öltönn testet a Polgári perrendtartásban. Ennek megfelelően a X. Pp. Novellaként emlegetett 2008. évi XXX. törvény egy régi és egyszersmind új eljárást próbált meghonosítani a magyar polgári eljárásjogban: a kisértékű pert. A kisértékű perek szabályai 2009. január 1-től voltak hatályosak és az ezen időpont után indult eljárások vonatkozásában alkalmazhatók, illetve alkalmazandók egészen az új Polgári perrendtartás 2018. január 1-jei hatálybalépéséig. A kisértékű perekkel a jogalkotó a magyar polgári eljárásjog számára ismert „régii” jogintézményt kívánt feléleszteni, e szándékában nyilvánvalóan sokkal inkább a hatékonyság, gazdaságossági célok vezették, mint a jogi hagyományokhoz való ragaszkodás.

A vonatkozó jogszabályok, illetve a – csekély – jogirodalom feldolgozása számos kételyt élesztett bennem a kisértékű perek gyakorlati megvalósulása kapcsán. Ezért a felmerülő gyakorlati problémák, illetve általában az eljárás alaposabb megismerése érdekében 2013 áprilisától júniusáig empirikus kutatást végeztem, melynek keretében Magyarország összes törvényszékét megkerestem és az elnököktől engedélyt kértem, hogy a törvényszék illetékességi területén működő járás-, illetőleg kerületi bíróságokon a kisértékű perekben ítélező bírák részére eljuttathassak egy kérdőívet. A kérdőív – mely a dolgozat 1. számú Mellékleteként megtekinthető – összesen tizenöt kérdést tartalmazott, melyek közül tizennégy a bíraktól adatokat kért az általuk lefolytatott kisértékű perek gyakorlatáról (pl. peres felek, a leggyakoribb ügycsoportok, az eljárás lezárásának időpontja, egyezség kötésének aránya). Az adatok kapcsán többnyire becslésen alapuló választ kértem: ez alól két kérdés képezett kivételt. Az első kérdés ugyanis arra irányult, hogy jelölje meg a kérdőívet kitöltő bíró, hogy területi szempontból hol ítélezik: a Fővárosban valamely kerületi bíróságon, valamely törvényszék székhelyén működő járásbíróságon avagy valamely járási székhelyen működő járásbíróságon. Az utolsó,

tizenötödik kérdés pedig a bírák saját, szubjektív véleményére irányult, az elégedettségüket, illetőleg elégedetlenségüket próbáltam feltárni ezen kérdéssel, valamint ennek okát.

Tizenkilenc törvényszék¹²⁶ elnöke hozzájárult a kérelmem elküldéséhez és lehetővé tette a bírák részéről az önkéntes, anonim kitöltést. A járásbíróságokra eljuttatott kérdőívek végül egy reprezentatív eredményt hoztak, ugyanis 48 kitöltött kérdőív érkezett vissza hozzám. A kérdőívek részletes

feldolgozása során több szempontot alkalmaztam, azonban az alapvető elhatárolás a kérdőívek vonatkozásában, hogy hol található az adott járásbíróság, melyen a kérdőívet kitöltő bíró törvénykezik. Így különbséget tettem a járási

székhelyen, a törvényszék székhelyén és a fővárosban eljáró bírák között. Ennek megfelelően 27 kérdőívet (56%) küldtek vissza a járási székhelyeken, míg 7 kérdőívet (15%) a törvényszék székhelyén ítélkező bírák, illetve 14 kérdőív (29%) érkezett a Főváros kerületi bíróságairól.¹²⁷ E körben, ha egyenként vizsgáljuk meg a megküldött kérdőívek kapcsán a reprezentativitást, megállapítható, hogy míg a járási székhelyeken működő járásbíróságokon és a fővárosban reprezentatívak magukban is az eredmények, ez a törvényszékek székhelyén működő járásbíróságok esetében nem mondható el.

A fentiek alapján lehetőségem nyílt tehát a kisértékű perek alaposabb, nem csak elméleti, tudományos tanulmányozására, hanem a gyakorlati érvényesülés, a legfőbb eljárási elemek jogalkalmazásban való megjelenésének vizsgálatára is, melyeket

¹²⁶ Balassagyarmati Törvényszék, Debreceni Törvényszék, Egeri Törvényszék, Fővárosi Törvényszék, Gyulai Törvényszék, Győri Törvényszék, Kaposvári Törvényszék, Kecskeméti Törvényszék, Miskolci Törvényszék, Nyíregyházi Törvényszék, Pécsi Törvényszék, Szegedi Törvényszék, Szekszárdi Törvényszék, Székesfehérvári Törvényszék, Szolnoki Törvényszék, Szombathelyi Törvényszék, Tatabányai Törvényszék, Veszprémi Törvényszék, Zalaegerszegi Törvényszék.

¹²⁷ Tekintettel a kérdőív kapcsán érvényesülő anonimitásra, semmiféle információval nem rendelkezem arra nézve, hogy ténylegesen mely bíróságoktól érkezett vissza kitöltött kérdőív, illetve hogy az egyes visszaérkezett kérdőívek milyen arányban származnak egy és ugyanazon bíróság más-más bírától. A járási szintű bíróságokon, azaz 111 bíróságon egy 2012. évi statisztika szerint összesen 872 bíró ítélkezett polgári ügyekben (Az Országos Bírósági Hivatal Elnökének Beszámolója. 103-131. Forrás: http://www.birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/kozadatok/obh/3_1_4_obhe_beszamolo_2012_ifejev_teljes.pdf), arra vonatkozóan azonban, hogy közülük ténylegesen hányan járnak el kisértékű perekben is, nem lehet fel semmiféle adat.

feldolgozva megfelelő megállapításokat tettem és a jogalkotás számára javaslatokat fogalmaztam meg: mindezek, tehát a kisértékű perek szabályainak bemutatása, kritikai elemzése, valamint gyakorlati érvényesülésének feltárása képezi jelen dolgozat alfejezetének tárgyát.

2.1. „Kisértékű per” – „kis pertárgyértékű ügy”

A jogalkotó a „kisértékű per” elnevezést választotta a 2009-ben hatályba lépett szabályok megalkotásakor. A névválasztás kapcsán azonban kritikával lehet élni, hiszen meglehetősen pontatlannak tűnik. Az „érték” ugyanis, ami alapján az ügyet, a pert e rész alkalmazási körébe vonja, a címben nem kerül pontosan rögzítésre.¹²⁸ Ezért úgy tűnik, mintha csak a mennyiség került volna meghatározásra, s a mennyiség egysége a hallgatás homályába veszne. A törvényszövegből természetesen kiviláglik már ez első bekezdésben, hogy az érték egyértelműen a pertárgy értékét jelöli, azonban mindenképpen célszerű lett volna ennek *expressis verbis* tudatosítása, hiszen tekintettel az élet, illetve a jogviszonyok színességére és főként egyediségeikre, s nem utolsósorban a bírósági eljárások kapcsán az emberi pszichikumban lezajló folyamatokra, elmondhatjuk, hogy „*nincsenek kisértékű perek, hanem csak kis perértékű ügyek*”.¹²⁹

Az elnevezés kapcsán sajnos sem az előkészítő iratokban, sem pedig a 2008. évi XXX. törvényhez tartozó indokolásban nem találhatunk utalást. Felmerülhet, hogy az elnevezés megalkotásakor a jogalkotó a külföldi eljárások neveit vette mintául. Az angol „small claim” elnevezés szó szerinti magyar fordításban „kis igény”, „csekély követelés”: ez kevésbé egyeztethető meg a magyar elnevezéssel, hiszen utal a követelésre. A francia polgári eljárásjogban használt „demande de faible importance” kifejezés is utal magára a pertárgyra, hiszen szó szerinti magyar fordítása „csekély jelentőségű igény” lehetne. Ezzel szemben a német, illetve osztrák polgári eljárásjogban alkalmazott „Bagatellverfahren” már csaknem tükörfordítása a címnek, ugyanis talán a „bagatell eljárás”, „csekély jelentőségű eljárás” magyar kifejezéseknek feleltethető meg leginkább. Úgy tűnik tehát, hogy a jogalkotó címadását csak részben támasztják alá a külföldi elnevezések: pusztán

¹²⁸ Vö. Varga István: Kisértékű perek. In: Németh János – Kiss Daisy (szerk.): A Polgári perrendtartás magyarázata. Harmadik (átdolgozott) kiadás. 2. kötet. Budapest: Complex, 2010. 1463.

¹²⁹ Kaszainé dr. Mezey Katalin: Kisértékű perek. In: Petrik Ferenc (szerk.): Polgári eljárásjog. Kommentár a gyakorlat számára. Budapest: HVG-Orac, 2000. [2008, 26. pótlap] [ISBN 9638213086], D/XXIV. 209.

a német nyelvű elnevezés feleltethető meg valamelyest a magyar névvel, ugyanakkor kérdéses, hogy vajon valóban ez szolgált-e mintául a név kiválasztásakor.

A névválasztást illetően további lehetőségként merülhet fel, hogy jogtörténeti alapok szolgáltak okul a kisértékű per elnevezéshez. A dolgozat előző alfejezetében, a kis értékű követelések perbeli érvényesítését biztosító eljárások – melyeket Hazánkban a reformkor óta alkalmaztak – egyikének névválasztása sem egyezik meg szó szerint a jelenlegi névvel, pusztán egyetlen, az 1877. évi XXII. törvény nyomán létrejött pertípus visel hasonló nevet: a kisebb polgári peres ügyekben való eljárás. A kisértékű per elnevezés – melyet fentebb kritikával illetem éppen a pontatlansága okán – egyfelől pontosítása is a „kisebb polgári peres ügy” elnevezésnek, ugyanakkor a keretében érvényesíthető igények korlátozását is jelenti, hiszen a kisebb ügyek közül – már a címéből eredően is – csak a kis értékkel bíró követeléseket vonja a hatálya alá, a többi, kisebb ügyet, melyek adott esetben lehetnek nagyobb értékű ügyek is, azonban nem. Ezen, az 1877. évi XXII. törvénnyel meghonosított eljárástól eltekintve viszonylag egységes volt a jogalkotás a kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán és általánosan elfogadott és alkalmazott volt a „kis pertárgyértékű ügy” elnevezés.

Arra a kérdésre, hogy vajon a fenti okok közül melyik vezette a jogalkotót a „kisértékű per” elnevezés megalkotásához, továbbra sem adható egyértelmű válasz, sőt adott esetben felmerülhet, hogy egy harmadik, fent nem szereplő okkal magyarázható az.

Mindezek alapján megállapítható, hogy az 1952. évi Pp. Hatodik részében szereplő eljárást a „Kisértékű perek” elnevezés helyett célszerű lett volna a „Kis értékű követelések eljárása” vagy „Kis pertárgyértékű ügyek”, illetőleg esetlegesen a történeti hagyományokra és az eljárás jellegére tekintettel „Sommás perek” címmel illetni, elosztatva ezáltal az esetleges félreértéseket és a különböző értelmezési helytelenségeket.

2.2. Kisértékű per – különleges per?

Az 1952. évi Pp. kisértékű perekre vonatkozó fejezetének kezdő szakasza, a 387.§ rögtön az (1) bekezdésében rögzítette, hogy az Általános rész szabályait ebben a részben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. Az Általános részre való visszautalás megfogalmazása szó szerint megegyezett a Pp. Negyedik részében, azaz a Különleges eljárásokról szóló

részben rögzített fordulatokkal.¹³⁰ Ez arra engedhet következtetni, hogy a jogalkotó a kisértékű pereket különleges eljárásként kezelte, ennek azonban ellentmond az a tény, hogy a kisértékű perek szabályai nem a Pp. Negyedik részébe, a Különleges perek közé kerültek, hanem egy önálló, Ötödik részébe, a korábban megszüntetett gazdasági perek szabályainak helyére. Később a kiemelt jelentőségű perek meghonosítása révén a kis értékű perekre vonatkozó rendelkezések a törvény Hatodik része alá kerültek. Ugyancsak ellentmondott a kisértékű perek különleges perekként való kezelésének, hogy a jogalkotó a Pp. 387.§ (4) bekezdése a kisértékű perek esetében lehetővé tette a felek számára, hogy közös akarattal „áttérjenek” az Általános rész szabályai szerint való eljárásra, mintegy a felek rendelkezési jogára bízva, hogy milyen eljárást kívánnak a saját ügyükben. Ezzel a megoldással egyetlen különleges per esetében sem találkozhattunk.

Ezen inkább dogmatikai, mint gyakorlati kérdés – azaz, hogy a kisértékű per különleges per-e avagy sem – megválaszolása első látásra viszonylag egyszerűnek tűnik, hiszen a régi Polgári perrendtartásunk csupán kétfajta pertípust nevesített: a kizárólag az Általános rész szabályai szerint zajló pereket, illetve a különleges pereket. Ebben a megközelítésben gyakorlatilag egyértelmű volt, hogy a különleges perek körébe sorolható a kisértékű per. Ám ha alaposabban megvizsgáljuk a kisértékű per szabályait, különösen az annak előzményeire vonatkozó szabályokat, elbizonytalanodhatunk a fenti kijelentésünk kapcsán, ugyanis a kisértékű per – meghatározott feltételek mellett – tipikusan a fizetési meghagyással szemben előterjesztett ellentmondás folytán indult meg. Az ellentmondás pedig rendes jogorvoslati lehetőségként áll(t) a fizetési meghagyás kötelezettje rendelkezésére. Ezen szemszögből a kisértékű per lényegében egyfajta jogorvoslati eljárásnak is tekinthető volt, s bár ténylegesen nem volt perorvoslat, szélsőséges esetben akár Pp. Harmadik részében, a Perorvoslatok között is szabályozható lett volna, ahol az egyes rendes és rendkívüli perorvoslatok szabályai között mindhárom esetben megtaláltuk a fent már említett és hivatkozott visszautalást is az Általános részre.¹³¹ Ennek kapcsán pusztán annyi változtatásra lett volna szükség, hogy a Harmadik rész címét „Perorvoslatok”-ról „Jogorvoslatok”-ra kellett volna változtatni.

A kis értékű pereket a Polgári perrendtartásba illesztő X. Ppn. indokolása egy negyedik fogalommal, egy negyedik kategóriával bővítette a fenti lehetőségeket, mikor a

¹³⁰ Vö. régi Pp. 276.§ (1) bek., 304.§, 324.§ (1) bek., 343.§ (2) bek., 349.§ (1) bek., 363.§ (2) bek., 365.§.

¹³¹ Vö. régi Pp. 239.§, 269.§, 270.§ (1) bek.

kisértékű pereket az egyszerűsített, gyorsított pertípusok közé sorolta, ezáltal egy új eljárási rendet teremtve, mely a meghatározott feltételek fennállása esetén a jogérvényesítés egyetlen útját jelentette a jogkeresők számára. Ezen kategória-megjelöléssel akár ki is egyezhettünk volna – hiszen talán ez helytállóbb megjelölése lehetett volna e pertípusnak –, ha tartalmazott volna ilyet a Polgári perrendtartásunk... Ilyen értelemben a Pp. Hatodik részének az „Egyszerűsített eljárások” címet adva – s a részben egy fejezetben a kisértékű perek szabályait rögzítve – rendeződött volna a fenti dogmatikai probléma. Ez lehetőséget adhatott volna a Különleges perek között található, „A bíróság fizetési meghagyásos eljárással összefüggő feladatai” elnevezésű XIX. Fejezet szabályainak áthelyezésére is ezen Hatodik részbe. Ennek köszönhetően megoldódtak volna a fizetési meghagyásos eljárásra, mint nemperes eljárásra vonatkozó, a 2009. évi L. törvény által nem szabályozott, egyes, inkább technikai jellegű rendelkezéseknek a különleges perek körében való rögzítése kapcsán felmerülő dogmatikai kérdések. A kisértékű perekre és a bíróság fizetési meghagyásos eljárással kapcsolatos feladataira vonatkozó szabályok mellett ezen, „Egyszerűsített eljárások” című részbe beilleszthető lett volna a régi Pp. Ötödik részében szereplő két eljárás, a kiemelt jelentőségű per és a teljesítésigazolási szakértői szerv szakvéleményére alapított per, hiszen ezen eljárások szabályai – noha gazdasági és egyéb jelentőségük messze felülmúlja egy-egy kisértékű per jelentőségét – sok szempontból rokonságot, hasonlóságot mutattak a kisértékű perek szabályaival.¹³²

E dogmatikai, s egyszersmind talán jogalkotási-technikai kérdés tisztázása tehát a kisértékű perek szabályainak gyakorlati alkalmazására feltehetőleg nem bírt volna különösebb hatással, azonban a jogtudomány, a dogmatika felé szerintem mindenképpen kívánatos lett volna.

2.3. A kisértékű per fogalma

A Pp. 387.§ (1) bekezdése értelmében a kisértékű perről négy feltétel együttes fennállása esetén beszélhettünk: járásbírói hatáskörbe tartozó per (a), egymillió forintot meg nem haladó, kizárólag pénzfizetésre irányuló követelések érvényesítésére indított per (b), az eljárás fizetési meghagyással szemben előterjesztett ellentmondás folytán vagy a Pp. 315.§ (2) bekezdése alapján alakult perré (c), valamint ne álljon fenn kizáró ok (d).

¹³² Vö. Wopera Zsuzsa: Az alfától az ómegáig: a kisértékűtől a kiemelt jelentőségű perekig. Miskolci Jogi Szemle, 2011/Különszám. 211-227.

Ad a) A bíróság hatáskörét illetően a régi Pp. Általános részét kellett segítségül hívni. A 22.§ (1) bekezdése rögzítette, hogy a bíróságok hatáskörébe tartoznak mindazok a perek, melyek elbírálását törvény nem utalja a törvényszékek hatáskörébe. A törvényszékek első fokú hatáskörébe – főként speciális szakértelmet igénylő mivoltuk miatt – tartozó ügyek körét a 23.§ (1) bekezdésében található felsorolás tartalmazta. E felsorolás nyitottan hagyta az ügyek körét, hiszen o) pontja nyomán lehetőséget adott a jogalkotónak, hogy külön törvényben rögzítsen olyan jogvitákat, melyek a törvényszék hatáskörébe tartoznak első fokon. Ezen szabályok segítségével tehát viszonylag könnyen meghatározható volt, hogy mi tartozik a bíróságok hatáskörébe. A hazai bírósági szervezetrendszer részét képező közigazgatási és munkaügyi bíróságok hatáskörére vonatkozóan a 22.§ (2) bekezdésében a XX. és XXIII. fejezetre való utalást találhattunk, mely fejezetek élén a jogalkotó taxatív módon rögzítette azokat a jogvitákat, melyek esetében közigazgatási és munkaügyi bíróság járt el.¹³³ A 349.§ (5) bekezdéséből következően a közigazgatási és munkaügyi bíróságok előtt a fél – meghatározott kivételekkel – a pénzkövetelés iránti igényét fizetési meghagyás útján is érvényesíthette. Tehát ha korábban a munkaügyi bíróság is eljárhatott a munkaviszonyból származó pénzkövetelések miatt indított fizetési meghagyásos eljárásban, kérdésként merülhetett fel, hogy vajon az ilyen eljárásban benyújtott ellentmondás nyomán perré alakult ügyek is a kisértékű perek számát gyarapították-e avagy sem. E kérdés megválaszolásához a X. Ppn. indokolása nyújtott segítséget, mely rögzítette, hogy a kisértékű perek szabályai a kizárólag fizetési meghagyás útján érvényesíthető követelések esetében, ellentmondás folytán perré alakult eljárásban alkalmazhatók.¹³⁴ Ilyen értelemben tehát bármennyire is teljesültek a kisértékű perek egyéb feltételei, a korábbi munkaügyi bíróságok által kibocsátott fizetési meghagyás elleni ellentmondás benyújtása nyomán létrejövő polgári per nem lett kisértékű per. Feltehetőleg ezen kérdés – azaz hogy vajon a munkaügyi bíróságok által lefolytatható fizetési meghagyásos eljárást követő per kisértékű pernek tekintendő-e – eldöntése a jogalkalmazók körében is némi bizonytalanságot okozott, ezért a fizetési meghagyásos eljárást újra szabályozó törvénnyel¹³⁵ a jogalkotó némileg megváltoztatta a Pp. 387.§ (1) bekezdését, s a kisértékű per fogalmánál kifejezetten rögzítette a közigazgatási és munkaügyi bíróság által lefolytatható fizetési meghagyásos

¹³³ Vö. Pp. 324-324/A.§ és 349.§

¹³⁴ Indokolás a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2008. évi XXX. törvényhez. Általános indokolás 1. pont, illetve Részletes indokolás 49.§ 1. pont.

¹³⁵ 2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárásról.

eljárásban előterjesztett ellentmondás nyomán létrejövő pernek a kisértékű perekre vonatkozó szabályok alkalmazhatósága alóli kivételként való kezelését.¹³⁶

Ad b) A 2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárásról a 2010. június 1-jei hatályba lépése nyomán módosította a fizetési meghagyással érvényesíthető követelések körét: a 3. § (1) bekezdése értelmében ugyanis fizetési meghagyás útján a pénz fizetésére irányuló, lejárt követelések lettek érvényesíthetők, s ezek közül kizárólagos a fizetési meghagyás útja, ha a lejárt követelés összege az egymillió forintot nem haladta meg. A jogalkotó a Fmhtv. megalkotásával ugyanis kiiktatta az ingó dolog kiadására irányuló fizetési meghagyás jogintézményét a magyar polgári eljárásjogból.

A kisértékű perek alkalmazhatóságára vonatkozó egymillió forintos pertárgyértékhatár megállapítása szempontjából a fizetési meghagyás iránti kérelem beadásának időpontja volt irányadó. A pertárgyérték meghatározása a régi Pp. általános szabályai, azaz a 24-25.§-okban rögzített szabályok szerint történt. Ha azonban a per keresetváltoztatás folytán nem tartozott volna a kisértékű perek körébe, a pert az általános szabályok szerint kellett folytatni. A korábban megtett nyilatkozatok és perceselexmények azonban ebben az esetben is hatályosak maradtak. A jogalkotó a törvény indokolásában az egymillió forintos pertárgyértékhatár vonatkozásában az ár- és értékviszonyokra hivatkozott, emellett konkrétan említette, hogy a hatálybalépést megelőző időkből a felülvizsgálati eljárásnak az egymillió forintot meghaladó vitatott értékű ügyekre való korlátozása kapcsán már relevanciával bírt ezen értékhatár. Emellett azzal a bírósági statisztikával indokolta a kisértékű perekben megszabott pertárgyértékhatárt, mely szerint a 2007. évben az egymillió forintot meg nem haladó ügyek száma összesen 159.791 volt, ez az összes (tehát a törvényszéken indult ügyeket is beleértve) polgári peres ügyérkezés 32,1%-a volt.¹³⁷ A statisztika kellően meggyőző érveként szerepelt a fenti összeghatár vonatkozásában, ennek ellenére a bevezetések talán némileg eltúlzottnak volt tekinthető ez az értékhatár. A jogalkotó a kisértékű perek szabályainak kialakításával egyidejűleg újraszabályozta a kisértékű perek kötelező előzményét, a fizetési meghagyásos eljárást. Ezen eljárás vonatkozásában az egyik legnagyobb újítás az volt, hogy a pénz fizetésére irányuló követelés esetére előírt korábbi kettőszázezer forintos értékhatárt egymillió

¹³⁶ Megállapította a 2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárásról 62.§ (7) bekezdése. Hatályos 2010. június 1-jétől.

¹³⁷ Indokolás a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2008. évi XXX. Törvényhez. Általános indokolás 1. pont, illetve Részletes indokolás 49.§ 1. pont.

forintra emelték fel, vagyis 2009. január 1. után az egymillió forint alatti pénzfizetésre irányuló követelések kizárólag fizetési meghagyás útján voltak érvényesíthetők a Fmhtv. 3. § (2) bekezdése szerint. Nyilvánvalóan a két eljárás közötti szoros kapcsolat, az egymásra épülésük sarkallta a jogalkotót az azonos összeghatár megjelölésére. Azonban mégis túl magasnak találom ezt az összeget, hiszen még a jelenlegi magyar viszonyok között sem tekinthető véleményem szerint kis értéknek egymillió forint.¹³⁸ Ha ugyanis számszerűsíteni akarnánk ezt az összeget, akkor azt mondhatjuk, hogy bevezetésekor, 2009-ben a minimálbér¹³⁹ majdnem 14-szerese, az öregségi nyugdíjminimum¹⁴⁰ 35-szöröse, a havi átlagos nettó kereset¹⁴¹ több mint 8-szorosa és meghaladta a magyar háztartások egy főre jutó éves nettó átlagjövedelmét¹⁴². A kisértékű perek jogintézményének bevezetése óta eltelt 9 év e kérdés megítélésében nem hozott túlságosan nagy változásokat: 2018-ban a minimálbér¹⁴³ több mint 7-szerese, az öregségi nyugdíjminimum¹⁴⁴ 35-szöröse, a havi átlagos nettó kereset¹⁴⁵ több mint 5-szöröse és alig kevesebb, mint a magyar háztartások egy főre jutó éves nettó átlagjövedelme.¹⁴⁶ Ennek alapján célszerű lett volna ezt az összeget leszállítani a felére, azaz ötszázezer forintra. Ezt az összeget célszerű lett volna fenntartani a fizetési meghagyásos eljárás kötelező igénybevétele kapcsán irányadó értékhatár esetleges felemelése esetén is.

¹³⁸ Vö. Dr. T. Nagy Erzsébet: A Polgári perrendtartási törvény változásai. Ügyvédek Lapja, 2009/1. 19., Osztheimer Katalin: A Polgári perrendtartást módosító XI. novella alkotmányos kérdései. In: Szikora Veronika (szerk): Kihívások és lehetőségek napjaink magánjogában. Tanulmánykötet. Debrecen: Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Polgári Jogi Tanszéke, 2009. 342.; Wopera i. m. 217.

¹³⁹ A teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállaló részére megállapított személyi alaphár kötelező legkisebb összege (minimálbér) a teljes munkaidő teljesítése esetén 2010. január 1-jétől havibér alkalmazása esetén 73.500,- forint volt. /A Kormány 295/2009. (XII. 21.) Korm. rendelete a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum megállapításáról 2.§ (1) bek./

¹⁴⁰ A 2007. december 31-ét követő, de 2011. január 1-jét megelőző időponttól megállapításra kerülő öregségi teljes nyugdíj legkisebb összege havi 28.500,- forint. /A Kormány 168/1997. (X. 6.) Korm. rendelete a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény végrehajtásáról 11. §/

¹⁴¹ 2009. évben nemzetgazdasági szinten az átlagos nettó kereset 123.557,- Ft volt (ezen belül a fizikai foglalkozásúaké 91.100,- Ft, a szellemi foglalkozásúaké 156.000,- Ft). Forrás: http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qli050.html

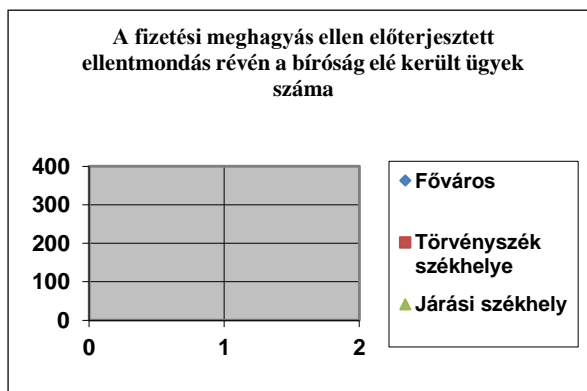
¹⁴² A magyar háztartások egy főre jutó éves átlagos nettó jövedelme 2009-ben 867.658,- forint volt. Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/jovhelyzet/jovhelyzet10.pdf>

¹⁴³ A 430/2016. (XII. 15.) Kormányrendelet értelmében a minimálbér összege 2018. január 1-jétől 138.000,- Ft.

¹⁴⁴ Az öregségi nyugdíjminimum összege 2009. óta nem változott.

¹⁴⁵ Nemzetgazdasági szinten az átlagos – családi kedvezmény nélkül számított – nettó kereset 195 700 forint volt a 2017. január-november közötti időszakban. 2017-ben a családi adókedvezmény a kétgyermekes családok esetében emelkedett. A kedvezményt is figyelembe véve a nettó kereseti átlag 203 600 forintra becsülhető. Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/ker/ker1711.html>

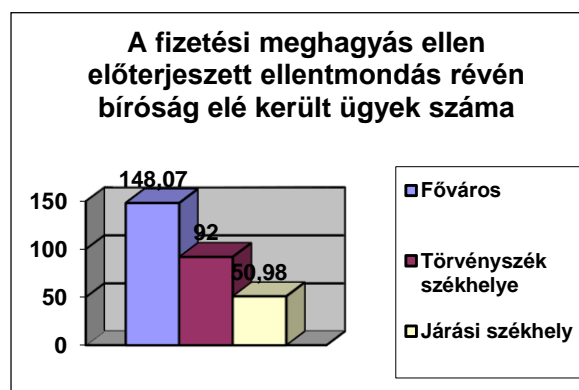
¹⁴⁶ A legfrissebb rendelkezésre álló adatok szerint magyar háztartások egy főre jutó éves átlagos nettó jövedelmét a 2016. évre vonatkozóan tartalmazzák: 2016-ben tehát a szerint magyar háztartások egy főre jutó éves átlagos nettó jövedelme átlagosan 1 millió 199 ezer forint volt. Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zhc014a.html

Ad c) A kisértékű perek létrejöttének talán legfontosabb feltétele volt, hogy az eljárás fizetési meghagyással szemben előterjesztett ellentmondás folytán vagy a régi Pp. 315.§ (2) bekezdése alapján alakult perré. E feltétel

egyértelműnek és világosnak tűnt. A fizetési meghagyásos eljárás olyan KENGYEL megfogalmazásában „a pénzkövetelések érvényesítésére szolgáló egyszerűsített polgári nemperes eljárás, amelyben a közjegyző a jogosult egyoldalú kérelmére a kötelezettet – a bizonyítási eljárás mellőzésével – a kérelemben foglalt követelés teljesítésére vagy az azzal szembeni ellentmondásra hívja fel.”¹⁴⁷ Az első eset, nevezetesen ha az eljárás a fizetési meghagyással szemben előterjesztett ellentmondás nyomán alakult perré, viszonylag könnyen meghatározható volt, hiszen a fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény pontosan meghatározza ennek menetét és feltételeit. A régi Pp. 315.§ (2) bekezdése által biztosított lehetőség, mely alapján szintén a kis értékű perek szabályait kellett alkalmazni, gyakorlatilag a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem hibájából adódott és ezen lehetőséggel biztosította a jogalkotó a jogérvényesítést.

Empirikus kutatásom körében a kiküldött kérdőív második kérdése arra irányult, hogy a kérdőívet kitöltő bíró elé évente körülbelül hány olyan ügy érkezik, mely a fizetési meghagyás ellen előterjesztett ellentmondás révén került a bíróság elé.

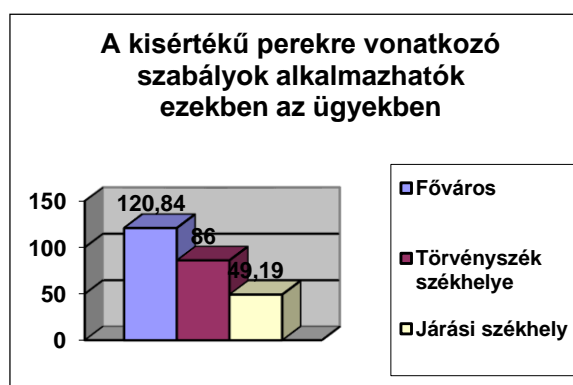
¹⁴⁷ Kengyel (2014) i. m. 508.

Úgy gondolom, hogy a fenti két ábra kellően jól mutatja, hogy meglehetősen nagy a szórás volt a bírák ezirányú leterheltsége körében. Ugyanis míg a járási székhelyeken működő járásbíróóságokon a megkérdezett bírákhoz évente átlagosan 50,98 ügy került fizetési meghagyásos eljárás következményeként, addig a fővárosi kerületi bíróságokon a bírák ennek csaknem a háromszorosával, 148,07 ügyel kellett, hogy megküzdjenek és a törvényszék székhelyén működő járásbíróóságokon ítélező bírák a fenti két bírósághoz érkező ilyen ügyeknek körülbelül az átlagával, átlagosan 92 ügyel találkoztak. Az országos, összesített átlag 85,1 ügy. A kérdőíveket kitöltő bírák effajta leterheltsége közötti különbségeket már a fenti statisztikai adatok is jól mutatják, azonban ha alaposabban megvizsgáljuk a válaszokat, szinte megdöbbentő különbségeket fedezhetünk fel: míg a járási székhelyeken működő járásbíróóságokon e körben a legkisebb ügyszám 10 és a legmagasabb ügyszám 150 és a törvényszék székhelyén működő járásbíróóságokon a legkisebb ügyszám 50 és a legmagasabb ügyszám 180, addig a fővárosi kerületi bíróságokon 44 és 300 közötti értékekkel találkozunk. Ez összesítve azt jelenti, hogy míg egyes bírák évente 10, más bírák évente 300 fizetési meghagyás ellen előterjesztett ellentmondás nyomán indult ügyben jártak el. E fenti értékek között olyan nagy a differenciálódás, olyan nagy egyenlőtlenségek mutatkoznak, hogy az már a joggyakorlat egysége ellen képes volt hatni, hiszen a kisértékű perek – a későbbiekben kifejtettek szerint – a követelések típusát, a per tárgyát tekintve viszonylag egységes képet mutattak és egy helyes vagy éppen nem teljesen helyes megítélése a felmerülő (jogi) kérdéseknek a különböző területeken működő szolgáltatók vonatkozásában az eljáró bíró által tárgyalt ügyek számától függően sokszorozódhatott, ezáltal pedig akár egy, az ugyanolyan típusú ügyekben hozott nem teljesen helyes döntés tömeges előfordulása a jogegység ellen hathatott és feltehetően a jogkeresők számára a jogbizonytalanság látszatát kelthette. Emellett a fent ismertetett, nagyfokú differenciálódás a fővárosi kerületi bíróságoknak e témában betöltött kiemelkedő szerepét mutatja. Ezen adatok tükrözik Hazánk gazdasági és földrajzi jellemzőit is, hiszen e téren is megmutatkozik a főváros-centrikus berendezkedés. Ennek okán e kérdés kevésbé tűnik rendezhetőnek, illetve annak rendezéséhez adott esetben az illetékességi szabályok módosítására lett volna szükség: ez azonban nem feltétlenül vezetett volna eredményre.

Ad d) Noha teljesültek a kisértékű per fent részletezett fogalmi elemei, még nem feltétlenül beszélhettünk kisértékű perről. A jogalkotó ugyanis bizonyos kivételeket határozott meg. A kivételek tekintetében általánosságban leszögezhetjük, hogy azok a

felek érdekeinek, a perbeli esélyegyenlőség messzemenő szem előtt tartásával kerültek meghatározásra. A hirdetményi kézbesítés, mint a kisértékű perek szabályait kizáró ok fennállása esetében ugyanis csupán egyfajta fikció jött létre, hogy a perben érintett fél megismerte a kézbesítendő irat tartalmát vagy legalábbis tudott a kézbesítés tényéről. Ez a valószínűsítés azonban nem volt elegendő, nem lehetett elegendő ahhoz, hogy a kisértékű perek szabályait alkalmazzák, hiszen különösen az egyszerűsített szabályok alkalmazása esetében szükséges, hogy a felek az iratokat, azok tartalmát ténylegesen megismerjék, ugyanis a felek jogainak korlátozása mellett elengedhetetlen néhány garancia biztosítása a felek számára. Az ügygondnok-rendelés, mint a kisértékű perek szabályainak alkalmazását kizáró ok – a hirdetményi kézbesítéshez hasonlóan – szintén a felek perbeli esélyegyenlőségét volt hivatott elősegíteni, valamint talán a polgárok jogbiztonság-érzetét kívánta erősíteni.

Az empirikus kutatásom során kiküldött kérdőív harmadik kérdése arra irányult, hogy a kérdőívet kitöltő bíró elé évente körülbelül mennyi olyan ügy érkezik, melyben a kisértékű perekre vonatkozó szabályokat lehet alkalmazni. E körben a 48 bíró közül 42 élt a válaszadás lehetőségével: válaszaik – természetesen – igazodtak a második kérdésre, a fizetési meghagyás ellen előterjesztett ellentmondás révén a bíróság elé került ügyek száma kapcsán adott válaszokhoz, így a harmadik kérdés kapcsán is nagy különbségek mutatkoznak a bírák ilyen ügyekkel való terheltsége kapcsán.

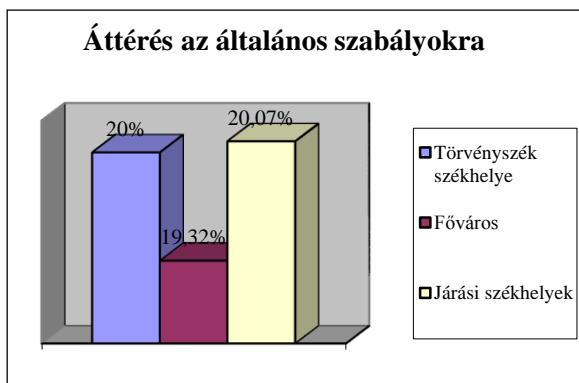

Egyértelműen látszik a Főváros kerületi bíróságainak leterheltsége, hiszen évente átlagosan 120,84 kisértékű per lefolytatására alkalmas ügy érkezett a bírók elé: ez a fizetési meghagyás ellen előterjesztett ügyek számának 81,61%-a volt. E körben az egyes értékek 44 és 250 ügyszám között helyezkedtek el. A törvényszékek székhelyén működő járásbíróságokon eljáró bírák átlagosan a fizetési meghagyás ellen előterjesztett ügyek 93,48%-ában, 86 ügyben alkalmazhatták évente a kisértékű perek szabályait: az egyes

bírák ilyen ügyekkel való terheltsége 50 és 150 ügyszám között mozgott. Ehhez képest jelentősen alacsonyabb volt a járási székhelyeken működő járásbíróóságok effajta ügyszáma: évente átlagosan 49,19 ügyben, a fizetési meghagyás ellen előterjesztett ügyek 96,48%-ában élhettek a kisértékű perek szabályainak alkalmazásával. A járási székhelyeken működő járásbíróóságokon ítélező bírák által adott válaszok alapján eléjük évente legkevesebb 10, legfeljebb 130 olyan ügy érkezett, melyekben a kisértékű perek szabályai voltak alkalmazhatóak. Összesítve a fenti adatokat arra az eredményre juthatunk, hogy a bírák évente átlagosan 75,75 ügyben, a fizetési meghagyás ellen előterjesztett ügyek 89%-ában alkalmazhatták a régi Pp. Hatodik részének rendelkezéseit. Az ilyen ügyek éves száma az egyes bírák között 10 és 250 között helyezkedett el. A fenti, az ügyek számára vonatkozó adatok közötti nagyságrendbeli eltérések – ahogy arra már utalás történt – az egyes bíróságok és bírák leterheltsége közötti különbségekkel volt magyarázható, viszont e számoknak a második kérdésre adott válaszokkal való egybevetése már viszonylag egységes képet fest elénk: aránylag kis eltérésekkel találkozunk. Így könnyen beláthatjuk, hogy a fizetési meghagyásos eljárások perré alakulása során a járásbíróóságokon csak az ügyek mintegy 10%-ában nem voltak alkalmazhatóak a kisértékű perek szabályai.

A kisértékű perek kizárásának harmadik esete, a felek közös kérelme a polgári eljárásjog talán legfontosabb alapelvén, a felek rendelkezési jogán alapult. A polgári perben a felek az ügy urai, így a jogalkotó részükre nyitva hagyta annak lehetőségét, hogy közösen kérjék a jogvitájuk általános szabályok szerinti elbírálását. Éppen e harmadik kizárási ok kritikus pontjának volt mondható a kisértékű pereknek, hiszen a Pp. 7.§ (2) bekezdése alapján fennálló kioktatási kötelezettség okán különösen nagy szereppel bírtak e körben a bírák. Emiatt fontosnak tartottam ennek gyakorlati érvényesülésének vizsgálatát. Így az empirikus kutatásom keretében kiküldött kérdőív hetedik kérdése arra irányult, hogy a bírák becsülik meg, hogy az általuk tárgyalt kisértékű perekben milyen arányban kérik a felek közösen a kisértékű perek szabályainak elhagyását és az általános eljárásra való áttérést.

E körben – mint alább látható – az egyes bíróságok vonatkozásában viszonylagosan egységes kép mutatkozik: átlagosan a törvényszék székhelyén működő járásbíróóságokon 20%, a járási székhelyeken működő járásbíróóságokon 20,07% és a fővárosi kerületi

bíróságokon 19,32% arányban kérték az általános szabályokra való áttérést. Ez összesítve 19,84%-ot tett ki, azaz az ügyek megközelítőleg ötödében éltek a felek rendelkezési jogukkal e kérdés kapcsán. Ha azonban közelebbről megvizsgáljuk a bírák által adott

válaszokat, meglehetősen nagy aránybeli különbségekre bukkanhatunk. A járási székhelyeken működő járásbíróságokon ugyanis a legalacsonyabb érték 1% és a legmagasabb 80% és a fővárosi kerületi bíróságokon a legalacsonyabb érték 3% és a legmagasabb 70%, a törvényszék székhelyén működő járásbíróságokon a legalacsonyabb érték 0% és a legmagasabb 60%. Ez összesítve azt jelenti, hogy az egyes bírák előtt folyó kisértékű perek körében 0% és 80% között kérték az általános szabályokra való áttérést. Ezen értékek közötti nagy különbség meglepő, de egyszersmind nagyon is jól mutatja a bírónak az eljárás alakításában betöltött szerepét.

2.4. A kisértékű perek a gyakorlatban

A kisértékű perek fent ismertetett fogalmi feltételeinek tisztázása kapcsán fontosnak tartottam a gyakorlatban is megvizsgálni, hogy tipikusan milyen ügyek sorolhatók e körbe, azaz milyen ügyekben alkalmazták a leggyakrabban a kisértékű perek szabályait és hogy hogy nézett ki a felek személyi minősége, összetétele a kisértékű perekben. Kezdeti feltételezésem és elképzelésem az volt, hogy a kisértékű perek tipikusan „kisemberek” jogvitái, ahol feltehetően van valamiféle erőfölény-különbség a felek között. Ennek legtipikusabb megnyilvánulási formája a közüzemi szolgáltatók és ügyfeleik közötti jogviták, így a kisértékű perekben természetes személyek állnak szemben jogi személyekkel. Ennek a kérdéseknek a tisztázására az empirikus kutatásom második, harmadik és negyedik kérdése irányult: a megküldött válaszok az ügyek típusát illetően meglepetéssel szolgáltak.

Az empirikus kutatás második kérdése tehát arra irányult, hogy jelölje meg a kérdőívet kitöltő bíró, hogy az általa tárgyalt kisértékű perek körében melyik az az öt leggyakoribb jogviszony, amely a per alapjául szolgál. A jogviszonyok megjelölése kapcsán a fizetési meghagyásos eljárás alapjául szolgáló formanyomtatvány kategóriáit

vettem át, függetlenül attól, hogy az adott jogviszony vonatkozásában alkalmazhatóak-e a kisértékű perek szabályai.¹⁴⁸

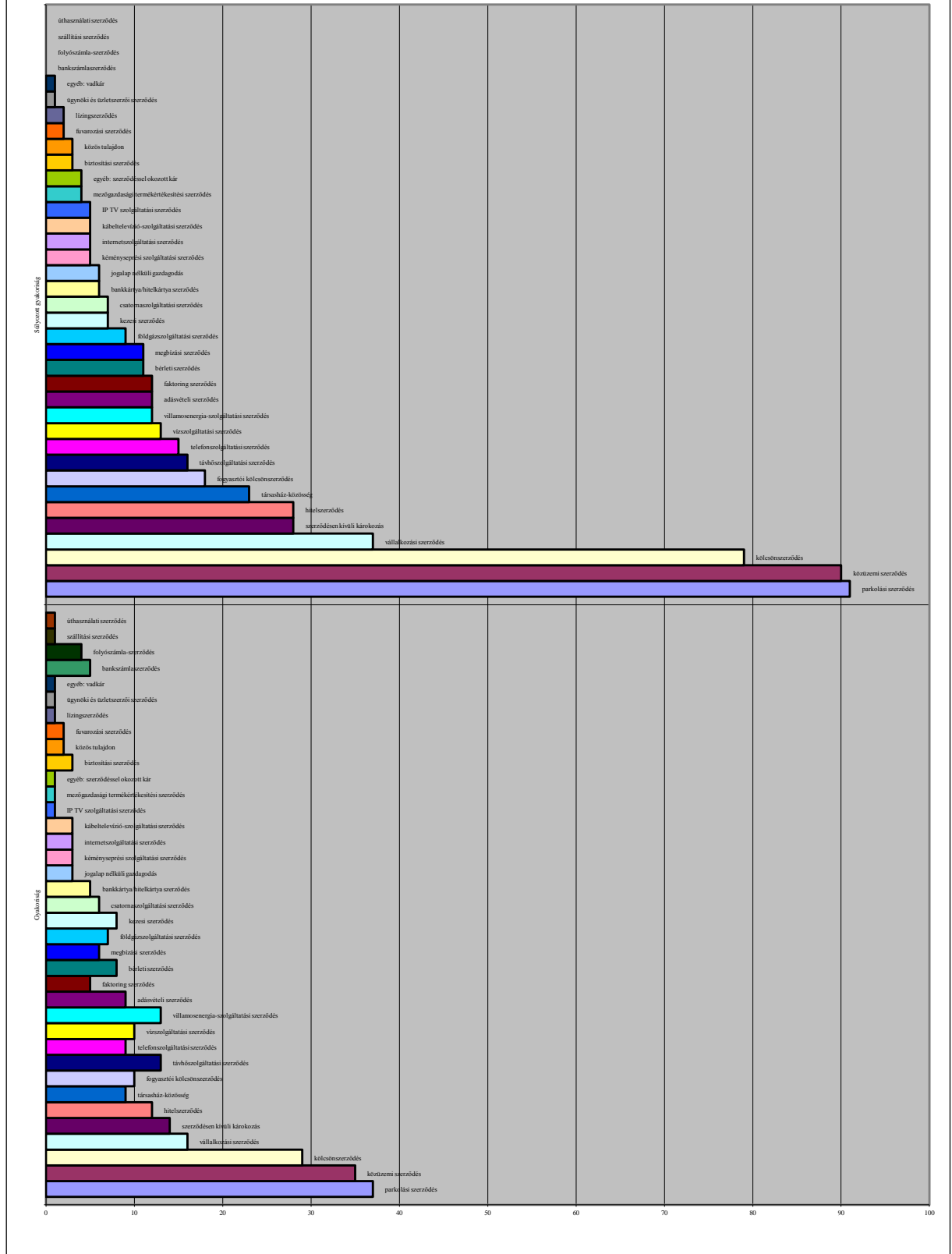
Emellett kértem, hogy a gyakoriság sorrendjét is jelöljék. Az ezen kérdés kapcsán adott válaszokat a fentieknek megfelelően külön-külön összesítettem az egyes járási szintű bíróság elhelyezkedése alapján, valamint elkészítettem egy egységes, az összes kérdőívet feldolgozó ábrát is. Tekintettel arra, hogy e körben nem mutatkoznak lényegesebb különbségek a fővárosi kerületi, a törvényszék székhelyén és a járási székhelyeken működő bíróságok között, csak az egységes, összesített adatokat tartalmazó diagrammot mutatom be és az egyes részletes adatokra a diagram után térek ki.¹⁴⁹

---

¹⁴⁸ A következő jogviszonyok közül választhattak a bírák: szellemi alkotáshoz fűződő jog sérelme, szerzői mű, illetve szomszédos jog felhasználása, szerzői jog, illetve szomszédos jog díjigény, tulajdonjog, közös tulajdon, bankgarancia szerződés, óvadéki szerződés, kezesi szerződés, értékpapír jogviszony, szerződésen kívüli károkozás, jogalap nélküli gazdagodás, termékefelelősség, adásvételi szerződés, ajándékozási szerződés, szállítási szerződés, közüzemi szerződés, földgázszolgáltatási szerződés, távhőszolgáltatási szerződés, villamosenergia-szolgáltatási szerződés, vízszolgáltatási szerződés, csatornaszolgáltatási szerződés, kéményseprési szolgáltatási szerződés, szemétszállítási szerződés, telefonszolgáltatási szerződés, internetszolgáltatási szerződés, kábeltelevízió-szolgáltatási szerződés, IP TV szolgáltatási szerződés, vállalkozási szerződés, mezőgazdasági termékértékesítési szerződés, bérleti szerződés, haszonbérleti szerződés, letéti szerződés, megbízási szerződés, ügyvédi megbízási szerződés, megbízás nélküli ügyvitel, fuvarozási szerződés, nemzetközi fuvarozási szerződés, bizományi szerződés, szállítmányozási szerződés, nemzetközi szállítmányozási szerződés, személyszállítási szerződés, úthasználati szerződés, parkolási szerződés, lízingszerződés, factoring szerződés, ügynöki és üzletszerzői szerződés, licencia szerződés, hitelszerződés, kölcsönszerződés, fogyasztói kölcsönszerződés, betétszerződés, folyószámla-szerződés, bankszámlaszolgáltatási szerződés, bankkártya/hitelkártya szerződés, biztosítási szerződés, tartási szerződés, életjáradéki szerződés, egészségügyi szolgáltatóval kötött finanszírozási szerződés, polgári jogi társaság, társasház-közösség, gazdasági társasági jogviszony, társadalmi szervezetbeli tagsági jogviszony, munkaviszony (ideértve: közalkalmazotti, közszolgálati, szolgálati, bedolgozói jogviszony vagy szövetkezeti tag munkaviszony jellegű jogviszonya), hagyomány, öröklési szerződés, kötelelő rész iránti igény, közjegyzői díjigény, egyéb.

¹⁴⁹ A kisértékű perek alapjául szolgáló leggyakoribb jogviszonyok kapcsán egyszerű és súlyozott gyakoriságot is számoltam és mindkettő számítási mód eredményei bemutatásra kerülnek az alábbi diagram keretében. Az egyszerű gyakoriság esetében nem vettem figyelembe a kérdőívet kitöltő bíró által megjelölt gyakorisági sorrendet, hanem az általa megjelölt öt leggyakoribb jogviszonyt „egyenrangúnak” tekintettem. Ehhez képest a súlyozott gyakoriság számítása körében a bíró által megjelölt sorrendet szem előtt tartva az egyes, a kérdőívben szereplő jogviszonyok a „helyezésüknek” megfelelően kerültek figyelembevételre, biztosítva ezáltal az alaposabb, mindenre kiterjedő sorrendiség bemutatását.

A kísértékű perek alapjául szolgáló jogviszonyok gyakorisága - összesített adatok

A megjelölt, a kisértékű perek alapjául szolgáló öt leggyakoribb jogviszony kapcsán egyszerű és súlyozott gyakoriságot számoltam, melynek alapján szinte megegyező eredményre jutottam, így minden szempontból a leggyakoribb jogviszony e körben parkolási szerződésen alapult, melyet alig néhány bázisponttal a közüzemi szerződésen alapuló jogviszony követett. A harmadik leggyakoribb jogviszony kölcsönszerződésen, a negyedik vállalkozási szerződésen, az ötödik pedig szerződésen kívüli károkozáson alapult.

Részletezve a beérkezett adatokat elmondható, hogy a fővárosi kerületi bíróságokon a kisértékű perek körében a leggyakoribb a parkolási szerződésen alapuló jogviszony volt, melyet a közüzemi szerződésen, a kölcsönszerződésen alapuló jogviszonyok követtek. A negyedik leggyakoribb a szerződésen kívüli károkozás miatt és végül ötödikként a fővárosban a társasház-közösség által indított kisértékű perek voltak. A súlyozott gyakoriság ehhez képest más eredményt mutatott a fővárosi kerületi bíróságokon: míg az első-második helyen itt is a parkolási és a közüzemi szerződéseken alapuló jogviszonyok szerepeltek, az előkelő harmadik helyet a vállalkozási szerződésen alapuló jogviszonyok, a negyedik helyet a kölcsönszerződésen alapuló jogviszonyok foglalták el és az ötödik leggyakoribb pertípus e körben is a társasház-közösség által indított kisértékű per volt.

A törvényszék székhelyén működő járásbíróságok esetében a leggyakrabban szintén a parkolási szerződések kapcsán jött létre kisértékű per. A gyakoriság sorrendjében ezt a közüzemi szerződésen alapuló jogviszonyok, majd a társasház-közösség követeléseinek érvényesítése követték, negyedik helyet a lízingszerződésen alapuló, az ötödik helyet pedig a telefonszolgáltatási szerződés és a kölcsönszerződés alapján létrejövő jogviszonyok foglalták el. A súlyozott gyakoriság körében e helyeken az első három leggyakoribb jogviszony vonatkozásában nem volt eltérés az „egyszerű” gyakorisághoz képest, a negyedik helyen azonban a kölcsönszerződésen alapuló jogviszonyok szerepeltek, melyeket a hitelszerződésen alapuló jogviszonyok követtek.

A járási székhelyek járásbíróságai esetében a kitöltött kérdőívek tanúsága szerint a gyakoriságot tekintve két jogviszony szerepelt az első helyen a kisértékű perek vonatkozásában: a parkolási szerződésen és a közüzemi szerződésen alapuló jogviszonyok. Második helyet a kölcsönszerződésen, a harmadik helyet a vállalkozási szerződésen, míg a negyedik és ötödik helyet a villamosenergia-szolgáltatási és a távhőszolgáltatási szerződések foglalták el. A súlyozott gyakoriság kapcsán meglepő

eredmény tárult e körben elém: az első helyen ugyanis a kölcsönszerződésen alapuló jogviszony állt, melyet a közüzemi szerződésen alapuló jogviszony követett és „csak” harmadik volt a parkolási szerződésen alapuló jogviszony.¹⁵⁰ A negyedik és ötödik helyen a súlyozott gyakoriság körében hitelszerződésen és vállalkozási szerződésen alapuló jogviszony állt.

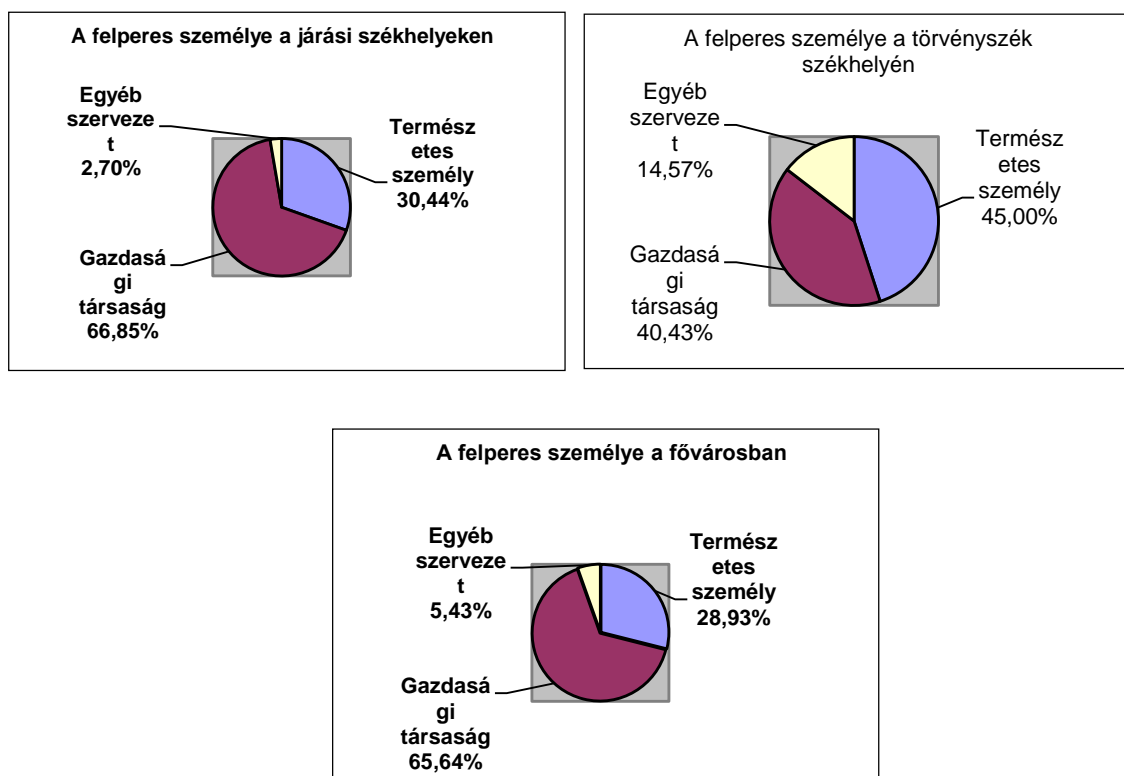
E fenti, a gyakoriságra vonatkozó, meglehetősen részletes eredmények pontosan mutatják, hogy a kisértékű perek feltehetőleg valóban kis értékűek voltak. Emellett csak részben látszanak alátámasztani a kezdeti feltevésemet, miszerint a leggyakoribb jogviszony a közüzemi szerződésen alapuló jogviszony. Ha ugyanis a pusztán számadatokat vizsgáljuk, akkor könnyen belátható, hogy a parkolási szerződésen alapuló jogviszony „megelőzte” a közüzemi szerződésen alapuló jogviszonyokat. Amennyiben azonban alaposabban áttekintjük az egyes kategóriákat, megállapítható, hogy a fizetési meghagyás kibocsátására irányuló kérelem – és ezáltal a kiküldött kérdőív – kategóriái a közüzemi szerződések vonatkozásában némi értelmezési nehézséget rejtettek. A kategóriák között ugyanis szerepelt a „közüzemi szerződés” egységes megjelölés, majd később találhattunk egyéb, de mindenképpen ez alá tartozó kategóriákat is: földgázszolgáltatási szerződés, távhőszolgáltatási szerződés, villamosenergia-szolgáltatási szerződés, vízszolgáltatási szerződés, csatornaszolgáltatási szerződés, kéményseprési szolgáltatási szerződés, szemétszállítási szerződés, telefonszolgáltatási szerződés, internetszolgáltatási szerződés, kábeltelevízió-szolgáltatási szerződés, IP TV szolgáltatási szerződés. Az ezekre az egyes, külön részletező kategóriákra leadott válaszok tulajdonképpen mind-mind a közüzemi szerződések átfogó kategóriáját gazdagítják. Ezáltal már nem lehet kérdéses, hogy a látszat ellenére mégiscsak a közüzemi szerződéseken alapuló jogviszonyok szolgáltak leggyakrabban a kisértékű perek alapjául.

A jogviszonyok illetően részletes elemzése után térjünk át a felek személyi minőségére és vizsgáljuk meg, hogy valóban az volt-e a leggyakoribb eset, hogy egy jogi személy indított felperesként kisértékű pert egy természetes személy alperessel szemben: hiszen ez következik az ügytípusok fenti statisztikai elemzése, de a kezdeti feltételezésem alapján is.

---

¹⁵⁰ Ez az eredmény nyilvánvalóan a parkolási övezetek elhelyezkedéséből, illetve a parkolótársaságok székhelyéből adódik.

A felperes személyi minőségére az empirikus kutatás keretében megküldött kérdőív ötödik kérdése irányult. Ennek kapcsán három fő válaszadási kategória szerepelt, melyek százalékos megoszlására kérdeztem rá: természetes személy, gazdasági társaság, egyéb szervezet. A gazdasági társaság válasza kapcsán rákérdeztem, hogy a megadott számból körülbelül milyen arányt képeznek a közüzemi szolgáltatók. Erre a kérdésre azonban a legtöbb esetben értelmezhetetlen választ kaptam, ezért ezek feldolgozásától eltekintettem. A közüzemi szolgáltatók perbeli szerepét illető válaszok bizonytalansága feltehetőleg abból fakad, hogy a közüzemi szolgáltatást végző társaságok követeléseit gyakran követeléskezelő társaságok próbálják meg érvényesíteni, aki már nem minősülnek közüzemi szolgáltatóknak.

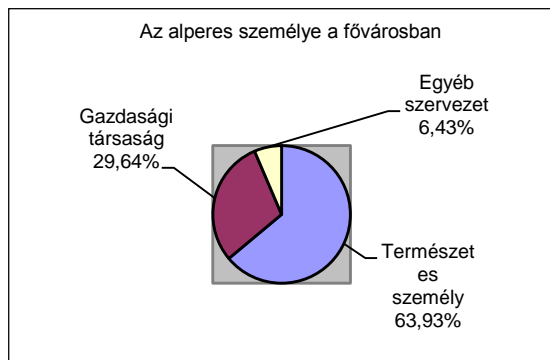
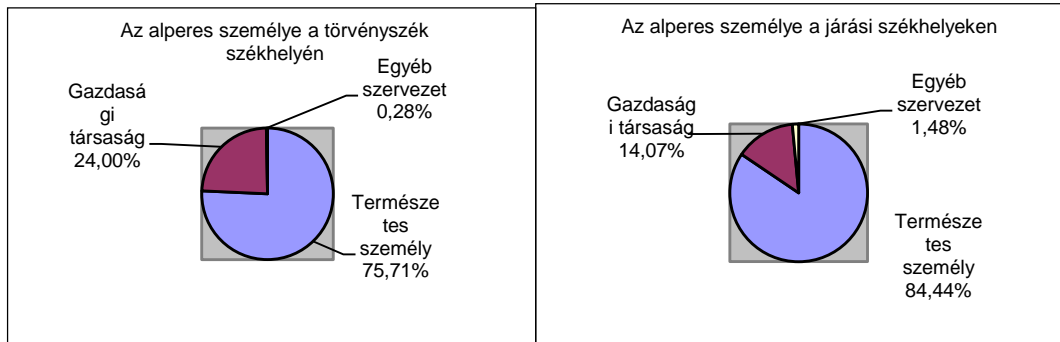
A felperes személyi minőségét illetően tehát igaznak bizonyult a kezdeti feltevés, miszerint a leggyakrabban gazdasági társaságokat találtunk ezen az oldalon: összességében az esetek átlagosan 62,65%-ára volt igaz ez. E körben a fővárosi kerületi bíróságokon és a járási székhelyeken működő bíróságok között nem fedezhettünk fel nagy különbséget, hiszen míg az előbbieket esetében 65,64%, addig az utóbbiak esetében 66,85% volt ez az arány. Ehhez képest jelentős eltérést mutattak a törvényszék székhelyén

működő járásbíróóságok, ahol a kérdőívet kitöltő bírák véleménye szerint a felpereseknek „csak” 40,43%-a volt gazdasági társaság. A válaszul adott értékek mintegy 95%-ot fogtak át ennek kapcsán, hiszen a gazdasági társaságok felperesi minőségének arányát illetően a fővárosi kerületi bíróságok bírái körében a 20% volt a legalacsonyabb és 100% a legmagasabb érték, ehhez képest a törvényszék székhelyén működő járásbíróóságok között a gazdasági társaságok felperesi minőségének aránya 5% és 88% között volt, a járási székhelyeken működő járásbíróóságok esetében pedig 40% és 95% között.

Természetes személyek a kitöltött kérdőívek tanúsága szerint átlagosan 32,13% arányban voltak felperesek kisértékű perekben. E körben is a törvényszék székhelyén működő járásbíróóságok „lógak ki a sorból”, hiszen esetükben 45% volt a természetes személy felperesek aránya, míg a fővárosi kerületi bíróságokon ez az arány 28,93% volt és a járási székhelyeken működő járásbíróóságokon 30,44%. A kérdésre válaszul adott értékek kapcsán 80%-nyi különbség mutatkozott a legalacsonyabb és a legmagasabb érték között, hiszen a Fővárosban 0% és 75% közötti, a törvényszék székhelyén működő járásbíróóságokon 5% és 80% közötti, míg a járási székhelyeken működő járásbíróóságok esetében 4% és 60% közötti arányokat találhattunk a bírák válaszai között.

A kisértékű perekben felperesi minőségben „egyéb szervezet” viszonylag kis arányban szerepelt: a fővárosi kerületi bíróságokon 5,43%, a járási székhelyek járásbíróóságai előtt 2,7% és a törvényszék székhelyén működő járásbíróóságokon 14,57% arányban. Ez összességében 5,23% arányt mutat. E csekély arány ellenére az egyes bíraktól beérkező adatok meglehetősen nagy szórást mutattak, hiszen mintegy 90%-nyi különbség volt felfedezhető. Mindhárom, az empirikus kutatás elhatárolási szempontjaként szereplő bíróságtípus esetében 0% volt a legalacsonyabb érték az egyéb szervezetek felperesi minőségét illetően és a fővárosi kerületi bíróságokon 25%, míg a járási székhelyek járásbíróóságain 20% a legmagasabb érték. Ehhez képest kiemelkedő értéket találhattunk a törvényszék székhelyén működő járásbíróóságok bírái által szolgáltatott adatok között: egy bíró állítása szerint 90%-ban egyéb szervezetek szerepeltek felperesként a kisértékű perekben. Ez az érték meglepően magasnak tűnt a többi szolgáltatott adattal összefüggésben: az ok – ahogy arra megjegyzésként maga a kitöltő bíró is utalt – nyilvánvalóan abban rejlett, hogy az adott kérdőívet kitöltő bíró előtt folyó kisértékű perek zöme keretében a társasházközösség érvényesítette jogait és ezáltal az „egyéb szervezet” kategóriába tartozó társasház volt a felperes a perekben.

Az empirikus kutatás hatodik kérdése keretében az alperes személyiségi minőségét vizsgáltam a felperes személyi minőségével teljesen megegyező módon.

Az alperesek személyi minőségét illetően az alapfeltételezésem az volt, hogy a legtöbb esetben a természetes személyek köréből kerülnek ki. Ezen feltételezésem beigazolódni is látszott, hiszen a fővárosi kerületek bíróságain 63,93%-ban, a törvényszék székhelyén működő járásbíróságokon 75,51%-ban és a járási székhelyeken található járásbíróságokon 84,44%-ban, azaz összesítve átlagosan 77,19%-ban jelölték meg a kérdőívet kitöltő bírák, hogy alperesként természetes személy vett részt a kisértékű perben. E körben mind a járási székhelyeken, mind pedig a törvényszék székhelyén működő járásbíróságok vonatkozásában a legalacsonyabb érték 50% volt, ehhez képest a fővárosi kerületi bíróságok bírái közül ketten is 30%-ban jelölték meg a természetes személy alperesek körét. A legmagasabb arányszámokkal a járási székhelyek járásbíróságai körében találkozhattunk: három bíró is 100%-ban jelölte meg az alperesek természetes személyi minőségét. A legmagasabb értékek vonatkozásában a másik két

típusú bíróság sem maradt el: 95-95% szerepelt mind fővárosi kerületi, mind pedig a törvényszék székhelyén működő járásbíróságok esetében.

A fentiek alapján is az empirikus kutatás rámutatott, hogy az alperesi jogállás a gazdasági társaságok esetében ritkán fordult elő: a járási székhelyeken működő járásbíróságok esetében 14,07%, a törvényszék székhelyén működő járásbíróság esetében 24%, míg a fővárosi kerületi bíróságok esetében 29,64% arányban, azaz összesítve 20,06%-ban. Az alperesi gazdasági társaság arányának legalacsonyabb értéke a járási székhelyeken működő járásbíróságok esetében 0%, a fővárosi kerületi bíróságok esetében 2%, míg a törvényszék székhelyén működő járásbíróságok esetében 3% volt. Ehhez képest a legmagasabb érték mind a járási székhelyeken, mind pedig a törvényszék székhelyén 50% volt és a fővárosi kerületi bíróságok bírái közül ketten is 70%-ban határozták meg ezt az értéket.

Egyéb szervezetek – ugyanúgy, ahogy felperesként – alperesként viszonylag elhanyagolható arányban vettek részt a kisértékű perekben: a kitöltött kérdőívek tanúsága szerint a fővárosi kerületi bíróságokon 6,43% arányban, míg a járási székhelyeken működő járásbíróságokon 1,48% arányban és a törvény székhelyén működő járásbíróságokon 0,28% arányban, azaz összesítve 2,75% arányban. A kitöltött 48 kérdőívből e kérdés kapcsán 36 kérdőív esetében, azaz az esetek $\frac{3}{4}$ -ében 0%-ot találtunk, így nem meglepő, hogy az empirikus kutatás elhatárolási szempontját képező bíróságtípusok mindegyikében találkozhattunk ezen értékkel, betöltve ezáltal a legalacsonyabb érték szerepét. Ehhez képest az egyéb szervezetek alperesi pozíciója kapcsán nagyobb különbségek voltak felfedezhetőek: míg a törvényszék székhelyén működő járásbíróság esetében 2% volt ez, addig a járási székhelyen működő járásbíróságok esetében 10% és a fővárosi kerületi bíróságok esetében 40%.

Mindezek alapján könnyen igazolást nyert a kezdeti feltételezésem, hogy a kisértékű perek leggyakrabban, azaz a valóságban általában a közüzemi szolgáltatók és ügyfelek közötti vitákat rejtettek és ennek megfelelően felperesként egy gazdasági társaság állt egy természetes személy alperessel szemben a bíróság előtt.

2.5. A tárgyalás előkészítése

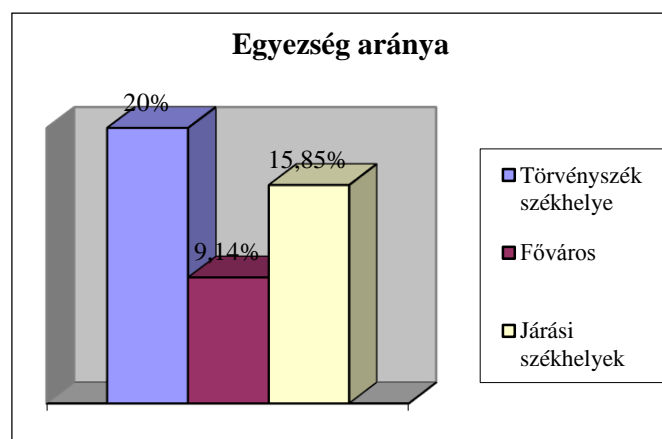
A fizetési meghagyás kézbesítése után előterjesztett ellentmondás nyomán a fizetési meghagyásos eljárás kisértékű perré alakult, ha teljesültek annak a fentebb taglalt egyéb

feltételei, ellenkező esetben a bíróság a fizetési meghagyás elleni ellentmondás nyomán létrejött perben a régi Pp. Általános részének szabályai szerint járt el.

A tárgyalás-előkészítési hatáskörében a bíróság egyebekben a kisértékű perekben is a régi Pp. Általános részében foglalt szabályok szerint járhatott el, ennek keretében – ha szükséges volt – áttehette az ügyet más bírósághoz, hiánypótlásra hívhatta fel a feleket, valamint az eljárás gyorsabb lefolytatása érdekében további intézkedéseket tehetett a tárgyalás előkészítésére. A bíróságnak ezen, a kisértékű perekben is igénybe vehető további intézkedései a régi Pp. 124.§ (4) és (6) bekezdései alapján különösen a következők lehettek: iratok beszerzése más hatóságtól vagy szervezettől, előzetes bizonyítás lefolytatása a Pp. 207-211.§ alapján, ideiglenes intézkedés megtétele a Pp. 156.§ alapján, a felek tárgyaláson kívüli, egymás jelenlétében történő előzetes meghallgatásának elrendelése, a minősítő megkeresése a megismerési engedély beszerzése végett, ha a bíróság észlelte, hogy valamelyik beadvány vagy az ahhoz csatolt okirat minősített adatot tartalmaz.

Emellett a jogalkotó a régi Pp. általános rendelkezéseihez képest rövidebb határidőket irányzott elő a tárgyalás előkészítése kapcsán: az első tárgyalást a jogosult által beadott iratok vagy a közjegyzői aktanyomat beérkezésétől számított 45, kivételes esetekben 60 napon belül meg kellett tartani. E határidők mindenképpen a kisértékű perek gyorsabb lefolytatását, az ítélet mielőbbi meghozatalát és ezáltal az ügy gyors lezárását irányozták elő.

A tárgyalás előkészítése kapcsán a határidők betartása mellett kulcsfontossággal bírt a bíró abban a vonatkozásban, hogy a tárgyalás megfelelő, csaknem mindenre kiterjedő előkészítése esetén lehetővé válhatott, hogy akár már az első tárgyaláson érdemben foglalkozzanak az üggyel, sőt az akár ott a döntésre is megérjen. Erre a kisértékű perekben – bár rövidebb idő állt rendelkezésére – talán nagyobb jogosítvánnyal rendelkezett, hiszen lehetséges volt, hogy a bíró már a tárgyalás előtt a peres felek véleményét, illetve bizonyítékaikat részletesen megismerje és akár egy előzetes meghallgatás során személyesen tisztázzák az ügy kapcsán felmerülő kérdéseket a

bizonyítandó tényekre is kiterjedően. Ez a meglehetősen széleskörű jogosítvány tulajdonképpen a bíró kezébe helyezte a kisértékű perek alakítását, ezáltal pedig a bíró személyi kompetenciájától, jellemétől, adott esetben leterheltségétől függően kisebb-nagyobb mértékű perkoncentráció volt elérhető. Az aktívabb, a kisértékű pert „jobban a kezében tartó” bíró talán alkalmasabbnak mutatkozott a felek álláspontjainak közelítésére is, elérve ezáltal az egyezséget köztük, mely mindkét fél, de a bíróság szempontjából is számos előnnyel járhatott.

A kisértékű perek körében folytatott empirikus kutatásom keretében az egyezés kapcsán is tettem fel kérdést. A kérdőív nyolcadik kérdése ugyanis arra irányult, hogy a kitöltő bíró becsülje meg, hogy az általa tárgyalt kisértékű perek milyen arányban zárultak egyezséggel.

A nyolcadik kérdés kapcsán kapott válaszok alapján megállapítható, hogy viszonylag szűk körben beszélhettünk egyezséggel záruló kisértékű perekéről. A legmagasabb aránnyal e téren a törvényszék székhelyén működő járásbírók büszkélkedhettek, ahol 20%-ot tett ki az egyezségek aránya, ennek valamivel több mint $\frac{3}{4}$ -e, 15,85% volt a járási székhelyeken az egyezségek aránya, míg a fővárosi kerületekben ez az arány „csak” 9,14% volt. Ezen adatokat összesítve 14,5% arányt kaptunk, mely arány talán kissé alacsonynak tűnik. Különösen szemet szúr ez az érték akkor, ha alaposabban megvizsgáljuk a bírák által adott válaszokat. Ugyanis mind a fővárosi kerületi bíróságok, mind pedig a törvényszék székhelyén és a járási székhelyen működő járásbírók esetében találkoztunk olyan bíróval, aki az általa tárgyalt kisértékű perekben 50%-ben jelölte meg az egyezségek arányát: ez az érték egyébként egyben a legmagasabb megadott érték is volt a kérdés kapcsán. A legalacsonyabb érték a járási székhelyeken működő járásbírók esetében 0%, a törvényszék székhelyén működő bíróság esetében 2%, míg a fővárosi kerületi bíróságok esetében 1% volt. E kérdésre kapott válaszok némiképp elgondolkodtatók, ugyanis egyértelműen rámutattak a bírák e téren megjelenő kiemelkedő szerepére, mely azonban már túlmutatott az egyedi ügyön, hiszen nyilvánvaló hatással bírt a bírák és a bíróságok leterheltsége, valamint az igazságszolgáltatás személyi és anyagi forrásainak megfelelő felhasználása mellett az igazságszolgáltatás megítélésére és az egyes emberek és általában a társadalomnak az igazságszolgáltatásba vetett bizalmára is. Árnyalta ugyanakkor ezt a képet, hogy a kisértékű pereket általában megelőzte egy fizetési meghagyásos eljárás. Ha ugyanis a felek egyezségi hajlandóságot

mutattak (volna), lehetőségük volt (lett volna) erre már a fizetési meghagyásos eljárásban is, ezáltal pedig nem is jött (volna) létre kísértékű per.

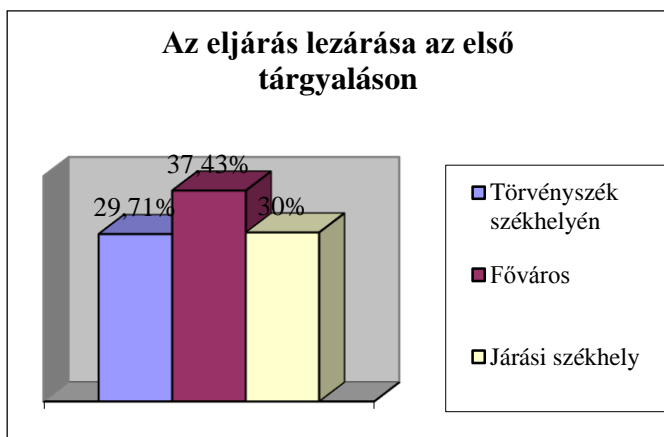
2.6. Tárgyalás a kísértékű perekben

2.6.1. Az első tárgyalási nap

A kísértékű perekben kiemelkedő jelentőséggel bírt a tárgyalás az első fokú eljárásban, hiszen az eljárás gyorsaságát nagymértékben elősegítő szóbeliség és a közvetlenség elve a tárgyalás keretében valósult meg. A régi Pp. ezért az általános, hagyományos eljárás szabályait valamelyest felülírva a kísértékű perek körében az első tárgyalási napnak azt a tárgyalási határnapot tekintette, amelyre az alperes érdemi ellenkérelmének előadása előtt a bíróság a tárgyalást elhalasztotta [Pp. 389. § (1) bek.]. E fogalom-meghatározásból egyértelműen kiderült, hogy a jogalkotó e szabályozás révén az alperes perbeli helyzetén próbált javítani, mikor a perbe bocsátkozásához kötötte az első tárgyalási napot, ugyanakkor ez eljárás gyorsabb lefolytatását is előíranyozta azon preklúziós szabályok révén, melyek erre a tárgyalásra koncentrálták a legtöbb percselekményt (keresetváltogatás, viszontkereset, beszámítási kifogás, bizonyítási indítvány előterjesztése). Ennek révén nyilvánvaló célja volt a jogalkotónak, hogy az első tárgyaláson, illetve az első tárgyalási napon érdemben tárgyalják a felek közötti jogvitát és lehetőség szerint le is zárják azt.

A kísértékű perek kapcsán folytatott empirikus kutatásom során a bírák részére megküldött kérdőív kilencedik és tizedik kérdése arra irányult, hogy mennyire sikerült e fenti célt elérnie a jogalkotónak, azaz hogy milyen arányban zárultak le a kísértékű perek az első tárgyaláson, illetve az első tárgyalási napon.

A kérdőív kilencedik kérdésével arra kértem a bírákat, hogy becsüljék meg, hogy az általuk tárgyalta kísértékű perek milyen arányban zárultak le az első tárgyaláson.

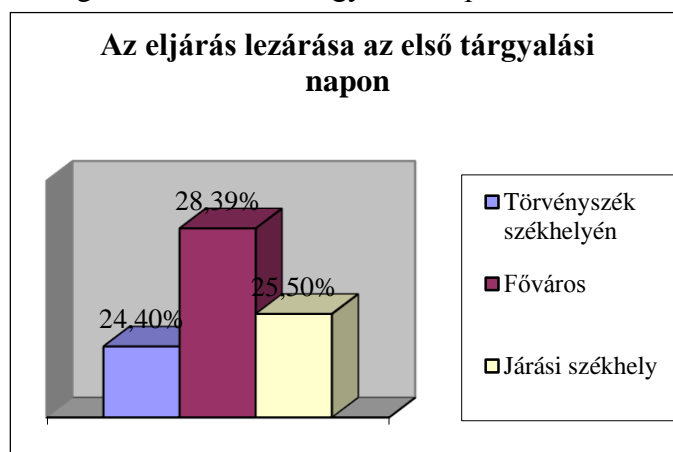

A kérdőívet kitöltő bírák szerint összességében átlagosan az ügyek mintegy egyharmadában, azaz 32,13%-ban zárultak le a kisértékű perek az első tárgyaláson. Ez az arány a fővárosi kerületi bíróságokon 37,43% volt, ahol meglehetősen nagy különbségekkel találkozhatunk,

hiszen egyes bírák előtt az ügyek 1%-ában, míg más bírák esetében az ügyek 95%-ában zárultak le a kisértékű perek az első tárgyaláson. A járási székhelyeken működő járásbíróságokon 30%-os aránnyal bírtak az első tárgyaláson lezáruló kisértékű perek: e helyeken is nagy különbségek voltak felfedezhetőek a bírák válaszai között, hiszen van olyan bíró, aki 0%-os, és van olyan bíró, aki 80%-os befejezési rátát tüntetett fel az általa kitöltött kérdőíven. A törvényszék székhelyén működő járásbíróságok esetében nem találkozhattunk ilyen széles spektrumú értékekkel, hiszen a legalacsonyabb érték 15%, míg a legmagasabb érték 50%, az átlagos befejezési ráta pedig 29,71% volt.

Az empirikus kutatás keretében kiküldött kérdőívek tizedik kérdése a kisértékű pereknek a Pp. 389.§ (1) bekezdése által meghonosított első tárgyalási napon történő lezárulásának arányára irányult.

A tizedik kérdésre sok esetben a kilencedik kérdésre azonos adatokat tüntettek fel a bírák, azonban az eltérő válaszok összességében csökkentették az egyes átlagokat a tizedik kérdés kapcsán. Így a kitöltött kérdőívek arról tanúsítottak, hogy összességében az

ügyek 26,26%-a zárult le az első tárgyalási napon, ez az érték a járási székhelyeken működő járásbíróságok esetében 25,5%, a törvényszék székhelyén működő járásbíróságok esetében 24,4% és a fővárosi kerületi bíróságok esetében 28,39% volt. Ha az egyes bírák által a kérdés kapcsán megjelölt értékek szórását vizsgáltam, a kilencedik kérdéssel megegyező módon nagy különbségekkel találkozhattunk. A legmagasabb

arányt 80% jelentette mind a járási székhelyeken működő járásbíróóságok, mind pedig a fővárosi kerületi bíróságok esetében, míg a törvényszék székhelyén működő járásbíróóságok körében legmagasabb érték 50% volt. Ehhez képest a legalacsonyabb értékek egészen minimális lezárási arányt mutattak: a fővárosban és a törvényszék székhelyén 2%-ot és a járási székhelyeken pedig 0%-ot.

A kilencedik, illetve a tizedik kérdés kapcsán adott válaszok ismét gondolkodásra ösztönöztek. Egyrészt azért, hogy vajon miért találkozhattunk a tizedik kérdésre adott válaszok körében összességében alacsonyabb értékekkel, másrészt pedig azért, hogy mi lehetett az egyes bíróságok vonatkozásában megjelenő gyakran 80-90%-nyi különbségek oka.

A kilencedik és tizedik kérdések kapcsán adott válaszok körében megjelenő különbség számomra meglepetéssel szolgált, ugyanis előzetes várakozásaim szerint éppen ellentétes eredményre kellett volna jutnom. Ha ugyanis el kell határolni egymástól az első tárgyalás és az első tárgyalási nap kategóriáit, egyértelműnek tűnik, hogy a perkoncentráció sokkal nagyobb mértékben az első tárgyalási napra összpontosul, azaz adott esetben az ügyben tartott második vagy harmadik tárgyalás volt az, mely eleget tett a régi Pp. 389.§ (1) bekezdésében rögzített feltételeknek. Ilyen értelemben tehát az első tárgyalási napon nyílt lehetőség arra, hogy a bíróság és a felek is elvileg teljes körűen megismerjék egymás állításait és bizonyítékait, lehetővé téve talán egyúttal a bíró részére az érdemi döntést, illetve a felek részére az egyezségkötési hajlandóság növekedését. Ez pedig egyértelműen az első tárgyalási napon történt befejezés magasabb arányára engedne következtetni. Ennek ellenére vajon miért zárultak le az első tárgyaláson a kisértékű perek nagyobb arányban? E kérdésre egyrészt a felek közreműködő magatartása adhatott választ. Ha ugyanis az alperes az első tárgyaláson elismerte a felperes követelését vagy a felek hajlandóak voltak egyezséget kötni, akkor lehetséges volt az első tárgyaláson lezárni az ügyet, hiszen ennek hiányában a kétoldalú meghallgatás elvéből következően nem lett volna lehetséges a kisértékű per lezárása. A másik, talán gyakorlatiasabb válasz a fenti kérdésre abban fedezhető fel, hogy a bírák előtt nem különült el, illetve nem kezelték külön kategóriákként az első tárgyalást és az első tárgyalási napot: azok a gyakorlatban nyilvánvalóan igen gyakran egybeestek. A harmadik választ a fenti kérdésre a kisértékű perek megfelelő, csaknem mindenre kiterjedő bírói előkészítése adhatja. Ennek megvalósulása kívánatos lett volna és a perkoncentráció megfelelő szintjét

biztosítva alkalmas lehetett arra, hogy előmozdítsa a kisértékű perek gyors lezárását. Hogy a feltett kérdésre adott három válasz közül vajon melyik áll legközelebb a valósághoz, nehéz megítélni. Talán a helyes válasz az, hogy mindhárom bizonyos mértékben érvényesült és a keverékük képes volt elérni a bírák által adott válaszok nyomán létrejövő eredményeket.

A másik elgondolkodtató körülményt a kérdőív kilencedik és tizedik kérdésére adott válaszok kapcsán az egyes bírák válaszai közötti, gyakran 80-90%-os eltérések adták. Ennek okát egyértelműen a bírának az eljárásban betöltött szerepében kell keresni. Ha ugyanis a bírák aktív szerepet töltek be, azaz „menedzselték az ügyet”, így éltek a perkoncentráció és a preklúziós szabályok által kínált minden lehetőséggel, illetve a tárgyalás előkészítése során minden lehetséges és célszerű intézkedést megtettek, szinte lehetetlennek tűnik, hogy 0% vagy ahhoz közeli arányt mutassanak fel a kisértékű perek első tárgyaláson vagy első tárgyalási napon történő lezárása kapcsán.

2.6.2. A tárgyalás elmulasztásának következményei

A tárgyalás elmulasztása a kisértékű perekben – némi eltéréstől eltekintve – a régi Pp. Általános részében rögzített szabályok szerinti következményekkel járt. Így a régi Pp. 390.§ (1) bekezdése nem zárta ki a bírósági meghagyás kibocsátását sem,¹⁵¹ ha azonban a fizetési meghagyással szemben előterjesztett ellentmondás érdemi ellenkérelmet (védekezést) is tartalmazott, a fizetési meghagyás ellen benyújtott ellentmondás alapján kitűzött tárgyalás elmulasztása esetén kizárt volt a kisértékű perben a bírósági meghagyás kibocsátása.¹⁵²

A folytatólagos tárgyalások elmulasztása nem gátolta az ügy elbírálását.¹⁵³ A jogalkotó a kisértékű perek szabályainak megalkotásakor ezért úgy rendelkezett, hogy a folytatólagos tárgyalás elmulasztása esetén a bíróság az ügy érdemében a rendelkezésre álló adatok alapján döntött és csak kivételes esetben halaszthatta el a tárgyalást. [390.§ (2) bek.] A jogalkotó ezen rendelkezése mindenképpen üdvözlendő volt, hiszen noha a

¹⁵¹ Vö. Sarkanytu Szabolcs: A közjegyzői fizetési meghagyásból alakult polgári perek egyes problémás kérdései. *Jog, állam, politika*, 2012/4. 142-144.

¹⁵² 2/2009. Polgári jogegységi határozat a Legfelsőbb Bíróság PK 172. kollégiumi állásfoglalása felülvizsgálatáról.

¹⁵³ Kengyel (2014) i. m. 525.

bírák szabad mérlegelési jogkörének növelése által méginkább lehetővé vált az eljárás gyors lezárása, ugyanakkor szem előtt tartotta a felek érdekeit és az ügy megfelelő alapossággal való megismerésének célját is.

Abban az esetben, ha a felek közül bármelyik tárgyaláson egyik fél sem jelent meg, vagy a megjelent fél az ügy tárgyalását nem kívánta, illetőleg nyilatkozatot egyáltalában nem tett, és a távollévő felperes megelőzőleg egyik esetben sem kérte, hogy a bíróság a tárgyalást távollétében is tartsa meg, a bíróság súlyosabb szankciót alkalmazott a felekkel szemben, mint az általános szabályok szerint. Ez esetben ugyanis a régi Pp. 137.§ (1) bekezdésében rögzített szünetelés helyett a bíróságnak meg kellett szüntetnie a felek között folyó kisértékű pert. [390.§ (3) bek.] Ezen szigorúbb szabályozás indoka nyilvánvalóan a kisértékű perek lényegi elemét, a gyors eljárást volt hivatott szolgálni, hiszen a felek jelenléte a tárgyaláson ehhez nélkülözhetetlen volt.

2.6.3. A folytatólagos tárgyalás

A jogalkotó a kisértékű perek elbírálását illetően a jogalkalmazók kezébe adott szinte minden lehetséges eszközt, hogy a felek közötti jogvitát egy tárgyaláson, azaz a kisértékű perekben oly fontos szerepet betöltő az első tárgyalási napon el tudja dönteni.¹⁵⁴ Ez a cél azonban nem minden esetben volt megvalósítható. Ezért a jogalkotó – az igényérvényesítés gyorsítása érdekében – rendelkezett a kisértékű perekben tartott folytatólagos tárgyalásról. Azt ugyanis úgy kellett kitűzni, hogy az általános szabályokban rögzített négy hónap [142. § (2) bek.] helyett jelentősen rövidebb időn belül, az elhalasztott tárgyalás napját követően legkésőbb harminc napon belül megtartható legyen. [391. §] A folytatólagos tárgyalás időpontjának meghatározására az ügy körülményeinek¹⁵⁵ figyelembevételével kellett, hogy sor kerüljön, azaz kevésbé függhetett a bíróság mérlegelésétől, s az objektív okok fennállását leszámítva kötelező volt a 30 napos határidő betartása.¹⁵⁶ Természetesen e lerövidített két tárgyalás között eltelhető időtartamba a törvénykezési szünet ideje nem számított bele. [104/A. § (1) bek.] A jogalkalmazás részéről okkal vetődött fel a kérdés, hogy vajon a polgári

¹⁵⁴ Vö. Indokolás a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2008. évi XXX. Törvényhez. Általános indokolás 1. pont, illetve Részletes indokolás 49.§ 4-5. pont, Kaszainé i. m. 218/6.

¹⁵⁵ Pl. szakértői vélemény elkészítésének határideje.

¹⁵⁶ Vö. Kaszainé i. m. 218/6., T. Nagy i. m. 20.

igazságszolgáltatás mindenki által ismert leterheltsége mellett betartható-e e viszonylag szoros határidő.¹⁵⁷ Amennyiben ugyanis a bíróság megsértette a perhatékonyság elvét, azaz az eljárás ésszerű időn belül való befejezéshez való jogot, a Pp. 2. § (3) bekezdése alapján a fél – az alapvető jogait ért sérelemre hivatkozással – méltányos elégtételt biztosító kártérítésre tarthatott igényt, feltéve, hogy a sérelem a jogorvoslati eljárásban nem volt orvosolható. Ezen kártérítési ügyben azonban a bíróság mulasztását „objektív” okok alapján ítélték meg, azaz kártérítéssel tartozott a bíróság, ha a törvényben előírt határidőket nem tartotta be, és ezzel okozta az ügy elhúzódását. Ennek megfelelően tehát a kisértékű perek szabályai között rögzített viszonylag szoros határidők tartása a leterheltségtől függetlenül minden eljáró bíró elemi kötelessége volt, hiszen az eldöntendő ügyek nagy száma nem mentesít, jogállami keretek között nem is mentesíthet a törvényi határidők betartásának kötelezettsége alól.¹⁵⁸ Veszélyforrásként jelentkezett azonban, hogy éppen e leterheltség és a szoros eljárási határidők együttes fennállása okán számos esetben a kisértékű perek elhúzódtak, ami éppen az életre hívásuk által elérni kívánt hatékonyságot, azaz a polgári perek egyszerűsítésének és gyorsításának magasztos célját kockáztatta, emellett pedig alapja lehetett egy újabb pernek, az elhúzódás miatti kártérítési pernek.

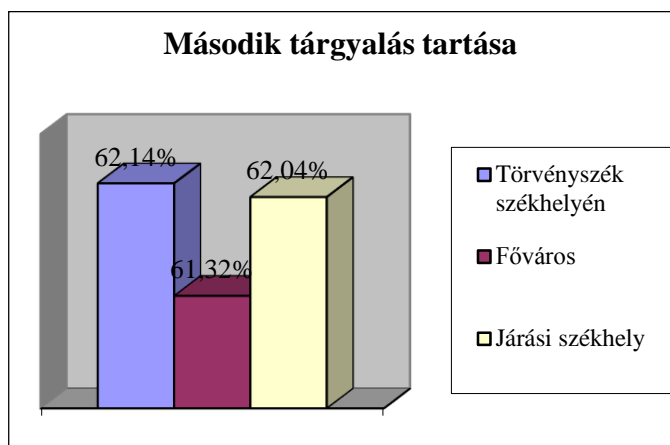
Empirikus kutatásom keretében a folytatólagos tárgyalások arányát is vizsgáltam, így a kérdőívben szereplő tizenegyedik és a tizenkettedik kérdés erre irányult.

A tizenegyedik kérdésben arra kértem a kérdőívet kitöltő bírót, hogy becülje meg, hogy az általa tárgyalt ügyekben milyen arányban tartottak második tárgyalást.

---

¹⁵⁷ T. Nagy i. m. 20.

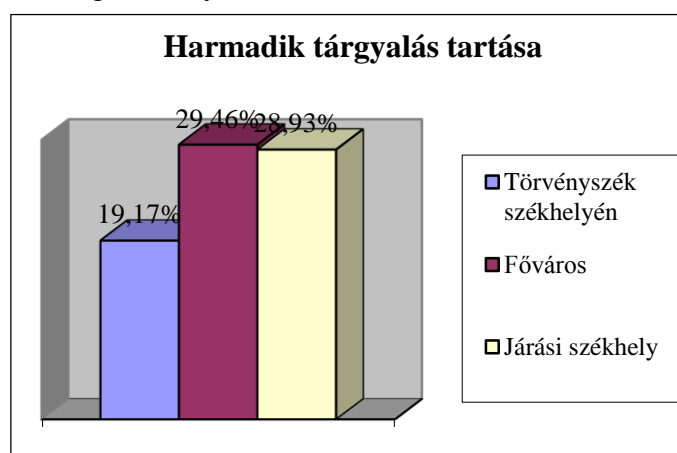
¹⁵⁸ T. Nagy i. m. 20.

A kísértékű perekben az empirikus kutatás eredménye alapján igen gyakran tartottak második alkalommal tárgyalást. Így a törvényszék székhelyén található járásbíróóságokon az ügyek 62,14%-ában, a járási székhelyeken működő járásbíróóságokon az ügyek

62,04%-ában és a fővárosi kerületi bíróságokon az ügyek 61,32%-ában. A kérdőívet kitöltő bírák által adott válaszokat összesítve 61,84%-os arányt kaphattunk a kísértékű perekben tartott második tárgyalás tartása kapcsán. A törvényszék székhelyén működő járásbíróóságok körében a legmagasabb érték 75% és a legalacsonyabb 50% volt, ennél nagyobb szórással találkozhattunk a járási székhelyeken működő járásbíróóságok esetében, ahol a legmagasabb érték 99% és a legalacsonyabb érték 11% volt. A fővárosi kerületi bíróságok esetében a második tárgyalás tartásának aránya még ennél is szélesebb spektrumot ölelt át: a legmagasabb érték 97%, míg a legalacsonyabb érték 4% volt.

Az empirikus kutatás kérdőívének tizenkettedik kérdése szintén a folytatólagos tárgyalás tartását

feszegette, annak megbecslését kértem ugyanis a kitöltő bíraktól, hogy az általuk tárgyalt kísértékű perekben milyen arányban került sor harmadik tárgyalás tartására.

Harmadik tárgyalást már a kísértékű perek alig több mint egynegyedében, összességében 27,84%-ban tartottak. Ez az arány a Főváros kerületi bíróságai és a járási székhelyek járásbíróóságai esetében egymáshoz igen közel állt, hiszen az előbbiek esetében 29,46%, az utóbbiak esetében pedig 28,93% volt. Ezen értékhez képest viszonylag számottevő csökkenést könyvelhettünk el a törvényszék székhelyén működő járásbíróóságok esetében, ahol a kérdőívek azt tanúsították, hogy a kísértékű pereknek csupán 19,17%-ában tartottak harmadik tárgyalást. A legalacsonyabb és legmagasabb

értékek e fenti arányokhoz igazodtak, így fővárosi kerületi bíróságokon 0,5% és 65% közötti értékekkel szolgáltak a bírák, a járási székhelyeken működő járásbíróságok esetében 2% és 50% közötti értékek kerültek megjelölésre és a törvényszék székhelyén működő járásbíróságok körében a legalacsonyabb érték 0% volt, míg a legmagasabb 30% volt.

A fenti, az első, második és harmadik tárgyalás tartása kapcsán szolgáltatott adatok jól mutatták, hogy a kisértékű perek rendszerint az első két tárgyaláson lezárultak és csak viszonylag szűk körben került sor harmadik, illetve további tárgyalásra. Ezáltal megvalósulni látszott azon jogalkotói cél, hogy ezen pereket lehetőség szerint egy tárgyaláson bírálják el és zárják le, hiszen ha számításba vesszük az első tárgyalási nap kategóriáját, feltehetőleg gyakran fordult elő, hogy az ügyben tartott második tárgyalás minősült az első tárgyalási napnak, így viszont a statisztikai adatok alapján leszögezhető, hogy a kisértékű perek mintegy háromnegyede esetében lezárultak az első tárgyaláson, illetve az első tárgyalási napon, azaz a bírák megfelelően éltek eljárási jogosítványaikkal és ezáltal eleget tettek a jogalkotói követelményeknek.

2.7. Keresetváltoztatás – viszontkereset – beszámítási kifogás

A régi Pp. Általános részében található szabályok a keresetváltoztatás, a viszontkereset, valamint a beszámítási kifogás előterjeszhetőségére vonatkozóan bizonyos szempontból az eljárás gyorsítása és egyszerűsítése ellen hatottak, ezért a jogalkotó a 391/A-391/C.§ szakaszokban a kisértékű perekben korlátozta az előterjesztés szabadságát. Ezt főként az ellenfél (keresetváltoztatás esetében az alperes, viszontkereset és beszámítási kifogás esetében pedig a felperes) hozzájárulásának megkövetelésével kívánta elérni, emellett csak meghatározott objektív okok fennállása esetén volt lehetőség az előterjesztésre. Ezen objektív okok kapcsán megállapítható, hogy a jogalkotó olyan körülmények, feltételek teljesülése esetén engedte meghosszabbítani az előterjesztésre nyitva álló határidőt, mikor a bíróság a bizonyosság viszonylag magas fokán állhatott a jogalapot illetően: ehhez vagy az ellenfél elismerését vagy közokiratot, illetőleg teljes bizonyító erejű magánokiratot kívánt meg a követelés fennálltáról. Az okok egy része pedig a méltányosság elvének érvényesülését tükrözte. Nem lett volna ugyanis méltányos, ha a bíróság kizárta volna az előterjeszhetőséget azokban az esetekben, mikor a fél az adott követelés érvényesíthetőségének lehetőségét csak később, az első tárgyalás után szerezte meg, akár annak későbbi lejárta, akár a későbbi tudomásszerzés okán. Bár a jogalkotó ezt expressis

verbis nem rögzítette, nyilvánvaló volt, hogy ezen esetekben az előterjesztő félnek az előterjesztéssel egyidejűleg igazolnia kellett a követelés első tárgyalás után való esedékessé válását, illetőleg a későbbi tudomásszerzést, azaz a régi Pp. által említett valószínűsítésnek magas fokúnak kellett lennie. Az első tárgyalás utáni előterjeszthetőség utolsó esetének, azaz az eljáró bíróság kivételes engedélye alapján történő benyújtás esetének rögzítését e körben is főként a méltányosság, valamint a rendelkezési elv érvényesülésének biztosítása indokolhatta, melynek kétségkívül mindkét fél vonatkozásában fenn kellett állnia. Feltehetőleg ezért rögzítette a jogalkotó, hogy az ilyen módon tett előterjesztéseket az ellenféllel a folytatólagos tárgyalást megelőző 8. napig kézbesítés útján közölni kellett. Így 8 napos tárgyalási időköz állt fenn, mely feltehetőleg elengedő időt jelentett a védekezéshez az ellenfél számára.

E szabályozás célja talán az egyik legszemléletesebb rendelkezése volt a kisértékű perekről szóló fejezetnek, mely a per elhúzódását, elhúzását próbálta meggátolni, vagyis a célszerűség, a perhatékonyság és különösen a gazdaságosság követelményét volt hivatott szolgálni. E körben a bírák alapvetően kevés mozgástérrel bírtak: a jogszabályok viszonylag széles körben rögzítették az előterjesztés lehetőségét és feltételeit és a bírák számára csak kivételes esetekben engedték át e kérdés megítélését. Ugyanakkor a kivételes eset kategóriája nem került pontosabban meghatározásra, mely révén mégiscsak egy „kiskapu” nyílt a bírák számára, hogy adott esetben hozzájáruljanak a kisértékű perek elhúzásához. Csak remélhető, hogy a bírák e lehetőséget valóban kivételes esetekre tartották fenn és nem nyitottak utat minden kérelemnek.

2.8. Bizonyítás a kisértékű perekben

A bizonyítás a polgári perek egyik kulcsfontosságú jogintézménye, mely szinte minden egyéb eljárási cselekményre és ezáltal az eljárás alakulására is kihatással van. Ennek okán a kis pertárgyértékű perekben talán még nagyobb jelentőséggel bír, mint egyébként, ezért a kisértékű perek körében az eljárás gyors lefolytatása érdekében a jogalkotó a bizonyítási indítványok előterjesztését is az első tárgyalási napra koncentrált. Az eljárási jogok garanciális biztosítását tükrözték az első tárgyalás után előterjeszthető bizonyítási indítványok hivatkozási okai, ugyanis azok a per menetében, az első tárgyalás után bekövetkező eseményekhez¹⁵⁹ igazodtak. Egyebekben a bizonyítási indítvány

¹⁵⁹ Pl. keresetváltoztatás, viszontkereset, illetőleg beszámítási kifogás előterjesztése, mely szintén csak meghatározott feltételek teljesülése mellett lehetséges.

előterjeszhetőségére vonatkozó szabályok a kisértékű perekben számos egyezőséget mutattak a keresetváltoztatás, a viszontkereset, valamint a beszámítási kifogás előterjeszhetőségére vonatkozó szabályozással: ennek oka nyilvánvaló, hiszen minden preklúziós szabállyal a kisértékű perek gyorsítását, hatékonyabbá tételét kívánta elérni a jogalkotó. A gyakorlat körében ez azonban értelemszerűen vegyes érzelmeket váltott ki: a felek és ügyvédjeik körében a pernyertesség, illetve a pervesztesség sejthetőségének megfelelően, míg a bírák körében a kisértékű perekkel szemben felhozott leggyakoribb kritika éppen a bizonyítást illette.

Az empirikus kutatásom keretében a bírák részére megküldött kérdőív utolsó kérdése a bíráknak a kisértékű perek hatályos szabályozásával való elégedettségét, illetve ennek okát vizsgálta. E körben az elégedetlenségüknek hangot adók bírák zöme a bizonyítással kapcsolatos okokra hivatkozott. Különösen a bizonyítékok előterjesztésének, előterjeszhetőségének és ezáltal a tényállás megfelelő felderíthetőségének kérdését kifogásolták. E kritikák valóban helytállóknak voltak tekinthetőek, ha a „hagyományos”, a régi Pp. Általános részét uraló permodellt vettük alapul. A kisértékű perek körében azonban a jogalkotói szándék a felek magatartásának megváltoztatására is irányult: a szabályokból ugyanis egyértelműen kitűnt, hogy a jogalkotó aktív, a „saját ügyüket menedzselő”, a jogvita eldöntését előmozdító és ennek érdekében a bíróval messzemenően együttműködő feleket feltételezett. Az effajta magatartásnak nem eleget tevő feleket pedig a preklúziós szabályok által rögzített következményekkel sújtotta. Emellett az egész régi Pp-t átható tárgyalási és rendelkezési elvből következően a tényállás felderítése kapcsán elsősorban a felek bírtak kötelezettségeikkel, azaz a tényállás felderítése csak annyiban volt feladata az eljáró bírónak, amennyiben ennek feltételeit, illetve lehetőségeit a felek biztosították számára. Ezen megközelítésben és a jogalkotói szándék szem előtt tartásával leszögezhető, hogy a kisértékű pereknek a bizonyításra vonatkozó szabályai megfelelőek voltak.

2.9. Határozatok a kisértékű perekben

Az eljáró bíróság a per érdemében a kisértékű perekben ítélettel döntött,¹⁶⁰ mely tartalmilag lényegében megegyezett az általános szabályok szerint lefolytatott

¹⁶⁰ Vö. Pp. 387.§ (1) bek., illetve 212.§ (1) bek.

eljárásokban hozott ítélettel. A jogalkotó azonban az ítélet további kötelező tartalmi elemeként rögzítette, hogy rendelkező részét követően, azaz a perorvoslati záradékban a feleket tájékoztatni kellett a kisértékű perekben benyújtható fellebbezés kötelező tartalmi elemeiről, valamint az ezek hiányából adódó jogkövetkezményekről is. [391/D. §] Ennek megfelelően a feleket tehát tájékoztatni kellett arról, hogy fellebbezést csak lényeges eljárási szabály megsértésére vagy az érdemi elbírálás alapjául szolgáló jogszabály téves alkalmazására hivatkozással volt lehetséges benyújtani, s ezt pontosan meg kellett jelölnie fellebbezésében a félnek, ellenkező esetben ugyanis a másodfokú bíróság a régi Pp. 393. § (1) bekezdése alapján hivatalból elutasította a fellebbezést. Ezen szigorú szabályozás alól – a perbeli esélyegyenlőség elvén – egyetlen kivétel érvényesült: nem volt szükséges ugyanis a fellebbező félnek pontosan megjelölnie a megsértett jogszabályhelyet, elég volt, ha rögzítette fellebbezésében az elsőfokú ítélet meghozatala előtti eljárás jogszabálysértőnek vélt mozzanatát és azt, hogy véleménye szerint az ítélet mely jogát vagy jogos érdekét sérti.¹⁶¹ [393. § (1) bek]

A Pp. 387.§ (1) bekezdésének megfelelően – szabályozás hiányában – az általános szabályok szerint a bíróság a kisértékű per érdemén kívül, a per során felmerült minden más kérdésben – ideértve a per megszüntetését is – végzéssel határozott. [212. § (1) bek.] A kisértékű perben hozott végzések ellen a perorvoslati lehetőségek is ugyanabban a körben és ugyanazon szabályok szerint álltak rendelkezésre, mint a nem kisértékű perekben. Így az ítéletek elleni fellebbezés kötelező tartalmi elemeként rögzített hivatkozásokat sem kellett feltüntetni a kisértékű perekben hozott végzések elleni fellebbezésekben. [394/A. §]

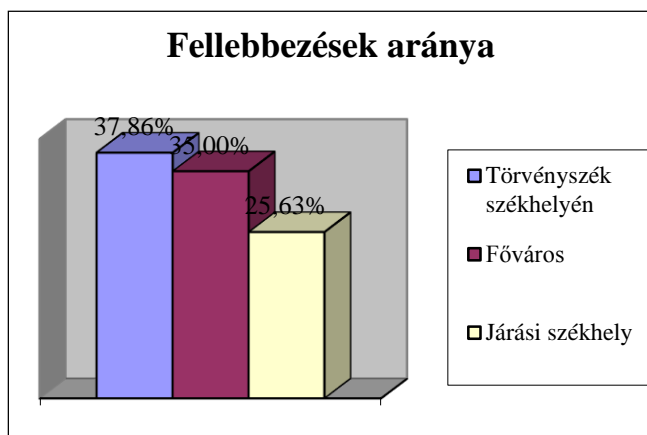
---

¹⁶¹ BH 2000. 357.

2.10. Perorvoslatok a kisértékű perben

2.10.1. Fellebbezés

A kisértékű perek körében folytatott empirikus kutatásom keretében összeállított kérdőív tizenharmadik és tizennegyedik kérdése az ilyen ügyekben előterjesztett fellebbezéseket vizsgálja. A tizenharmadik kérdéssel arra kértem a kisértékű pereket tárgyaló bírákat, hogy becsüljék meg, hogy az általuk tárgyalta kisértékű perekben milyen arányban fellebbezték meg a felek az ítéletet.

A fellebbezések arányát illetően a kitöltött kérdőívekben szereplő értékeket összesítve 30,15%-os átlag mutatkozott: ez az érték a törvényszékek székhelyén működő járásbíróságok esetében 37,86%, a fővárosi kerületi bíróságok esetében 35%, míg a járási székhelyeken található járásbíróságok esetében 25,63% volt. Az egyes becsléseket megvizsgálva arra jutottam, hogy az elhatárolás alapját képező egyes bírósági típusok esetében a legmagasabb becsült érték 80%. Ezen értékhez képest nagy szórást mutattak a legalacsonyabb becsült értékek, hiszen a járási székhelyeken működő járásbíróságok esetében ez 2%, a törvényszék székhelyén működő járásbíróságok esetében 15% és a fővárosi kerületi bíróságok esetében 10% volt.

Noha az összesített átlagok reálisnak és ezáltal tulajdonképpen elfogadhatónak tekinthetők, az egyes szélsőséges értékek elgondolkodtatók, ugyanis mind a 80%-os, mind pedig a 2%-os fellebbezési arány valamiféle problémára utalhat. A túl magas értékek az első fokon eljáró bírónak a felek szemszögéből nézve nem teljesen megfelelő eljárására, adott esetben a túl feszes ütemű pervezetésére, a preklúziós szabályok pontos alkalmazására utalnak, illetőleg effajta eredménnyel járhatnak az első fokon tömegesen hozott, az anyagi jogi értelemben hibás döntések is. Ezzel szemben a túl alacsony értékek azt sugallják, hogy az első fokon eljáró bíró mindkét fél „minden eljárási igényét kielégítette”, azaz a jogvitájukat véleményük szerint a bíróság megfelelő eljárás keretében döntötte el és nem érzi egyikük sem (így a pervesztes fél sem) azt, hogy a bíróság ne vizsgált volna meg minden, a vita kapcsán releváns körülményt és ne

biztosított volna mindegyiküknek megfelelő lehetőséget az álláspontjuk ismertetésére és megvédésére. Ez azonban nyilvánvalóan a perkoncentráció és a kisértékű perek kapcsán kitűzött jogalkotói célok ellen hat, ugyanis e körben a jogalkotó, a bíróság és a felek érdekei nagyon is elkülönülnek egymástól. Az alacsony értékekre magyarázatul szolgálhat még, ha a kisértékű per egyezséggel zárult, hiszen ebben az esetben elvileg mindkét elégedett lesz a per eredményével és nem élnek a fellebbezési jogukkal. Ezen összefüggés tisztázása érdekében megvizsgáltam tehát minden 10% alatti fellebbezési arányt mutató kérdőívet és összevettem a nyolcadik, az egyezséggel történő lezárásra irányuló és a tizenharmadik, a fellebbezési arányra irányuló kérdéseket. Ennek kapcsán nem találtam összefüggést: az alacsony fellebbezési arányt becsülő bírák rendszerint a kisértékű perek egyezséggel történő lezárásának arányát is 10% alatti értékben jelölték meg. Így a szélsőértékek mögött rejlő okok továbbra is tisztázatlanok maradtak.

A régi Pp. kisértékű perekre vonatkozó fejezetében külön alcím alatt tárgyalta az ilyen perekben benyújtható fellebbezés megengedettségét, illetve szabályait. Eszerint a kisértékű perben két okra hivatkozással lehetett fellebbezést benyújtani: az elsőfokú eljárás szabályainak lényeges megsértésére vagy az ügy érdemi elbírálásának alapjául szolgáló jogszabály téves alkalmazására kellett fellebbezésében az általános szabályok szerint fellebbezésre jogosultaknak [233.§ (1) bek.] hivatkozniuk. [392.§ (1) bek.] A jogalkotó ennek kapcsán azonban nyitva hagyta annak kérdését, hogy pontosan mi minősül az elsőfokú eljárás szabályainak lényeges megsértésének. A régi Pp. 392.§ (2) bekezdése a lényeges eljárási szabálysértésre vonatkozóan leszögezte, hogy ilyennek minősül minden olyan jogszabálysértés, amelynek az ügy érdemi elbírálására kihatása volt, azonban ezt nem részletezte tovább. Ennek kapcsán érdemes visszautalni a régi Pp. 252.§ (2) bekezdésére, mely a nem kis értékű perekben benyújtott fellebbezés és az az alapján lefolytatott másodfokú eljárás esetében használta a „lényeges eljárási szabálysértés” megjelölést. A jogalkotó azonban nyitva hagyta annak kérdését, hogy mi minősül ilyen eljárási szabálysértésnek, ezért e fogalom kimunkálása a bíróságok feladata volt. Elmondható, hogy a bírói gyakorlat viszonylag következetes volt ennek kapcsán, így e fogalom viszonylag jól megragadható a bírósági határozatok¹⁶² tükrében, ezért célszerű lett volna ezen, a bírói gyakorlat nyomán kialakult fogalom átvétele a kisértékű perekben. Ezt azonban a jogalkotó a kisértékű perek kategóriáját (újra) meghonosító

¹⁶² Lsd. BH1991.194, BH1992.128, BH1993.757, BH1994.689, BH1995.36, BH1995.38, BH1995.223, BH1996.217, BH1998.192, BH1999.132.

törvény indokolásában kizárta, mikor rögzítette, hogy a régi Pp. 252.§ (2) bekezdése szerinti lényeges eljárási szabálysértés esetei nem feltétlenül esnek egybe azokkal az eljárási szabálysértésekkel, amelyek az ügy érdemi elbírálására is kihatással vannak.¹⁶³ Így tehát annak kimunkálása, hogy pontosan melyek a kisértékű perekben az olyan lényeges eljárási szabálysértések, melyek az ügy érdemi elbírálására kihatással vannak, szintén a bírákra várt, akik azonban feltehetőleg ebben az esetben is éltek az analógia intézményével és a nem kisértékű perek fellebbezési szabályai kapcsán kialakított fogalom mintájára töltötték ki tartalommal a kisértékű perek lényeges eljárási szabálysértési kategóriáját.

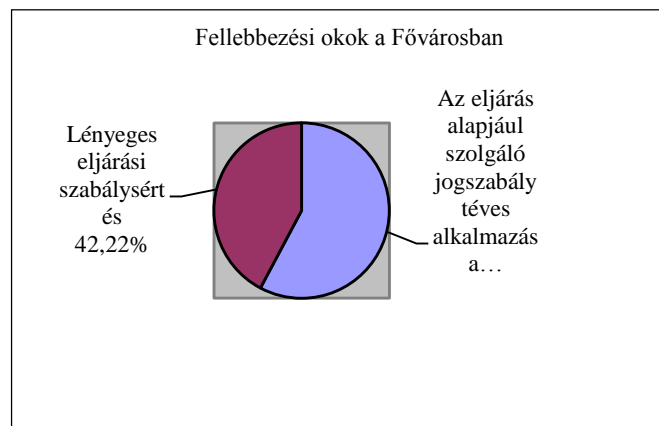
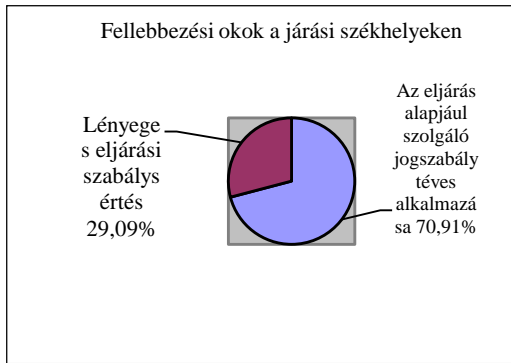
A kisértékű perekben benyújtható fellebbezés második hivatkozási oka, azaz az ügy érdemi elbírálásának alapjául szolgáló jogszabály téves alkalmazása a fentiek alapján is az anyagi jogszabályok megsértését kellett, hogy jelentse, azaz az anyagi jogi norma tartalmával ellentétes, helytelen jogalkalmazást.¹⁶⁴

Empirikus kutatásom a fellebbezési okok gyakoriságára is kiterjedt, így a kiküldött kérdőív tizennegyedik kérdésében annak megbecslésére kértem a bírákat, hogy az általuk tárgyalt kisértékű perekben melyik fellebbezési okra milyen arányban hivatkoztak a felek.

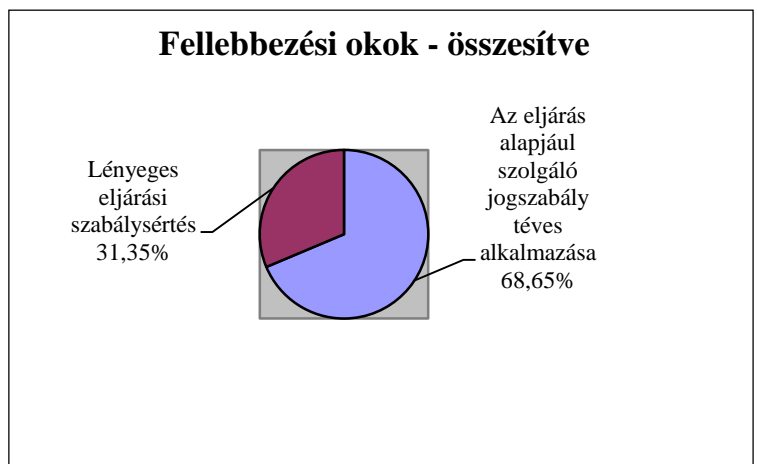
---

¹⁶³ Indokolás a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2008. évi XXX. Törvényhez. Általános indokolás 1. pont, illetve Részletes indokolás 49.§ 1. pont.

¹⁶⁴ Indokolás a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2008. évi XXX. Törvényhez. Általános indokolás 1. pont, illetve Részletes indokolás 49.§ 1. pont.

A fenti diagramok már első ránézésre is jól láttatják, hogy az eljárás alapjául szolgáló jogszabály téves alkalmazására gyakrabban hivatkoztak a fellebbező felek a kisértékű perekben: ez az adatok összesítése után több mint kétharmados nagyságot mutatott: a kisértékű perek 68,65%-ában hivatkoztak az eljárás alapjául szolgáló jogszabály téves alkalmazására, míg 31,35%-

ában lényeges eljárási szabálysértésre. A törvényszékek székhelyén működő járásbíróóságok esetében a felek 50% és 95% közötti arányban, átlagosan 76,67%-ban hivatkoztak fellebbezésükben az eljárás alapjául szolgáló jogszabály téves alkalmazására, míg 5% és 50% közötti arányban, átlagosan 23,33%-ban lényeges eljárási szabálysértésre. Ehhez viszonylag közel álló értékekkel találkozhattunk a járási

székhelyeken működő járásbíróságok esetében: 40% és 100% között, átlagosan 70,91%-ban hivatkoztak anyagi jogszabálysértésre, míg 0% és 60% közötti arányban, átlagosan 29,09%-ban lényeges eljárási szabálysértésre. E két bírósági adatoktól viszonylag különböző, ugyanakkor a fellebbezési okok kiegyenlítettebb hivatkozását figyelhettük meg a fővárosi kerületek bíróságai esetében, ahol a kérdőívet kitöltő bírák tanúsága szerint az eljárás alapjául szolgáló jogszabály téves alkalmazására 5% és 95% közötti arányban, átlagosan 57,78%-ban hivatkoztak, míg a lényeges eljárási szabálysértés szintén 5% és 95% között, átlagosan 42,22% arányban került megjelölésre fellebbezési okként.

Ezen fenti értékek kapcsán elmondhatom, hogy az anyagi jogszabályra való hivatkozás több mint kétharmados nagysága a fellebbezések körében várakozásaimmal éppen ellentétes eredményt hozott. Előzetes várakozásaim alapján ugyanis a lényeges eljárási szabálysértésekre kellett volna gyakrabban hivatkozniuk a feleknek, tekintettel arra, hogy a kisértékű perre vonatkozó szabályozás számos prekluzív rendelkezést tartalmazott és ezáltal – a bíró ezirányú törekvése mellett – egy gyorsabb eljárást tett lehetővé, melyben a felek talán „kevésbé érezték magukat biztonságban”, azaz gyakran ébredhetett bennük az a (téves) képzet, hogy velük szemben valamiféle eljárási szabálysértés történt. A statisztikai adatok más eredménye egyértelműen mutatja, hogy feltevésem téves volt. Ez pedig ismét a bírácoknak a kisértékű perekben betöltött kiemelkedő szerepét mutatta: a megfelelő tájékoztatás a bírák részéről képes elosztatni a felek oldalán az eljárás kapcsán jelentkező kételyeket.

A fellebbezés elutasításának az Általános rész szerint fennálló eseteit a kisértékű perekben a jogalkotó egy esettel bővítette: a fellebbezés elutasítható volt ugyanis akkor is, ha az nem tartalmazta a Pp. 392. § (1) bekezdésében megkívánt hivatkozást, azaz ha a fellebbező fél fellebbezésében érdemlegesen nem hivatkozott az első fokú eljárás szabályainak lényeges megsértésére vagy az ügy érdemi elbírálásának alapjául szolgáló jogszabály téves alkalmazására. Ám az eljárás természetéből adódóan ezen fellebbezés-elutasítási ok alapján nem kerülhetett elutasításra az olyan fellebbezés, mely ugyan nem tartalmazott pontos hivatkozást a jogszabálysértésre, de abból megállapítható volt, hogy a fellebbező az első fokú ítélet meghozatalát megelőző eljárás mely mozzanatát tartotta jogszabálysértőnek és hogy ez álláspontja szerint mely jogát vagy jogos érdekét sértette. [393. § (1) bek.] E vonatkozásban több olyan bírósági ítélet is született, melyek esetében

a bíróság a fellebbező félt felhívta a hivatkozás megtételére, azonban mivel az annak nem tett eleget, fellebbezését elutasították.¹⁶⁵ Ennek kapcsán leszögezhető, hogy egy laikus féltől nem várható el, hogy pontos jogszabályhelyet jelöljön meg fellebbezésében: nyilvánvalóan ez indokolta a fenti szabályozást. Az még talán elképzelhető, hogy ugyanez a laikus fél – talán természetes, vele született igazságérzete alapján – meg tudja jelölni, hogy az első fokú eljárás melyik mozzanatát tartja jogszabálysértőnek, azonban okkal merülhet fel a kérdés e körben, hogy vajon elvárható-e tőle, hogy megjelölje, hogy konkrétan mely jogát vagy jogos érdekét sérti az által elkövetettnek vélt jogszabálysértés. A jogok, illetve a jogos érdekek megjelölése, megnevezése a jogászok körében nem okoz nagyobb nehézséget, ez azonban a laikusok esetében – különösen egy-egy bonyolultabb vagy annak tűnő ügyben – már nem is olyan egyszerű kérdés. Az egyenlő elbánás, azaz a diszkrimináció tilalmának elvét gyakran hangoztatják és a közéletben is széleskörben használják, többször hivatkoznak is rá, ezen felül azonban már csak ritkán hallhatunk a laikusoktól konkrét jogokat és jogos érdekeket. Ezek alapján feltehetőleg nem elképzelhetetlen, hogy a fellebbezéssel élő, jogi képviselő nélkül eljáró felek közül igen nagy arányban hivatkoztak a kisértékű perekben az előbb említett elvre. Ezen jog lényegében minden más jogot átszó, hiszen gyakorlatilag minden jog, jogos érdek esetében visszautalhatunk az egyenlő elbánás elvére. Kérdés azonban, hogy vajon a bírák, akik saját mérlegelési jogkörükben döntöttek az elutasítás e kérdésében, milyen pontosan várták el a konkrét jog vagy jogos érdek megjelölését. Ezért – a szabályozás célját, azaz a kisértékű perek gyorsítását és egyszerűsítését szem előtt tartva – célszerű lett volna e bekezdéseket átgondolni, felülvizsgálni, esetleg pontosítani, hiszen a jog világában, az igazságszolgáltatásban magát egyébként is sokszor elveszettnek érző fél talán éppen e szabályozás megismerése után juthatott arra a következtetésre, hogy nem él fellebbezési jogával, noha az egyébként megalapozott lett volna vagy került elutasításra a fellebbezése, mert konkrét jogot vagy jogos érdeket nem tudott megjelölni fellebbezésében.

Véleményem szerint a fent részletezett szabályozási nehézségek a kisértékű perekben alkalmazható fellebbezési okok kapcsán áthidalhatóak lettek volna azáltal, ha a lényeges eljárási szabálysértés fellebbezési ok esetében rögzítésre került volna a Pp. 252. § (2)

---

¹⁶⁵ Vö. 4.Pkf.25.549/2011/2., 3.Pkf.25.250/2011/1., 3.Pkf.28.018/2010/1., 17.Pkf.26.986/2010/3., 17.Pkf.26.038/2010/4., 9. Pkf.25.418/2010/3., 1. Pf.20.475/2010/2., 14. Gpkf.44.983/2010/2., 9. Pkf.25.809/2011/5.

bekezdése kapcsán kialakult bírósági gyakorlat irányadó volta, illetve ha a szabályozás körében törölték volna a Pp. 393. § (1) bekezdésének második mondatát, azaz lényegében kötelező elemként írták volna elő a konkrét jogszabályi hivatkozást a kisértékű perekben benyújtott fellebbezések esetében. Ez a megoldás – bár első látásra a jogérvényesítés megnehezítését sejteti – feltehetőleg csökkentette volna a fellebbezések számát, illetve az ügyvédek nagyobb arányú megjelenését vonta volna maga után a kisértékű perekben, akiknek elvileg szintén érdekük fűződhetett a kisértékű per gyors lezárásához. Az imént rögzített javaslatom ugyanakkor elhanyagolni látszik azt a körülményt, hogy a kisértékű perek leggyakrabban a közüzemi szolgáltatóknak a természetes személyekkel szemben fennálló kis értékű követeléseinek érvényesítésére irányult. Ebben a megközelítésben ugyanis a fenti, már-már ügyvédkényszert előíró javaslat átgondolandó. Ha ugyanis a kisértékű perek ezen jellegzetességeit vesszük figyelembe, akkor a szabályozás kapcsán jelentkező nehézségek a legegyszerűbben úgy lettek volna feloldhatóak, ha a kisértékű perekben általánossá tették volna a jogalkotók a fellebbezést, azaz a lényeges eljárási szabálysértés és az ügy alapjául szolgáló jogszabály téves alkalmazása, mint kizárólagos fellebbezési okokat törölték volna a kisértékű perekre vonatkozó szabályok közül. Ez a megoldás viszont egyértelműen a kisértékű perek célja, a gyors és célszerű elbírálás ellen hat és nem elhanyagolható módon a másodfokon eljáró törvényszékek további terhelését vonta volna maga után. Ezen feltételezhető eredmények mindegyike elkerülendő lett volna. Mindezek alapján a jogalkotónak mérlegelnie kellett volna az egyes megoldásoktól várható előnyöket, illetve hátrányokat és ezek figyelembevételével kellett volna rendeznie a kisértékű perekben előterjeszhető fellebbezések okát.

2.10.2. Perújítás

A kisértékű perekre vonatkozóan a jogalkotó nem határozott meg külön szabályokat a perújítás kapcsán, így arra a 387. § (1) bekezdés értelmében az általános szabályok lettek volna irányadók. Azonban a kisértékű perek természetéből adódóan nem minden perújítási ok kerülhetett hivatkozásra egy kisértékű perben hozott ítélettel szemben. Így nem lehetett a hirdetményi kézbesítés szabálytalanságára hivatkozni, hiszen a régi Pp. 387. § (4) bekezdése értelmében nem beszélhettünk kisértékű perről, ha az iratokat hirdetmény útján kellett kézbesíteni.

Perújítási kérelemmel a régi Pp. szerint csak jogerős ítélet ellen lehetett élni. Ilyen értelemben perújítással voltak megtámadhatóak meg az ügyek érdemi elbírálását célzó jogerős ítéletek, valamint a jogerős ítélet hatályú határozatok.¹⁶⁶ Ezen utóbbi kategória, azaz az ítélet hatályú határozatok közé három határozattípus tartozik: a jogerős fizetési meghagyás, a jogerős bírósági meghagyás, valamint a bíróság által jogerős végzéssel jóváhagyott egyezség. A kisértékű perekben azonban fogalmilag kizárt volt a jogerős fizetési meghagyás elleni perújítás, hiszen e perek éppen a fizetési meghagyás elleni ellentmondás benyújtása nyomán jöttek létre: ez pedig kizárta a fizetési meghagyás jogerőre emelkedését. A bírósági meghagyás kibocsátásának, valamint a felek egyezségének bíróság általi jóváhagyásának nem volt akadálya a kisértékű perekben, így az e tárgyakban hozott, jogerőre emelkedett határozatok természetesen megtámadhatók voltak perújítással.

Mindezek alapján leszögezhetjük tehát, hogy az általános szabályokhoz képest „csak” négy ok szolgálhatott a kisértékű perekben hozott ítéletek és ítélet hatályú határozatok elleni perújítás alapjául, mely eljárás – külön rendelkezések hiányában – a Pp. XIII. Fejezetének szabályai szerint folytatódott le. Ez egyszersmind azt is jelentette, hogy a kisértékű perek kapcsán kitűzött jogalkotói cél, azaz az alacsony pertárgyértékkel bíró eljárások gyors lefolytatása - az eljárás egészét tekintve – háttérbe szorult, hiszen a perújítás adott esetben „megduplázhatta” az eljárás időtartamát. Ugyanakkor a perújítás megengedhetősége esetén – elméletileg – ismét alkalmazhatóak voltak a kisértékű perek szabályai, azaz a megismételt első fokú eljárás keretében ismét lehetőség volt a jogvita viszonylag szűk időkeretek között történő elbírálására. Könnyen belátható ennek alapján, hogy a jogalkotói célt a kisértékű perek kapcsán leginkább az szolgálta volna, ha e pertípusok esetében kizárták volna a perújítás lehetőségét. Le kell szögezni azonban, hogy ennek megvalósulása komoly aggályokat vethetett volna fel, hiszen az fellebbezési eljárásban érvényesülő újítási tilalom feloldását garanciális okokból biztosítani kellett: még a jogalkotói cél némiképp szem elől tévesztése árán is.

---

¹⁶⁶ Kengyel (2014) i. m. 402-403.

2.10.3. Felülvizsgálat

A perújításhoz hasonlóan a felülvizsgálatra, mint rendkívüli perorvoslatra vonatkozóan sem találtunk külön rendelkezést a régi Pp-nek a kisértékű perekről szóló Hatodik részében. Ez a 387. § (1) bekezdése alapján azt kellett, hogy jelentse, hogy arra az általános szabályok voltak irányadók. Ennek megfelelően a felülvizsgálatra csak jogszabálysértésre hivatkozással kerülhetett sor.

A megtámadható határozatok vonatkozásában azonban egy újabb korlátozó, kizáró ok alkalmazása tűnt elkerülhetetlennek: a Pp. 271. § (2) bekezdése alapján ugyanis nem volt helye felülvizsgálatnak olyan vagyoni jogi ügyben, amelyben a felülvizsgálati kérelemben vitatott érték, illetve annak a 24. §, valamint a 25. § (3) és (4) bekezdése alapján, továbbá a 25. § (3) bekezdésének az egyesített perekre történő megfelelő alkalmazásával megállapított értéke a hárommillió forintot nem haladta meg. Ez az értékhatártól függő kizárás azonban nem vonatkozott a Pp. 271. § (2) bekezdésének második mondatában rögzített esetekre. Tekintettel azonban a kisértékű perek fogalmára – mely szerint a kisértékű perek a járásbíróságok hatáskörébe tartozó, az egymillió forintot meg nem haladó, pénzfizetésre irányuló követelések érvényesítésére indított perek, amelyekben az eljárás fizetési meghagyással szemben előterjesztett ellentmondás folytán alakult perré [387. § (1) bek.] – leszögezhetjük, hogy a jogalkotó csak egészen kivételes esetben tette lehetővé a kisértékű perekben hozott ítéletek felülvizsgálatát. Mivel a felülvizsgálat igénybevételének lehetősége csak akkor nyílt meg, ha a hárommillió forintot meghaladta a felülvizsgálati kérelemben vitatott érték, ez gyakorlatilag kizárta a felülvizsgálat igénybevételét, hiszen a kisértékű perek szabályait csak az egymillió forintot meg nem haladó, pénzfizetésre irányuló követelések érvényesítése esetén lehetett alkalmazni, tehát a két eljárás szabályainak alkalmazási körei között nem volt fellelhető metszet. Az értékhatártól függő kizárás alóli kivételek, azaz a felülvizsgálat megengedettsége tekintetében újra a kisértékű perek Pp. 387. § (1) bekezdésében foglalt fogalma nyújtott némi eligazítást. Mivel a kisértékű perekben kizárólag a járásbíróságok járhattak el, kizárt volt felülvizsgálati kérelemmel élni értékhatártól függetlenül a legtöbb, a törvény által rögzített esetben. A kivételek alapos megvizsgálása nyomán könnyen megállapíthatjuk, hogy a kisértékű perekben hozott jogerős ítéletek ellen felülvizsgálati kérelemmel élni csak akkor volt lehetséges, ha az eredetileg fizetési meghagyással érvényesíteni kívánt követelés tartási vagy éllemezési

követelés, egyéb járadékon, illetőleg más időszakos szolgáltatáson vagy haszonvételen alapult.¹⁶⁷

A felülvizsgálati kérelemmel megtámadható határozatok körének fenti, a kisértékű perek természetéből adódó sajátosságain felül a felülvizsgálati eljárást az általános, a Pp. XIV. Fejezetében rögzített szabályok szerint folytatta le a Kúria. Így ha a kisértékű perben érvényesített követelés tartási vagy élelmezési követelés, illetve egyéb járadékon, illetőleg más időszakos szolgáltatáson vagy haszonvételen alapult, akkor a felülvizsgálati eljárás ugyanazon szabályok szerint folyt le, mint a nagyobb, azaz az egymillió forintot meghaladó értékű követelések esetében. Ez ugyanakkor azt is jelentette, hogy a Kúria előtt az addig viszonylag feszes ütemben lefolytatott kisértékű perek „nem élveztek elsőbbséget”, így a felülvizsgálatra irányadó általános határidők érvényesültek e körben. Ennek kapcsán ismét felvetődhet – a perújításhoz hasonlóan – annak kérdése, hogy vajon a jogalkotó által kitűzött célt, azaz az eljárások gyorsítását mi szolgálta volna leginkább. Alapvetően két lehetőség adódhat e körben: vagy a felülvizsgálat kizárása e pertípusok esetén is vagy pedig a kisértékű perek nyomán létrejött ítéletek felülvizsgálata kapcsán a soronkívüliség biztosítása. A felülvizsgálat lehetőségét célszerű lehetett volna biztosítani a kisértékű perek összes típusa, azaz nem csak a fent megjelölt, tartással kapcsolatos követelések esetében, hiszen a jogszabálysértések orvoslására kerülhetett volna ezáltal sor. Ugyanakkor nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy a kisértékű perekben rendelkezésre állt fellebbezési lehetőség tulajdonképpen éppen az első fokú eljárásban elkövetett jogszabálysértések orvoslását volt hivatott szolgálni. Ezáltal az első fokú eljárás jogszabálysértéseire orvoslást adott a jogalkotó, ellenben a másodfokú eljárás esetében ezt nem, illetve csak nagyon szűk körben tette meg.

A felülvizsgálat korlátozása nyilvánvalóan a perhatékonyság célját szolgálta, mely érthető és elfogadható: e körben azonban indokoltnak tartottam volna a felülvizsgálat kizárását abban az esetben is, ha a kisértékű perben érvényesített követelés tartási vagy élelmezési követelés, valamint egyéb járadékon, illetőleg más időszakos szolgáltatáson vagy haszonvételen alapult, hiszen bár eljárás tárgya indokolhatta volna a külön kezelését, ezt felülírhatta volna az eljárás gyorsítására irányuló jogalkotói szándék.

---

¹⁶⁷ Vö. Indokolás a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2008. évi XXX. Törvényhez. Részletes indokolás 49. § 10. pont.

2.11. A kisértékű perek hatékonysága

Bár a kisértékű perek fogalmi meghatározásából ez nem feltétlenül következik, a jogalkotó fentebb ismertetett álláspontja, valamint e pertípusra vonatkozó szabályok alapján feltételezzük, hogy a kisértékű perek olyan perek voltak, melyek megítélése, elbírálása általában viszonylag egyszerű volt. Ezért a jogalkotó a külön, az általánoshoz képest némileg egyszerűsített szabályok bevezetésével gyorsítani kívánta e jogviták elbírálását, melyek a következő táblázatban foglalhatók össze:

	<i>A Pp. Általános része szerint lefolyó perek</i>	<i>Kisértékű perek</i>
<i>Pertárgy értéke</i>	1 - 400.000.000 forint	1 - 1.000.000 forint
<i>Illeték</i>	6%	3+3%
<i>Az első tárgyalás időpontja az iratok beérkezésétől</i>	lehetőleg 4 hónapon belül	45 napon belül (kivételesen 60 nap)
<i>A folytatólagos tárgyalás időpontja az előző tárgyalást követően</i>	lehetőleg 4 hónapon belül	legfeljebb 30 nap
<i>Keresetváltoztatás határideje</i>	az első fokú ítélet hozatalát megelőző tárgyalás berekesztése	első tárgyalási nap, utána kivételesen

<i>Viszonkereset előterjesztésének határideje</i>	az első fokú ítélet hozatalát megelőző tárgyalás berekesztése	első tárgyalási nap, utána kivételesen
<i>Beszámítási kifogás előterjesztésének határideje</i>	az első fokú ítélet hozatalát megelőző tárgyalás berekesztése	első tárgyalási nap, utána kivételesen
<i>Bizonyítási indítvány előterjesztésének határideje</i>	az első fokú ítélet hozatalát megelőző tárgyalás berekesztése	első tárgyalási nap, utána kivételesen

A kisértékű perekre vonatkozó szabályok kapcsán tehát leszögezhetjük, hogy a jogalkotó igyekezett tekintettel lenni a perhatékonyság és jóhiszeműség elvére és számos olyan rendelkezést illesztett be a szabályok közé, melyek az eljárás gyorsítását, ezáltal pedig nyilvánvalóan a költségek minimalizálását célozták.¹⁶⁸ E nemes célt azonban – elméleti síkon – sajnos megtörni látszik az a rendelkezés, mely a kisértékű perek kizárásának harmadik eseteként rögzítette, hogy a felek közös kérelme esetén a bíróság a pert az Általános rész szabályai szerint folytatja le. A „kibúvó” a polgári eljárásjog talán legfontosabb alapelvén, a felek rendelkezési jogán alapult: a polgári perben a felek az ügy urai, így a jogalkotó részükre nyitva hagyta annak lehetőségét, hogy közösen kérjék a jogvitájuk általános szabályok szerinti elbírálását. A perhatékonyság és a jóhiszeműség elvének a rendelkezési elvvel való összeütközése a kisértékű perekben különösen élesen jelent meg: ennek kapcsán a jogalkotó – a liberális polgári per modelljét követve – a felek akaratautonómiája mellett, de ezzel egyidejűleg sajnos a kisértékű perek felett is pálcát tört. A kisértékű perek szabályainak „elhagyását” indokolta ugyanis a pertípus viszonylagos újszerűsége: a jogéletben hosszabb ideje tevékenykedő bírák és ügyvédek

¹⁶⁸ Pl. a visztonkereset, a beszámítási kifogás, a keresetváltoztatás és a bizonyítási indítvány előterjesztésének az első tárgyalásra való koncentrációja, valamint a fellebbezési jog korlátozása, illetve a felülvizsgálat lényegileg kizárt volta.

feltehetőleg nem szívesen hagyták el a járt utat a kisértékű perek járatlan útjáért, még akkor sem, ha az gyorsabb és a felekre nézve költségkímélőbb volt is. Emellett az általános szabályok szerinti eljárás a felek számára több mozgásteret, szélesebb eljárási garanciákat kínált, ezáltal pedig a jogbiztonság magasabb fokának érzetét keltette. E lehetőség biztosításával azonban az alacsony pertárgyértékkel bíró eljárások kétosztatúvá is váltak, hiszen az általános szabályok szerint lefolytatott perek és a kisértékű perek – már a szabályozás különbözőségéből eredően – más-más jellegzetességgel bírtak. Ez a kisértékű perek kapcsán további differenciálására adhat okot, bár a költségek, perhatékonyság és felek racionalitása szempontjából vizsgálva e két eljárástípus között a tényleges perköltségek szempontjából kevésbé volt éles a különbség, mint a másik félre át nem hárítható, szubjektív költségek kapcsán.

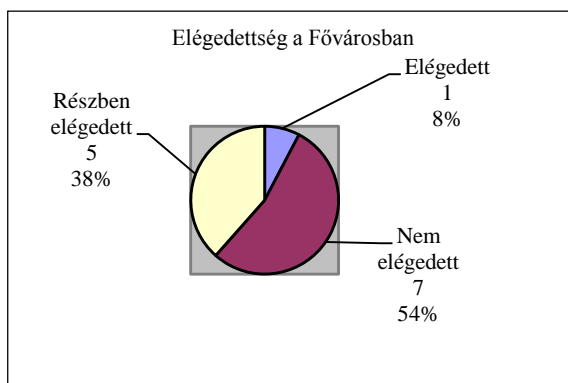
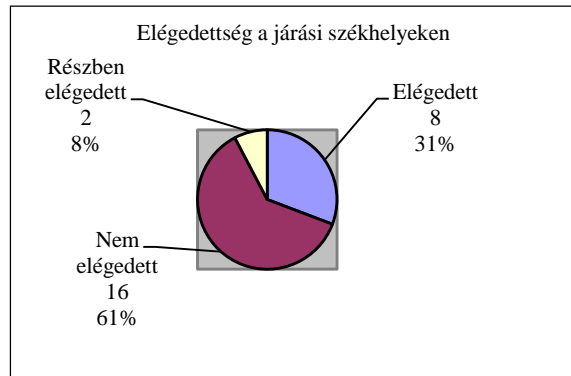
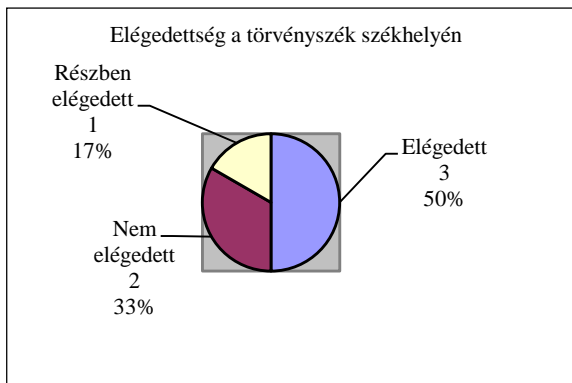
A kisértékű perek szabályaitól az általános eljárás szabályaira való áttérés – ahogy arra fentebb is utalás került – csak elméleti síkon jelentett törést az eljárásban, ugyanis bár a jogszabály pusztán a felek közös kérelmét szabta ennek feltételéül, az empirikus kutatás eredményei alapján leszögezhető, hogy a jogalkalmazásban viszonylag korlátozott mértékben éltek ezzel a lehetőséggel. Ezáltal – úgy tűnik – a jogszabály bizonyos szintű fogyatékoságát a gyakorlat kezelni tudta és korrigálta, biztosítva ezáltal a hatékonyság egy meghatározott fokát.

2.12. Összegzés - A kisértékű perek

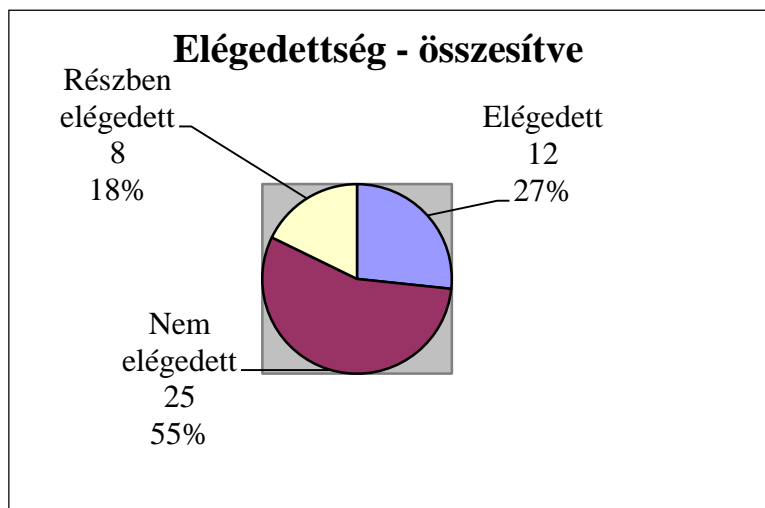
A dolgozat jelen alfejezetében igyekeztem összefoglalni, bemutatni és elemezni a régi Polgári perrendtartás 2008. évi novelláris módosítása nyomán életre hívott eljárás, a kisértékű per lefolytatásának szabályait, valamint az azok kapcsán kialakult gyakorlatot.

A kisértékű perek körében folytatott empirikus kutatásom kérdőívének utolsó, tizenötödik kérdése a bírácoknak a kisértékű perek hatályos szabályozásával való elégedettségére, valamint ennek okára irányult.

A kisértékű perek kapcsán az elégedettségre vonatkozó kérdést a 48 bíró közül 45 válaszolta meg, akik közül 12 (26,67%) elégedettségét, 25 (55,56%) elégedetlenségét, míg 8 (17,78%) részbeni elégedettségét fejezte ki. Az elégedettség okaként, azaz az eljárás előnyei között leggyakrabban a gyorsaság és a hatékonyság került feltüntetésre, illetve több alkalommal utalás került e körben arra, hogy a kisértékű perek a feleket aktívabb közreműködésre, mintegy a

bírósággal való együttműködésre ösztönözte, illetőleg tulajdonképpen kényszerítette is. Ehhez képest a kisértékű perek kapcsán szinte minden esetben kritikaként hozták fel, hogy a bíró részéről a tényállás felderítése nehézségekbe ütközött, a bíró számára túlságosan széles körű mérlegelési jogkört biztosított, ugyanakkor e pertípusok nem

igényeltek klasszikus bírói munkát,¹⁶⁹ sőt a szabályokat többen alkalmazhatatlanoknak, illetve ellentmondásosnak ítélték, valamint többen felhívták arra a figyelmet, hogy kis érték nem feltétlenül takar egyszerűséget, azaz egy kisértékű per is lehetett bonyolult. Ezen kritikai érvek kapcsán megállapíthatjuk, hogy a kérdőívet kitöltő bírák egy részének nem sikerült feltétlenül azonosulnia a kisértékű pereket létrehozó törvényhozói szándékkal. Ezt tükrözte, hogy a polgári pert uraló rendelkezési és tárgyalási elv ellenére a legtöbben a tényállás felderítése, a bizonyítás kapcsán látták az eljárás legnagyobb hiányosságait. Ez valóban sajátossága volt a kisértékű pereknek, azonban a jogalkotó által célzott perkoncentráció már a tárgyalásra szóló idézés által tartalmazott tájékoztatásból egyértelművé válhatott a felek számára, akiknek nyilvánvalóan elemi érdekük volt, hogy minden, a per eldöntéséhez szükséges tény, bizonyítékot a bíróság rendelkezésére bocsássonak; ellenkező esetben a bizonyíthatatlanság következményét kellett viselniük. A bíróság tehát ebből a szempontból kötve volt a felekhez, így ha azok nem éltek e jogukkal, a bíróság csak a rendelkezésére álló adatok alapján tudta meghozni döntését. A túlságosan széles körű mérlegelési jogkör, amit szintén kritika illetett, valóban fennállt, azonban a pertípus jellegéből adódóan ez biztosított kellett, hogy legyen, hiszen csak ezáltal volt elérhető a kis értékű követelések gyors és költséghatékony perbeli elbírálása. A szabályok alkalmazhatatlansága, ellentmondásossága, mint kritika részemről nehezen értelmezhető, hiszen – ha valóban ez az eset állt volna fenn – azt valamennyi, az ilyen ügyekben ítélező bírónak észlelnie kellett volna és ennek alapján a rendelkezések hatályba lépése után pár éven belül ezt nyilvánvalóan rendezték volna. Ezen kritikai pont ellen hat az is, hogy – ha nem is nagy százalékban – de a bírák több, mint egytizede elégedett volt az eljárással: azaz bizonyos bírák – talán éppen a széles jogkörük révén – képesek voltak a törvényi rendelkezések bizonyos nehézségein úrrá lenni, s ezáltal egy gyors és a pertárgy értékét is figyelembe vevő eljárást lefolytatni: ezt tükrözik az egyes statisztikai adatok, különösen a tárgyalások és az egyezségkötések száma kapcsán. Az utolsóként említett kritika, azaz hogy a kis érték nem mindig takar egyszerű eljárást, elfogadható, ezért e körben mindenképpen lehetőséget kellett biztosítani az általános szabályokra való áttérésre.

A kisértékű perek vizsgálata, elemzése alapján leszögezhetjük, hogy e pertípus kapcsán a jogalkotó igyekezett tekintettel lenni a gazdasági és a polgári eljárásjogi

---

¹⁶⁹ Hogy ez alatt pontosan mit értett a kérdőívet kitöltő bíró, nem részletezte. Feltehetőleg a tömeges ügytípusok elintézése kapcsán érvényesülő bizonyos fokú sablonosságra utalt a klasszikus bírói munka hiányolásakor.

hatékonyságra, s ezt az eljárási garanciák biztosítása mellett egész magas szinten el is érte, legalábbis a jogszabályi rendelkezések szintjén. Ezzel szemben hatott azonban a kisértékű perek esetében alkalmazandó szabályok kvázi fakultatív jellege, mely által a jogalkotó lehetőséget adott a feleknek az Általános rész szabályaira való áttérésre: az ettől való félelem, illetve a kisértékű perek ezen lehetőség révén történő ellehetetlenülése az empirikus kutatás eredményei alapján nem igazán tűnt reálisnak, hiszen a kérdőív hetedik kérdésére adott válaszok értelmében a felek az esetek kevesebb mint egyötödében kérték közösen az általános szabályokra való áttérést. Ezen statisztikai adatok ellenére indokolt lett volna kizárólag bírák kezébe helyezni e döntést, és a régi Pp. 387.§ (4) bekezdésének második mondatát az alábbiakra módosítani:

„Nem lehet alkalmazni a kisértékű perek szabályait akkor sem, ha a bíróság – az ügy bonyolultságára tekintettel – hivatalból vagy valamely fél kérelmére a per általános szabályok szerinti elbírálását rendeli el.”

E rendelkezés révén egyrészt elkerülhető lett volna a felek rendelkezési jogának korlátlan érvényesülése, másrészt az érték és az ügy egyszerűsége vagy éppen bonyolultsága közötti ellentmondásokat is fel lehetett volna oldani.

Összegzésként elmondható, hogy véleményem szerint a kis értékű követelések perbeli érvényesítésének azon rendszere, hogy egy fizetési meghagyásos eljárás előzi meg és az ellentmondás révén jön létre a (kisértékű) per, melyben a jogalkotók igyekeztek viszonylag nagy fokú perkoncentrációt elérni és a preklúziós szabályokkal egy gyors és a pertárgy értékét is figyelembe vevő eljárást létrehozni, melyben a perorvoslati lehetőségeket is megfelelő keretek közé szorították, megfelelő lenne. A fizetési meghagyásos eljárás, mint a kis értékű követelések érvényesítésének első lépcsőfoka ugyanis szerintem betöltötte a hozzá fűzött reményeket és meglehetősen nagymértékben tehermentesítette a hazai bíróságokat. Ezt támasztja alá a Magyar Országos Közjegyzői Kamara „Fizetési meghagyásos ügyek statisztika 2012.” elnevezéssel közreadott statisztikája, mely szerint bár a Hazánkban indult fizetési meghagyásos eljárások 94,81%-a esetében nem éri el a követelés értéke az egymillió forintot, az összes, azaz 531.257 darab egymillió forint érték alatti követelés kapcsán kibocsátott fizetési meghagyás csupán 5,23%-a, azaz 27.809 ügyben jött létre per. Ez pedig a bíróságok előzetes tehermentesítésére utal, mely mindenképpen üdvözlendő. Hogy e perek vajon milyen arányban voltak alkalmasak arra, hogy eleget tegyenek a kisértékű perek alkalmazása

kapcsán rögzített feltételeknek, illetőleg hogy ezek közül ténylegesen milyen arányban tértek át az általános szabályok alkalmazására, sajnos további tényleges, számszerű információval nem rendelkezem, de feltehető, hogy 27.809 ügy csak egy részében, saját egyéni becslésem szerint talán körülbelül a felében beszélhettünk csak kisértékű perről.

A fentiek alapján tehát véleményem szerint kisebb módosításokkal, mely különösen az elnevezés módosítása, a pertárgy értékének leszállítása, az általános eljárásra történő áttérés szabályainak pontosítása, a fellebbezés okainak pontosabb megjelölése és a felülvizsgálat lehetőségének teljes kizárása által egy jó és hatékony eljárást lehetett volna meghonosítani a kis értékű követelések bíróság előtt való érvényesítése kapcsán.

Felmerülhet a kérdés, hogy vajon ezen, az eljárás egészét tekintve apróbb módosítások valóban alkalmasak lettek-e volna arra, hogy betöltsék a szerepüket és elérjék a jogalkotó által szándékolt célt. E kérdés megválaszolásához az empirikus kutatás eredményeit hívhatjuk segítségül: első és felületes áttekintés alapján elmondhatjuk, hogy az eljárás képtelen betölteni a szerepét, hiszen az eredmények, különösen az átlaguk erről tanúskodtak. Ha azonban alaposabban megvizsgáltuk az egyes értékeket, belátható volt, hogy voltak olyan bírák, léteztek olyan eljárások, melyek esetében olyan eredményekkel, olyan számarányokkal találkozhattunk, melyek azt támasztották alá, hogy igenis lefolytatható a kisértékű per gyorsan. Igaz, ezek az eredmények a szélsőséges értékek között jelentek meg: azt tükrözték, hogy az eljáró bíró és a felek megfelelő együttműködése esetén, illetve éppen a bíró aktívabb, az eljárást meghatározott keretek között tartó pervezetése révén lehetséges volt ez. Ennek okán tehát véleményem szerint nem a jogalkotás szintjén kellett volna változásokat, változtatásokat eszközölni, hanem sokkal inkább a jogalkalmazás körében: el kellett volna érni, hogy a jelenleg még szélsőséges adatok, értékek idővel általánosakká váljanak. Ennek egyik lehetséges eszköze lehetett volna a bírák (tovább)képzése, melynek keretében e pertípusok sajátosságai kapcsán látták volna el őket megfelelő információval.¹⁷⁰ A másik megoldás lehetett volna, ha a kisértékű pereket egy-egy bíróságon egy bíró elé koncentrálták volna, akik kizárólag ilyen típusú perekben ítéleztek volna: ezáltal ugyanis elkerülhető lett

¹⁷⁰ A bírák képzését szervező Magyar Igazságügyi Akadémia képzésekre vonatkozó adatbázisa szerint sajnos a kisértékű perek újszerű szabályainak alkalmazása kapcsán felmerülő kérdésekre előzetesen nem készítettek fel a bírákat és később is csak összesen 2 alkalommal szerveztek egy-egy napos képzést a kisértékű perek témájában: 2011 áprilisában „Képzés a kisértékű perekről bírák számára” címmel, míg 2012 novemberében „Egynapos képzés a kisértékű perek jogalkalmazási tapasztalatairól” címmel, melyet az egységes ítélkezési gyakorlat kialakítása érdekében tartottak, a 2011 áprilisában tartott képzés szerves folytatásaként. Forrás: <http://mia.birosag.hu/20150331/kepzes-kereso>

volna, hogy a bírónak „két tárgyalás közötti szünetben szemléletet kelljen változtatnia”. Ennek megvalósulása azonban nehézségekbe ütközött volna, hiszen – bár erre vonatkozóan pontos statisztikai adatokkal nem bírok – feltételezhető, hogy a bírák számára előírt ügyterhelés messze felülmúlja a kisértékű perek számát. Ha ezt a megoldást szerették volna mindenképpen alkalmazni, felmerülhetett volna még annak lehetősége, hogy a kisértékű pereket megyénként egy járási szintű bíróságra, tipikusan a törvényszék székhelyén működő járásbíróságra koncentrálják. Ettől azonban mind ezen bíróságok egyébként kis leterhelt volta, mind pedig annak okán óvva intenek, hogy ezáltal eltűnne a kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán az egyik legfontosabb kritérium, azaz az az, hogy az eljárást földrajzi értelemben is közel legyen a felekhez.

A jelen alfejezetben leírtak alapján könnyen beláthatjuk tehát, hogy a jogalkotók a jogalkalmazók, illetve a jogkeresők kezébe helyezték a kisértékű perek hatékonyságát. A felek részéről ennek előmozdítása elemi érdekként jelent meg, hiszen a passzivitásuk nyomán adott esetben a pervesztesség kockázatát kellett felvállalniuk, ami nyilvánvalóan nem lehetett érdekük. A jogalkalmazó bírák vonatkozásában – ahogy arra már fentebb több helyen utalás történt – a jogalkotó egyfajta szemléletváltást irányzott elő, melynek révén alkalmassá váltak volna arra, hogy a felekkel együttműködve hozzájáruljanak a kisértékű perek gyors és hatékony lefolytatásához. A szemléletváltás az általam lefolytatott empirikus kutatás eredményeiből következően nem történt meg minden, kisértékű pereket tárgyaló bíró esetében.

2.13. A Kúria elnöke által felállított, a kisértékű perekkel kapcsolatos jogalkalmazási problémákkal foglalkozó konzultációs testület állásfoglalásai¹⁷¹

A Kúria elnöke 2016 júliusában a kisértékű perekkel kapcsolatos jogalkalmazási problémákkal foglalkozó konzultációs testületet hozott létre, mely testületnek – a jogegység biztosítása érdekében – a bíróságok által a kisértékű perek kapcsán felvetett kérdések vonatkozásában kellett állást foglalnia. Az Orosz Árpád kollégiumvezető-helyettes úr által vezetett, kizárólag bírákból álló szakértői csoport fő feladata az volt, hogy a jogalkalmazási problémákra megoldási javaslatot dolgozzon ki, függetlenül attól,

¹⁷¹ A Kúria elnöke által felállított, a kisértékű perekkel kapcsolatos jogalkalmazási problémákkal foglalkozó konzultációs testület állásfoglalásai.

Letölthető: http://kuria-birosag.hu/sites/default/files/sajto/kiserteku_allasfoglalas_06.10.pdf

hogy 2018. január 1-jétől – az új Polgári perrendtartás hatályba lépésével – megszűnik a kisértékű per kategóriája.

A konzultációs testület 2017. május 18-i keltezéssel tette nyilvánossá állásfoglalását, melyben a felvetett gyakorlati problémákra tematizáltan próbáltak meg válaszokat adni. Az állásfoglalás ennek megfelelően négy fejezetben tárgyalja a jogalkalmazási nehézségeket: Perelőkészítés, Elsőfokú eljárás, Bizonyítás a kisértékű perekben és Másodfokú eljárás.

A perelőkészítés körében megjelenő gyakorlati problémák négy témakör köré csoportosultak: az írásbeli előkészítés, az ahhoz kapcsolódó hiánypótlás, valamint az ennek kapcsán felmerülő jogkövetkezmények, az az eset, ha az aktanyomat elkerüli az előkészítő iratot, az idézés jogi képviselő esetén, meghatalmazás csatolása hiányában, illetve az elektronikus kapcsolattartással összefüggő kérdések. Az elsőfokú eljárást illetően a konzultációs testület vizsgálta a keresetváltoztatás-keresetkiterjesztés, a pertársaság és a jogerő kérdését, a bírósági meghagyás kapcsán felmerülő kérdéseket és a tárgyalási időköz és a tárgyalás elmulasztása témáját, valamint az első tárgyalás keretei, illetve a kisértékű perek szabályainak alkalmazása kapcsán felmerülő jogalkalmazási nehézségeket. A bizonyítás, mint a kisértékű perek egyik gócpontja vonatkozásában a testület a régi Pp. 3.§ (3) bekezdése szerinti tájékoztatási kötelezettséggel, a bizonyítási eszköz csatolásával, a bizonyítási indítványok előterjesztésével, valamint az új tényelőadásokkal és új bizonyítékokkal foglalkozott. A másodfokú eljárás kapcsán a fellebbezés tartalmát, valamint az eljárási szabálysértéseket vizsgálta a Kúria elnöke által felállított testület.

A konzultációs testület állásfoglalásának részletes ismertetésétől és elemzésétől eltekintek, lévén, hogy az kötelező erővel nem bírt: egyfajta segítségként szolgált azon bírák számára, akik a kisértékű perek szabályainak alkalmazása során nehézségekbe ütköztek. Döntésemellett az is indokolja, hogy maga az állásfoglalás a kisértékű perekre vonatkozó szabályok hatályba lépése után csaknem nyolc és fél évvel született és mintegy hét hónapig szolgált iránytűként a bírák számára.

3. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése 2018. január 1-je után

3.1. A kisértékű perek kiküszöbölése az új Polgári perrendtartásból

A kisértékű perek szabályai, valamint az azok alkalmazása során jelentkező, az előző alfejezetben taglalt problémák nem ösztönözték a 2010-es évek elején megindult kodifikációban részt vevő szakembereket arra, hogy foglalkozzanak azzal a kérdéssel, hogy a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozóan egy önálló eljárási rendet vagy a különleges perek egy önálló típusát hozzák létre.¹⁷²

A fent említett okból feltehetőleg a kodifikáció későbbi, az Igazságügyi Minisztériumban zajló szakaszában sem merült fel annak gondolata, hogy a kis értékű követelések perbeli érvényesítése bármiféle külön szerepet kapjon a készülő új Polgári perrendtartásban. Sőt, a később 2016. évi CXXX. törvényként elfogadott új Polgári perrendtartásról szóló T/11900. számú törvényjavaslatban a 245.§-hoz fűzött indokolás kifejezetten rögzíti: *„A Javaslat a törvényszéki és járásbírói hatáskörbe utalt ügyek relációjában alapvetően egységes perrendet alkalmaz oly módon, hogy az általános hatáskörű bíróságként megjelölt törvényszékekre és professzionális pervitelre modellezett szabályozást tartalmaz. Elhagyja a kiemelt jelentőségű és a kisértékű perekre vonatkozó eltérő (differenciált) eljárási rendekre vonatkozó szabályozást is. Az eljárás rendjében a Javaslat – bemeneti szinttől függetlenül – döntően a per tárgya alapján a Különleges eljárások esetében határoz meg részben eltérő eljárási rendet eredményező szabályokat.”*

3.2. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése a 2016. évi CXXX. törvény alapján

Az új Polgári perrendtartás tehát nem tartalmaz külön eljárási rendet a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozóan. A pertárgyérték nagysága okán is

---

¹⁷² Vö. Varga István: Perrendi szabályozási igények azonosítása jogösszehasonlító kitekintéssel. In: Varga István (szerk.): Codificatio processualis civilis – Studia in Honorem Németh János II. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2013. 498.; Kapa Mátyás – Varga István: Különleges perek – különleges szabályozás. In: Németh János – Varga István (szerk.): Egy új polgári perrendtartás alapjai. Budapest: HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., 2014. 580-581.

mindössze néhány helyen differenciál csak a jogalkotó: a hatáskör, a pénzbírság és a felülvizsgálat megengedhetősége vonatkozásában.

Az új Polgári perrendtartás 20.§-a, mely a bíróságok hatáskörére vonatkozó szabályokat rögzíti, szakít a régi Polgári perrendtartás rendszerével és a törvényszéket tekinti általános hatáskörű első fokú bíróságnak és csak a (3) bekezdésben felsorolt esetekben járnak el a járásbíróságok első fokon. A vagyoni perek esetén a járásbíróságok és a törvényszékek első fokon való eljárási jogosítványa tekintetében a jogalkotó a régi Polgári perrendtartás által is alkalmazott értékhatárt megtartotta, így 2018. január 1-je után is harmincmillió forint az az értékhatár, mely eldönti, hogy mely bíróság jár el első fokon: ezen főszabály alól a (3) bekezdés a) pontjában aa)-ae) pontokban taxatívén rögzített kivételeket határoztak meg. A törvényhez fűzött indokolás szerint a vagyoni perek tárgyának értékhatára tekintetében a beszerzett ügyszámszámok alapján nem volt indokolt a változtatás.

Az első tényleges, a kis értékű követelések perbeli érvényesítése vonatkozásában közvetlen hatással bíró rendelkezést az új Polgári perrendtartás 166.§ (2) bekezdése tartalmazza, mely rögzíti, hogy kiszabott pénzbírság nem haladhatja meg a pertárgy értékét, azonban a valóban kis értékű követelések esetében ez alól kivételt enged: az ötvétezer forint alatti pertárgyértékkel bíró perekben a kiszabható pénzbírság legmagasabb összegét százezer forintban maximálja. A jogalkotó ez esetben tehát fenntartotta a korábbi szabályozást, de azt főszabályként rögzítette, mely alól a kis értékű követelések tekintetében kivételt határozott meg, az Indokolás szerint ugyanis csak így biztosítható, hogy a pénzbírság kiszabása valóban érdemi hatást válthasson ki.

A felülvizsgálat tekintetében lényegben fenntartotta a jogalkotó az új Polgári perrendtartásban is a korábbi szabályozást, mikor a 408.§ (1) bekezdésében kizárta a felülvizsgálatot azon vagyoni perben, amelyekben a felülvizsgálati kérelemben vitatott érték, illetve annak az egyesített perekre történő megfelelő alkalmazásával megállapított értéke az ötmillió forintot nem haladja meg.¹⁷³ Ez alól csak néhány kivételt engedett: a közhatalom gyakorlásával kapcsolatos kártérítés, illetve sérelemdíj megfizetése iránt indított perek, valamint a tartási vagy élelmezési követelés, egyéb

¹⁷³ E körben érdemes megjegyezni, hogy az új Polgári perrendtartásról szóló T/11900. számú törvényjavaslatban még harmincmillió forint szerepelt, azaz lényegében a járásbíróságokon indult vagyoni perek esetében főszabályként kizárni tervezte a jogalkotó a felülvizsgálat igénybevételeének lehetőségét.

járadék iránt indított perek esetében ugyanis nem érvényesül a fenti, értékhatár szerinti korlátozás.

Az új Polgári perrendtartás hatálybalépésével az Fmhtv. is módosult: a 3.§ (2) bekezdésében hárommillió forintra emelték azt az értékhatárt, mely esetében kizárólag fizetési meghagyás útján lehet érvényesíteni a követeléseket, mely szabály alól csak az új Pp. 167-168.§-aiban rögzített esetekben, azaz a közvetítői eljáráshoz kapcsolódó és anélküli egyezségi kísérlet esetében ad felmentést a jogalkotó. Amennyiben azonban a fizetési meghagyásos eljárás perré alakul, már semmiféle speciális szabályozás nem érvényesül: az általános eljárási szabályok alkalmazandóak.

3.2. Összegzés

A 2018. január 1-je óta hatályos új Polgári perrendtartással a kis értékű követelések perbeli érvényesítésének hazai története egy újabb szakaszába lépett, hiszen ugyanúgy, ahogy az már korábban is többször megtörtént, a jogalkotó nem tartotta szükségesnek, hogy külön eljárási rendet hozzon létre ezen perek vonatkozásában. Ha e döntés indokát kutatjuk, akkor kettő, egymástól merőben eltérő, egymással csaknem ellentétes, ugyanakkor mégis összefüggő ésszerű érv merülhet fel: az egyik a gyakorlat oldaláról jelenik meg, míg a másik kis értékű követelések perbeli érvényesítésének hazai történetéből vezethető le.

Gyakorlati megközelítés alatt azt értem, hogy a kodifikációs munkálatok nyilvánvalóan azzal lépéssel kellett, hogy kezdődjenek, hogy az abban résztvevők feltérképezték a régi Polgári perrendtartásban szereplő eljárásokat és jogintézményeket abból a szempontból, hogy melyek érdemesek arra, hogy azokat átvegyék az új Polgári perrendtartásba. Feltehetőleg a kisértékű perek, mint különleges pertípus e körben olyanként lett címkézve, mely nem érdemes a „továbbvitelre”: ezt főként a szabályoknak a régi Polgári perrendtartásban „idegen testként” való elhelyezkedése, valamint a jogalkalmazás részéről érkezett erős kritika indokolhatta.

A másik lehetőség, hogy miért nem szerepel önálló eljárási rend vagy bármiféle külön szabályozás a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozóan, az lehet, hogy a régi Polgári perrendtartás által szabályozott kisértékű perek – ugyanúgy ahogy a jogtörténetben a sommás eljárások az 1911. évi Polgári perrendtartás előtt – egyfajta kísérleti terepként működtek egy újfajta bíraskodás meghonosítása előtt és a kisértékű

perek szabályainak „beválása” vagy éppen ennek ellenkezője okán az új Polgári perrendtartás már nem tartalmaz külön szabályozást ezen perek vonatkozásában. Mivel a kisértékű perek kísérleti jellegére sehol sem lehet még csak egy közvetett utalást sem találni, e kérdés adekvát megválaszolására csak akkor van lehetőségünk, ha az új Polgári perrendtartást alaposabban górcső alá vesszük és elsőként azt vizsgáljuk, hogy vannak-e olyan újításai, melyek az egész eljárást áthatják. Ha erre a kérdésre igenlő választ adunk, következő lépésként az tanulmányozandó, hogy a megvalósított, az egész eljárást átható újítások vajon mennyire hasonlítanak, mennyiben eredeztethetőek a régi Polgári perrendtartás által tartalmazott kisértékű perek szabályaiból.

Az új Polgári perrendtartás kapcsán fő célként az eljárások hatékonyságának növelését tűzték ki, melyet főként a perkoncentráció és a professzionális keretek biztosítása által látott biztosítottak. Ennek érdekében több újítással is élt a jogalkotó, melyek közül – a témánk szempontjából – kiemelendő az osztott perszerkezet bevezetése, valamint a feszebb eljárási határidők alkalmazása: ezeket méltán nevezhetjük olyan újításoknak, melyek az egész peres eljárást áthatják. Ha pedig ez így van, akkor a fenti okfejtésem alapján meg kell nézni, hogy vajon ezen újítások mennyire hasonlítanak a régi Polgári perrendtartás által szabályozott kisértékű perek szabályaira. Az osztott perszerkezet vonatkozásában a felületes vizsgálat eredményeként egészen biztosan arra jutunk, hogy – mivel a régi Polgári perrendtartás az egységes perszerkezet modelljét követte – a kisértékű perek esetében alkalmazott eljárási rend és az új Polgári perrendtartás által meghonosított kétosztatú eljárás között semmiféle hasonlóság nincs. Ha azonban hajlandóak vagyunk egy kicsit alaposabban megvizsgálni, összehasonlítani a két eljárást, akár meglepő következtetésre is juthatunk. Az új Pp. 183.§ (1) bekezdése kimondja ugyanis, hogy a perfelvétel körében a felek perfelvételi iratban feltüntetett vagy perfelvételi tárgyaláson előadott tényre és jogra vonatkozó állítással, tagadással, be- vagy elismeréssel, ezekből következő kérelemmel, a tények megállapításához szükséges bizonyítási indítvánnyal, a bizonyítékok és a bizonyítási indítványok értékelésére vonatkozó nyilatkozattal, valamint bizonyítási eszköz rendelkezésre bocsátásával – a bíróság közrehatása mellett – meghatározzák a jogvita kereteit. A perfelvételi tárgyalást követően az új Pp. 196.§-a alapján, ha a felek között nem jött létre egyezség és az eljárás nem szünetel, a bíróság nyomban megtartja vagy – ha ezt az ügy körülményei nem teszik lehetővé – kitűzi az érdemi tárgyalást, és arra a feleket idézi. Az érdemi tárgyalási szakban pedig a bíróság a jogvitának a perfelvétel során meghatározott keretei között bizonyítást

folytat le és eldönti a pert az új Pp. 214.§ (1) bekezdése értelmében. Ezt kiegészítve az új Pp. 215-216.§-ai a kereset, a viszontkereset, illetve a beszámítás és annak megváltoztatása, a 220.§-a pedig a bizonyítási indítványok előterjesztését igyekszik a perfelvételi szakra korlátozni, pontosan rögzítve azokat az eseteket, melyek esetében ettől el lehet térni. Ezek a rendelkezések némileg ismerősnek tűnhetnek, ha a kisértékű perek szabályai még élénken élnek az emlékezetünkben: a kisértékű perek által meghonosított első tárgyalási nap ilyenén módon valamelyest párhuzamba vonható a hatályos Polgári perrendtartás perfelvételi tárgyalásával, azzal hogy a kisértékű perekben – nyilván a pertárgy értékére tekintettel is – a jogalkotó ezt a tárgyalást arra is szánta, hogy ezen a bíró eldöntse a felek jogvitáját (azaz nyomban megtartsa az érdemi tárgyalást), mégha ez a gyakorlatban kevésbé valósult is meg. A kisértékű perek perszerkezetére – meglátásom szerint – tekinthetünk akár akként is, mint az osztott perszerkezet egy nagyon kezdetleges formájára; a preklúziók alkalmazása mindkét eljárési rend vitathatatlan sajátossága.

Az új Polgári perrendtartás által alkalmazott feszesebb eljárási határidők esetében könnyebb helyzetben vagyunk, mint a perszerkezet vonatkozásában, e körben ugyanis leszögezhetjük, hogy ezzel a módszerrel élt már a kisértékű perek esetében is a jogalkotó.

A fenti, a kisértékű perek „kísérleti jellegére” vonatkozó hosszas fejtegetés alapján arra a következtetésre jutottam tehát, hogy a jogalkotó az új Polgári perrendtartással a kisértékű perekre nagyon sok vonatkozásban hasonló eljárási rendet tett általánossá – feltehetőleg a legapróbb szándékosság hiánya mellett. Ez azért érdekes és kiemelendő, mert ahogy az általam elvégzett empirikus kutatás kimutatta és azt maguk a bírák is elismerték a Kúria elnöke által felállított, a kisértékű perekkel foglalkozó konzultációs testület állásfoglalásaiban, a kisértékű perek szabályai sajnos a gyakorlatban nem tudták beváltani a hozzájuk fűzött reményeket. Amikor ez a dolgozat lezárásra kerül, alig több mint egy hónapja lépett hatályba az új Polgári perrendtartás: meglátjuk, hogy fog funkcionálni a gyakorlatban az általa bevezetett új eljárási rend...

III. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése egyes európai államokban

1. A jogösszehasonlítás fontossága

SCHLESINGER rámutat, hogy a politikusok és a jogászok körében egyre elfogadottabb az a hipotézis, hogy az egyes jogrendszerek bizonyos elemei azonosak az egész világon.¹⁷⁴ Ezt a nézetet akár a polgári eljárásjog vonatkozásában is alkalmazhatónak tekinthetjük. Ilyen módon feltárhatóak azok a megoldások, azok az elemek, melyek a legtöbb jogrendszerben érvényre juttatva elősegíthetik a jog(ok) hatékonyabb érvényesülését vagy adott esetben a felek jogvédelmét, illetőleg a bírósági eljárások kapcsán megjelenő elvárások teljesülését.

A jogösszehasonlítás első lépéseként a legfontosabb adatok beszerzése jelentkezik: erre szolgál a jelen fejezet. E körben ugyanis semmi más cél nem vezérelt, minthogy az olvasó elé tárjam a kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán alkalmazott egyes külföldi megoldásokat és aztán ezeket a fejezet végén elemzem. A világ összes jogrendszerének feltérképezése lehetetlen, ezért – ahogy a dolgozat alcíme is mutatja – az európai megoldások bemutatására törekedtem. Az összes európai államban érvényesülő egyes polgári eljárások feldolgozása meghaladná e dolgozat kereteit, ezért éltem a kiválasztás jogával. Választásom során igyekeztem a nagy múltú, jelentős jogi tradíciókkal és egyediségekkel bíró országokat választani, így esett a választásom Ausztriára, Németországra, Franciaországra, Olaszországra, valamint az Egyesült Királyságra. Tekintettel arra, hogy ezen országok mind tagjai az Európai Uniónak, választottam egy olyan államot is, mely nem tagja annak. E körben végül Svájcot választottam, mint egy olyan államot, mely bár Nyugat-Európában van, nem tagja az EU-nak, emellett pedig érdekessége, hogy az egységes, az összes kantonban alkalmazandó polgári eljárásjogi törvény (ZPO) meglehetősen fiatal.¹⁷⁵

A jogösszehasonlítás módszerének megfelelően tehát a jelen fejezet kifejezett és egyetlen célja az egyes államokban a kis értékű követelések kapcsán alkalmazott hatályos

---

¹⁷⁴ Schlesinger, Rudolf B.: A jogrendszerek közös magja mint az összehasonlító tanulmányok egyre jelentősebbé váló tárgya. In: Fekete Balázs (szerk.): A jogösszehasonlítás elmélete. Szövegek a jelenkori komparatiztika köréből. Budapest: Szent István Társulat, 2006. 116.

¹⁷⁵ Schlesinger i. m. 117.

peres eljárások bemutatása: ennek érdekében az alfabetikus sorrendet alkalmazom, hiszen ez még inkább az objektivitást sugallja. Az elemzés, illetve a hasonlóságok és különbözőségek kiemelésére a jelen fejezetet lezáró alfejezetben kerül sor.

2. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése az Egyesült Királyságban

Az 1999 áprilisában hatályba lépett Woolf-reformnak köszönhetően megújult az angol polgári eljárásjog, így a korábbi adverzariális jellege mérséklődött és szabályozási sajátosságait tekintve közeledett a kontinentális jogrendszerek polgári eljárásjogai által ismert megoldásokhoz.¹⁷⁶ A LORD WOOLF nevéhez köthető reform egyik fő vívmányaként tartják számon az ún. case management jogintézményét, mely a bírót a korábbi, csaknem passzív megfigyelői szerepéből kimozdította és az gyakorlatilag ügy urává tette.¹⁷⁷ A case management három fő funkcióját ANDREWS egyrészt – ahol a mediáció alkalmazható – a feleknek a mediációs eljárás lefolytatására való ösztönzésében, másrészt az eljárások elhúzódásának megakadályozásában és hatékonyságuk növelésében, harmadrészt pedig az igazságügyi források arányos felhasználásának biztosításában jelölte meg.¹⁷⁸ A case management tehát lényegében az eljárások hatékonyságát, ezáltal a bíróságok tehermentesítését hivatott szolgálni. Lényege a praktikusságban ragadható meg, hiszen a keretében szabályozott eljárások minden egyes szakaszát igyekszik olyan rendelkezésekkel¹⁷⁹ szabályozni, melyek azt hivatottak elősegíteni, hogy az eljárás időtartama, s ezáltal a költségek arányban álljanak a per tárgyával.¹⁸⁰

A Woolf-reform elvitathatatlan érdemei ellenére annak hatályba lépésétől számított tíz év elteltével ismét megreformálásra várt az angol polgári eljárásjog, hiszen a bírák a polgári peres eljárásokban egyre nagyobb mozgásteret hagytak a feleknek, veszélyeztetve ezáltal az eljárások gyors és költséghatékony lefolytatását. Az ezzel kapcsolatos aggályokat SIR RUPERT JACKSON foglalta össze jelentésében,¹⁸¹ melyben

¹⁷⁶ Ld. részletesen: Köblös Adél: Polgári eljárásjog itt és ott. Kontroll, 2005/1. 6-7.; Hartweg, Oskar: Prozeßreform und Summary Judgment. ZZPInt, 2000. 34-37.

¹⁷⁷ Vö. Zuckermann, Adrian A. S.: English Civil Procedure – The Shift away from Party Control and Orality. ZZPInt, 2006. 84.; Andrews, Neil: A New Civil Procedural Code for England: Party-Control “Going, Going, Gone”. ZZPInt, 1999. 3-8.; Weber, Helmut: Aktuelle Prozeßrechtsreformen in England. ZZPInt, 2000. 64-66.

¹⁷⁸ Andrews, Neil: The Modern Civil Process in England: Links between Private and Public Forms of Dispute Resolution. ZZPInt, 2009. 9.

¹⁷⁹ A case management keretében az eljáró bíró többek között lerövidítheti vagy éppen meghosszabbíthatja az egyes eljárási cselekményekre nyitva álló határidőt, elrendelheti a felek előzetes meghallgatását, tárgyalást tarthat, illetve egyéb módon elősegítheti az eljárási szereplők közötti szóbeli kommunikációt, illetve előzetes kérdésben döntést hozhat. Ld részletesen: angol polgári perrendtartás 3.1. szakasz

¹⁸⁰ Pearl, Patricia – Goodman, Andrew: Small Claims Procedure: A Practical Guide. Fourth Edition. St Albans: XPL publishing, 2008. 192-193.

¹⁸¹ Jackson, Rupert: Review of Civil Litigation Costs: Final Report. Letölthető:

<http://www.judiciary.gov.uk/Resources/JCO/Documents/Reports/jackson-final-report-140110.pdf>

egyúttal javaslatokat is tett az angol polgári eljárásjog megújítására. A jelentés nyomán megvalósult Jackson-reform 2013. április 1-jétől lépett hatályba és lényegében kettő irányban hozott jelentős változásokat: egyrészt a költségek, költségviselés terén, másrészt pedig a pervezetés terén. A költségek vonatkozásában számos újítás tulajdonítható a SIR RUPER JACKSON névvel fémjelzett reformnak, melyek mindegyike a peres eljárás költségeinek csökkentését, illetve az arányosság követelményének célját szolgálta, így például a sikerdíjak és a prémiumok már nem követelhetőek a vesztes féltől, a szakértői díjak nagyobb fokú ellenőrzés alatt állnak és szükség esetén csökkenthetőek, illetve a pertárgy értékétől függő fix költségek kerültek meghatározásra. A pervezetés körében a bírák több jogosítványt kaptak, így nagyobb szigorúsággal járhatnak el a pervezetés és a szankciók alóli mentesítés körében, illetve a tanúvallomásokot is korlátozhatják a bíróságok.¹⁸²

2.1. A small claims track, a fast track és a multi-track eljárások

A case management az angol jogalkotók rendelkezése szerint alapvetően az olyan ügyekben alkalmazható, ahol a követelés tárgya meghatározott pénzösszeg, a keresetet nem az alperes lakóhelye szerinti bíróság előtt nyújtották be és a keresetlevelet nem tették át egy másik alperes lakóhelye szerinti bíróság elé, illetve az alperes természetes személy. [CPR 26.2. szakasz (3) bek.] A case management kapcsán három eljárás került szabályozásra: a small claims track (kis értékű követelések eljárása), a fast track (gyorsított eljárás) és a multi-track eljárások.

2013. április 1-je óta small claims track keretében érvényesíthetőek azok érvényesíthetőek azok a személyi sérülés miatt indított követelések,¹⁸³ amelyek értéke nem haladja meg az 10.000 fontot, illetve személyi sérülésből eredő kártérítési igény¹⁸⁴ esetén az 5.000 fontot. Ugyancsak a small claims track szabályai lesznek irányadók a bérlőnek a bérbeadóval szemben, a lakáscélú helyiség bérletével kapcsolatosan felmerülő követeléseiben, amennyiben a bérlő kéri a bérbeadót a lakás javítására vagy egyéb

¹⁸² Vö. Civil justice reforms. Letölthető: <http://www.justice.gov.uk/civil-justice-reforms>

¹⁸³ Az angol polgári perrendtartás (CPR) 2.3. szakasza értelmében a személyi sérülésből eredő követeléseknek tekintendők azok a követelések, amelyeket a felperes a saját sérülése miatt, illetőleg más személy halála miatt érvényesít.

¹⁸⁴ E körben a jogalkotó rendelkezése szerint a szenvedés, fájdalom és kiszolgáltatottság kárait kívánja kompenzálni, az egyéb károk érvényesítése nem tartozik e körbe. [CPR 26.6. szakasz (2) bek.]

munka elvégzésére kötelezni (függetlenül attól, hogy a bérlő kér-e más jogvédelmet), illetve ha a lakásban elvégzendő javítások vagy egyéb munkálatok, illetőleg az egyéb kártérítési igény értéke nem haladja meg az 1.000 fontot. [CPR 26.6. szakasz (1) bek.] Emellett a small claims track szabályai alkalmazandók minden 10.000 fontot meg nem haladó követelés esetében. [CPR 26.6. szakasz (3) bek.] A gyakorlatban a leggyakrabban a kisebb személyi sérülésekből, például kisebb közúti balesetektől, valamint építkezésből vagy árujavításból eredő követelések kapcsán, illetve a bérlő és a bérbeadó között felmerült, ezen felül a nyaralási vagy esküvői fényképek kapcsán létrejövő kisebb értékű jogviták esetén ítélezik a bíróság small claims track keretében.¹⁸⁵

Amennyiben a kereseti követelés esetében nem alkalmazhatóak a small claims track szabályai, de annak értéke nem haladja meg a 25.000 fontot, illetőleg a 2009. április 6. előtt indított eljárások esetében a 15.000 fontot, sor kerül a fast track szabályainak alkalmazására. A fast track eljárás lefolytatásának feltétele továbbá, hogy a bíróság megállapítsa, hogy az ügy tárgyalása egy napon befejezhető és a szóbeli szakértői bizonyítás korlátozható minden egyes szakértői területen mindkét fél részéről egy-egy szakértő bevonásával és legfeljebb két szakértői terület merül fel. [CPR 26.6. szakasz (4)-(5) bek.] A fast track nagyfokú hasonlóságot mutat a small claims eljárással, így lényegében alig bonyolultabb, mint az, illetve az eljárási költségek kapcsán sem fedezhető fel nagy különbség.¹⁸⁶

A multi-track eljárásra kerül sor azokban az ügyekben, ahol bár a case management feltételei fennállnak, nem alkalmazhatóak sem a small claims track, sem pedig a fast track szabályai. [CPR 26.6. szakasz (6) bek.]

A case management keretében elbírált ügyek esetében a district judge jár el. [CPR 11.1. szakasz]

¹⁸⁵ Andrews, Neil: "Accelerated Justice" under the English Civil Procedure Rules. ZZPInt, 2002. 89.

¹⁸⁶ Vö. Sutcliffe, Jeremy: Civil litigation costs. Credit Management, 1999/9. 21.

2.2. A small claims track

2.2.1. A small claims track lefolytatására irányuló kereset

A small claims track a felperes által kitöltött bírósági formanyomtatvány előterjesztésével és a bírósági illeték¹⁸⁷ lerovásával indítható meg.¹⁸⁸ A jogalkotó a keresetlevél kapcsán a small claims track esetében rögzítette azt is, hogy az e körbe tartozó egyes kereseti követelések esetében milyen információkat, illetőleg okiratokat kell a felperesnek a bíróság elé tárnia. Így a közúti balesetek esetében lehetőleg mellékelni kell a tanúvallomásokot (beleértve a felek személyes nyilatkozatait is), a javításra vonatkozó számlákat és becsléseket, az autókölcsönzésre vonatkozó szerződést és számlát, a rendőrség baleseti jelentését, egy vázlatot, mely alapján meg lehet egyezni, valamint fényképeket a balesetről, illetve a kárról. Építkezéssel, javítással, áruértékesítéssel és hasonló szerződéses követeléssel kapcsolatos jogvitákban – amennyiben az rendelkezésre áll – mellékelni kell az írásbeli szerződést, fényképeket, terveket, a kifogásolt, illetve elmaradt munkák listáját, az egyes hiányosságok kijavítására vonatkozó becsléseket, számlákat és nyugtákat, az elvégzett munkára vagy leszállított árukra vonatkozó számlákat, az elvégzendő munkákra vonatkozó becsléseket, valamint az addig teljesített munka értékelését. A bérlők és bérbeadók közötti jogvitákban – az ügy jellegétől függően – mellékelni kell a kifizetett bérleti díj összegének, illetve annak számításának és megfizetésének igazolását, valamint azon szerződés megszegésének részletezését, amely alapján jogosult a becslésekkel és számlákkal igazolt összeget visszatartani. A hanyagságból, illetve hiányos szakmai tevékenységből eredő kötelezettségszegések kapcsán kialakult jogviták esetében a bíróság elé kell tárni, hogy a felperes szerint az alperes mit teljesített hanyag módon, miért állítja, hogy a hanyagság az alperes hibája, valamint hogy milyen kárt okozott, milyen sérülést vagy veszteséget szenvedett és hogyan került az összeg kiszámításra, valamint az alperes válaszát minderre.¹⁸⁹

Annak eldöntése érdekében, hogy a felperes által előterjesztett keresetlevél ténylegesen a small claims track elbírálásra körébe tartozik, további okiratok bemutatását, további információk szolgáltatását rendelheti el a felek részéről.

¹⁸⁷ A bírósági eljárás illetéke a követelés értékétől, illetve az ügy jellegétől függően került meghatározásra. Az 5.000 font alatti követelések esetében azonban az illeték maximális mértéke 115 font lehet.

¹⁸⁸ Vö. Pearl – Goodman i. m. 17-39.

¹⁸⁹ Practice Direction 27 – Small Claims Track, 2.2. szakasz

A small claims track elbírálása során a district judge egyesbíróként jár el, azonban kivételesen circuit judge is eljárhat.

2.2.2. Képviselet

A small claims track keretében elbírált ügyek esetében a felek személyesen vagy képviselőik útján járnak el. A képviselő lehet jogi képviselő,¹⁹⁰ de megengedett a laikus általi képviselet is. A laikus által ellátott képviselet azonban korlátozott, hiszen nem gyakorolhatja jogait, ha a fél nem jelenik meg a tárgyaláson, valamint nem járhat el az ítélet megszületése után a másodfokú eljárás keretében a fellebbezés elbírálása során.¹⁹¹

2.2.3. A tárgyalás előkészítése

Miután a district judge megállapította, hogy az előtte lévő keresetlevél alapján a jogvita a small claims track keretében bírálendő el, sor kerül a tárgyalás előkészítésére. Ennek során a bíró általános vagy speciális intézkedéseket tesz és kitűzi a tárgyalás időpontját, illetőleg speciális intézkedéseket fogantatosít és rögzíti, hogy amennyiben a felek azoknak eleget tesznek, a bíróság milyen intézkedések megtételéről dönthet 28 napon belül. Általános intézkedés, hogy minden félnek legalább 14 nappal a kitűzött tárgyalás előtt a bírónak be kell nyújtania és a többi félnek meg kell küldenie minden olyan okirat (beleértve a szakértői véleményt is) másolatát, melyre a tárgyaláson hivatkozni szándékozik. [CPR 27.4. szakasz (3) bek.] Speciális intézkedés minden olyan intézkedés, amit az általános intézkedés mellett vagy helyett tesz a bíróság. [CPR 27.4. szakasz (3) bek.]

Az angol jog lehetőséget ad a bírónak, hogy a tárgyalás előtt (vagy helyett) előzetesen meghallgassa a feleket: a tárgyalás előkészítése keretében tehát a bíróság kitűzheti az előzetes meghallgatás (preliminary hearing) időpontját, de javasolhatja akár az ügy tárgyaláson kívül való elbírálását is azzal, hogy a feleknek meghatározott időn belül meg kell adniuk az ehhez való hozzájárulásukat. [CPR 27.4. szakasz (1) bek.] A

¹⁹⁰ Jogi képviselő alatt értendő a barrister, a solicitor vagy a solicitor által alkalmazott legal executive (jogügyi előadó).

¹⁹¹ A laikus általi képviseletről ld. részletesen: The Lay Representatives (Right of Audience) Order 1999.

bíróság a későbbiekben további intézkedéseket tehet, illetőleg a korábbi intézkedéseit módosíthatja vagy akár vissza is vonhatja őket. [CPR 27.7. szakasz]

A bíróságnak legalább 21 nappal a tárgyalás előtt idézni kell a feleket a tárgyalásra, kivéve, ha a felek előzetesen ennél rövidebb időtartamban egyeztek meg. A district judge az idézéssel egyidejűleg tájékoztatja a feleket a tárgyalásra rendelkezésre álló időről. [CPR 27.4. szakasz (2) bek.]

2.2.4. A felek előzetes meghallgatása

A small claims track keretében a bíróság elrendelheti a felek előzetes meghallgatását a követelés tisztázása céljából, amennyiben úgy ítéli meg, hogy erre speciális intézkedésként szükség van a tisztességes tárgyalás céljából, illetőleg amennyiben szükségesnek tűnik, hogy valamely fél a bíróság előtt igazolja, hogy megértette, hogy mit kell tennie a speciális intézkedés teljesítése érdekében. Ha a kereset alapján a felek valamelyikének nincs reális esélye a pernyertességre a tárgyaláson, az eljáró district judge szintén elrendelheti a felek előzetes meghallgatását, a további rendelkezések céljából. Emellett lehetőség van a tényállás vagy annak egy részének tisztázása érdekében is a felek előzetes meghallgatására sőt, amennyiben ezzel a felek egyetértenek, a district judge dönthet úgy, hogy a felek előzetes meghallgatását a későbbiekben az ügy érdemi tárgyalásaként kezeli.

A district judge a felek előzetes meghallgatásának elrendelése során figyelemmel kell, hogy legyen a jogalkotó azon határozott kívánságára, miszerint a felek bíróságon való megjelenésével kapcsolatos költségeit minimalizálni kell. Az előzetes meghallgatásra legalább 14 nappal korábban idézni kell a feleket.

Az előzetes meghallgatás keretében vagy azt követően a bíróság kitűzi a tárgyalás időpontját (ha még nem tűzte ki) és legalább 21 nappal a tárgyalás előtt idézi a feleket a tárgyalásra, kivéve, ha a felek előzetesen ennél rövidebb időtartamban egyeztek meg, emellett pedig tájékoztatja a feleket a tárgyalásra rendelkezésre álló időről. [CPR 27.6. szakasz]

2.2.5. Tárgyalás

A small claims track keretében tartott tárgyalások kevésbé formálisak: az egyetlen korlát, amit szem előtt kell tartani a district judge eljárásjogi módszerei és intézkedései körében a tisztességesség. Ennek megfelelően az angol eljárásjog által rögzített szigorú bizonyítási szabályokat nem kell alkalmazni és az kereszkérdezés is korlátozható: e tárgyban hozott döntéseit azonban köteles a bíróság indokolni. [CPR 27.8. szakasz] E körben a bíró a felek kérdéseit megelőzően kérdéseket intézhet bármely vagy akár mindegyik tanúkhöz, megtilthatja a tanúk kereszkérdezéses kihallgatását, amíg a többi tanút meg nem hallgatták érdemben, illetve meghatározott időre, illetőleg területre korlátozhatja a tanúk kereszkérdezéses meghallgatását.¹⁹² A szakértői bizonyítást is korlátozták, hiszen a jogalkotó rendelkezése szerint a szakértő a bíróság engedélye nélkül a tárgyaláson sem szóban, sem pedig írásban nem terjeszthet elő szakvéleményt. [CPR 27.5. szakasz]

A district judge által e körben tartott tárgyalásokat általában a district judge irodájában tartják, de lehetőség van azokat tárgyalóteremben is tartani. A tárgyalások nyilvánosak, zárt tárgyalást csak a felek kérelmére vagy a törvény 39.2. szakasz (3) bekezdésében rögzített okok¹⁹³ fennállása esetén rendel el a bíróság, azonban az a tárgyalás vagy annak egy része, melyet a bíróság épületén kívül¹⁹⁴ tartanak, nem lesz nyilvános.¹⁹⁵ A tárgyalásokat hangrögzítő útján rögzíti a bíróság, melynek átíratát a felek meghatározott díj ellenében kérelmezhetik.¹⁹⁶

A feleknek a tárgyalástól való távolmaradásuk esetén speciális jogkövetkezményekkel kell szembenézniük. Így a bíróság a döntése során figyelembe kell, hogy vegye a félnek az ügyre való állításait és az általa előterjesztett okiratokat, amennyiben a tárgyaláson meg nem jelenő fél a tárgyalás előtt legalább 7 nappal értesítette a bíróságot és a másik félt a távolmaradásáról, ezzel egyidejűleg megküldte a másik fél számára a bíróság elé általa előterjesztett dokumentumokat, valamint a távolmaradásról szóló nyilatkozatában kérte a bíróságot, hogy távollétében is járjon el és

¹⁹² Practice Direction 27 – Small Claims Track, 4.3. szakasz

¹⁹³ Zárt tárgyalást az angol bíróság általában a titokvédelem és a felek érdekeinek védelme okán rendel el, valamint akkor, ha a tárgyalás lefolytatását a nyilvánosság zavarja. Vö. 39.2. szakasz (3) bek.

¹⁹⁴ Pl. valamely fél otthonában vagy üzlethelyiségében.

¹⁹⁵ Practice Direction 27 – Small Claims Track, 4.1-4.2. szakasz

¹⁹⁶ Practice Direction 27 – Small Claims Track, 5.1. szakasz

döntsön az ügyben. [CPR 27.9. szakasz (1) bek.] Természetesen amennyiben alapos okkal kéri a fél, lehetséges kitűzött tárgyalás elnapolása is.¹⁹⁷

Amennyiben a felperes nem jelenik meg a tárgyaláson és erről előzetesen nem értesítette a bíróságot és a másik félt, az eljáró district judge elutasíthatja keresetét. [CPR 27.9. szakasz (2) bek.] Ha azonban az alperes nem jelenik meg a tárgyaláson és nem jelezte előzetesen távolmaradását, illetve a felperes sem jelenik meg a tárgyaláson, de ő erről előzetesen értesítette a bíróságot és a másik félt, akkor a district judge a per tárgyáról kizárólag a felperes által előterjesztett bizonyítékok alapján fog dönteni. Amennyiben egyik fél sem jelenik meg a tárgyaláson és egyikőjük sem értesíti előzetesen a bíróságot a távolmaradásáról, a bíróság a keresetet, valamint a viszontkeresetet is elutasíthatja. [CPR 27.9. szakasz (3)-(4) bek.] A mulasztás igazolása körében a jogalkotó lehetővé tette, hogy a fél, aki sem személyesen sem képviselő útján nem vett részt a tárgyaláson és távolmaradásáról előzetesen nem értesítette a bíróságot, az ítélet kézbesítésétől számított 14 napon belül kérheti a bíróság által hozott ítélet hatályon kívül helyezését és az ügy újra tárgyalását. A bíróság a fél kérelmének akkor adhat helyt, ha kimenthető okból nem jelent meg személyesen vagy képviselő útján a tárgyaláson és erről előzetesen nem értesítette a bíróságot, illetve reális esélye van a pernyertességre. Amennyiben tehát az eljáró district judge megalapozottnak találja a fél kérelmét és hatályon kívül helyezi az ítéletét, kitűzi az új tárgyalást, amelyet azonnal az ítélet hatályon kívül helyezésére irányuló kérelem elbírálására tartott tárgyalás után kell megtartani. [CPR 27.11. szakasz (1)-(4) bek.]

2.2.6. Eljárás tárgyaláson kívül

Amennyiben a felek ehhez hozzájárulnak, a district judge jogosult tárgyaláson kívül eljárni small claims track esetén. [CPR 27.10. szakasz] Természetesen ebben az esetben a bíróság ítéletének hatályon kívül helyezését nem lehet kérni az angol polgári perrendtartás fent ismertetett 27.11. szakaszára hivatkozással.

---

¹⁹⁷ Practice Direction 27 – Small Claims Track, 6.2. szakasz

2.2.7. Döntés a small claims track keretében

A small claims track keretében tartott tárgyalás, illetőleg ennek hiányában a per iratai alapján a district judge ítéletet hoz. A per tárgyához mérten a jogalkotó a bírák számára előírta, hogy az ítéletek indokolása lehetőleg olyan rövid, illetve egyszerű legyen, amennyire azt az ügy természete megengedi. A tárgyalás keretében hozott ítéletet a bíróság szóban közli a felekkel és szóbeli indokolást fűz hozzá, azonban amennyiben a bíróság tárgyalás tartása nélkül jár el a small claims track során, illetőleg valamely fél nem jelent meg a tárgyaláson, a bíróság döntését és annak rövid indokolását írásba kell, hogy foglalja és ezt meg kell küldenie mindkét fél részére.¹⁹⁸

2.2.8. Jogorvoslat

A small claims track esetében a bíróság a felek számára biztosíthat minden olyan jogorvoslatot, amelyet a fast track vagy a multi-track keretében nyújtana. [CPR 27.3. szakasz] Ennek megfelelően a district judge által hozott döntés ellen a felek a CPR 52. szakasza által szabályozott fellebbezéssel élhetnek. A fellebbezésüket egy formanyomtatványon (N164) kell előterjeszteniük.

A fellebbezés folytán az első fokon eljáró county court circuit judge-ként tevénykedő bírāja a fellebbezés megalapozottsága esetén reformatórius jogkörben jár el, azaz egyúttal el is dönti az ügyet és nem utalja vissza annak elbírálását a district judge elé, illetőleg amennyiben szükségesnek találja, tárgyalást tűz ki az ügyben vagy további bizonyítást rendelhet el tárgyalás nélkül.¹⁹⁹

2.2.9. Költségek a small claims track esetében

Az angol polgári eljárásjog a költségviselés területén meglehetősen széles diszkrecionális jogkört biztosít az eljáró bíróságnak, hiszen az saját belátása, illetőleg az ügy körülményei alapján dönt arról, hogy az egyik fél a másik mely költségeit, milyen összegben és mikor tartozik megfizetni. [CPR 44.3. szakasz (1) bek.] A small claims track esetében a district judge ehhez képest nem rendelheti el, hogy az egyik fél fizesse meg a másik fél költségeit,

¹⁹⁸ Practice Direction 27 – Small Claims Track, 5.3-5.4. szakasz

¹⁹⁹ Practice Direction 27 – Small Claims Track, 8.3. szakasz

beleértve a fellebbezés költségeit is, kivéve az előterjesztett kereseti követeléssel kapcsolatban fizetendő fix költségeket,²⁰⁰ valamely cselekménytől való eltiltásra vagy más speciális szolgáltatásra irányuló kereset esetében lefolytatott small claim track pedig esetén a jogi tanács vagy segítség ellenértékéeként meghatározott összeget.²⁰¹ Ugyanígy kivételt képez, tehát elrendelhető a másik fél által fizetett bírósági díj, a fél vagy a tanú bíróságon való megjelenésével kapcsolatos ésszerű költségek, illetve a fél vagy a tanú bíróságon való megjelenése nyomán létrejövő keresetkiesés²⁰² összegének, valamint a szakértői díjnak²⁰³ és azon költségeknek a megfizetésére, melyekről a bíróság sommás eljárás keretében dönt valamely fél ésszerűtlen (rosszhiszemű) perbeli magatartása alapján. [CPR 27.14. szakasz (2) bek.] A felek ésszerűtlen perbeli magatartását illetően a jogalkotó nem rendelkezett, hogy pontosan mi is értendő alatta, azonban belátható, hogy a fél egyetlen esetben tekinthető rosszhiszeműnek: ha nem akarja az ügyet rendezni, azaz ha elhúzza az eljárást, illetőleg ha egyéb módon igyekszik megakadályozni a bíróságot döntésében. Nyilvánvaló, hogy ennek megítélése során az eljáró district judge széles diszkrecionális jogkörrel bír.²⁰⁴

2.3. Összegzés

Az Egyesült Királyságban az 1990-es évek végén bevezetett, a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére irányuló small claims track a proporcionalitás elvén alapszik és a jogalkotó igyekezett általa minden olyan eszközt a bíró és a felek kezébe adni, melyek révén a felek közötti jogvita egyszerűbben, gyorsabban és kevesebb költséggel bírálható el. E jogalkotói célkitűzést igazolni látszik az angol Igazságügyi Minisztérium által közzétett statisztikai jelentés,²⁰⁵ mely szerint 2011-ben az angol county court előtti összes, 275.920 eljárás mintegy 29%-át, 79.114 ügyet bíráltak el small claims track

²⁰⁰ A felek által fizetendő fix költségek a pertárgyértéktől, az érvényesített jogtól, valamint az eljárás kimenetelétől függően kerül meghatározásra. Vö. angol polgári perrendtartás 45.1-45.47. szakaszok.

²⁰¹ Practice Direction 27 – Small Claims Track, 7.2. szakasz

²⁰² A felek és a tanúk keresetkiesése okán megfizetendő összeg nem haladhatja meg a napi 90 font összeget. Vö. Practice Direction 27 – Small Claims Track, 7.3. szakasz

²⁰³ Az egy szakértő részére fizetendő szakértői díj összege nem haladhatja meg a 200 font összeget. Vö. Practice Direction 27 – Small Claims Track, 7.3. szakasz

²⁰⁴ Greene, David: Getting on track. Credit Management, 1999/5. 37.

²⁰⁵ Az Egyesült Királyság Igazságügyi Minisztériumának a polgári igazságszolgáltatás vonatkozásában elkészített statisztikai táblái elérhetőek: <http://www.justice.gov.uk/statistics/courts-and-sentencing/judicial-annual-2011>

keretében:²⁰⁶ az ügyek 46%-ában tartottak tárgyalást,²⁰⁷ melyek száma összesen 36.719 volt.²⁰⁸ A small claims track megindítása és befejezése között átlagosan 30 hét telt el,²⁰⁹ a tárgyalások átlagosan 83 percig tartottak.²¹⁰ A statisztikai adatok alátámasztják a jogalkotói célkitűzéseket, hiszen gyakorlatilag egy fél év alatt a felek jogvitája elbírálásra kerül a district judge által.

A small claims track szabályai alapján leszögezhető, hogy egy kevésbé formális eljárás jött létre, mely eleget tett azon jogalkotói célkitűzésnek is, hogy a felek számára a kis értékű követelések kapcsán egy olyan bírói út nyíljon meg, melynek keretében különösebb nehézség nélkül saját maguk, jogi képviselő nélkül is képesek legyenek eljárni.²¹¹ Tehát a jogalkotó gyakorlatilag a természetes személy fogyasztók védelmét is célozta ezen eljárástípussal: ezt azonban – ahogy arra ANDREWS rámutatott – a gyakorlat megcáfolta, hiszen a felperesek döntő többsége az üzleti szféra szereplői közül kerül ki.²¹²

---

²⁰⁶ 2006-ban a county court előtt indult ügyek 26%-át, 76.821 ügyet, 2007-ben 28%-át, 96.417 ügyet, 2008-ban szintén 28%-át, 83.928 ügyet, 2009-ben 29%-át, 93.073 ügyet, míg 2010-ben 27%-át, összesen 79.924 ügyet bírálták el small claims track keretében.

²⁰⁷ 2006-ban a small claims track keretében elbírált ügyek 61%-ában, 2007-ben és 2008-ban az ügyek 55%-ában tartottak tárgyalást. Ez az érték 2009-ben 50%-ra csökkent, majd 2010-ben 54%-ra emelkedett.

²⁰⁸ A small claims track keretében 2006-ban összesen 46.872 tárgyalást, 2007-ben 53.232 tárgyalást, 2008-ban 46.519 tárgyalást, 2009-ben 46.963 tárgyalást, míg 2010-ben összesen 42.786 tárgyalást tartottak.

²⁰⁹ 2006-ban és 2007-ben átlagosan 27 hétig tartottak az eljárások, 2008-ban 29 hétig, míg 2009-ben és 2010-ben átlagosan 31 hétig.

²¹⁰ 2006-ban a small claims track keretében tartott tárgyalások átlagosan 84 percig, 2007-ben 83 percig, 2008-ban és 2009-ben 77 percig, 2010-ben pedig átlagosan 79 percig tartottak.

²¹¹ Greene i. m. 36.

²¹² Andrews (2002) i. m. 89.

3. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése Németországban

Németországban a jelenleg is alkalmazandó polgári perrendtartást (ZPO) 1877. január 30-án fogadták el. Az azóta számos módosításon áteső törvénybe hosszas előzmények után²¹³ 1990-ben került bele a diszkrecionális eljárásra vonatkozó, ma is hatályos §495a szövege,²¹⁴ mely 1991. április 11. óta alkalmazandó. Az eljárás bevezetésének célját az alacsony pertárgyértékkel bíró perek szabályainak egyszerűsítésében, illetve az eljárás gyorsításában és ezáltal a bírák tehermentesítésében jelölték meg: kérdéses azonban, hogy ezt a célt képes-e a német diszkrecionális eljárás betölteni.²¹⁵

Már az eljárás nevét illetően viták bontakoztak ki, ugyanis az „egyszerűsített eljárás” (Vereinfachtes Verfahren), a „bagatell eljárás” (Bagatellverfahren), illetőleg a „kiseljárás” (Kleinverfahren) és a „másodosztályú eljárás” (Verfahren zweiter Klasse) elnevezések mindegyikét éles kritika érte, főként azon felek érdekében, akik jogi képviselő nélkül járnak el, hiszen ezen elnevezések egyfajta diszkriminációt sejtetnek, s talán bizonyos jogkeresőkben azt a (téves) képzetet kelthetik, hogy ügyüket a bíróság

²¹³ Az előzményekről ld. Kunze, Axel: Das amstgerichtliche Bagatellverfahren nach § 495a ZPO. Bielefeld: Verlag Ernst und Werner Gieseking, 1995. (1995A) 17-65.; Wollschläger, Christian: Bagatelljustiz? Eine rechtshistorische, rechtsvergleichende und empirische Untersuchung zur Einführung des vereinfachten Verfahrens am Amstgericht. In: Blankenburg, Erhard – Dieter, Leipold – Wollschläger, Christian: Neue Methoden im Zivilverfahren – Summarischer Rechtschutz und Bagatellverfahren. Beiträge zur Strukturanalyse der Rechtspflege. Köln: Bundesanzeiger, 1991. 17-34.; Olzen, Dirk: Bagatelljustiz: Eine unendliche Geschichte? In: Bettermann, Karl August – Löwisch, Manfred – Otto, Hansjörg – Schmidt, Karsten (Hrsg.): Festschrift für Albrecht Zeuner zum siebzigsten Geburtstag. Tübingen: J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), 1994. 451-463.

²¹⁴ Rechtspflege und Vereinfachungsgesetz vom 17.12.1990, BGBl I 2847. ff.;

²¹⁵ Vö. Hergel, Kurt: Verfahren vor den Amstgerichten. In: Zöller Zivilprozessordnung. Kommentar. 29. neubearbeitete Auflage. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt KG, 2012. 1319.; Kunze, Axel: § 495a ZPO – mehr Rechtschutz ohne Zivilprozeßrecht? NJW, 1995/42. (1995B) 2750., 2752.; Baumbach, Adolf – Lauterbach, Wolfgang – Albers, Jan – Hartmann, Peter: Beck'sche Kurz-Kommentare. 69. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011. 1597.; Fischer, Frank O.: § 495a ZPO – eine Beweisaufnahme des „Verfahrens nach billigem Ermessen”. MDR, 1994/10. 978.; Peglau, Jens: Säumnis einer Partei und kontradiktorisches Urteil im Verfahren nach § 495a ZPO. NJW, 1997/34. 2222.; Leipold, Dieter: Verfahren nach billigem Ermessen. In: Stein/Jonas – Kommentar zur Zivilprozessordnung. 22. Auflage. Band 5. Tübingen: Mohr Siebeck, 2006. 929.; Deubner, Karl Günther: Verfahren vor den Amstgerichten. In: Rauscher, Thomas – Wax, Peter – Wenzel, Joachim: Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und Nebengesetzen. Band 1. §§ 1-510c. München: Verlag C. H. Beck, 2008. 2469-2470.; Kunze, Axel: Das amstgerichtliche Bagatellverfahren gemäß § 495a ZPO und die Subsidiarität des BVerfG. NJW, 1997/33. 2154-2155.; Kuschel, Anette – Kunze, Axel: Minima (non) curat praetor – Das Bagatellverfahren in der amstgerichtlichen Praxis. DRiZ, 1996/5. 193.; Olzen i. m. 452., 463-466.; Schelp, Robert: Verfahren für den Amstgerichten. In: Prütting, Hanns – Gehrlein, Markus: ZPO Kommentar. 4. Auflage. Köln: Luchterhand, 2012. 1281.; Rottleuthner, Hubert: Umbau des Rechtsstaats? – Zur Entformalisierung des Zivilprozesses im Bereich der Bagatellverfahren – Ergebnisse einer rechtstatsächlichen Untersuchung zur Praxis von § 495a ZPO. NJW, 1996/38. 2473-2477.

„nem veszi komolyan”. Ezért az elnevezésben az eljárás fő karakterét, azaz a bírói mérlegelést juttatták kifejezésre.²¹⁶

3.1. A német diszkrecionális eljárás alkalmazási területe

A német diszkrecionális eljárás létrehozásával a jogalkotó célja az alacsony pertárgyértékkel bíró eljárások egyszerűsítése, gyorsítása és ennek révén költséghatékonyabbá tétele volt: ez a bírák oldalán némi bátorsággal vegyülve a munkateher enyhülését, illetve a fontosabb, komolyabb ügyekre való koncentrációt eredményezheti. Ez pedig a bíróság hatalmát, tekintélyét erősíti.²¹⁷

A német polgári perrendtartás § 495a alapján a bíróság egyéni mérlegelése alapján határozhatja meg az eljárását, amennyiben a pertárgy értéke nem haladja meg a 600 euró összeget. A diszkrecionális eljárás szabályait tehát az Amstgericht hatáskörébe tartozó, 600 euró összeget meg nem haladó pertárgyértékkel bíró polgári perekben lehet alkalmazni. A Landgericht előtt folyó eljárásokban az analógia elvén még akkor sem lehet a diszkrecionális eljárás szabályait alkalmazni, ha a pertárgy értéke nem haladja meg a 600 euró összeget.²¹⁸

A jogalkotó által használt „határozhatja meg” (kann bestimmen) szóhasználat az eljárás fakultatív jellegére utal: azaz a diszkrecionális eljárás szabályait nem feltétlenül kell alkalmazni a 600 euró összeget meg nem haladó pertárgyértékkel bíró ügyekben.²¹⁹ A 600 euró összegű értékhatár kizárólag a pertárgy értékére vonatkozik, nem zárható ki, hogy a diszkrecionális eljárásban ez eljárási költségek a pertárgy értékével közel azonos nagyságot tegyenek ki, avagy meg is haladják azt. Ennek megfelelően tehát akár az 1 000 eurót jócskán meghaladó értékre is rúghat az egy-egy fél által az eljárás végén fizetendő összeg.²²⁰

²¹⁶ Az elnevezés kapcsán ld. részletesebben: Fischer i. m. 978.; Kunze (1995B) i. m. 2751.; Borck, Hans-Günther: Verfahren nach billigem Ermessen. In: Wieczorek, Bernhard – Schütze, Rolf A. (Hrsg.): Zivilprozeßordnung und Nebengesetze. Großkommentar. 3., völlig neu bearbeitete Auflage. Zweiter Band. 3. Teilband, 2. Teil. Berlin / New York: De Gruyter, 2010. 1020.

²¹⁷ Vö. Beck'sische Kurz-Kommentare. i. m. 1597.; Peglau i. m. 2223.; Leipold i. m. 929.

²¹⁸ Leipold i. m. 930.; Deubner i. m. 2470.; Borck i. m. 1021.

²¹⁹ Fischer i. m. 978.

²²⁰ Vö. Herget i. m. 1319.; Kunze (1995B) i. m. 2750.;

A 600 euró összegű pertárgyérték megállapítására a keresetlevél benyújtásának időpontja irányadó. [ZPO § 253] A pertárgy értékének későbbi emelkedése egészen addig figyelmen kívül marad, amíg nem lépi át a 600 euró összeget. Ha azonban az eljárás során a pertárgy értéke keresetváltoztatás vagy keresetkiterjesztés következtében meghaladja a 600 euró összeget, a jogvita kikerül a diszkrecionális eljárás alkalmazási területe alól és az általános, az Amstgericht eljárására irányadó szabályok szerint kell tovább folytatni az elbírálását: a jogalkotó rendelkezése szerint a korábban megtett percselekmények továbbra is hatályban maradnak. [ZPO § 263 és § 264] Az alperes által előterjesztett viszontkereset vagy beszámítási kifogás összege sem adódik össze a kereset összegével, így amíg azok nem haladják meg a 600 euró összeget, a német diszkrecionális eljárás szabályai alkalmazandóak továbbra is. [ZPO § 253 és § 145] Ha azonban a viszontkeresettel érvényesíteni kívánt követelés összege meghaladja a 600 euró összeget, akkor már az eljárásban nem alkalmazhatók a diszkrecionális eljárásra vonatkozó rendelkezések a kereseti követelés kapcsán sem.²²¹ Amennyiben egy, az Amstgericht vagy Landgericht előtt folyó eljárásban a pertárgy értéke 600 euró vagy annál kisebb összegre csökken, a bíró áttérhet a bírói mérlegelésen alapuló eljárás szabályainak alkalmazására [ZPO § 269]: e rendelkezés által is igyekezett a diszkrecionális eljárás célját elérni.²²² A rendes eljárásról a diszkrecionális eljárásra való áttérés, illetve ennek fordítottja kapcsán problémák adódhatnak. Míg amennyiben a rendes eljárást váltja fel a diszkrecionális eljárás, lényegében nem merülhet fel semmiféle eljárásjogi nehézség, addig ennek ellenkezője már problematikusabb, így a jogirodalom is megosztott e kérdésben. Többen úgy gondolják ugyanis, hogy amennyiben a diszkrecionális alapuló eljárás rendes eljárássá alakul, a korábban megtett perbeli cselekményeket és eredményeket figyelmen kívül kellene hagyni és adott esetben egy teljesen új bizonyítási eljárást kell lefolytatni, mivel ennek elmaradása esetében az a jogvitát lezáró határozat megtámadhatóságát növeli.²²³ Mások ezzel szemben arra hivatkoznak, hogy amennyiben a korábbi eljárás elveszítené az érvényességét, a jogalkotó által a § 495a szakasszal célzott

---

²²¹ Borck i. m. 1023.

²²² Vö. Beck'sche Kurz-Kommentare. i. m. 1598.; Bergerfurth, Bruno: Das neue „Bagatellverfahren“ nach § 495a ZPO. NJW, 1991/15. 962.; Fischer i. m. 979.; Reichold, Klaus: Verfahren vor den Amstgerichten. In: Thomas, Heinz – Putzo, Hans – Reichold, Klaus – Hüßtege, Rainer – Seiler, Christian: Zivilprozessordnung – Kommentar. 32., neubearbeitete Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011. 695.; Deubner i. m. 2470.; Kunze (1995A) i. m. 82-85.; Herget i. m. 1320.; Borck i. m. 1022-1023.; Schelp i. m. 1281-1282.

²²³ Deubner i. m. 2470-2471.; Zimmermann, Walter: Zivilprozeßordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und Nebengesetzen. Kommentar anhand der höchstrichterlichen Rechtsprechung. 4., neubearbeitete und erweiterte Auflage. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 1995. 612.; Fischer i. m. 979.; Borck i. m. 1022-1023.

egyszerűsítő hatás nyilvánvalóan megszűnne: ez pedig éppen a rendelkezésnek mond ellent.²²⁴ Ahogy arra a jogirodalom több helyen rámutat, az eljárások egymásra épülésének ezen problémája az általános alapelvekhez vezet vissza és lényegében akkor érhető tetten, ha az eljárást befejező határozat ellen fellebbezésnek van helye. Könnyen belátható ugyanis, hogy egy, az eljáró bíró mérlegelésén alapuló eljárásban, ahol szinte teljesen szabad belátása szerint vezeti és „irányítja” az eljárást, meglehetősen nehéz ténylegesen megalapozott eljárásjogi hibára, hiányosságra hivatkozni, illetőleg annak igen jelentősnek kell lennie. Ilyen esetekben a másodfokon eljáró bíróság az eljárásjogi hiba, hiányosság észlelése esetén elviekben nem tehet mást, mint hogy hatályon kívül helyezi az eljárást és az első fokú bíróságot új eljárásra kötelezi. Ez azonban nem járható út, hiszen az első fokú bíróság a német polgári perrendtartás § 495a rendelkezése alapján újra (illetve továbbra is) szabadon határozza meg eljárását: ez adott esetben egy „ördögi kört” eredményezhetne. A jogirodalom ezért több helyen azt „javasolja” a jogalkalmazó Amstgericht számára, hogy azokban az eljárásokban, ahol megengedhető lenne a fellebbezés, ne alkalmazza a diszkrecionális eljárást.²²⁵

Az irányadó 600 euró összegű értékhatár a diszkrecionális eljárás esetében nem csak a vagyoni jogi ügyekre vonatkozik: a jogirodalom több helyen is rámutat, hogy az Amstgericht hatáskörébe tartozó nem vagyoni jogi ügyekben²²⁶ is lehet a § 495a rendelkezéseit alkalmazni, amennyiben a pertárgy értéke pénzben kifejezhető és nem haladja meg a 600 euró összeget.²²⁷

A német diszkrecionális eljárás szabályait a tisztán belföldi jogvitákban kell alkalmazni, azonban az eljárás alternatív jellege okán a határokon átnyúló jogvitákban is a kis értékű követelések európai eljárásának alternatívájaként áll a jogkeresők rendelkezésére.

Noha azokra az általános, az Amstgericht vonatkozásában irányadó eljárási szabályokat kell alkalmazni, a jogalkotó Schiffahrtsgericht (hajózási bíróság) előtt folyó

²²⁴ Bergerfurth i. m. 962.; Herget i. m. 1320.; Fischer i. m. 979-980.; Borck i. m. 1024.

²²⁵ Bergerfurth i. m. 962-963.; Fischer i. m. 980.; Herget i. m. 1320.; Deubner i. m. 2473-2474.

²²⁶ Pl. Végrehajtással vagy ideiglenes intézkedéssel kapcsolatos eljárás, okiratokkal, váltóval vagy értékpapírral kapcsolatos eljárás, önálló bizonyítási eljárás, valamint a költségkezdésménnyel kapcsolatos eljárás.

²²⁷ Beck'sische Kurz-Kommentare. i. m. 1598.; Bergerfurth i. m. 961-962.; Zimmermann i. m. 611.; Fischer i. m. 979.; Leopold i. m. 930-931.; Deubner i. m. 2470.; Kunze (1995B) i. m. 2750.

eljárások, valamint az Arbeitsgericht (munkaügyi bíróság) eljárása esetén kizárta a diszkrecionális eljárásra vonatkozó § 495a rendelkezéseinek alkalmazását.²²⁸

3.2. A bíróság eljárása diszkrecionális jogkörben

3.2.1. Az eljárás főbb jellemzői

Az Amstgericht előtti eljárásokra a német polgári perrendtartás § 495 alapján a Landgericht eljárási szabályai az irányadóak, amennyiben azokra vonatkozóan más rendelkezést nem találhatunk. Alapvetően az Amstgericht előtti eljárások a viszonylag alacsonyabb pertárgyértékre tekintettel kevésbé formalizáltak: valamelyest egyszerűbbek és talán ezáltal költséghatékonyabbak is, így nincs ügyvédkényszer, lehetséges a kereset, a kereseti ellenkérelem, illetőleg az egyéb kérelmek, beadványok jegyzőkönyvbe mondása.²²⁹

A diszkrecionális eljárások esetében az Amstgericht kettős mérlegelési jogkörrel bír.²³⁰ Az Amstgericht ugyanis egyfelől saját maga döntheti el mérlegelési jogkörében, hogy az előtte megindult ügyet diszkrecionális eljárásként vagy rendes eljárásként kezeli. Amennyiben a diszkrecionális eljárás mellett dönt a bíróság, a jogalkotó a bíró – nem a felek – egyéni mérlegelésére bízta az eljárási rend, az eljárási cselekmények meghatározását. Ilyen értelemben tehát minden egyes, a diszkrecionális eljárás hatálya alá eső ügyben a bíró dönti el, hogy egyáltalán eltér-e az általános, az Amstgericht eljárására vonatkozó szabályoktól, avagy sem, illetve ha igen, akkor ezt milyen mértékben teszi meg. Természetesen a bírói mérlegelésnek vannak bizonyos korlátai: ezek azonban a § 495a rendelkezésében csak közvetett és részleges módon jutnak kifejezésre. E korlátokat sokkal inkább az olyan alkotmányos és általános (polgári eljárásjogi) elvekben kell keresni, mint a tisztességes eljárás és a jóhiszeműség elve.²³¹

²²⁸ Vö. Gesetz über das gerichtliche Verfahren in Binnenschiffahrtsachen § 8., valamint Arbeitsgerichtsgesetz (ArbGG) § 46.

²²⁹ Ld. részletesebben Jauernig, Othmar: Zivilprozessrecht. Ein Studienbuch. 29., völlig neubearbeitete Auflage des von Friedrich Lent begründeten Werkes. München: Verlag C. H. Beck, 2007. 220-221.; Leipold i. m. 924-927.; Borck i. m. 1008-1017.

²³⁰ Wittschier, Johannes: Verfahren vor den Amstgerichten. In: Musielak, Hans-Joachim: Kommentar zur Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz. 9., neubearbeitete Auflage. München: Verlag Franz Vahlen, 2012. 1392.; Jauernig i. m. 221.; Borck i. m. 1024.

²³¹ Vö. Beck'sische Kurz-Kommentare. i. m. 1597-1598.; Fischer i. m. 978.; Stollmann, Frank: Zur Verfassungsmäßigkeit des neuen § 495a ZPO. NJW, 1991/28. 1720.; Wittschier i. m. 1392.; Zimmermann i. m. 611.; Bergerfurth i. m. 962-963.; Deubner i. m. 2471.

Leszögezhető azonban, hogy a német polgári perrendtartásban egyedülállóan nagy szabadságot kapnak a bírák ezen, alacsony pertárgyértékkel bíró ügyekben.²³² Mindebből kifolyólag a német diszkrecionális eljárásban a bíróság felelőssége fokozott: ennek pontos tartalommal való kitöltése azonban minden egyes ügyben más-más feladatot ró a bírákra.²³³

A német polgári perrendtartás § 495a rendelkezése alapján tehát a teljes eljárás a bíróság mérlegelésétől függ: ez nyilvánvalóan a keresetlevél benyújtásától egészen az utolsó tárgyalás ítélethozatal előtti berekesztéséig terjed. Ezek között ugyanis lényegében a mérlegelésnek korlátozására vonatkozóan semmiféle intézkedést, lehetőséget nem nevesített a jogalkotó, így elviekben sem a felek kérelme, sem pedig a megegyezésük nem befolyásolhatja a bíróságot.²³⁴ A nagyfokú bírói szabadság okán gyakorlatilag alig találunk szabályt a diszkrecionális eljárásra: lényegében a bíró az általános eljárás minden törvényi, illetőleg szokásjogi szabályát megváltoztathatja, elhalaszthatja, illetőleg figyelmen kívül hagyhatja.²³⁵ Ez mind az eljárási szereplőkkel szemben, mind pedig az iratok vonatkozásában érvényesül. Ennek megfelelően a bíróság nem feltétlenül végez előkészítő intézkedéseket sem az esetleges tárgyalás előtt, azonban a jogirodalom rámutat, hogy már az eljárás kezdetén a bíróságnak tájékoztatnia kell a feleket arról, hogy jogvitájukat diszkrecionális eljárás keretében bírálja el. Ez a tájékoztatás lehet egészen részletes is, de jogi képviselő esetében elegendő lehet akár a német polgári perrendtartás § 495a szakaszára való hivatkozás is. Ezen túlmenően az eljárás résztvevőit minden egyes esetben külön tájékoztatni kell azon, az általános szabályoktól való eltérésről, amely következtében azok jogai csorbulhatnak. Amennyiben ugyanis a bíróság ezekről nem tájékoztatja az eljárás résztvevőit erről, azt a látszatot keltheti azokban, hogy a bíróság az általános szabályok szerint jár el.²³⁶ Fontos kiemelni, hogy az egyszerűsítésnek ténylegesnek kell lennie.²³⁷

²³² Kunze (1995B) 2750.; Beck'sische Kurz-Kommentare. i. m. 1597.; Kuschel – Kunze i. m. 193.

²³³ Vö. Beck'sische Kurz-Kommentare. i. m. 1597.

²³⁴ Bergerfurth i. m. 962.

²³⁵ Pl. az eljárási határidők lerövidítése vagy meghosszabbítása, a telefonos kommunikáció gyakoribb alkalmazása, kevésbé formális, esetleg jegyzőkönyv felvétele nélküli megbeszélés(ek) a tárgyalás(ok) helyett, szemle fogatosítása egy séta keretében, az egyetértés vélelmezése („Ha az alperes ... napig nem válaszol, a bíróság vélelmezi, hogy egyetért azzal, hogy ...”) stb.

²³⁶ Bergerfurth i. m. 962-963.; Fischer i. m. 979-982.; Stollmann i. m. 1720.; Reichold i. m. 696.; Städing, Jörg: Anwendung des § 495a ZPO in der Praxis. NJW, 1996/11. 691.; Leopold i. m. 932-934.; Deubner i. m. 2471.; Herget i. m. 1320-1321.; Kunze (1995B) i. m. 2750-2751.

²³⁷ Jauernik, Wilhelm: Das Bagatellverfahren. Berlin: Verlag Dr. Emil Ebering, 1933. 75-77.; Fischer i. m. 980.; Stollmann i. m. 1720.; Reichold i. m. 695-696.;

A bíró mérlegelési szabadsága arra is kiterjed, hogy semmiféle egyszerűsítést nem alkalmaz, hanem az általános, rendes eljárási rend szerint folytatja le eljárását. Leszögezhetjük azonban, hogy minél következetesebben él a bíró a § 495a által biztosított egyszerűsítési és gyorsítási lehetőségeivel, annál inkább törvénytisztelő. Azonban a jogirodalom szerint az Amstgericht bírái sok esetben nem elég bátrak elszakadni a „járt úttól”, pedig a szolgálati feletteseiknek elméletileg tartózkodniuk kell a széles mérlegelési jogkör kritizálásától.²³⁸

Ahogy az már fentebb is kiemelésre került, a bírói mérlegelésnek vannak korlátai. Ezek közül az első és legszigorúbb korlát az anyagi jog: egyértelmű, hogy az anyagi jogi szabályoktól a bíró még az egyszerűsítés és gyorsítás érdekében sem térhet el. Emellett az általános eljárásjogi alapelvek, mint például a tisztességes eljárás elve, a kétoldalú meghallgatás elve, a pártatlanság, a diszkrimináció tilalma, a tárgyalási elv, a rendelkezési elv és a nyilvánosság elve kötik az eljáró bírót. Ugyanez vonatkozik azon szabályokra is, melyek fogyatékosága nem orvosolható, így például a peres eljárás megengedhetőségére, a joghatóságra, a hatáskörre, az illetékességre, a perképességre, a képviseleti jogosultságra, a pertársaságra, a perbehívásra, a beavatkozásra, a perfüggőségre vagy az „ítélt dologra” való hivatkozással kifogás előterjesztésére, a bírák kizárása, a tanúvallomás megtagadására, az eskü tételére, az eljárás félbeszakadására és felfüggesztésére vonatkozó szabályokra.²³⁹

3.2.2. Tárgyalás a diszkrecionális eljárásban

A német diszkrecionális eljárásban érvényesülő széles bírói mérlegelési jogkör arra is kiterjed, hogy a bíró saját maga döntse el, hogy az adott ügyben tart-e tárgyalást, azaz hogy tisztán írásbeli eljárást folytat-e le.²⁴⁰ Ezen lehetősége azonban kötelezettséggé

²³⁸ Beck'sische Kurz-Kommentare. i. m. 1598.; Fischer i. m. 982.

²³⁹ Vö. Beck'sische Kurz-Kommentare. i. m. 1598-1599; Bergerfurth i. m. 962.; Fischer i. m. 979-980.; Reichold i. m. 695.; Rosenberg, Leo – Schwab, Karl Heinz – Gottwald, Peter: Zivilprozessrecht. 17., neu bearbeitete Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2010. 606.; Jauernig i. m. 221.; Peglau i. m. 2223.; Leipold i. m. 933.; Deubner i. m. 2471-2472.; Schmieder, Philipp: De minimis non curat praetor. Erheblichkeit als Zulässigkeitschranke? ZfP, 2007/2. 199.; Kunze (1995B) 2750-2751.; Borck i. m. 1025., 1032-1033.; Schelp i. m. 1283.

²⁴⁰ Egy régebbi, 1994-95-ben végzett kutatás szerint a bírák igen szívesen éltek a mérlegelési jogkörükkel és mindössze az esetek 28%-ában tartottak szóbeli tárgyalást. Rottleuthner (1996) i. m. 2475.

változik, ha a felek bármelyike ezt kéri.²⁴¹ A jogi képviselő nélkül eljáró feleket erről a jogukról a bírónak az eljárás kezdetén tájékoztatnia kell.²⁴² E kérelem előterjesztésére vonatkozóan semmiféle határidőt nem találhatunk a német polgári perrendtartásban, így annak meghatározása szintén a bírói mérlegelés körébe tartozik. Ha azonban a bíró erre nem szab megfelelő határidőt, az azt kell, hogy jelentse, hogy egészen az ítélet közléséig lehetőség van előterjeszteni a kérelmet: ez pedig nyilvánvalóan indokolatlanul elnyújthatja a polgári pert meghíúsítva ezáltal a diszkrecionális eljárás létrehozásának jogalkotói célját.²⁴³ Fischer rámutat, hogy – mivel sok (keresetlevél)formanyomtatvány már eleve tartalmazza a tárgyalás tartására irányuló kérelmet – célszerű lenne csak abban az esetben elfogadni e kérelmet, ha abban kifejezetten a német polgári perrendtartás § 495a szakaszának második mondatára utalással kérik a tárgyalás megtartását.²⁴⁴ A tárgyalás tartására irányuló kérelem szűken értelmezendő, azaz nem terjed ki arra, hogy a fél a bizonyításvétel lefolytatását is kérje a tárgyalás keretében. Az erről való döntés ugyanis már a bírói mérlegelés körébe tartozik.²⁴⁵

Amennyiben a bíróság a fél kérelme ellenére nem tart tárgyalást a diszkrecionális eljárás során, sérül a fél tárgyaláshoz való joga: ez pedig fellebbezésre adhat okot. [ZPO § 511]

A tárgyalás vonatkozásában szintén érvényesül a bíróság széles mérlegelési jogköre, így saját maga dönti el, hogy mennyire alkalmazza az arra vonatkozó általános szabályokat, azaz teszi eljárását formalizáltabbá vagy sem,²⁴⁶ illetőleg azt is, hogy annak keretében folytatja-e le a bizonyítási eljárását.²⁴⁷

²⁴¹ A jogalkotó a diszkrecionális eljárás (meglehetősen szűkszavú) szabályozása körében igyekezett biztosítani a feleknek az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény 6. cikkében rögzített tárgyaláshoz való jogát.

²⁴² Vö. Beck'sische Kurz-Kommentare. i. m. 1599.; Bergerfurth i. m. 963.; Wittschier i. m. 1393.; Fischer i. m. 982.; Rosenberg – Schwab – Gottwald i. m. 606.; Borck i. m. 1027.

²⁴³ Leipold i. m. 935.; Deubner i. m. 2474.

²⁴⁴ Fischer i. m. 982.

²⁴⁵ Deubner i. m. 2474.; Herget i. m. 1321.

²⁴⁶ Természetesen lehetséges van e körben videokonferencia útján is megtartani a tárgyalást: ehhez mindkét fél beleegyezése szükséges. Ld. részletesebben: Leipold i. m. 935.

²⁴⁷ Vö. Beck'sische Kurz-Kommentare. i. m. 1599.; Fischer i. m. 982.

3.2.3. Bizonyításfelvétel a diszkrecionális eljárásban

A gyakorlatban a bírói mérlegelés leginkább a bizonyításfelvétel keretében jut szerephez a diszkrecionális alapuló eljárásban: itt van lehetőség ugyanis a lehető legnagyobb fokú egyszerűsítésre. Bár a bizonyítási teherre vonatkozó szabályozás köti a bíróságot, a bizonyításra irányuló kérelmekhez már nincs kötve, így a rendelkezési és tárgyalási elv valamelyest szűkebb körben érvényesül, mint az általános szabályok szerinti eljárásban. Fontos azonban leszögezni, hogy szükséges a bíróság meggyőzése ezekben az eljárásokban, ezért a bíróságnak nem szabad figyelmen kívül hagynia a bizonyításra szoruló tényeket és minden megismerési forrást ki kell mérítenie, amelyek szükségesek ahhoz, hogy meggyőzzék valamelyik fél igazáról. E körben azonban nem elegendő a puszta valószínűsítés: nem tekinthető elfogadottnak, hogy a bizonyítási eljárásban (is) érvényesülő szabadsága arra sarkallja a bírót, hogy „beérje” a bizonyosság alacsonyabb fokával.²⁴⁸

3.2.4. Ítélet a diszkrecionális eljárásban

A német diszkrecionális eljárásban (is) ítélettel dönt a bíróság a per érdemében, ugyanis a bírói mérlegelés a döntés formájára nem terjed ki, sokkal inkább csak az ahhoz vezető útra.²⁴⁹ Az ítéletet minden esetben írásba kell foglalni és alá kell írni. Az ítéletben nem szükséges feltüntetni, hogy azt diszkrecionális eljárás keretében hozták, azonban mindenképpen célszerű. Az ítélet tartalmát illetően a német polgári perrendtartás nem követeli meg a tényállás leírását, azonban a döntését meg kell indokolnia a bírónak. [ZPO § 313a 1. bek.] A tényállás rögzítése az ítéletben még akkor sem szükséges, ha a diszkrecionális, azaz bírói mérlegelésen alapuló eljárás „nem alapult bírói mérlegelésen”, azaz ha a bíróság a széleskörű mérlegelési jogkörével nem élt és lényegében az általános szabályok szerint folytatta le az eljárását. Az ítélet indokolása kapcsán – az eljárás jellegére tekintettel – sem olyan szigorúak a szabályok, mint egyébként: nem kell olyan részletesen kidolgozottnak lennie, elegendő egy rövid jogi és ténybeli indokolás, sőt az elismerő ítéletek esetében el is tekinthet a bírót az indokolástól. Az esetleges későbbi viták

²⁴⁸ Bergerfurth i. m. 963.; Leipold i. m. 936-937.; Deubner i. m. 2473-2474.; Hergel i. m. 1321.; Schelp i. m. 1283-1284.

²⁴⁹ Deubner i. m. 2474.; Borck i. m. 1028-1029.

elkerülése érdekében azonban a perköltségre vonatkozóan célszerű, ha a bíróság részletes leírást ad az ítéletben.²⁵⁰

A diszkrecionális eljárásban lehetősége van a bíróságnak – a rendelkezésére álló iratok alapján – mulasztási ítélettel befejezni az előtte folyó eljárást: erre akár a tisztán írásbeli eljárásban is sor kerülhet. A mulasztási ítéletek esetében sem kell a bírónak indokolással ellátnia az ítéletét.²⁵¹

3.2.5. Jogorvoslati lehetőségek a diszkrecionális eljárásban hozott ítéletekkel szemben

3.2.5.1. Fellebbezés

A diszkrecionális eljárásban született ítélettel szemben az általános szabályok szerint van helye fellebbezésnek, így a német polgári perrendtartás § 495a által biztosított mérlegelési jogkörében a bíró számára semmiféle korlátozás²⁵² nem megengedett.²⁵³

A német polgári perrendtartás szerint az első fokú eljárásban született ítéletekkel szemben fellebbezésnek van helye, ha a fellebbezéssel vitatott érték meghaladja a 600 euró összeget vagy ha az első fokú bíróság ítéletében lehetővé teszi a fellebbezést. Az első fokú bíróság akkor teszi lehetővé ítéletében a fellebbezést, ha a jogvita elvi jelentőséggel bír vagy a jog továbbfejlesztése, illetőleg az egységes ítélkezés biztosítása érdekében szükséges a fellebbezési bíróság döntése és az ítélet a per vesztesét 600 eurót meg nem haladó összegben marasztalja. [ZPO § 511]

3.2.5.2. Felülvizsgálat

A fellebbezési bíróság ítélete ellen felülvizsgálatnak van helye, amennyiben azt a fellebbezési bíróság ítéletében engedélyezte. A bíróság csak akkor engedélyezheti a

²⁵⁰ Beck'sische Kurz-Kommentare. i. m. 1600.; Fischer i. m. 980. és 982.; Reichold i. m. 696.; Bergerfurth i. m. 963.; Leipold i. m. 937.; Herget i. m. 1321.; Kunze (1995B) 2751.

²⁵¹ Fischer i. m. 981.; Bergerfurth i. m. 963.; Reichold i. m. 696.; Peglau i. m. 2222-2224.; Rosenberg – Schwab – Gottwald i. m. 607.; Leipold i. m. 938.; Deubner i. m. 2474.; Herget i. m. 1321.; Schelp i. m. 1285.

²⁵² Pl. a fellebbezési határidő meghatározása.

²⁵³ Leipold i. m. 938.

másodfokú ítélet elleni felülvizsgálatot, ha a jogvita elvi jelentőséggel bír vagy ha a jog továbbfejlesztése, illetőleg az egységes ítélezés biztosítása érdekében szükséges a felülvizsgálat elbírálása. [ZPO § 543]

3.3. Víták a diszkrecionális eljárás alkotmányossága kapcsán

A német diszkrecionális eljárás alkotmányossága kapcsán hosszas vita bontakozott ki a német irodalomban, amely 1991-től lényegében mind a mai napig tart.²⁵⁴

A szabályok (részbeni) alkotmányellenességét hangsúlyozók azzal érvelnek, hogy a jogalkotó az eljárás kapcsán a bírának adott felhatalmazással „túl messzire ment” és ezáltal megsértette a jogállami polgári eljárásjog alkotmányos minimumkövetelményeit. Ennek kapcsán különösen a német polgári perrendtartás § 495a szakaszának utóbb hatályon kívül helyezett második bekezdésére hivatkoztak, mely szerint a bíróság eljárásában ítélettel dönt, melyben nem szükséges rögzíteni a tényállást, sőt a döntés alapját sem kell tartalmaznia az ítéletnek, ha annak lényegi tartalmát jegyzőkönyvbe foglalták. E bekezdés hatályon kívül helyezése előtt a szakasz alkotmányellenességét hangsúlyozók a hibás vagy hiányos alkalmazás veszélyére hivatkoztak, különösen a bizonyítási eljárás kapcsán.²⁵⁵ A diszkrecionális eljárás esetében ugyanis határozottabban megjelenik annak veszélye, hogy a bíróság – anélkül hogy korábban arra határidőt tűzött volna – elutasítja a fél, illetőleg a felek bizonyítási indítványait elkésettségre hivatkozással, sértve ezáltal a polgári eljárásjog több alapelvét.²⁵⁶

A Német Szövetségi Alkotmánybíróság a diszkrecionális eljárás szabályait néhány alkalommal megvizsgálva végül arra a következtetésre jutott, hogy azok nem alkotmányellenesek, hiszen a bírónak a mérlegelési jogköre kapcsán korlátként jelennek meg a polgári eljárásjog alapelvei, így a bíró kötve van az alkotmányszerű és az alapelvekkel összeegyeztethető jogalkalmazáshoz: amennyiben ezzel kapcsolatban

²⁵⁴ Vö. Stollmann i. m. 1719. ff.; Henrichs, Joachim: Verfassungswidrigkeit des neuen § 495a ZPO? NJW, 1991/44. 2815-2816.; Kunze (1995A) i. m. 163-256.; Borck i. m. 1019-1020.

²⁵⁵ Ld. részletesebben Städing, Jörg: § 495a II ZPO und § 313a I ZPO: (fast) gleiche Schwestern für Entscheidungen ohne Tatbestand und Gründe. MDR, 1995/11. 1102-1104.

²⁵⁶ Wittschier i. m. 1392.; Stollmann i. m. 1719-1720.; Fischer i. m. 978.; Kunze (1995B) 2752.

hibák, hiányosságok adódnak, azért sokkal inkább maga a bíró a felelős, mint a jogalkotó.²⁵⁷

3.4. Összegzés

Bár az eljárást az életre hívásától sok kritika érte és éri, létjogosultságát bizonyítja, hogy több mint húsz év elteltével még ma is él. Régebben, 1994-95-ben a berlini Rottleuthner professzor vezetésével készült egy empirikus kutatás a bírói mérlegelésen alapuló eljárás gyakorlati alkalmazásáról, mely lényegében az eljárás minden egyes mozzanatát alapos vizsgálatnak vetette alá. E vizsgálat megállapította, hogy azon ügyekben, ahol a bírák éltek e törvény adta lehetőségükkel, a per időtartama és a költségek is csökkentek, beteljesítve ezáltal a jogalkotó által szándékolt célt. Az egyetlen kritika a vizsgálat kapcsán a bírókra vonatkozott: úgy tűnt (ez a helyzet ma sem változott), hogy a bírák kevésbé mernek elszakadni a rendes eljárás által kínált garanciáktól.²⁵⁸ A későbbi statisztikák ennél némileg árnyaltabb képet festenek a német diszkrecionális eljárásról: 1996-ban 1.737.202 ügy indult Amstgericht előtt, melyek közül 103.146 ügyet (5,94%) bíráltak el a német polgári perrendtartás § 495a szakasza által biztosított mérlegelési jogkörükben a bírák.²⁵⁹ Ez az arány meglehetősen csekélynek mutatkozik, különösen amiatt, hogy az Amstgericht előtt indult ügyek mintegy 40%-át „lehetett volna” a diszkrecionális eljárás keretében elbírálni a pertárgy értéke alapján.²⁶⁰ A Wiesbadeni Szövetségi Statisztikai Hivatal (Statistisches Bundesamt in Wiesbaden) által 2011. szeptember 9-én közzétett adatok alapján 2010-ben 1.217.563 polgári eljárás indult Amstgericht előtt (a családjogi perek nélkül), melyből 82.125 ügyet (6,75%) bíráltak el a diszkrecionális eljárás keretében.²⁶¹ Ezen adatok nem feltétlenül azt támasztják alá, hogy a német diszkrecionális eljárás betöltötte a bevezetésekor támasztott elvárásokat, nevezetesen az eljárások egyszerűsítését és ezáltal a bíróságok tehermentesítését.²⁶²

²⁵⁷ BVerfG, 12-05-1992 - 2 BvR 470, 650, 707/90: Anforderungen an Rück-Neugliederungsgesetze. NJW, 1993/20. 1319.; Vö. Fischer i. m. 978.

²⁵⁸ A kutatásról és annak eredményeiről ld. részletesebben: Rottleuthner, Hubert: Entlastung durch Entformalisierung? Rechtstatsächliche Untersuchungen zur Praxis von § 495a ZPO und § 313 StPO. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1997.

²⁵⁹ Gottwald, Peter: Civil Justice Reform: Access, Cost, and Expedition. The German Perspective. In: Zuckermann, Adrian A. S. (Ed.): Justice in Crisis – Comparative Perspectives of Civil Procedure. New York: Oxford University Press, 1999. 211.

²⁶⁰ Kuschel – Kunze i. m. 193-194.

²⁶¹ Wittschie i. m. 1392.

²⁶² Vö. Herget i. m. 1319.

4. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése Olaszországban

Olaszországban a jelenleg hatályos polgári perrendtartási kódexet (CPC) 1940. október 28-án fogadták el és 1942 óta alkalmazandó. Természetesen az elmúlt hetven évben a kódex számtalan módosításon esett át, melyeket TROCKER szerint legfőképp a felek jogvédelme indokolt: ez alatt persze értendő a hatékonyság, a modernizáció és a tisztességes eljárás követelményének biztosítása is.²⁶³

Az 1980-as évek végén különösen nagy problémaként jelent meg az olasz igazságszolgáltatás kapcsán a perek elhúzódása.²⁶⁴ emiatt számos eljárást²⁶⁵ kezdeményeztek az Emberi Jogok Európai Bírósága előtt Strasbourgban,²⁶⁶ amely ezen okból több alkalommal is elmarasztalta Olaszországot.²⁶⁷ Érthető tehát, hogy az 1991-es Novella homlokterében a felek nagyobb jogvédelme, azaz eljárási jogszerűség állt, mely által igyekeztek biztosítani a hatékonyságot, valamint a tisztességes eljárás követelményének – a korábbiaknál szélesebb körű – érvényesülését is. A bírói jogvédelem hatékonyságának növelése érdekében a Novella a rendes bíróságok tehermentesítését tűzte tehát ki célul. E cél elérése érdekében a korábbi conciliatore (békéltető, tiszteletbeli bíró, akit a polgárok közül választottak) jogintézményének²⁶⁸ megszüntetése mellett meghonosította a giudice di pace jogintézményét, mely hatáskörébe utalta a kis értékű követelések érvényesítése kapcsán indult pereket is.²⁶⁹ Ennek révén az olasz alkotmány 102. cikke a következőket nevezi meg rendes

²⁶³ Trocker, Nicolò: Grundlinien der Reform der italienischen Zivilrechtspflege. ZZPInt, 1996. 4-5.

²⁶⁴ A rendes első fokú eljárás egyesbíró (pretore) előtt 1988-ban 476 napig, 1989-ben 498 napig, míg 1990 első félévében 493 napig tartott átlagosan, illetve tanácsban eljáró első fokú bíróságok (tribunale) esetében 1988-ban 1.199 napig, 1989-ben 1.118 napig, míg 1990 első félévében 1.138 napig tartott átlagosan. A fellebbviteli ügyekben eljáró Corte di appello előtt 1988-ban 883 napig, 1989-ben 927 napig, míg 1990 első félévében 857 napig tartott átlagosan egy eljárás.

²⁶⁵ Csak 1990-ben 134 panaszt terjesztettek elő Olaszországgal szemben az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikk 1. bekezdésének megsértésére hivatkozással.

²⁶⁶ Chiarloni ennek kapcsán némileg ironikus módon rámutat, hogy annyi eljárást kezdeményeztek az Emberi Jogok Európai Bírósága előtt az olasz eljárások elhúzódása miatt, hogy ezáltal az Emberi Jogok Európai Bíróságának eljárásai is elhúzódtak. Vö. Chiarloni, Sergio: Civil Justice and its Paradoxes: An Italian Perspective. In: Zuckermann, Adrian A. S. (Ed.): Justice in Crisis – Comparative Perspectives of Civil Procedure. New York: Oxford University Press, 1999. 264.

²⁶⁷ Trocker (1996) i. m. 4-5.

²⁶⁸ A conciliatore kapcsán ld. részletesebben: Chiarloni i. m. 267-268., illetve Trocker (1996) i. m. 6-8.

²⁶⁹ A giudice di pace jogintézményének kialakításáról részletesen ld. Acone, Modestino: The Justice of the Peace. In: Fazzalari, Elio – Sheridan, Maurice (Eds.): Italian Yearbook of Civil Procedure. Volume two. Milano: Giuffrè Editore, 1993. 47-53.

bíróságokként: giudice di pace, tribunale, Corte d'Appello, Corte di Cassazione, Tribunale dei Minori és Tribunale di Soverveglianza.²⁷⁰

Sajnos azonban az eljárások elhúzódásának problémája kapcsán az 1990-es évek elején végrehajtott reform nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, ezért 2009-ben újabb igazságszolgáltatási reformra került sor, mely középpontjában már ténylegesen és kifejezetten a hatékonyság növelése állt: ennek során nem az igazságszolgáltatási szervezetet változtatták meg, hanem a polgári perrendtartás szabályait próbálták meg ezen szempont alapján felülvizsgálni.²⁷¹ E körben bevezettek egy új eljárást *procedimento sommario di cognizione* (sommás eljárás) néven, melynek szabályait akkor lehet alkalmazni, ha az első fokon eljáró tribunale egyszerű megítélésűnek nyilvánítja az ügyet. [CPC 702-bis. cikk] Tekintettel arra, hogy egy ügy megítélése nem feltétlenül van összefüggésben a pertárgy értékével, a továbbiakban a ténylegesen a kis pertárgyértékű ügyekben eljáró giudice di pace eljárására kerül bemutatásra.

4.1. Giudice di pace

A giudice di pace jogintézményét bevezető 1991. évi 374. törvény²⁷² hatályba léptetését az olasz jogalkotók egyre későbbre tolták, így 1993 januárjában csak néhány rendelkezése lépett hatályba, melyek leginkább a hatékony jogvédelmet irányozták elő. A reformcsomag nagy része, tehát az első és másodfokú rendes eljárás újraszabályozása, valamint a giudice di pace tisztségének bevezetése ezzel szemben egészen 1995. április 30-ig²⁷³ váratott magára.²⁷⁴

A kinevezés, illetve annak feltételei tekintetében a giudice di pace nagymértékben hasonlít a hivatásos bírákra. Ennek megfelelően jogi végzettséggel kell rendelkeznie, a Consiglio Superiore della Magistratura (Legfelsőbb Igazságszolgáltatási Tanács) szolgálatában áll, annak elnöke nevezi ki négy éves időtartamra (mely egy alkalommal meghosszabbítható) és munkájáért teljesítményalapú díjazás²⁷⁵ illeti meg. Korábban – a megfelelő szakértelem és élettapasztalat miatt – megkövetelték giudice di pace

²⁷⁰ Grossi, Simona – Pagni, Maria Cristina: Commentary on the Italian Code of Civil Procedure. New York: Oxford University Press, 2010. 87.

²⁷¹ A 2009. évi igazságszolgáltatási reformról ld. részletesebben: Caponi, Remo: Italian Civil Justice Reform 2009. ZZPInt, 2009. 143-158.

²⁷² A törvényt 1991. november 21-én fogadták el.

²⁷³ Hatályba léptette az 1994. évi 673. törvény, melyet 1994. december 6-án fogadtak el.

²⁷⁴ Trocker (1996) i. m. 4.

²⁷⁵ A giudice di pace egy hónapban legfeljebb 10 napon tarthat tárgyalásokat, s minden egyes tárgyalási nap, illetve minden egyes ítélet vagy egyezség után meghatározott összegre jogosult.

kinevezéséhez az 50. életév betöltését²⁷⁶ és kimondták az összeférhetetlenséget a korábbi ügyvédi tevékenységgel, ezáltal is azt szorgalmazva, hogy a bírák e körét a korábbi állami közszolgák tegyék ki. E feltételeket számos kritika érte (ráadásul nem is jelentkeztek elegendően a meghirdetett giudice di pace helyekre), ezért végül az életkori határt leszállították 30 évre és eltörölték az ügyvédi hivatással való összeférhetlenségi okot.²⁷⁷

A giudice di pace illetékességi területe megegyezett a pretore²⁷⁸ (járásbíró) illetékességi területével, melyből éppen 1.000 volt található Olaszországban, jelenleg mintegy 4.700 giudice di pace végez igazságszolgáltatási tevékenységet.²⁷⁹

A giudice di pace tehát egy bíró, akinek hatáskörébe tartoznak polgári és büntető eljárások is, valamint jogosult mediációs eljárás lefolytatására is polgári ügyekben. A polgári ügyekben – a követelés értékére tekintettel – jogosult mind rendes eljárások, mind pedig végrehajtási eljárások lefolytatására.²⁸⁰ A rendes eljárások kapcsán TROCKER rámutat, hogy a giudice di pace fő szerepe sokkal inkább a jogviták eldöntése, mint a viták feloldása, ezt magára a jogalkotói szándéokra hivatkozással jelenti ki, melynek az olasz jogi kultúra, a szubjektív jogok védelme és az objektív jogok érvényesülésének biztosítása szolgál alapul.²⁸¹

A giudice di pace eljárhat ingókkal kapcsolatos jogvitákban, ha azok pertárgyértéke nem haladja meg az 5.000 euró összeget,²⁸² kivéve ha az alkalmazandó jogszabályi rendelkezések szerint más bíróság hatáskörébe tartozik a keresettel érvényesített követelés elbírálása. A giudice di pace jogosult szintén eljárni a gépkocsi-, vízi- vagy légi jármű balesetek által okozott károk megtérítése iránti perekben is, feltéve, hogy e kereset értéke nem haladja meg a 20.000 euró értéket.²⁸³ Mindemellett –

²⁷⁶ A giudice di pace tevékenységének gyakorlásának felső korhatára korábban 71 év volt, melyet később leszállítottak 70 évre.

²⁷⁷ Vö. Acone i. m. 53-55.; Trocker (1996) i. m. 9.; Piekenbrock, Andreas: Der italienische Zivilprozeß im europäischen Umfeld – Eine rechtsvergleichende Studie unter Hervorhebung der richterlichen Verfahrensleitung. Berlin: Duncker & Humblot, 1998. 81.

²⁷⁸ A pretore olyan bíró volt, aki meghatározott jogvitákban volt jogosult eljárni. A pretore jogintézményét 1998-ban hatályon kívül helyezték.

²⁷⁹ Bunge, Jürgen: Zivilprozess und Zwangsvollstreckung in Frankreich und Italien. Eine systematische Darstellung mit Glossaren und Bibliographien. Berlin: Duncker & Humblot, 2008. 142.

²⁸⁰ Grossi – Pagni i. m. 90.

²⁸¹ Trocker (1996) i. m. 9.; Trocker, Nicolò: Die Entwicklung des italienischen Zivilprozessrechts: 1918-2008. ZZPInt, 2009. 119.

²⁸² Ezt az összeget a 2009 évi 69. törvény vezette be: előtte 2.582,28 euró szerepelt az olasz polgári perrendtartásban.

²⁸³ Ezt az összeget a 2009 évi 69. törvény vezette be: előtte 15.493,70 euró szerepelt az olasz polgári perrendtartásban.

értékhatártól függetlenül – a giudice di pace hatáskörébe tartoznak a fák és sövények ültetéséről szóló alkalmazandó jogszabályi rendelkezések, rendeletek vagy szokások által az ingatlanok kapcsán kialakított határrendezés és a megfelelő távolság megtartása miatt indított eljárások, a közös tulajdonnal kapcsolatos korlátok és a használat körülményeinek tisztázása miatt indított eljárások, a bérbeadók és a bérlők között az átlagos tűréshatárt átlépő füst vagy hő, zaj, rezgés és hasonló kibocsátása miatt indult keresetek, valamint a szociális biztonság vagy jóléti szolgáltatás késedelmes fizetése miatt fizetendő kamat vagy tartozéki érvényesítése kapcsán indított kereset.²⁸⁴ [CPC 7. cikk] A jogalkotó a peren kívüli egyezség megkötésével kapcsolatos feladatok kapcsán is a giudice di pace hatáskörét rögzítette [CPC 322. cikk], ennek azonban a gyakorlatban a jogirodalom szerint igen csekély jelentősége van, hiszen sokkal inkább ügyeket oldanak meg, mint hogy alternatív vitarendezési fórumként működjenek.²⁸⁵ A giudice di pace hatáskörébe tehát tipikusan a tömegesen előforduló polgári jogviták elbírálása tartozik, ezáltal tehermentesítve a hivatásos bírakat a vitás ügyek egy viszonylag nagy körétől. Mindezek alapján leszögezhető, hogy a giudice di pace viszonylag tág hatáskörrel rendelkezik, tehát nem feltétlenül csak a kis pertárgyértékkel bíró jogvitákban kell eljárnia, bár nyilvánvalóan ezen követelések kapcsán létesítették jogintézményét.²⁸⁶

4.2. A giudice di pace eljárása

4.2.1. Az eljárás karakterisztikuma

Az egyesbíróként eljáró giudice di pace jogintézményének meghonosításával a jogalkotó a hivatásos bírák tehermentesítését, illetőleg a kis értékű követelések kapcsán kialakult jogviták gyors elbírálását célozta. Ezért a giudice di pace eljárását tulajdonképpen a tribunale eljárásának egyik alfajtájaként kezelik, így annak csak az alapvonalait rögzítették. Ennek megfelelően az eljárásra a tribunale eljárására irányadó szabályokat kell alkalmazni, amennyiben nem rendelkeznek másként, illetve amennyiben azok alkalmazhatóak. [CPC 311. cikk] A giudice di pace előtt folyó polgári peres eljárás révén tehát egy nagyon egyszerű eljárást szándékoltak létrehozni, nagyon egyszerű szabályokkal.²⁸⁷

²⁸⁴ Ez legutóbbi keresetípust a 2009 évi 69. törvény utalta a giudice di pace hatáskörébe.

²⁸⁵ Vö. Piekenbrock i. m. 83.; Bunge i. m. 138.; De Cristofaro, Marco – Trocker, Nicolò: Civil Justice in Italy. Nagoya University Comparative Study of Civil Justice Vol. 8. Tokyo: Jigakusha, 2010. 21.

²⁸⁶ Trocker (1996) i. m. 8-9.; Trocker (2009) i. m. 118.

²⁸⁷ Grossi – Pagni i. m. 275.; Campbell, Christian: International Civil Procedure. Volume II. Salzburg: Yorkhill Law Publishing, 2006. II/75.

ACONE rámutat, hogy a giudice di pace eljárása nagymértékben hasonlít az általa felváltott conciliatore eljárására, így egy sor olyan jogosítvánnyal rendelkezik, amely által koncentráltabbá és egyszerűbbé tehető az előtte folyó eljárás a formalitás csökkentésével és a bizonyítási lehetőségek meghatározott korlátozásával.²⁸⁸

4.2.2. Kereset a giudice di pace előtti eljárásban

Keresetét a felperes írásban és szóban is előterjesztheti a giudice di pace előtt: szóbeli előterjesztés esetén azt jegyzőkönyvbe foglalják. Az előterjesztett kereseti kérelemben meg kell jelölni a bírót, valamint a felek személyét, illetve tartalmaznia kell a tényállás leírását és a per tárgyát. [CPC 316. és 318. cikk 1. bek.] A giudice di pace előtt folyó eljárásban a keresetlevélben a felperesnek csak az ügy alapvető adatait kell bemutatnia a jogalkotó rendelkezése szerint, azonban GROSSI és PAGNI rámutat, hogy noha nem kerül említésre, a keresetlevéllel együttesen meg kell küldeni a költségviselés alóli kedvezményre irányuló kérelmet, valamint lehetőség szerint azokat a dokumentumokat is, amelyekre a felperes bizonyítékként hivatkozik.²⁸⁹ A keresetlevélben a felperesnek fel kell tüntetnie az első tárgyalási határnapot,²⁹⁰ amelyre szóló idézést a keresetlevéllel, illetőleg a szóban előterjesztett kereset vonatkozásában felvett jegyzőkönyvvel együtt megküld az alperesnek is. A tárgyalási időköz vonatkozásában kettős szabályozás érvényesül: ha ugyanis a keresetlevelet Olaszországban kell kézbesíteni, akkor legalább 45 nappal, ha külföldre kell kézbesíteni, akkor legalább 75 nappal kell, hogy megelőzze a kézbesítés napja a kitűzött tárgyalás napját, ellenkező esetben a kérelmet semmisnek kell tekinteni: természetesen ebbe a határidőbe nem számít bele sem a kézbesítés napja, sem pedig a tárgyalás napja. Amennyiben a kérelmében olyan napot jelölt meg a felperes a tárgyalás határnapjának, amelyen a giudice di pace nem tart tárgyalást, akkor a giudice di pace sua sponte elnapolja a tárgyalást a következő tárgyalási határnapra. [CPC 318. cikk 2-3. bek.]

²⁸⁸ Acone i. m. 59.

²⁸⁹ Grossi – Pagni i. m. 276.

²⁹⁰ A giudice di pace hivatalának vezetője minden évben előre meghirdeti, hogy mely napokon, mely órákban és mely tárgyalótermekben tartanak bizonyítási, illetve egyeztetési tárgyalásokat. A bírák kijelöléséről szintén a hivatalvezető gondoskodik mindig három hónapra előre. Ennek megfelelően egy ügy tárgyalásait nem feltétlenül ugyanaz a giudice di pace fogja vezetni. Vö. a polgári perrendtartás rendelkezéseinek alkalmazásáról szóló, 1941. december 18-án kelt, 1368. számú királyi rendelet 54-63. cikk.

A tribunale előtt folyó eljárással ellentétben a giudice di pace előtt pert kezdeményező felperesnek nem kell figyelmeztetnie a keresetlevélben az alperest az olasz polgári perrendtartás 163. cikkének 3. bekezdésében foglalt elismerési vélelemre, miszerint ha a kitűzött tárgyalás előtt 20 nappal nem nyilatkozik az alperes a kereseti követelés tárgyában, akkor a felperes követelését elismertnek kell tekinteni. A giudice di pace előtt folyó eljárásban ugyanis nem érvényesül ez a vélelem: tekintettel a per tárgyára és a jogalkotói célkitűzésre, az alperes védekezését, illetőleg viszontkeresetét akár az első tárgyaláson szóban is előterjesztheti, melyet aztán jegyzőkönyvbe foglalnak.²⁹¹

4.2.3. Képviselet

A felek a giudice di pace előtti eljárásban akár személyesen, akár jogi képviselő útján is eljárhatnak, kivéve ha a fél személyes megjelenését írják rendelik el. A jogi képviselő meghatalmazása azonban mindig ki kell, hogy terjedjen az egyezségkötésre. [CPC 317. cikk]

A jogi képviselet az olasz polgári eljárásjogban viszonylag széles körben biztosított a felek számára, hiszen a jogalkotó rendelkezése szerint csak egy viszonylag alacsony összeg, 516,46 euró alatti jogviták esetében járhatnak el a giudice di pace előtt a peres felek személyesen, jogi képviselő nélkül.²⁹² Ezen összeg felett a giudice di pace előtt, illetve a többi bíróság előtt is kötelező a jogi képviselet. Azonban az ügy természetére vagy jellegére tekintettel a giudice di pace kérelemre feljogosíthatja a személyes eljárásra a felet. [CPC 82. cikk]

4.2.4. Tárgyalás - Bizonyítás

Tekintettel a hatáskörébe tartozó jogvitákra, a tárgyalásnak kiemelt szerepe van a giudice di pace előtt folyó eljárásokban. Ennek megfelelően a feleknek személyesen vagy jogi

---

²⁹¹ Grossi – Pagni i. m. 277.

²⁹² E jogszabályi rendelkezés legfőbb indoka a jogi képviselők szakértelmében és tapasztalatában rejlik, melyek révén biztosítható a felek nagyobb jogvédelme, valamint az eljárás hatékonysága. Vö. Grossi – Pagni i. m. 13.

képviselőik útján részt kell venniük a tárgyaláson, és a giudice di pace részére be kell mutatniuk a szükséges okiratokat.²⁹³ [CPC 319. cikk 1. bek.]

Az első tárgyalás a giudice di pace előtt egyfajta egyezségi kísérlettel (conciliazione giudiziale) kezdődik, hiszen a jogalkotó rendelkezése szerint a tárgyalás kezdetén kötetlenebb formában meghallgatja a feleket és megpróbálja kibékíteni őket. [CPC 320. cikk 1. bek.] Bár a jogi képviselő viszonylag széles körben érvényesül a giudice di pace előtti eljárásban, GROSSI és PAGNI rámutat, hogy az egyezségi kötéshez általában a felek személyes jelenléte is szükségeltetik, így célszerű a személyes megjelenésük is az első tárgyaláson. Ez persze nem zárja ki azt, hogy jogi képviselő járjon el bármelyik fél helyett, ha azonban a jogi képviselő nem jelenik meg, illetőleg megfelelő kimentési ok nélkül nincs tisztában az ügy körülményeivel, azaz nem készült fel megfelelően a tárgyalásra, a bíró elrendelheti a fél személyes megjelenését.²⁹⁴

Amennyiben az egyeztetés sikeresnek bizonyul, azaz a felek között egyezés jön létre, azt jegyzőkönyvbe veszik. Ha azonban a felek nem jutnak egyezésre, a giudice di pace felhívja a feleket, hogy adják elő azon tényeket, bizonyítékokat, melyre a követelésüket alapítják, azaz megkezdődik az ügy érdemi tárgyalása. Amennyiben ennek során a giudice di pace úgy ítéli meg, hogy a felek által előterjesztendő bizonyítékok, dokumentumok okán szükséges, egyetlen egy alkalommal új tárgyalási határnapot tűzhet. [CPC 320. cikk 2-4. bek.] Ezen szabályok alapján megállapítható, hogy a giudice di pace előtt folyó eljárás keretében általában egy tárgyalásra kerül sor, csak kivételes esetekben tűznek ki másodízben is tárgyalást, mely után további tárgyalások tartására már nincs lehetőség.

A giudice di pace előtt folyó eljárásban tehát a felek a bizonyítékaikat kénytelenek az eljárás elején, az első tárgyaláson előterjeszteni,²⁹⁵ hiszen a kivételes esetben tartott második tárgyalás éppen az első tárgyaláson előterjesztett bizonyítékok miatt tartható. A késedelmesen, illetőleg a második tárgyalás keretében előterjesztett bizonyítékokat a giudice di pace elkésettnek kell, hogy tekintse és figyelmen kívül kell hagynia azokat. Ha ugyanis határozatát egy, a második tárgyalás alkalmával előterjesztett bizonyítékra

²⁹³ Pl. a kereset szóbeli előterjesztéséről felvett jegyzőkönyv, a kézbesítés igazolása, a jogi képviselő meghatalmazása, az alperes válasza, valamint a bizonyítékok.

²⁹⁴ Grossi – Pagni i. m. 278.

²⁹⁵ A felek az általuk bemutatott dokumentumokat az eljárás befejezéséig a giudice di pace előtt az ügy irataihoz csatolják, ez azonban nem kötelező. [CPC 320. cikk 5. bek.]

alapozza, az a határozat fellebbezésére adhat okot és a hatályon kívül helyezést vonja magával.²⁹⁶

Amennyiben egy, a giudice di pace előtti eljárásban előterjesztett, az ügy eldöntése szempontjából releváns dokumentum valóságát támadja meg valamelyik fél, a giudice di pace – az esetleges büntetőjogi következményekről való tájékoztatás mellett – felhívja a megtámadott közokirat vagy magánokirat előterjesztőjét, hogy nyilatkozzon, hogy fel kívánja-e használni az eljárásban az adott okiratot. Amennyiben a fél ragaszkodik az okiratnak a perben való figyelembevételéhez, a giudice di pace az előtte folyó eljárást végzéssel felfüggeszti és megfelelő határidő tűzése mellett felhívja a feleket, hogy az okirat hamissága vonatkozásában indítsanak pert a hatáskörrel rendelkező tribunale előtt. Ha azonban a giudice di pace úgy ítéli meg, hogy a kereset elkülöníthető részeiben a megtámadott okirattól függetlenül is képes dönteni, eljárását folytatja, amellett, hogy az okirat valóságára vonatkozásában a tribunale előtti per megindítására hívja fel a feleket. Amennyiben a felek egyike sem indít pert a tribunale előtt a megszabott határidőn belül, a giudice di pace folytatja az esetlegesen felfüggesztett eljárást és ekkor az adott okiratot valódinak kell tekinteni. [CPC 222., 255. és 313. cikk]

4.2.5. Döntés a giudice di pace előtt folyó eljárásban

Amennyiben a felek által elmondottak, illetve az általuk előterjesztett bizonyítékok alapján a giudice di pace úgy ítéli meg, hogy az előtte folyó ügy megérett a döntésre, felhívja a feleket, hogy fejtsék ki a következtetéseiket és tárgyalják meg az ügyet: erre akár a tárgyaláson sor kerülhet, de amennyiben ezt szükségesnek tartja, új határnapot tűz. Ezt követően 15 napon belül az a giudice di pace, aki a bizonyítási eljárást lefolytatta, elkészíti és hivatala iktatja a határozatot. [CPC 321. cikk]

4.2.6. Jogorvoslat a giudice di pace döntése ellen

4.2.6.1. Fellebbezés

---

²⁹⁶ Grossi – Pagni i. m. 278.

A giudice di pace eljárása során hozott ítélet ellen fellebbezéssel (appello) élhetnek a felek, mely esetén a tribunale jár el egyesbíróként. [CPC 339., 341. és 350. cikk 1. bek.] A másodfokú eljárásban alapvetően a tribunale első fokú eljárására irányadó szabályokat alkalmazzák és mind tény-, mind pedig jogkérdésben megváltoztathatják az első fokú ítéletet. A másodfokú eljárásban csak nyomós okból van helye új tények, bizonyítékok előadásának. [CPC 345. és 359. cikk]

4.2.6.2. Felülvizsgálat

Az olasz polgári perrendtartás szerint a fellebbezési eljárásban hozott határozatok, valamint azon első fokú eljárásokban hozott határozatok ellen, melyek esetében a felek nem élhettek fellebbezéssel, felülvizsgálati kérelem (ricorso per cassazione) terjeszthető elő: ez nem csak az ítéletekre terjed ki, hanem az eljárás során hozott végzésekre is.²⁹⁷ A felülvizsgálati eljárás során a Corte di Cassazione jár el, mely érdemben dönt a kérelem tárgyában, amennyiben ahhoz nem szükséges további tényállás-megállapítás. [CPC 360. és 384. cikk 2. bek.] Ha azonban a felülvizsgálati kérelem érinti a tényállást, a Corte di Cassazione visszautalja az ügyet a tárgyaló bíró elé, aki előtt a felek valamelyikének egy éven belül kérelmeznie kell az eljárás folytatását: amennyiben ez nem történik meg, megszüntetik az eljárást. [CPC 392-393. cikk]

4.2.6.3. Perújítás

A perújítási eljárást (revocazione) a megtámadott határozatot hozó bíróság előtt lehet megindítani valamely, az olasz polgári perrendtartás (CPC) 395. cikkében rögzített ok alapján, melyek az ítélet alapjának súlyos hiányosságainak orvoslását célozzák.²⁹⁸ A perújítási kérelem folytán – a magyar eljáráshoz hasonlóan – egy kétlépcsős eljárás jön létre: először ugyanis a perújítási ok megalapozottságáról döntenek (fase rescidente) és erről határozatot hoznak. Amennyiben a perújítási ok alapján a perújítást megalapozottnak tartják, a második lépcsőben (fase rescissoria) a szükségeshez képest

²⁹⁷ Bunge i. m. 211.

²⁹⁸ Például ha egy olyan bizonyítékot vettek figyelembe a per eldöntése során, ami a későbbiekben hamisnak bizonyult, vagy ha az egyik fél rosszhiszemű magatartása a per során kárt okozott a másik félnek.

újra tárgyalják az ügyet, melynek eredményeként hatályában fenntartják vagy megváltoztatják a megtámadott határozatot.²⁹⁹

4.3. Ex equo et bono eljárás

A giudice di pace a jogalkotó rendelkezése értelmében jogosult egyfajta méltányossági eljárást lefolytatni. Ezt az ex equo et bono eljárást a CPC 113. cikke azokban az esetekben engedi alkalmazni, ahol a kereseti követelés értéke nem haladja meg az 1.100 euró összeget, kivételt képeznek azonban a CPC 1342. cikke által szabályozott általános szerződési feltételek (contratti di massa) vonatkozásában indított eljárások. Az ex equo et bono eljárás alkalmazására csak az ingókkal kapcsolatos követelések érvényesítése esetén van lehetőség, ingatlanokkal kapcsolatos keresetek esetén tehát ez az eljárás nem alkalmazható. Ugyancsak nem járhat el a giudice di pace ex equo et bono eljárás keretében, ha az alperes viszontkeresete meghaladja az 1.100 euró összeget.³⁰⁰

Az ex equo et bono eljárás keretében hozott döntések esetében a jogalkotó korlátozta a jogorvoslati lehetőségeket: e körben ugyanis csak eljárási jogszabálysértésre, az alkotmány, valamint a közösségi jog szabályainak, illetőleg a per tárgyához kapcsolódó alapelvek megsértésére hivatkozással lehetséges eljárást kezdeményezni a Corte di Cassazione előtt. [CPC 339. cikk 3. bek.]

4.4. Összegzés

A kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán Olaszországban gyakorlatilag egy kétlépcsős rendszer jött létre, ahol mindenképpen a giudice di pace jár el az általános, a tribunale első fokú eljárására irányadó szabályokhoz képest valamelyest egyszerűbb szabályok szerint. Az első csoportba azok az ingókkal kapcsolatos ügyek tartoznak, ahol a per tárgyának értéke nem haladja meg az 1.100 euró összeget. E körben a giudice di pace mérlegelésére bízta a jogalkotó az eljárási szabályok kialakítását a polgári eljárásjogi alapelvek korlátai között: ez nyilvánvalóan a per hatékonyságát segíti. A jogorvoslati lehetőségek korlátozása e körben szintén az arányosság és hatékonyság alapelveinek érvényesülését hivatott előmozdítani. Az ingókkal kapcsolatos 1.100 euró és 5.000 euró közötti jogvitákban, illetőleg a baleseti kártérítési követelések érvényesítésére irányuló, 20.000 euró alatti pertárgyértékkel bíró jogvitákban a giudice di pace

---

²⁹⁹ Bunge i. m. 211-212.

³⁰⁰ Grossi – Pagni i. m. 159.

eljárásának kereteit már rögzíti az olasz polgári perrendtartás: kiemelt szereppel bír a szóbeliség, az első (és sok esetben egyetlen) tárgyalás, valamint a felek álláspontjainak (többszöri) egyeztetése. Ennek köszönhetően az eljárás a tárgyalások számának és a bizonyítás bizonyos fokú korlátozásának, illetőleg a szóbeliség nagyobb térnyerésének hatására nagy valószínűséggel gyorsabbá válik, és noha e körben a jogorvoslati lehetőségek igénybevételét nem korlátozták, feltehetőleg a korábbiaknál hatékonyabb eljárást honosítottak meg.

Bár az 1990-es évek elején megvalósított reform nem érte el a célját, az elmúlt mintegy két évtized – úgy tűnik – igazolta, hogy a giudice di pace jogintézményének bevezetése a gyakorlatban sikeresnek bizonyult.³⁰¹ Ezt bizonyítja, hogy a giudice di pace előtt eljárások időtartama viszonylag megfelelő mértékűre csökkent³⁰² és a meghozott határozatok összesen mintegy 4%-át támadják meg fellebbezéssel.³⁰³

---

³⁰¹ Vö. Heiss, Helmut-Johann: *Verfahrensverbindung und Verfahrensbeschleunigung im italienischen Zivilprozeß*. Aachen: Shaker Verlag, 1997. 24-25.; Caponi, Remo: *Die Entwicklung der italienischen Zivilrechtspflege in den Jahren 1990-2010: Grundlinien*. In: Sutter-Somm, Thomas – Harsági Viktória (Hrsg.): *Die Entwicklung des Zivilprozessrechts in Mitteleuropa um die Jahrtausendwende. Reform und Kodifikation – Tradition und Erneuerung*. Zürich-Basel-Genf: Schulthess, 2012. 51.

³⁰² A 2009. évre vonatkozó statisztikák szerint a giudice di pace előtt folyó eljárások átlagos időtartama alig tizennégy hónap, míg a tribunale előtt csaknem huszonnyolc hónapig tartanak az első fokú eljárások. Ld. Caponi (2012) i. m. 50-51.

³⁰³ Trocker (2009) i. m. 119.

5. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése Svájcban

Svájcban az 1999. április 18-i Szövetségi Alkotmány tette lehetővé, hogy az egyes kantonok polgári eljárásjogát egységesítsék. A hosszú kodifikációs munka eredményeként megszületett polgári perrendtartás 2011. január 1-jén lépett hatályba, felváltva ezáltal meghatározott körben a 26 kanton polgári perrendtartásait.

A Különös rész fejezetei között kaptak helyet az egyszerűsített eljárásokra vonatkozó rendelkezések, melyek a jelen fejezet témáját képezik.

5.1. Az egyszerűsített eljárás és a sommás eljárás elhatárolása – alkalmazási terület

A svájci polgári perrendtartásban a jogalkotó lényegében három általános eljárástípust honosított meg: a rendes eljárást, az egyszerűsített eljárást és a sommás eljárást. Elmondható, hogy míg a rendes és az egyszerűsített eljárásban mindig véglegesen eldönti a bíró az előtte folyó vitát, addig a sommás eljárás keretében lehetőség van egy gyors, bírói „beavatkozásra”, amely nem feltétlenül jelenti az anyagi jogi helyzet végleges eldöntését.³⁰⁴

Az egyszerűsített eljárásra vonatkozó 4. fejezet és a sommás eljárásra vonatkozó 5. fejezet alkalmazási területeit a jogalkotó meglehetősen pontosan elválasztotta egymástól, hiszen – ahogy az már a fentiekből is kiderült – a sommás eljárással ellentétben az egyszerűsített eljárások szabályai közelebb állnak a rendes eljárási szabályokhoz.³⁰⁵

Az egyszerűsített eljárások szabályait alapvetően a 30.000 frank pertárgyértéket meg nem haladó vagyoni jogi ügyekben lehet alkalmazni. [ZPO 243 cikk (1) bek.] Értékhatártól függetlenül egyszerűsített eljárás keretében bírálják el a magánjog ún. szociálisan érzékeny területeit.³⁰⁶ Ezek a területek a gyengébb fél számára

³⁰⁴ Mazan, Stephan: Summarisches Verfahren. In: Spühler, Karl – Tenchio, Luca – Infanger, Dominik: Basler Kommentar. Schweizerische Zivilprozessordnung. Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2010. 1146.

³⁰⁵ Staehelin, Adrian – Staehelin, Daniel – Grolimund, Pascal: Zivilprozessrecht nach dem Entwurf für eine Schweizerische Zivilprozessordnung und weiteren Erlassen – unter Einbezug des internationalen Rechts. Zürich-Basel-Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2008. 345.

³⁰⁶ Sutter-Somm, Thomas: Vereinheitlichung des Schweizerischen Zivilprozessrechts – Der Vorentwurf zur Schweizerischen Zivilprozessordnung im Überblick. ZZPInt, 2002. 393.; Sutter-Somm, Thomas: Schweizerisches Zivilprozessrecht. Zürich-Basel-Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2007. 167.; Meier, Isaak: Schweizerisches Zivilprozessrecht – eine kritische Darstellung aus der Sicht von Praxis und Lehre. Schulthess Zürich-Basel-Genf, Juristische Medien AG, 2010. 349.; Spühler, Karl – Dolge, Annette

egyszerűbb és könnyebb megindítani a polgári pert, valamint viszonylag rövid időn belül dönti el a bíróság a felek jogvitáját, s emellett gyakran költségmentesség is érvényesül.³⁰⁷ Így az egyenjogúságot biztosító, 1995. március 24-i törvény alapján felmerülő jogvitákat, az erőszak, fenyegetés vagy zaklatás miatt, a svájci polgári törvénykönyv 28b cikkén alapuló jogvitákat, a lakó és üzlethelyiségek bérletéből és haszonbérletéből, illetve a mezőgazdasági haszonbérletből származó jogvitákat, amennyiben azok a bérleti és haszonbérleti díj letétjére, a túlzott bérleti vagy haszonbérleti díjak elleni védelemre, a bérleti vagy haszonbérleti jogviszony meghosszabbítására vagy az abban érvényesülő felmondási védelemre irányulnak, az adatvédelemről szóló, 1992. június 19-i szövetségi törvény alapján a tájékoztatáshoz való jog érvényesítése kapcsán felmerülő jogvitákat, az együttműködésről szóló, 1993. szeptember 13-i törvényen alapuló jogvitákat, valamint a betegbiztosításról szóló, 1994. március 18-i szövetségi törvény alapján a szociális betegbiztosítást kiegészítő biztosításokból eredő jogvitákat. [ZPO 243. cikk (2) bek.]

A fentiek mellett a családi jogi ügyekben a gyermekek érdekei érvényesítésére indított önálló keresetek elbírálására, így különösen a gyermeknek a szüleivel szemben indított tartási keresete vagy az apasági kereset esetén³⁰⁸ szintén az egyszerűsített eljárások szabályait kell alkalmazni. [ZPO 295. cikk]

Nem alkalmazhatóak azonban az egyszerűsített eljárás szabályai a svájci polgári perrendtartás alapján a kizárólagos kantonális hatáskörbe tartozó [ZPO 5. és 8. cikkek], valamint a gazdasági bíróságok elé tartozó [ZPO 6. cikk] jogvitákban. [ZPO 243. cikk (3) bek.]

Sommás eljárás lefolytatására kerül a fentiekhez képest sor a törvény által meghatározott esetekben, az egyszerűbb megítélésű ügyek esetén indult jogvédelmi eljárásokban, a bírósági tilalom esetén, az ideiglenes intézkedések körében, valamint a nemperes eljárások kapcsán indult ügyekben. [ZPO 248. cikk] Az alkalmazhatóság külön törvényi eseteit aztán maga a svájci polgári perrendtartás tartalmazza a polgári

---

– Gehri, Myriam: Schweizerisches Zivilprozessrecht und Grundzüge des internationalen Zivilprozessrechts. Neunte Auflage des von Oscar Vogel begründeten Werkes. Bern, Stämpfli Verlag AG, 2010. 312-313.; Staehelin A. – Staehelin D. – Grolimund i. m. 345.; Gasser, Dominik: Das vereinfachte Verfahren. In: Sutter-Somm, Thomas – Hasenböhler, Franz (Hrsg.): Die künftige schweizerische Zivilprozessordnung. Mitglieder der Expertenkommission erläutern den Vorentwurf. Zürich-Basel-Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2003. 74-75.; Sutter-Somm, Thomas: Schweizerisches Zivilprozessrecht. 2. Auflage. Zürich-Basel-Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2012. 285.

³⁰⁷ Sutter-Somm (2007) i. m. 167.; Gasser i. m. 73.

³⁰⁸ Spühler – Dolge – Gehri i. m. 314.

törvénykönyv személyi jogra, családi jogra, öröklési jogra és dologi jogra vonatkozó részeinek, valamint a kötelmi jogi törvény általános, az egyes szerződéses jogviszonyokra vonatkozó, a társasági jogi, valamint az értékpapírok jogára vonatkozó részének meghatározott szakaszaira való utalással. [ZPO 249-250. cikkek] Ezen felül a sommás eljárás alkalmazandóságát írták elő a követelések behajtásáról és a csődről szóló, 1989. április 11-i szövetségi törvény meghatározott cikkeinek kapcsán. [ZPO 251. cikk]

Tekintettel e széles alkalmazási körére a sommás eljárás nagy jelentőséggel bír a mindennapi ítélkezésben. A sommás eljárással a jogalkotó egy meglehetősen rugalmas eljárást honosított meg, amely a bíróság részére viszonylag nagy szabadságot biztosít a pervezetésben, hiszen lényegében csak az eljárás fő irányvonalait határozta meg, melyeken belül a bíró szabad mozgástérrel bír az egyes eljárási cselekmények meghatározásakor. A sommás eljárás legfontosabb alapelvei az eljárás gyorsítása és a gyakran megjelenő korlátozott bizonyítás. A sommás eljárásnak alapvetően két fajtáját különböztethetjük meg: tipikus sommás eljárás és atipikus sommás eljárás. Az ún. tipikus sommás eljárás legjellemzőbb vonása a korlátozott bizonyítás, mely egyrészt a bizonyítási eszközöknek az okiratokra való korlátozásában [ZPO 254. cikk (1) bek.], másrészt pedig abban érhető tetten, hogy az állításokat, illetve a kétségbe vonást nem kell pontosan igazolni, hanem elegendő azt valószínűsíteni. E korlátozás azonban azt eredményezi, hogy az ún. tipikus eljárásban született ítélet nem a véglegesség igényével születik, hanem lehetőség van egy későbbi eljárás lefolytatására a bizonyítás korlátozása nélkül. Lényegében tehát a tipikus sommás eljárásban egyfajta ideiglenes intézkedésről beszélhetünk. Ezzel ellentétben az atipikus sommás eljárás nem korlátozza a bizonyítást: minden bizonyítási eszköz elfogadható és feleknek állításaikat pontosan igazolniuk kell, nem elegendő csak valószínűsíteni azokat. A bíró az atipikus sommás eljárásban teljes körűen megvizsgálja a felek közötti jogvitát és ezáltal a véglegesség igényével dönt a felek közötti anyagi jogvitában. A sommás karakter az atipikus eljárásokban tehát csak az eljárás gyorsaságában jelenik meg.³⁰⁹

---

³⁰⁹ Vö. Mazan i. m. 1147-1149.;

5.2. Az egyszerűsített eljárások

5.2.1. Az egyszerűsített eljárásokról általában

SUTTER-SOMM és GROB-ANDERMACHER az egyszerűsített eljárásokat a rendes eljárások egyfajta könnyített fajtájaként jellemzik, ugyanis az ezen eljárásban született döntések teljes jogerővel bírnak és a sommás eljárással ellentétben nem korlátozták e körben a bizonyítási eszközöket.³¹⁰

Az egyszerűsített eljárások tehát alapvetően a rendes eljárások modelljét követik: középpontjukban a tárgyalás áll, amelyet egy előzetes szóbeli vagy írásbeli eljárás keretében készítenek elő az egyeztetési eljárás³¹¹ után. A jogalkotó szeme előtt az egyszerűsített eljárások kapcsán az ügyek egy tárgyalás keretében történő elbírálásának – gyakran megvalósíthatatlan – célja lebegett: ez kifejezetten rögzítésre is került a tárgyalásra vonatkozó szabályok [ZPO 246. cikk (1) bek.] között.³¹²

A svájci polgári perrendtartás rendelkezései szerint a Szövetségi Tanács formanyomtatványokat bocsát a bíróság és a felek rendelkezésére az egyes bírósági iratok, illetőleg az egyes beadványok elkészítésének megkönnyítése érdekében. A jogalkotó a felek számára rendelkezésre álló beadványok nyomtatványai kapcsán külön rögzítette a követelményt, miszerint azokat úgy kell megszövegezni, hogy azt a felek jogi képviselő nélkül is képesek legyenek kitölteni. [ZPO 400. cikk (2) bek.] E nyomtatványok különösen fontos szerephez jutnak az egyszerűsített eljárások esetében, hiszen a pertárgy értékére, illetve az ügy szociális jellegére tekintettel a felek feltehetőleg gyakran jogi képviselő nélkül járnak el.³¹³ Természetesen azonban a jogi képviselők is használhatják ezen formanyomtatványokat, melyek az internetről letölthetőek.³¹⁴

³¹⁰ Sutter-Somm, Thomas – Grob-Andermacher, Béatrice: Tafeln zum Schweizerischen Zivilprozessrecht. Zürich-Basel-Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2011. 143.

³¹¹ A Svájci polgári perrendtartás (ZPO) 197. cikke alapján a pereket egy egyeztetési eljárásnak kell megelőznie. Az egyeztetési eljárásról lsd. részletesebben: Svájci polgári perrendtartás 197-212. cikk; Gasser i. m. 76-81.

³¹² Meier i. m. 350.

³¹³ Meier i. m. 351.

³¹⁴ Gasser i. m. 81.

5.2.2. A felek és képviselőik

Svájcban minden perbeli cselekvőképes személy meghatalmazást adhat a perbeli képviselőjére. A hivatásos képviselői jogosultság körében a jogalkotó differenciált Svájcban. A svájci bíróság előtt folyó összes perben, így a polgári perekben, s ezáltal az egyszerűsített eljárásokban is jogosultak képviselőként eljárni azok az ügyvédek, akiket az ügyvédekről szóló 2000. június 23-i törvény erre feljogosít. A vagyoni ügyekben indult egyszerűsített eljárásokban az ügyvédekön kívül eljárhatnak még a szabadalmi ügyvivők, valamint jogi végzettség nélküli ún. jogi ügyvivők („Rechtsagent/Rechtsagentin”), akiket erre a kantonális jog feljogosít. [ZPO 68. cikk (1)-(2) bek.] A képviselő kapcsán azonban fontos leszögezni, hogy a jogalkotó éppen az egyszerűsített eljárások tárgyára, feltehetőleg szociálpolitikai és egyéb okokból igyekezett olyan szabályokat megalkotni, olyan jogintézményeket alkalmazni,³¹⁵ melyek megkönnyítik az ügyvéd nélkül eljáró fél jogérvényesítési lehetőségeit és a felek és a bíróság nagyfokú együttműködésén alapul.³¹⁶

5.2.3. Kereset az egyszerűsített eljárásban

Az egyszerűsített eljárás megindítására irányuló keresetlevelet az általános szabályok szerinti formában írásban lehet benyújtani, de emellett lehetősége van a későbbi felperesnek a szóbeli előterjesztésre is, jegyzőkönyvbe mondás útján. A keresetlevélnek tartalmaznia kell a felek megjelölését, a követelést, a jogvita tárgyának, illetve – amennyiben szükséges – a pertárgy értékének megjelölését, valamint keltezését és a fél aláírását. [ZPO 244. cikk (1) bek.] A jogalkotó a keresetlevél kötelező tartalmi elemei között nem sorolta fel a kereset indokolását, s az esetleges későbbi értelmezési nehézségek elkerülése érdekében rögzítette is, hogy a kereset indokolása nem szükséges. [ZPO 244. cikk (2) bek.] A keresetlevél mellékleteként be kell nyújtani a képviselőre vonatkozó meghatalmazást, a kereseti engedélyt vagy nyilatkozatot, hogy a fél lemond az egyeztetési eljárásról, valamint azokat a rendelkezésre álló okiratokat, amelyek bizonyítási eszközként szolgálhatnak. [ZPO 244. cikk (3) bek.]

A keresetváltogatásra vonatkozóan nem találunk speciális szabályokat az egyszerűsített eljárásokra vonatkozó szabályok között, így az általános szabályok szerint

³¹⁵ Pl. formanyomtatványok alkalmazása, (korlátozott) nyomozati elv érvényesülése stb.

³¹⁶ Vö. Staehelin A. – Staehelin D. – Grolimund i. m. 347.

az elsőfokú eljárásban keresetváltatásra akkor van lehetőség, ha a megváltoztatott vagy az új igény elbírálására ugyanazon eljárás keretében van lehetőség és a korábbi kereset tárgyával összefüggésben van vagy a másik fél hozzájárult a keresetváltatáshoz. [ZPO 227. cikk (1) bek.]

5.2.4. Perköltség-biztosíték az egyszerűsített eljárás keretében

Svájcban a magyar szabályokhoz hasonlóan, de azokhoz képest szélesebb körben az alperes kérelmére a felperest a bíróság perköltség-biztosíték adására kötelezheti. Erre akkor kerülhet sor, ha a felperes nem rendelkezik lakóhellyel vagy székhellyel Svájcban, ha a felperes fizetése képtelennek tűnik, azaz ha csődeljárás indult ellene vagy hagyatéki eljárás van folyamatban vagy bizonyítványt állítottak ki a tartozásairól, ha a felperes egy korábbi eljárás perköltségeivel tartozik, valamint ha egyéb okok miatt jelentősen veszélyeztetett az alperes kielégítése. [ZPO 99. cikk (1) bek.]

Az egyszerűsített eljárásokban a felperestől nem lehet perköltség-biztosítékot követelni. Ez alól egyetlen kivétel került nevesítésre: azokban a vagyoni jogi vitákban, ahol a pertárgy értéke nem haladja meg a 30.000 frank összeget, lehetséges a perköltség-biztosíték adásának elrendelése. [ZPO 99. cikk (3) bek. a. pont]

5.2.5. Perbehívás

Az egyszerűsített eljárások körében nincs lehetőség perbehívásra, amelynek keretében egyébként a perbehívó fél a perbehívott személlyel szemben fennálló követeléseit pervesztés esetén érvényesítheti azon bíróság előtt, amelyik a keresetet tárgyalja. [ZPO 81. cikk (1) és (3) bek.]

5.2.6. Idézés a tárgyalásra és nyilatkozat

A keresetlevél alapján történő intézkedések kapcsán a svájci jogalkotó kétosztatúvá tette az egyszerűsített eljárást attól függően, hogy az előterjesztett keresetlevelét a felperes megfelelő tényekkel és bizonyítékokkal alátámasztja-e. Ezáltal gyakorlatilag a felperes

választásától függ az eljárás további lefolytatásának formája.³¹⁷ Amennyiben ugyanis a keresetlevél nem tartalmazott indokolást, a bíróság kézbesíti azt az alperesnek és egyúttal idézi a feleket a tárgyalásra. [ZPO 245. cikk (1) bek.] Azonban ha a keresetlevelet a felperes megindokolta, a bíróság megfelelő határidő tűzésével felhívja az alperest írásbeli nyilatkozatának előterjesztésére. [ZPO 245. cikk (2) bek.]

5.2.7. A tárgyalás, intézkedések a pervezetés körében

Az eljárás egyszerűsítése és gyorsítása érdekében a jogalkotó rendelkezése alapján a bíróságnak meg kell tennie minden olyan intézkedést, ami elősegíti, hogy a felek jogvitáját lehetőleg az első tárgyaláson képes legyen elbírálni. [ZPO 246. cikk (1) bek.] Ennek érdekében amennyiben a körülmények ezt kívánják meg, a bíróság levélváltást rendelhet el, valamint „kioktatási tárgyalást” folytathat le. [ZPO 246. cikk (2) bek.] Mindezek ellenére a gyakorlatban gyakran kerül sor második, sőt harmadik tárgyalásra is a felek későbbben előterjesztett bizonyítási indítványai miatt.³¹⁸

Az egyszerűsített eljárások során tartott tárgyalás lefolytatására vonatkozóan nem találunk részletes szabályokat, tehát a rendes eljárási szabályok lesznek az irányadók. DOMEJ azonban felhívja a figyelmet, hogy a rendes eljárási szabályokhoz képest az egyszerűsített eljárások tárgyalásai kevésbé rituálisak is lehetnek, hiszen ezen eljárások keretében a tényállást egy szabad kommunikációs folyamat eredményeként kell megállapítania a bíróságnak.³¹⁹

5.2.8. A tényállás megállapítása, a bizonyítás

A bíróságnak az egyszerűsített eljárás keretében a megfelelő kérdésekkel arra kell törekednie, hogy a felek a tényállás hiányos részeit kiegészítsék, valamint hogy megjelöljék bizonyítékaikat. [ZPO 247. cikk (1) bek.] Áttörve a rendelkezési és tárgyalási elvet, a jogalkotó a bíróság hivatalbóli feladatává tette a tényállás megállapítását azokban az ügyekben, melyek a pertárgy értékére tekintet nélkül az egyszerűsített eljárások körébe tartoznak [ZPO 243. cikk (2) bek.], valamint azon 30.000 frank pertárgyérték alatti

³¹⁷ Spühler – Dolge – Gehri i. m. 315.

³¹⁸ Staehelin A. – Staehelin D. – Grolimund i. m. 347.

³¹⁹ Domej, Tanja: Die künftige schweizerische Zivilprozessordnung – Struktur und Charakteristika des Verfahrens. ZZPInt, 2006. 253.

ügyekben, amelyek egyébként lakó és üzlethelyiségek bérletéből és haszonbérletéből, valamint mezőgazdasági haszonbérletből származnak, illetőleg azokban az ügyekben, melyek munkajogi jogvitán alapulnak. [247. cikk (2) bek.] A nyomozati elv illetően alkalmazása a polgári perben meglehetősen szokatlan, s igen éles vita bontakozott ki e körben kodifikáció során a Szövetségi Tanács és a kantonok között.³²⁰ SUTTER-SOMM szerint lényegében egy korlátozott nyomozati elv érvényesül, mely valahol a szokásos bírói kikérdezés és a korlátlan nyomozati elv között áll. E korlátozott nyomozati elv a tényekkel és a bizonyítási eszközökkel kapcsolatos, tág értelemben vett bírói kérdésfeltevés kötelezettségét jelenti, amely azonban semmilyen esetben sem mentesítheti a feleket a tényállás felderítésében való aktív szerep alól: ezt támasztja alá, hogy e korlátozott nyomozati elv nem az összes egyszerűsített eljárásban érvényesül, hanem csak a „szociális erőfölény-különbségek” esetében, valamint hogy amennyiben az egyszerűsített eljárásban mindkét fél jogi képviselő útján vesz részt, a bíróság a rendes eljárás szabályai szerint köteles eljárni.³²¹

A bizonyításra vonatkozó rendes eljárási szabályok között került rögzítésre a bíróságnak az kötelezettsége, miszerint a bíróságnak a bizonyításfelvétel előtt meg kell tennie a szükséges rendelkezéseket a bizonyítás kapcsán. Ennek keretében megjelölik az engedélyezett bizonyítási eszközöket és meghatározzák, hogy melyik félnek mit kell bizonyítania (bizonyítási teher). [ZPO 154. cikk] Ez a szabály természetesen az egyszerűsített eljárások körében is él, azaz inkább elvileg itt is élnie kellene. Azonban ez az elvileg elengedhetetlen percselekmény az egyszerűsített eljárások körében sok esetben képtelen betölteni a rendeltetését. A bizonyítási eszközök átvételére ugyanis általában (ideális esetben) közvetlenül a perbeszédekkel kapcsolatban, a szóbeli tárgyaláson kerül sor. MEIER ezért azt javasolja, hogy legalább ezekben az esetekben fel kellett volna adnia a jogalkotónak a bizonyításra vonatkozó rendelkezési kötelezettséget.³²²

³²⁰ Lsd. részletesebben Sutter-Somm, Thomas: Die Verfahrensgrundsätze und die Prozessvoraussetzungen. ZZZ, 2007/15. (2007B) 309. és 313.

³²¹ Sutter-Somm (2002) i. m. 393-394.; Sutter-Somm (2007B) i. m. 309-310.; Sutter-Somm (2012) 289-299.

³²² Meier i. m. 351.

5.3. Az egyszerűsített eljárások formái

A fentiek alapján egyértelmű, hogy az egyszerűsített eljárások alapvetően három formát ölthetnek: vagy tisztán szóbeli eljárás, vagy tisztán írásbeli eljárás vagy pedig az írásbeli és a szóbeli eljárás keveréke (iratcsere szóbeli tárgyalással) keretében bírálják el a felperes igényét.³²³

A tisztán szóbeli eljárás keretében az egyeztetési eljárás után a keresetlevél indokolás nélküli benyújtására van lehetőség, ugyanis a bíróság előtt tartott tárgyaláson kerül sor a kereset indoklására és az alperesnek az erre adott válaszára, illetve az esetleges szóváltásra, valamint ennek keretében folytatják le a bizonyítási eljárást, mely után a perbeszédék következnek a határozathozatal előtt. Kritikaként hozható fel az egyszerűsített eljárás ezen formájával szemben, hogy gyakorlatilag lehetlenné teszi a jogalkotó azon célkitűzését, mely az ügyek egy tárgyalás keretében történő elbírálását irányozza elő. A bizonyítási eljárásra ugyanis a bíróságnak meg kell, illetőleg meg kellene tennie a megfelelő előkészületeket, így például idéznie kell a tanúkat vagy az okiratok felmutatásra szóló felhívást kell tennie. A tisztán szóbeli eljárás esetében azonban a felek a bizonyítékaikat csak a tárgyaláson terjesztik elő [ZPO 245. cikk (1) bek.], így azt megelőzően a bíróság rendelkezésére csupán a keresetlevél tartalmi elemeként rögzített, így ahhoz feltehetően csatolt, a felperes birtokában álló, bizonyítási eszközként szolgáló okiratok állnak. [ZPO 244. cikk (3) bek. c.) pont] Ez azt jelenti, hogy gyakorlatilag a tárgyalás előtt semmiféle bizonyítási eszközt, bizonyítékot nem neveznek meg a felek. MEIER ezen hiányosság orvoslására, azaz a bizonyítási eljárásra való felkészülés érdekében a tisztán írásbeli és a „vegyes” eljárás keretében alkalmazandó kioktatási tárgyalás tartását javasolja [ZPO 246. cikk (2) bek.], ahol a bíróság felhívja a feleket a bizonyítási eszközök megjelölésére.³²⁴

A tisztán írásbeli eljárás keretében lefolytatott egyszerűsített eljárások esetében az egyeztetési eljárás után benyújtott keresetlevelet indokolással kell ellátnia a felperesnek, hogy arra vonatkozóan az alperes nyilatkozhasson írásban, esetlegesen a bíróság e körben kioktatási tárgyalást is tarthat, ezek után egy (vagy több) újabb iratcsere és a bizonyítási eljárás következik, melyek alapján a perbeszédék után a bíróság határozatot hoz.

³²³ Meier i. m. 349-351.; Gasser i. m. 81.

³²⁴ Meier i. m. 350.

A „vegyes” eljárás az írásbeli eljárással megegyező módon indul, ám az alperes írásbeli nyilatkozata és az esetleges kioktatási tárgyalás után gyakorlatilag szóbeli eljárássá alakul, azaz a bíróság tárgyalást tart a felperes követelése kapcsán. Ahogy arra MEIER is felhívja a figyelmet, feltehetőleg ezen eljárási forma esetében érhető el a legnagyobb valószínűséggel az ügyek egy tárgyalás keretében történő elbírálásának célja.³²⁵

5.4. Perorvoslatok az egyszerűsített eljárásban

5.4.1. Fellebbezés

Svájcban fellebbezéssel támadhatók meg a hibás jogalkalmazásra vagy a tényállás hibás megállapítására hivatkozással az elsőfokú ítéletek és végzések, valamint az elsőfokú, ideiglenes intézkedésről hozott határozatok. [ZPO 308. cikk (1) bek. és 310. cikk]

Néhány korlátot azonban beépített a jogalkotó a polgári perrendtartásba: a fellebbezés ugyanis vagyoni jogi ügyekben csak akkor nyújtható be, ha a fellebbezéssel vitatott érték legalább 10.000 frankot tesz ki. [ZPO 308. cikk (2) bek.] Tekintettel arra, hogy a kereset és a viszontkereset összege nem adódik össze, a vagyoni jogi perekben meghatározott fellebbezési értékhatárt mind a keresetnek, mind a viszontkeresetnek meg kell haladnia ahhoz, hogy az annak tárgyában hozott egyébként fellebbezéssel megtámadható határozattal szemben előterjesztett fellebbezés ne kerüljön elutasításra. [ZPO 94. cikk (1) bek.] A 10.000 frank értékhatár nyilvánvalóan érinti az egyszerűsített eljárások körét, hiszen lényegében a 30.000 frank pertárgyérték alatti ügyek ilyen eljárás keretében kerülnek elbírálásra.

A fellebbezés alapjául két ok szolgálhat: vagy hibás jogalkalmazásra vagy a tényállás hibás megállapítására kell hivatkoznia a fellebbezőnek. A hibás jogalkalmazás, mint fellebbezési alap a szövetségi magánjog védelmét szolgálja: minden tárgyi jog a hatálya alá esik, függetlenül annak szabályozási szintjétől. Hivatkozni lehet erre az okra a nemzetközi magánjog, a polgári eljárásjog, de a Svájci polgári perrendtartás egyes végrehajtási rendeleteinek, sőt bizonyos esetekben a külföldi jog hibás alkalmazása esetén is. A közjogi jogszabályok hibás alkalmazására is hivatkozni lehet a

---

³²⁵ Meier i. m. 351.

fellebbezésben, amennyiben az polgári ügynek minősül.³²⁶ A hibás tényállás-megállapítás fellebbezési okként való feltüntetése a fellebbezés általános perorvoslati minőségével és a reformatórius perorvoslati rendszerrel hozható összefüggésbe a svájci polgári eljárásjogban (is), a jogorvoslati fórumnak ugyanis lehetősége van az első fokú határozat által megállapított tényállást megváltoztatni, azaz nincs kötve ahhoz. E fellebbezési ok egyetlen korlátját a tárgyalási elv képezi.³²⁷

A fellebbezési eljárás keretében a bíróság kasszációs-reformatórius jogkörben járhat el, így kellő alapossággal megindokolt döntésével helybenhagyhatja, de meg is változtathatja a megtámadott határozatot, valamint visszaadhatja az ügyet annak újbóli tárgyalására az elsőfokú bíróságnak, ha az a kereset lényeges részében nem döntött vagy a tényállás lényeges részében kiegészítésre szorul.³²⁸ Amennyiben új határozatot hoz a másodfokon eljáró bíróság, az elsőfokú eljárás költségeiről is rendelkeznie kell. [ZPO 318. cikk]

5.4.2. Felfolyamodás

A felfolyamodás alapvetően egy rendes jogorvoslat, mely csak meghatározott körben vehető igénybe és melynek keretében a bíróság tárgyaláson kívül határoz.

Felfolyamodással támadhatók meg a hibás jogalkalmazásra vagy a tényállás nyilvánvalóan hibás megállapítására hivatkozással a fellebbezéssel meg nem támadható elsőfokú ítéletek és végzések, valamint az ideiglenes intézkedésekről hozott döntések, ezen felül a törvényben meghatározott egyes elsőfokú határozatok és pervezető intézkedések, illetőleg azok, melyek révén egy nehezen helyrehozható hátrány fenyeget, illetve a jogi késedelem esetei. [ZPO 319-320. cikkek]³²⁹

A jogorvoslati fórum az iratok megvizsgálása eredményeként kasszációs-revíziós jogkörben jár el. Így ha arra a megállapításra jut, hogy a felfolyamodás alapos volt,

³²⁶ Spühler, Karl – Vock, Dominik: Rechtsmittel in Zivilsachen im Kanton Zürich und im Bund. 2. Auflage. Zürich-Basel-Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2011. 2. Kapitel, §3 III. 1.; Baltzer-Bader, Christine: Die Rechtsmittel. In: Sutter-Somm, Thomas – Hasenböhler, Franz (Hrsg.): Die künftige schweizerische Zivilprozessordnung. Mitglieder der Expertenkommission erläutern den Vorentwurf. Zürich-Basel-Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2003. 91-92.

³²⁷ Spühler – Vock i. m. 2. Kapitel, § 3 II. 2.; Sutter-Somm (2012) 347-348.

³²⁸ Baltzer-Bader i.m. 96.

³²⁹ Vö. Baltzer-Bader i.m. 100-101.; Sutter-Somm (2012) 350-351.

hatályon kívül helyezi az ítéletet vagy a pervezető végzést és új eljárásra kötelezi az alacsonyabb szintű bíróságot, vagy pedig új határozatot hoz, amennyiben eldönthető az ügy. Jogi késedelem esetén a jogorvoslati fórum határidőt tűzhet az alacsonyabb szintű bíróság számára, amelyen belül annak el kell döntenie az ügyet. A jogorvoslati fórumnak írásbeli indokolással kell ellátnia a döntését. [ZPO 327. cikk]

5.4.3. Felülvizsgálat

A jogorvoslatok harmadik fajtájaként rögzített felülvizsgálat mint rendkívüli perorvoslat csak meghatározott esetekben vehető igénybe a felek részéről. Eszerint felülvizsgálati kérelemmel élhet a fél a jogerős határozattal szemben annál a bíróságnál, amely az ügy érdemében a legfelsőbb fokon ítélezett, ha utólag jelentős tényekről szerez tudomást vagy döntő bizonyítékokat talál, melyeket az eljárás korábbi szakaszában nem érvényesíthetett, kivéve az olyan tényeket és bizonyítékokat, melyek a határozat létrejötte után keletkeztek. Felülvizsgálatra adhat alapot az is, amennyiben büntetőeljárás volt folyamatban, melynek eredményeként megállapításra került, hogy egy bűncselekmény elkövetése révén a fél számára hátrányos határozat született, nem szükséges azonban az elítélés a büntetőbíróság részéről, hiszen amennyiben nem folytatható le a büntetőeljárás, akkor egyéb módon bebizonyítható e körülmény. Ha megállapításra kerül, hogy a kereseti követelés elismerése, a kereseti kérelem visszavonása vagy a bírósági egyezség hatálytalan, szintén felülvizsgálatra adhat alapot. A fenti három eseten felül a jogalkotó az 1950. november 4-én, Rómában kelt Emberi Jogok Európai Egyezményének megsértésének meghatározott eseteire is alkalmazhatóvá rendelte a felülvizsgálati eljárást. [ZPO 328. cikk] A fentiekből egyértelműen kiderül, hogy a felülvizsgálati kérelmet az ügy érdemére kiható kérdésekre hivatkozással lehet csak előterjeszteni, így nem elvileg nem szolgálhat a felülvizsgálat alapjául a (súlyos) eljárási hiba, hiszen azt fellebbezéssel vagy panasszal lehet megtámadni.³³⁰

A felülvizsgálati kérelem előterjesztésére az arra alapul szolgáló okról való tudomásszerzéstől számított 90 napon belül van lehetősége a félnek. A kérelmet írásban kell előterjeszteni és indokolni kell. A határozat jogerőre emelkedésétől számított 10 évben határozta meg a svájci jogalkotó a teljes anyagi jogerő beálltát: 10 év elteltével

³³⁰ Spühler – Vock i. m. 2. Kapitel, §5 III. Einleitung.; Baltzer-Bader i.m. 104.; Sutter-Somm (2012) i.m. 355-356.

nem nyújtható be felülvizsgálati kérelem. E szabály alól egyetlen kivételt enged: amennyiben a felülvizsgálati kérelem előterjesztésére bűncselekmény elkövetése adott alapot, nem érvényesül a jogvesztő határidő. [ZPO 329. cikk]

A felülvizsgálati kérelem kapcsán a bíróság reformatórius jogkörben jár el: amennyiben ugyanis megállapításra kerül, hogy a kérelem alapos, hatályon kívül helyezi a korábbi határozatot és saját hatáskörben határozatot hoz, melyet írásbeli indokolással lát el melyben rendelkezik a korábbi eljárás költségeinek megfizetéséről is.

5.5. Összegzés

Az egyszerűsített eljárás egyrésztől egy gazdaságos és laikusbarát eljárás a kis pertárgyértékkel bíró jogviták esetére, a másik oldalról az egyes rendelkezései a szociálisan gyengébb felek védelmét szolgálják.³³¹

Az egyszerűsített eljárások kapcsán az a cél lebegett a jogalkotó szeme előtt, hogy a gyengébb fél ne riadjon vissza a perindítástól, így a per lefolyása egyszerűbb és gyorsabb, s ezáltal kevésbé költséges, mint az általános szabályok szerint folytatott perek.³³² Ennek megfelelően az egyszerűsített eljárások ismertetőjegyei az egyszerűsített kereset-előterjesztés, az uralkodó szóbeliség, a bíróság határozott közreműködése, a törekvés az ügy egy tárgyaláson való elbírálására.³³³ Ezen egyszerűsítésekkel az eljárás gyorsítását érik el, noha az általános szabályokhoz képest gyorsításokkal (pl. rövidebb határidők) nem találkozunk.³³⁴ A kitűzött és az egyszerűsített eljárásokra vonatkozó fejezetben következetesen végigvitt célt azonban némiképp gyengíti, hogy a jogalkotó nem tett kivételt e perek körében sem a polgári pereket megelőző kötelező egyeztetési eljárás alól, noha lényegében az egyszerűsített eljárás a kevésbé formalizált jellege miatt meglehetősen közel áll az egyeztetési eljáráshoz. Így tulajdonképpen egy megkettőzött egyeztetéssel találkozhatunk a svájci egyszerűsített eljárások esetében. Előzetes megegyezés hiányában ez pedig – ahogy arra többen is felhívják a figyelmet –

³³¹ Spühler – Dolge – Gehri i. m. 313.

³³² Sutter-Somm (2007) i. m. 167.

³³³ Spühler – Dolge – Gehri i. m. 312.

³³⁴ Ibidem.

egyértelműen a felek közötti jogvita feloldásának eltolódásához, s egyszersmind az eljárás elhúzódásához vezethet.³³⁵

---

³³⁵ Brönnimann, Jürgen: Die Schweizerische Zivilprozessordnung vom 19.12.2008 – ein Überblick. Recht 2009/3. 91.; Gasser i. m. 76.

6. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése Ausztriában és Franciaországban

6.1. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése Ausztriában

A közös történelmi szálak okán megkerülhetetlennek tartottam az osztrák eljárásjog taglalását is, azonban a hatályos osztrák polgári eljárásjog, valamint az osztrák polgári eljárásjog fejlődésének áttanulmányozása során megállapítottam, hogy Ausztriában a mai napig hatályos 1895. évi, Klein-féle polgári perrendtartásban (ZPO) kezdetben sem szerepelt külön eljárás a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozóan, pusztán a járásbírói eljárások esetében rögzítettek néhány szabályt, melyek a kis pertárgyérték esetében kevésbé kötött eljárást tettek lehetővé, főként a jegyzőkönyvvezetés egyszerűsítése és a perorvoslati lehetőségek korlátozása révén. Az idők folyamán azonban ezek az egyszerűsítő rendelkezések fokozatosan eltűntek, s végül a ZPO 1983-ban történt novelláris módosítása teljes mértékben megszüntette a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozó szabályok utolsó magvait is, így a hatályos osztrák polgári eljárásjog nem hogy külön eljárást nem, de semmiféle egyedi szabályozást nem tartalmaz a kis értékű követelésekre vonatkozóan. Ennek megfelelően a kis értékű követelések egyes európai államokban való perbeli érvényesítésére vonatkozó jelen fejezetben nem térek ki az osztrák eljárásjogi szabályok részletes ismertetésére.

6.2. A kis értékű követelések perbeli érvényesítése Franciaországban

Az 1975-ben elfogadott és 1976 januárjában hatályba lépett „új” francia polgári perrendtartást (Nouveau Code de Procédure Civile)³³⁶ a lassacskán fél évszázados fennállása során számos alkalommal módosították: a módosításokat leginkább a polgári igazságszolgáltatás hatékonyságának növelése indokolta, s e reformok általában a polgári igazságszolgáltatás egy-egy szegmensét érintették.³³⁷ A kis értékű követelések érvényesítésének, mint olyan területnek, ahol különös jelentőséggel bír a hatékonyság, a

³³⁶ Az új francia polgári perrendtartásról általában lsd. de Kerstrat, Françoise – Crawford, William E.: *New Code of Civil Procedure in France. Book 1.* New York: Oceana Publications, Inc. Dobbs Ferry, 1978. XIX-XXXV.; Cadiet, Loïc: *Civil Justice Reform: Access, Cost, and Delay. The French Perspective.* In: Zuckermann, Adrian A. S. (Ed.): *Justice in Crisis – Comparative Perspectives of Civil Procedure.* New York: Oxford University Press, 1999. 314-318.

³³⁷ Vö. Fischer, Wolfgang: *Die Beschleunigungsmechanismen des französischen Zivilprozesses.* Bielefeld: Verlag Ernst und Werner Gieseking, 1990. 28-58.

francia jogalkotók mindig különös figyelmet szenteltek, így többszöri módosítás után a polgári eljárásjog e területe az ezredforduló után nyerte el jelenleg is hatályos formáját.³³⁸

Franciaországban a rendes eljárásokban³³⁹ a perben érvényesített követelés értékétől függően kettő bíróság járhat el első fokon: a tribunal d'instance, valamint a tribunal de grande instance. Franciaországban összesen 471 tribunal d'instance található: döntésüket egyesbíróként hozzák meg és alapvetően a 10.000 eurót meg nem haladó vagyoni vitákban járhatnak el, emellett pedig a pertárgy értékére tekintet nélkül a fogyasztóvédelmi, a gondnoksággal (juge des tutelles) kapcsolatos, valamint a lakásbérleti szerződésből eredő jogvitákban. A tribunal de grande instance hatáskörébe a 10.000 euró feletti vagyoni jogi, valamint minden nem vagyoni jogvita tartozik: a tribunal de grande instance hármas tanácsban ítélezik.³⁴⁰

A kis értékű követelések esetében a legújabbban létrehozott bíróság, a juridiction de proximité járt el egészen 2017. július 1-jéig. A 2002 szeptemberében életre hívott bíróságok hatáskörébe kezdetben csak azon ügyek elbírálása tartozott, melyeket magánszemélyek indítottak legfeljebb 1.500 euró értékű követelésük érvényesítésére. Tekintettel a létrehozott eljárás – korábbiaknál nagyobb – hatékonyságára, a 2005-ben lefolytatott igazságszolgáltatási reformnak köszönhetően bővült a juridiction de proximité hatásköre: a személyi követelésekre és az ingóságokra is kiterjedt 4.000 euró értékig, ami már magában foglalja a cégek által indított pereket is.³⁴¹ A juridiction de proximité létrehozásának fő célja az volt, hogy „közelebb vigyék a bíróságot az emberekhez”, azaz hogy megkönnyítsék az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést, valamint hogy csökkentsék a polgári perek elhúzódását, illetve ezáltal megvalósulhatott a tribunal d'instance tehermentesítése is.³⁴²

A tribunal d'instance és a juridiction de proximité székhelye és illetékességi területe megegyezett egymással. Noha elméletileg a juridiction de proximité teljesen

³³⁸ Vö. Herzog, Peter – Weser, Martha: *Civil Procedure in France. The Hague / The Netherlands*: Martinus Nijhoff, 1967. 488-494.; Fischer (1990) i.m. 54-60.; Schmidt, Stephanie: *Civil Justice in France. Nagoya University Comparative Study of Civil Justice Vol. 7*. Tokyo: Jigakusha, 2010. 49-50., 121.

³³⁹ Különös eljárásnak minősül, így különbíróság jár el a kereskedelmi, a munkaügyi, a társadalombiztosítással kapcsolatos, valamint a földhasznóbérléssel kapcsolatos ügyekben.

³⁴⁰ Bunge i. m. 32-33.

³⁴¹ Schmidt i. m. 49.

³⁴² Vö. Schmidt i. m. 49.; Elliott, Catherine – Jeanpierre, Eric – Vernon, Catherine: *French Legal System. Second Edition*. Harlow: Pearson Education Limited, 2006. 109.

önálló bíróságként működött Franciaországban,³⁴³ a két bíróság között összefonódást eredményezett, hogy a *juridiction de proximité* nem bírt önálló hivatallal, így a *tribunal d'instance* hivatala segítette a munkáját, sőt bizonyos nehézségek esetén a *juridiction de proximité* tárgyalása a *tribunal d'instance* előtt is megtartható volt.³⁴⁴

A *juridiction de proximité* esetében egyfajta laikus bírászkodás jelent meg: a bírák ugyanis ténylegesen nem hivatásos bírák, hanem olyan személyek voltak, akik megfelelő szakmai tapasztalattal bírtak az igazságszolgáltatás területén.³⁴⁵ A bíróvá való kinevezés feltételeként a 35. év betöltését, egy rövid jogi tanfolyam elvégzését, valamint valamely bíróságon szerzett meghatározott munkatapasztalatot jelölte meg a jogalkotó. A *juridiction de proximité* kötelékében a bírák részmunkaidőben végeztek munkát: hét évre nevezték ki őket e tisztségre, mely időtartam nem volt meghosszabbítható. A bírácoknak minden évben meghatározott oktatáson, továbbképzésen kellett részt venniük.³⁴⁶

A fentiek alapján tehát kijelenthetjük, hogy azok követelések minősültek Franciaországban kis értékűnek, melyek esetében a pertárgy értéke nem haladja meg a 4.000 euró összeget és elbírálásuk a *juridiction de proximité* hatáskörébe tartozott.³⁴⁷

A *juridiction de proximité* egyesbíróként jár el az előtte folyó jogvitákban. A *juridiction de proximité* bírójának, illetőleg bírójának akadályoztatása esetén, valamint amennyiben a *juridiction de proximité* nem rendelkezett elegendő számú bíróval, a *tribunal d'instance* bírója helyettesítette a *juridiction de proximité* bíróját. Súlyos jogértelmezési nehézség esetén azonban lehetőség volt arra is, hogy a *juridiction de proximité* előtt folyó eljárást áthelyezzék a *tribunal d'instance* elé.³⁴⁸ [NCPC 847-4. és 847-5. cikk]

A *tribunal d'instance* és a *juridiction de proximité* előtti eljárásra vonatkozó szabályokat eredetileg csak a *tribunal d'instance* esetében lehetett alkalmazni, de a

³⁴³ Vö. Cadiet, Loïc: Introduction to French Civil Justice System and Civil Procedural Law. *Ritsumeikan Law Review*, 2011/28. 336.

³⁴⁴ Schmidt i. m. 49.

³⁴⁵ Pl. a nyugdíjas hivatásos bírák, jogászok, jegyzők és a közszolgák meghatározott köre.

³⁴⁶ A *jurisdiction de proximité* bírójának oktatásáról, illetve továbbképzéséről részletesen ld. Zwickel, Martin: *Bürgermahe Ziviljustiz. Die französische juridiction de proximité aus deutscher Sicht*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2010. 57-58.

³⁴⁷ Ranjard, Paul: *A Comparative Study between the Civil Procedures of France, Germany and China*. Forrás:

http://www.ipr2.org/storage/Comparative_Study_on_Civil_Procedures_of_France,_Germany_and_China-EN1067.pdf 7.

³⁴⁸ Schmidt i. m. 49-50.

jurisdiction de proximité 2002-es felállítása óta szintén ezek voltak alkalmazandók e bíróságok előtt is, néhány speciális, csak a tribunal d'instance eljárására vonatkozó rendelkezés kivételével. A gyakorlat részéről már a létrehozatala időpontjától éles kritikát kiváltó jurisdiction de proximité azonban nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket, mert nem volt képes betölteni a célját, ezért 2017. július 1-jétől a francia jogalkotás megszüntette ezen bíróságot, azaz mintegy 15 év elteltével ismét a tribunal d'instance lett az a bíróság, ahol elsőfokon a kis értékű követelések perbeli érvényesítése lehetővé válik.³⁴⁹ Ennek megfelelően tehát a hatályos francia polgári eljárásjogban nem létezik a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozóan speciális szabályozás, így a hatályos francia polgári eljárásjog részletes ismertetésétől eltekintek.

---

³⁴⁹ Ld. részletesen: Kampmann, Anna – Zwickel, Martin: Zivil- und zivilprozessrechtliche Aspekte der großen Justizreform in Frankreich (Justice du 21ème siècle). Letölthető: <https://opus4.kobv.de/opus4-fau/files/8738/kampmann-zwickel.pdf> 17-19.

7. A kis értékű követelések perbeli érvényesítésének európai megoldásai – Összegzés

A kis értékű követelések perbeli érvényesítésének bemutatott hat nemzeti modellje kapcsán leszögezhető, hogy bizonyos fokig hasonlóság, s ezáltal akár egyfajta közös fejlődési út is felfedezhető, melynek összehasonlító bemutatására, értékelésére tesztek kísérletet a dolgozat jelen alfejezetében.

Vitathatatlan, hogy az egyre inkább globalizálódó világ, a felgyorsult élet a polgári igazságszolgáltatás területét sem hagyta érintetlenül az ezredforduló idején. Ennek köszönhetően, illetőleg ezáltal különös figyelmet kapott a hatékonyság kérdése e körben. Így Európa-szerte igyekeztek a nemzeti jogalkotók tekintettel lenni a polgári perek költség- és időtényezőjére. Az egyes államokban véghezvitt polgári perrendtartási reformok, melyek több esetben novelláris módosítás által valósultak meg, gyakran szenteltek nagyobb figyelmet a – hatékonyság szempontjából egyébként is nagy jelentőséggel bíró – kis értékű követelések bíróság előtti érvényesítésének kérdésére, ezáltal pedig lényegében az összes bemutatott hatályos modell – noha mindenhol találhatóak előzmények – viszonylag *fiatal*. Sorrendben először, 1991-ben a pragmatizmusáról ismert német polgári eljárásjog vezette be a jelenleg hatályos diszkrecionális eljárását, melynek keretében a kis értékű követelések érvényesíthetőek. Mintegy négy évvel a német diszkrecionális eljárásnak a jogéletben való megjelenése után, 1995-ben az olasz jogalkotó is életre hívta a kis értékű követelésekre vonatkozó eljárásának jelenleg is hatályos formáját. Az Egyesült Királyság – a kontinentálishoz közelítve valamelyest az angolszász típusú polgári eljárásjogi rendszerét – a Lord Woolf nevével fémjelzett case management-rendszer bevezetésével új alapokra helyezte a kis értékű követelések érvényesítését is 1999-től. Időrendben a következő Franciaország, ahol az ezredforduló után, 2004-ben jelent meg a polgári eljárásjog e területe a szabályozásban, mely azonban kérészetű lett. A 2009. esztendő Hazánk számára két új, kis értékű követelések érvényesítésére irányuló eljárást is hozott, hiszen amellet, hogy a 2008. évi XXX. törvény által bevezetésre került a kisértékű per kategóriája, a polgári és kereskedelmi ügyekben folytatott európai igazságügyi együttműködés keretében megszületett a kis értékű követelések európai eljárása is, mely az alkalmazási feltételeinek fennállása esetén a tagállami polgári perek alternatívája lett. A sort e körben a polgári eljárásjogi egységesítés eredményeként létrejött svájci polgári perrendtartás zárja, mely 2011-es hatálybalépése óta egyszerűsített eljárás keretében biztosítja a

(per)hatékonyságot a kis értékű követelések esetében. Mindezek alapján tehát megállapítható, hogy a kis értékű követelések perbeli érvényesítésének kérdése aktuális, s a természeténél fogva tulajdonképpen a polgári eljárásjog egyik legdinamikusabban fejlődő részterülete is, hiszen e pertípus igyekszik alkalmazkodni a mindennapi és a jogi élet kihívásaihoz, sok esetben egy-egy jogintézmény bevezetésével, melyet aztán – annak beválása esetén – az egész polgári eljárásjogra kiterjedő adaptációja követhet.

Az így létrejött kis értékű követelések perbeli érvényesítésére szolgáló eljárások *önállósága* kevésbé egységes képet rajzol a bemutatott államok vonatkozásában, hiszen az Egyesült Királyságban, Németországban, Olaszországban és Svájcban is külön, a rendes, általános polgári peres eljárásoktól különböző, azokhoz képest valamelyest egyszerűbb megoldásokat vezettek be, melyek igénybevétele nem függ a felperes választásától. Ezzel ellentétben Ausztriában, Franciaországban és most már Magyarországon sem érvényesül semmiféle speciális eljárásjogi szabály a kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán. Ehhez képest egyedi megoldásnak tekinthető az európai közösségi jog által életre hívott kis értékű követelések európai eljárása, mely ugyancsak külön eljárás keretében biztosítja a kis értékű követelések elbírálását, azonban ez az eljárás már fakultatív jelleggel bír, azaz annak igénybeviteléről, illetőleg ennek elmaradásáról a leendő felperes saját mérlegelési jogkörében dönt. A bemutatott eljárásoktól a 2009 és 2017 között hatályos magyar kisértékű per alapjaiban különbözött: ez a különbség elsősorban abban ragadható meg, hogy az egyébként külön, önálló kisértékű per esetében a jogalkotó a fizetési meghagyásos eljárás lefolytatását határozta meg „kötelező előfeltételként”, azonban az előfeltétel teljesítése esetén is lehetőséget biztosított a feleknek a kisértékű perek szabályaitól közös akarattal történő eltérésre. Tehát míg a többi nemzeti eljárásban a per az első lépcső, addig Magyarországon tulajdonképpen a kisértékű per már az igényérvényesítés második lépcsőfoka volt, hiszen ezt egy nemperes eljárás már megelőzte.

A kis értékű követelések kapcsán alkalmazott eljárások *határaként megszabott értékek* igen nagy eltéréseket mutatnak. Az Európai Igazságügyi Atlaszban által tartalmazott adatok tanúsága szerint a legalacsonyabb összeghatárral Németországban találkozhatunk, míg a legmagasabb értékhatárral Portugália és az Egyesült Királyság bír. A két szélső értékhatár között csaknem 14.500 euró összegű eltérés mutatkozik. Amennyiben a rendelkezésre álló valamennyi nemzeti adatot nézzük, az átlaguk

körülbelül 4.380 euró összegre rúg. Ezek alapján könnyen belátható, hogy az értékhatár vonatkozásában nem beszélhetünk egyfajta hasonlóságról, illetőleg jelenleg még nem figyelhető meg a nemzeti szabályok egymáshoz való közeledése, közelítése. Az adatok alapján még a gazdasági fejlettség, illetőleg az életszínvonal mértéke sem jelölhető meg olyan tényezőnek, melynek hatása egyértelműen kimutatható lenne az értékhatár nagysága kapcsán. Erre jó például szolgálhat Európa gazdaságilag egyik legfejlettebb országa, Németország, ahol a kis értékű követelés tényleg kis értékkel bír, hiszen 600 euró értékhatárt jelöltek ki e körben. A nemzeti jogalkotók tehát egyéb szempontokat vettek figyelembe a kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán meghatározott értékhatár vonatkozásában. E szempontok nyilvánvalóan a hatékonyság és arányosság elvében összpontosultak, melyeket az egyes nemzeti álláspontoknak megfelelően tovább differenciáltak. Feltehetőleg az értékhatár meghatározása során különös figyelmet szenteltek az egyes bírósági statisztikáknak, illetőleg a különböző nemzetgazdasági mutatók (pl. minimálbér) is befolyással bírhattak erre: ezek ellenőrizhetősége, illetőleg összehasonlíthatósága azonban nem valósítható meg.

A kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán egy szinte teljesen egységes képpel találkozhatunk, ha a *hatáskör* szempontjából tesszük vizsgálódásunk tárgyává az Európában alkalmazott megoldásokat. Mivel peres eljárásról beszélünk, minden államban bíróság jár el: ennek a bírósági, igazságszolgáltatási rendszerben elfoglalt helye tekintetében már felfedezhető némi különbség. Tipikus azonban, hogy a polgári eljárásoknak e körében a legalacsonyabb szintű rendes bírói fórum ítélkezik, így az Egyesült Királyságban a district judge (kerületi bíró), Németországban az Amstgericht (helyi bíróság), Svájcban a Bezirksgericht (kerületi bíróság), Magyarországon pedig a járásbíróság járt el. Franciaországban korábban külön bírói fórumot hoztak létre a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére, melyet a *jurisdiction de proximité* („a legközelebbi bíróság”) elnevezéssel illették. Olaszországban pedig a giudice di pace (békebíró) jogintézményének bevezetése révén oldották meg a kis értékű követelések esetén alkalmazandó hatásköri szabályok áttelepítését és ezáltal a bíróságok tehermentesítését. A hatásköri szabályok kapcsán tehát leszögezhető, hogy bár e körben – adott esetben különbíróság létrehozásával – nagymértékben tehermentesíthetők lennének a rendes bíróságok, a nemzeti jogalkotók nemigen éltek ezzel a lehetőséggel. Az ún. bagatellbíróságok létrehozásának gyakori elmaradása feltehetőleg gazdasági, pénzügyi indokokkal magyarázható. Emellett szereppel bírhat e körben az egyes

államok polgárainak perlekedési hajlama, a perlekedési kultúra, hiszen az ügyek csekély száma is indokolhatja a különbíróóságok hiányát, valamint az egyezségekre való törekvés hajlandósága, a különböző peren kívüli egyeztetési módszerek, a mediáció népszerűsége és elfogadottsága is szükségszerűen kihatással van a hatásköri szabályok fent taglalt differenciálódására.

Az előzetes egyeztetést, illetőleg a felek egyezségét több nemzeti polgári eljárásjog próbálja meg előmozdítani külön szabályokkal a kis értékű követelések esetében. Így a svájci polgári eljárásjog előírja az egyszerűsített eljárások esetében egy kötelező egyeztetési eljárást, mely inkább az ügy, a felek viszonyának előzetes tisztázását, felderítését szolgálja, mint ténylegesen a kibékítésüket, jogvitájuk rendezését, ezáltal viszont – az egyszerűsített eljárás egyébként is kötetlen, egyeztetési jellegének köszönhetően – kettős egyeztetéssel találkozhatunk Svájcban: ez pedig esetlegesen az eljárás elhúzóódását eredményezheti. Az Olaszországban a kis értékű követelések elbírálására hatáskörrel bíró giudice di pace előtti eljárás szintén kötelező egyezségi kísérellettel (conciliazione giudiziale) kezdődik, mely abban ölt testet, hogy a giudice di pace az első tárgyalás kezdetén egy viszonylag kötetlen beszélgetés keretében hallgatja meg a feleket, mely során megpróbálja kibékíteni őket. Az európai polgári eljárásjog keretében életre hívott kis értékű követelések európai eljárásáról szóló rendelet szintén külön említi az egyeztetést, mikor a 12. cikkben, a bíróság feladatai között rögzíti, hogy a bíróság adott esetben a felek közötti egyezségekre törekszik: ebből a megfogalmazásból azonban a felek egyezségekre való „rábírása” nem következik, hiszen ez inkább egy ösztönzés arra. Mindezekkel ellentétben az egyeztetést illetően nem találkozhatunk speciális szabályokkal a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozó szabályok körében sem a német, sem az angol, sem pedig a 2009 és 2017 közötti magyar polgári eljárásjogban. Kétségtelen azonban, hogy az egyeztetés, illetőleg békéltetés azon jogvitákban, ahol a követelés értéke viszonylag csekély, különös jelentőséggel bírhat akár az eljáró fórum, a bíróság tehermentesítése, akár a felek, s adott esetben általában a jogkeresők szempontjából, mely hosszú távon akár a jogi kultúra, a perlekedési hajlandóság változását vonhatja maga után, ezért célszerű külön szabályokkal szorgalmazni a jogviták ezen körében.

Az eljárás karakterisztikuma kapcsán a bemutatott európai modellek esetében leszögezhető, hogy inkább a *szóbeli eljárást* szorgalmazták a jogalkotók. Ezzel

összefüggésben a svájci egyszerűsített eljárás adja a legnagyobb mozgásteret a felek és az eljáró bíróság számára, hiszen ez egyfajta választási lehetőséget biztosít a szóbeli, az írásbeli és a „vegyes” (írásbeli eljárás tárgyalás tartása mellett) eljárás között. Ehhez képest a kis értékű követelések európai eljárása esetében a jogalkotók inkább egy írásbeli eljárást irányoztak elő, melynek keretében azonban – a célszerűség és arányosság elvére tekintettel – nem zárták ki annak lehetőségét, hogy a bíróság szóbeli tárgyalást tartson. A többi bemutatott modell, tehát az Egyesült Királyság, Olaszország, Németország, illetőleg a korábbi magyar szabályozás tekintetében is a szóbeliség érvényesül, így ezekben az eljárásokban kiemelt jelentőséggel bír a szóbeli tárgyalás, mely esetében több modell is a követelésnek az egy tárgyalás keretében történő elbírálását irányozza elő. Azonban több tárgyalás esetén is különösen fontos szereppel bír az első tárgyalás, melyhez különböző joghatások kapcsolódnak, s ezen első tárgyalás esetében a jogszabályok megpróbálnak valamiféle perkoncentrációt elérni a különböző eljárásjogi lehetőségek, jogok és kötelezettségek telepítésével. Ennek kapcsán érdemes megjegyezni, hogy megfigyelhető, hogy mindegyik modell igyekszik kiküszöbölni, visszaszorítani az ügyvédi részvételt, s ehelyett a felek személyes megjelenésére, a felek személyes megnyilvánulásaira, nyilatkozataira helyezik a hangsúlyt. Ezt nem a jogi képviselő kizárásával érik el, hanem egyrészt azzal, hogy egy viszonylag egyszerű eljárást hoztak létre, mely a felek által átlátható, tehát saját maguk, jogi képviselő nélkül is képesek elvileg eljárni és (eljárás) jogukat érvényesíteni, kötelezettségeiket teljesíteni, valamint azzal, hogy meghatározott esetekben a jogi képviselő eljárása ellenére is előírják, megkövetelik a felek személyes megjelenését a bíróság előtt.

A kis értékű követelések perbeli érvényesítésére a jogalkotók – nyilvánvalóan a pertárgy értékére tekintettel – egy *kevésbé formális eljárást* próbáltak meg létrehozni, melyben az eljáró bíró több esetben széles mérlegelési jogkörrel, nagy szabadsággal bír az eljárás alakítását illetően, gyakran befolyásolva ezáltal a felek által kifejezhető perbeli cselekmények lehetőségeit és mértékét. Ennek megfelelően több esetben találkozhatunk a kis értékű követelések érvényesítésére irányuló eljárások esetében olyan utalásokkal, melyek az általános szabályokhoz képest a bíróknak lehetőséget biztosítanak a célszerűség és arányosság érdekében arra, hogy eltérjenek a polgári perrendtartás (szigorúbb) szabályaitól és viszonylag nagy szabadsággal határozhatják meg az eljárásukat. Ennek talán a legszemléletesebb példája a német polgári perrendtartás § 495a szakaszában található, mely szerint a bíróság egyéni mérlegelése alapján határozhatja

meg az eljárását, amennyiben a pertárgy értéke nem haladja meg a 600 euró összeget: maga a jogszabály e körben meglehetősen szűkszavú és első olvasatra talán azt a következtetést engedi levonni, hogy a német bírakat ezen eljárástípus esetében nem köti semmiféle rendelkezés, a jogirodalom több helyen leszögezi azonban, hogy e körben az olyan alkotmányos és általános (polgári eljárásjogi) elveket tiszteletben kell tartani, mint a tisztességes eljárás és a jóhiszeműség elve.³⁵⁰ A német polgári eljárásjog által alkalmazott széles körű diszkrecionális jogkör biztosításához képest valamelyest szűkebb bírói mérlegelési jogkör érhető tetten a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről szóló rendeletben, mely az egyszerűség, gyorsaság és arányosság elvére való többszöri utalás mellett a tárgyalás tartását, a bírósághoz érkező okiratok lefordítását, valamint a bizonyításfelvételt illetően engedi át a bírák döntési jogkörébe. E kérdések – különösen a tárgyalás tartása és a bizonyításfelvétel – a polgári perek olyan lényeges mozzanatai, melyek esetében a mérlegelési jogkör biztosítása révén kellően széles körben és meghatározó kérdésekben bír a bíró döntési jogosítvánnyal. A bírói mérlegelési jogkör biztosítása helyett az eljárási szabályok egyszerűsítése, a határidők lerövidítése és a jogorvoslati lehetőségek korlátozása jelenik meg a legtöbb nemzeti polgári eljárásjogi szabályozásban a kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán, így az Egyesült Királyságban, Olaszországban és Svájcban, de ezen államok között említhetjük meg a 2009 és 2017 közötti magyar szabályozást is.

Ezen fenti összehasonlító szempontok alapján könnyen belátható, hogy az egyes európai nemzeti jogalkotók a (per)hatékonyság célját a zászlójukra tűzve igyekeztek olyan eljárásokat bevezetni és meghonosítani, melyek segítségével a kis értékű követelések perbeli érvényesítése biztosítható, mégis tekintettel van a pertárgy értékére, s szabályaik révén talán kevésbé jelentenek terhet a bíróságok számára a rendes eljárásokhoz képest. Érdekességük azonban, hogy ezt más-más eszközökkel próbálják elérni, azaz míg az egyik vonatkozásban szigorúbb, a másik vonatkozásban engedékenyebb szabályozással találkozhatunk, azaz lényegében az egyensúly mégiscsak biztosítottá válik és egy viszonylag átlátható, egyszerű eljárás jön létre. Ennek megfelelően tehát az összes vizsgált modell vonatkozásában megállapítható, hogy bizonyos fokig hasonlóságokkal, azonos irányvonalakkal bírnak. Feltehetőleg – az egyéb, a polgári kereskedelmi ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés szempontjából

³⁵⁰ Vö. Beck'sche Kurz-Kommentare. i. m. 1597-1598.; Fischer (1994) i. m. 978.; Stollmann i. m. 1720.; Wittschier i. m. 1392.; Zimmermann i. m. 611.; Bergerfurth i. m. 962-963.; Deubner i. m. 2471.

fontos tényezők mellett – ezen következtetés is befolyásolta az európai jogalkotókat a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetésében, mely tulajdonképpen egyfajta ötvözetének is tekinthető az egyes nemzeti eljárásoknak, azonban ezen eljárás esetében éppen a tagállami eljárásjogok különbözőségéből adódóan túl sok kérdést hagytak nyitva, így lényegében egy önmagában kevésbé életképes eljárást hoztak létre.³⁵¹ Bízhatunk azonban abban, hogy az egyes nemzeti és európai jogalkotók ezen felismerésük alapján megpróbálják a helyzetet rendezni, adott esetben további rendelkezések beillesztésével a rendeletbe: ez viszont a nemzeti eljárásjogok további egymáshoz való hasonulását vonhatja maga után.

---

³⁵¹ Vö. Hess, Burkhard – Bittmann, David: Die Verordnungen zur Einführung eines Europäischen Mahnverfahrens und eines Europäischen Verfahrens für geringfügige Forderungen – ein substantieller Integrationsschritt im Europäischen Zivilprozessrecht. IPRax, 2008/4. 313.; Jahn, Isabel: Das Europäische Verfahren für geringfügige Forderungen. NJW, 2007/40. 2894.; Rechberger, Walter H.: Die neue Generation. Bemerkungen zu den Verordnungen Nr. 805/2004, Nr. 1896/2006 und Nr. 861/2007 des Europäischen Parlaments und des Rates. In Stürner, Rolf – Matsumoto, Hiroyuki – Lüke, Wolfgang – Deguchi, Masahisa (Hrsg.): Festschrift für Dieter Leipold zum 70. Geburtstag. Tübingen: Mohr Siebeck, 2009. 314-315.; Schoibl, Norbert A.: Miscellen zum Europäischen Bagatellverfahren – Anmerkungen zum Verfahren nach der „Verordnung (EG) Nr. 861/2007 des Europäischen Parlaments und des Rates zur Einführung eines europäischen Verfahrens für geringfügige Forderungen. In Stürner, Rolf – Matsumoto, Hiroyuki – Lüke, Wolfgang – Deguchi, Masahisa (Hrsg.): Festschrift für Dieter Leipold zum 70. Geburtstag. Tübingen: Mohr Siebeck, 2009. 345.

IV. Összegzés – a hipotézisek megválaszolása

A kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán a dolgozatom kezdetén öt hipotézist állítottam fel, melyek alátámasztására igyekeztem az előző fejezetekben elegendő és megfelelő érveket felhozni. A dolgozat végén, e ponton azonban be kell látnom, hogy nem minden hipotézisem állja feltétlenül a helyét:

1. Hipotézis:

A kis értékű követelések perbeli érvényesítése esetében tipikusan jelen van egyfajta erőfölény-különbség a felek között.

Dolgozatom elején rögzítettem az annak kapcsán eredetileg kitűzött célt, azaz azt, hogy feltárjam, hogy hogyan próbálják meg a kis értékű követelések perbeli érvényesítése esetében a felek közötti, tipikusan gazdasági erőfölény-különbséget kiegyenlíteni eljárásjogi eszközökkel. Ez a cél tehát azt feltételezi, hogy a kis értékű követelések esetében a felek elvileg igen, ám a gyakorlatban mégsem tekinthetők azonos erőviszonyokkal rendelkezőknek, mivel az alperesi oldalon rendszerint egy magánszemély áll, míg a felperesi oldalon egy gazdasági társaság.

Ezen hipotézis vonatkozásában értelemszerűen a gyakorlati vizsgálódás adhatott választ. Amikor a 2013 tavaszán végzett empirikus kutatásom keretében az alperesi és felperesi pozícióban lévők személyi minőségére kérdeztem rá az akkoriban hatályos kisértékű perek vonatkozásában, a válaszok egyértelműen arra mutattak, hogy a kisértékű pereket tipikusan gazdasági társaságok, azon belül nagy arányban közüzemi szolgáltatók indították természetes személyekkel szemben. Úgy gondolom, hogy ezzel az eredménnyel lényegében bizonyítást is nyert a hipotézisem, hiszen a közüzemi szolgáltató nagy valószínűséggel gazdasági erőfölényben van az egyes magánszemélyekkel szemben. Emellett elmondható, hogy amennyiben egy közüzemi szolgáltatóról beszélünk, egy megfelelően kiépített szervezettel bíró gazdasági társaságot feltételezhetünk a felperesi oldalon, melynek működése során a különböző jogszabályok által támasztott követelmények egész sorának kell eleget tennie, ez elkerülhetlenné teszi

a jogi tanácsadás mindennapi, rendszerszintű igénybevételét: ezt támasztja alá, hogy a közüzemi szolgáltatók jogtanácsost alkalmaznak és szinte kivétel nélkül megtalálható a szervezetükön belül valamiféle jogi szervezeti egység (pl. Jogi Osztály).

A fentiek alapján könnyen belátható, hogy a kisértékű perekben a rendszerint gazdasági erőfölényben lévő felperes jogi jártasságbeli előnyökkel is bír: ez pedig önmagában elegendő a dolgozatom 1. hipotézisének alátámasztására.

2. Hipotézis:

A kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán az egyes államok hasonló eljárásjogi megoldásokkal élnek annak érdekében, hogy az eljárásjogi alapelvek egymással való összeütközéseit feloldják és az ezen eljárásokkal szemben támasztott követelményeknek eleget tegyenek.

A kis értékű követelések perbeli érvényesítésének vizsgálata kapcsán elkerülhetetlennek tartottam a jogösszehasonlítás módszeréhez nyúlni, így összesen hét európai állam (Magyarország, Ausztria, Egyesült Királyság, Franciaország, Németország, Olaszország, Svájc) jogrendszerének vonatkozó szabályait tekintetem át a megelőző fejezetekben, egyenként és összességükben is értékelve őket. E körben rámutattam, hogy az egyes nemzeti jogalkotók többé-kevésbé igyekeztek figyelemmel lenni a kis értékű követelések perbeli érvényesítésének sajátosságaira és több esetben hasonló eljárásjogi eszközökkel éltek az ezen eljárások kapcsán jelentkező követelményeknek minél nagyobb mértékben való megfelelés érdekében.

Azokban az államokban, ahol a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozóan önálló szabályok (tehát nem feltétlenül önálló eljárás) találhatóak, szinte minden esetben találkozhatunk előzetes egyeztetéssel, illetőleg az egyezés létrehozásának „fokozottabb” szándékával, melyet az általános szabályok alapján lefolyó eljáráshoz képest egy kevésbé formális eljárás keretében igyekeznek megvalósítani, ahol nagy szerephez jut a szóbeliség. Azt gondolhatnánk, hogy azon államokban (köztük Magyarországon is), amelyekben jelenleg nem léteznek önálló szabályok a kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán, nem találhatunk hasonlóságokat. Ezt azonban megcáfolhatjuk azáltal, hogy ezen államok többségében a jogalkotók a fizetési

meghagyásos eljárás bizonyos pertárgyérték alatti kötelezővé tételével próbálták meg elérni azt, hogy a kis értékkel bíró követelések esetében a bíróságokat tehermentesítsék. Magyarországon és Ausztriában is éltek ezzel a szabályozási megoldással és mindkét államban viszonylag magas összegben (Magyarország – 3 millió forint, Ausztria – 75 ezer euró) határozták meg azt az értéket, mely alatt kötelező a fizetési meghagyásos eljárás igénybevétele, így a valóban kis értékű követelések esetében a fizetési meghagyásos eljárás egyfajta „előszűrő” szerepet tölt be és csak a valóban vitás ügyek kerülnek érdemi vizsgálatra a bíróság elé.

Úgy gondolom, hogy e körben csak nagyon röviden, de a dolgozat előző fejezeteiben részletesen bemutatott hasonlóságok kétségtelenül alátámasztják a 2. hipotézist: vitathatatlan, hogy az egyes államok a hatékonyság, a jogkeresők megfelelő védelme és a különböző eljárásjogi követelményeknek való megfelelés érdekében hasonló eljárásjogi eszközökkel éltek.

3. Hipotézis:

Az 1952. évi III. törvény kisértékű perekre vonatkozó szabályozása nem töltötte be a szerepét, ezért indokolt volt ezen eljárás eltörlése az új Polgári perrendtartással.

A jogtörténet szempontjából tiszavirág életű kisértékű perek kapcsán az elmúlt években sok kritika született mind a jogalkalmazók, mind pedig a jogtudomány részéről, így számomra nem volt meglepő, hogy az új Polgári perrendtartás szakértői előkészítése és az Igazságügyi Minisztériumban folyó kodifikációja során a kis értékű követelések perbeli érvényesítésének különös (önálló) eljárásként való szabályozását, illetőleg az erre irányuló szándékot határozottan elutasították.

A kisértékű pereket részletesen tárgyaló fejezetben kitértem a szabályozási sajátosságokra és azokat az általam végzett empirikus kutatás eredményeivel összehasonlítva én magam is arra a következtetésre jutottam, hogy az eljárás szabályainak alkalmazása kapcsán számos kérdés és probléma merül fel. A nehézségek hátterében a többségi álláspont szerint a régi Polgári perrendtartás nem megfelelő, szabályozási hiányosságokkal, hibákkal küzdő rendelkezései álltak, melyeket a jogalkalmazás a maga eszközeivel nagyon nehezen, illetőleg általában nem tudott orvosolni. Ehhez képest a

saját meglátásom szerint nagy valószínűséggel nem csak a szabályozás, sőt lényegében nem a szabályozás, hanem sokkal inkább annak alkalmazása, azaz a jogalkalmazás oldalán fennálló nehézségek eredményezték a kisértékű perek vonatkozásában a problémákat. Vitathatatlan ugyanis, hogy a kisértékű perekben a jogalkotó bármely más pertípushoz képest egy egészen másfajta szemléletet, másfajta perbeli aktivitást várt el a felektől és a bíróság részéről is: ez nagy valószínűséggel nehézséget jelentett mind a bírák, mind pedig az ügyvédek, felek számára, hiszen azt eredményezte, hogy a kisértékű perekben „sokkal jobban oda kellett figyelniük” minden eljárási mozzanatra, mint más eljárások esetében, noha a pertárgy értéke nem feltétlenül sugallta volna ezt. Ez egyúttal azt is jelentette, hogy azon bírák és ügyvédek, akik kisértékű perekben is eljárak, adott esetben egyik tárgyalásról a másikra voltak kénytelenek megváltoztatni attitűdjeiket, ami valóban nehézséget jelenthet bárki számára.

Leszögezhető tehát a fentiek alapján, hogy a 3. hipotézis első tagmondata igaznak bizonyul, függetlenül ugyanis attól, hogy a többségi, avagy a saját álláspontommal támasztom alá, vitathatatlan, hogy a kisértékű perekre vonatkozó szabályozás nem töltötte be a szerepét. Arra a kérdésre, hogy vajon ennek következtében indokolt volt-e ezen eljárás eltörlése az új Polgári perrendtartással, már nem adható egyértelmű válasz, ugyanis tekintettel arra, hogy a kodifikáció során az a bizonyos képzeletbeli toll (azaz a billentyűzet) rendelkezésre állt arra is, hogy a kisértékű perek szabályait „átírják”, kiküszöbölve a korábbi vélt vagy valós hiányosságokat, hibákat, nem állítható határozottan, hogy mindenképpen el kellett törölni ezt a szabályozást. Ahogy arra a dolgozatom vonatkozó fejezetében utaltam, végső soron – bár feltehetően mindenféle szándék nélkül – nem is feltétlenül törölték el a kisértékű perekre vonatkozó szabályokat, mivel az új Polgári perrendtartásban szabályozott rendes eljárás több ponton hasonlóságot mutat a kisértékű perek kapcsán korábban vizionált eljárással. A jogbiztonság, a jogalkalmazói és jogkeresői érdekek védelmében, valamint általában a polgári eljárásjog szempontjából bízom abban, hogy ezen, az új Polgári perrendtartással szabályozott eljárás nem olyan tiszavirág életű lesz, mint a rá nagyon sokban hasonlító kisértékű per.

4. Hipotézis:

A kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozó különös eljárások manapság eltűnőben vannak az egyes nemzeti jogrendszerekben. Ennek fő okaiként az egységesülés és a transzparencia követelménye jelölhető meg.

A kisértékű perekre vonatkozó szabályozás eltörlése arra készített, hogy hipotézist állítsak fel és vizsgáljam meg, hogy vajon ez egy hazai sajátosság, avagy beleillik az európai trendekbe, azaz felderítsem, hogy vajon a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozó különös eljárások manapság eltűnőben vannak-e az egyes nemzeti jogrendszerekben.

E körben először az Európai Európa Igazságügyi Atlaszban szereplő információkat vettem górcső alá: az ott fellelhető, a tagállamok által szolgáltatott adatok alapján a polgári és kereskedelmi ügyekben folytatott igazságügyi együttműködésben részt vevő 27 tagállamból 18 tagállamban van valamiféle külön eljárás, míg 9 tagállamban nem találkozunk ilyennel. Ha az általam a jelen dolgozat keretében alaposabban megvizsgált európai államoknak a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozó szabályait vesszük alapul, a hét államból 4-ben igen, 3-ban pedig nem találkozhatunk speciális szabályokkal. Ez az információ a hipotézisem első felének alátámasztására nyilvánvalóan kevésnek bizonyul, hiszen ebből az adatból semmiféle trend nem vonható le. Mivel a dolgozat keretében bemutatott államok tulajdonképpen reprezentatív mintát nyújtanak az Európai Igazságügyi Térség vonatkozásában, szükséges volt alaposabban megvizsgálni a vonatkozó szabályokat a hipotézis alátámasztásához. E körben az egyik első összegző megállapításom az volt, hogy az összes bemutatott modell – noha mindenhol találhatóak előzmények – viszonylag rövid múltra tekint vissza, azaz fiatal eljárásokkal találhatjuk szembe magunkat: ez ellentmond a hipotézis első állításának. Ha azt a három államot vizsgáljuk, ahol nem találkozhatunk önálló szabályozással, szintén nehéz a hipotézis első állításának helytállóságát kijelenteni, hiszen még Ausztriában fokozatosan, 1983-ban tűnt el ez az eljárásjogi szabályozás, Franciaországban és Magyarországon az elmúlt években. Meglátásom szerint ez még mindig nem elegendő a hipotézisem alátámasztásához, különösen a két kinyert információ (viszonylag fiatal eljárások vs. különböző időpontokban való eltörlés) egymásnak valamelyest ellentmondó mivolta okán.

Mindezek alapján arra a következtetésre jutottam a 4. hipotézis első állítása kapcsán, hogy azt sem bizonyítani, sem pedig megcáfolni nem lehet egyértelműen: mind

mellette, mind pedig ellene is felhozhatóak érvek. Ennek következtében azonban a hipotézis második állítása vonatkozásában, mely a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozó különös eljárási szabályok eltűnése kapcsán próbál meg indokokat felhozni, szintén nem adható egyértelmű válasz a helytállóságot illetően, hiszen balgaság lenne egy nem feltétlenül létező trend kapcsán indokokkal szolgálni. Könnyen belátható azonban, hogy egy folyamat „közepén” nehéz feladatra vállalkozik az, aki ezt a folyamatot próbálja meg elemezni, illetőleg prognosztizálni, így a 4. hipotézist a jelen dolgozatban nyitva hagynám azzal, hogy talán 20-25 év múlva kellene megvizsgálni az ezredforduló környékét, hogy az európai trendeket meg tudjuk állapítani a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozó nemzeti szabályozásokkal kapcsolatban.

5. Hipotézis:

A kis értékű követelések perbeli érvényesítése kapcsán alkalmazott eljárások megjelenése és eltűnése egyfajta ciklikusságot mutat.

A kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozó hazai szabályozás története arra ösztönzött, hogy egy hipotézis keretében azt vizsgáljam meg, hogy az e körben alkalmazott eljárások megjelenése és eltűnése mennyire tekinthető ciklikusnak.

Nem nehéz belátni, hogy amennyiben a ciklikusságot általában és csak felületesen vizsgáljuk, akkor könnyen és gyorsan pozitív megerősítést nyerhet az 5. hipotézis, hiszen vitán felül áll, hogy akár a magyar jogtörténetet, akár bármelyik európai állam polgári eljárásjogi szabályainak fejlődését vesszük alapul, megállapítható, hogy bizonyos ideig volt külön eljárás vagy valamiféle speciális szabályozás a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozóan, majd azt eltörölték és bizonyos idő elteltével újabb eljárási szabályok jelentek meg ezen a téren.

Amikor azonban a hazai polgári eljárásjog fejlődéstörténetét alaposabban górcső alá vettem, a ciklikusság mellett további összefüggésre bukkantam. Feltűnt ugyanis, hogy a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozó eljárást gyakran egyfajta kísérleti jelleggel vezették be és aztán ha „beváltak” az e körben megjelenő eljárásjogi újítások, azokat egy új eljárásjogi kódex esetében már általános, minden peres eljárás

vonatkozásában irányadó szabályokként rögzítették. Ennek megfelelően a ciklikusság fent ismertetett felületes megvizsgálása nyomán bemutatott eredmény annyiban pontosítandó, hogy noha a hazai jogtörténet bizonyos korszakaiban valóban nem létezett semmiféle külön szabályozás a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozóan, mert ezekben a perekben is az általános eljárási szabályok szerint kellett eljárni, tulajdonképpen a korábbi, az adott eljárásjogi kódex megszületése előtt éppen ezen a téren „kikísérletezett” szabályok szerint jártak el. Ez a megállapítás azonban egy újabb következtetésre ad lehetőséget, nevezetesen arra, hogy a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozó külön szabályozás tipikusan akkor jelenik meg, amikor a polgári eljárásjogi szabályok kapcsán újítások szükségesek vagy az adott jogrendszer, a jogalkalmazók és jogkeresők igényei, a (jog)politika okán vagy bármely egyéb körülmény (pl. technikai fejlődés) folytán. Vizsgálódásaim során arra következtetésre jutottam, hogy korábban a fent leírtakkal tisztában voltak és sokkal tudatosabban használták a kis értékű követelések perbeli érvényesítésére vonatkozó szabályozást a fent leírt célból. Manapság nem feltétlenül érzékelhető ez a tudatosság a jogalkotó részéről, hiszen bár a régi Polgári perrendtartás „utolsó éveiben” valóban megjelent a kisértékű per, mely kiváló kísérleti terepet tölthetett volna be sok szempontból az új kódex szabályozási mechanizmusainak kialakításához, azt tapasztalhattuk, hogy a dolgozatban több helyen ismertetett negatív kritikák ellenére sikerült egy olyan eljárást létrehozni az új Polgári perrendtartásban, mely magán hordja a kisértékű perek sajátosságait, azaz „annyira ódzkodtak a kisértékű perekről, hogy általánossá tették a szabályait”...

Sajnos a jelen dolgozat kereteit túlfeszítette volna, hogy a magyar jogtörténetben tisztán kimutatható ciklikusságot valamennyi bemutatott európai állam vonatkozásában fel tudjam tárni, ezért ezt a jogrendszerek fejlődésének hasonlóságai okán csak vélelmezni tudom.

A fentiek alapján az 5. hipotézis meglátásom szerint a magyar polgári eljárásjog vonatkozásában egyértelműen helytálló, míg az egyes európai államok esetében vélelmezhető.

Dolgozatom érdemi részének ezen utolsó soraiban szeretnék visszautalni a bevezető gondolataimra. Ott azt hangsúlyoztam, hogy kis értékű követelések perbeli

érvényesítésének szabályozása nagyon mély és átfogó kérdéseket vet fel, melyek tulajdonképpen átszövik az egész polgári eljárásjogot: bízom benne, hogy ezt sikerült bebizonyítanom és a jövőben mind a jogalkotók, mind pedig a jogalkalmazók részéről nagyobb figyelmet kap ez a téma, belátva, hogy a kis értékű követelések perbeli érvényesítése nem „bagatell” kérdés!

Köszönetnyilvánítás

Mindenekelőtt szeretném megköszönni Családomnak azt a rengeteg segítséget, támogatást és türelmet, amivel felém fordultak annak érdekében, hogy e dolgozat elkészülhessen.

Külön köszönet témavezetőmnek, Dr. Harsági Viktória tanszékvezető egyetemi tanár asszonynak, akinek irodája mindig nyitva állt előttem, ha valami problémám akadt, illetve a konzultációk alkalmával hosszas értekezéseket folytathattunk a kis értékű követelések érvényesítéséről vagy éppen a téma határterületeiről: ezek során számos fontos kérdésre hívta fel figyelmemet.

Hálás vagyok mindazon barátoknak, kollégáknak – név nélkül –, akik segítségemre voltak ezen dolgozat akár lelki, szellemi, akár technikai kivitelezésében és mindig hittek bennem és támogattak.

Köszönöm!

Hivatkozott irodalom

- Acone, Modestino: The Justice of the Peace. In: Fazzalari, Elio – Sheridan, Maurice (Eds.): Italian Yearbook of Civil Procedure. Volume two. Milano: Giuffrè Editore, 1993. 47-60.
- Andrews, Neil: A New Civil Procedural Code for England: Party-Control “Going, Going, Gone”. ZZPInt, 1999. 3-25.
- Andrews, Neil: “Accelerated Justice” under the English Civil Procedure Rules. ZZPInt, 2002. 79-104.
- Andrews, Neil: The Modern Civil Process in England: Links between Private and Public Forms of Dispute Resolution. ZZPInt, 2009. 3-32.
- Apáthi István: Polgári törvénykezési rendtartás, az 1868. LIV. t.c.z., úgy az ezt módosító és kiegészítő törvények s rendeletek alapján, egyenlő tekintettel az elmélet és gyakorlat igényeire. Pest: Heckenast Gusztáv, 1872.
- Baltzer-Bader, Christine: Die Rechtsmittel. In: Sutter-Somm, Thomas – Hasenböhler, Franz (Hrsg.): Die künftige schweizerische Zivilprozessordnung. Mitglieder der Expertenkommission erläutern den Vorentwurf. Zürich-Basel-Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2003. 87-107.
- Bárdos Benő: Sommás visszahelyezés birtokháborítás miatt birtokostársak között. Jogtudományi Közlöny, 1914/33. 347-348.
- Baumbach, Adolf – Lauterbach, Wolfgang – Albers, Jan – Hartmann, Peter: Beck’sische Kurz-Kommentare. Zivilprozessordnung mit FamFG, GVG und anderen Nebengesetzen. 69., völlig neubearbeitete Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011.
- Beck Salamon – Névai László (szerk.): Magyar polgári eljárásjog. Budapest: Tankönyvkiadó, 1962.
- Bergerfurth, Bruno: Das neue „Bagatellverfahren” nach § 495a ZPO. NJW, 1991/15. 961-964.
- Blankenburg, Erhard – Dieter, Leipold – Wollschläger, Christian: Neue Methoden im Zivilverfahren – Summarischer Rechtsschutz und Bagatellverfahren. Beiträge zur Strukturanalyse der Rechtspflege. Köln: Bundesanzeiger, 1991.
- Bónis György – Degré Alajos – Varga Endre: A magyar bírósági szervezet és perjog története. Zalaegerszeg: 1996.
- Borck, Hans-Günther: Verfahren nach billigem Ermessen. In: Wieczorek, Bernhard – Schütze, Rolf A. (Hrsg.): Zivilprozessordnung und Nebengesetze. Großkommentar. 3., völlig neu bearbeitete Auflage. Zweiter Band. 3. Teilband, 2. Teil. Berlin / New York: De Gruyter, 2010.

- Brönnimann, Jürgen: Die Schweizerische Zivilprozessordnung vom 19.12.2008 – ein Überblick. *Recht*, 2009/3. 79-99.
- Bunge, Jürgen: *Zivilprozess und Zwangsvollstreckung in Frankreich und Italien. Eine systematische Darstellung mit Glossaren und Bibliographien.* Berlin: Duncker & Humblot, 2008.
- Cadiet, Loïc: Civil Justice Reform: Access, Cost, and Delay. The French Perspective. In: Zuckermann, Adrian A. S. (Ed.): *Justice in Crisis – Comparative Perspectives of Civil Procedure.* New York: Oxford University Press, 1999. 291-346.
- Cadiet, Loïc: Introduction to French Civil Justice System and Civil Procedural Law. *Ritsumeikan Law Review*, 2011/28. 331-393.
- Campbell, Christian: *International Civil Procedure. Volume II.* Salzburg: Yorkhill Law Publishing, 2006.
- Caponi, Remo: Italian Civil Justice Reform 2009. *ZZPInt*, 2009. 143-158.
- Caponi, Remo: Die Entwicklung der italienischen Zivilrechtspflege in den Jahren 1990-2010: Grundlinien. In: Sutter-Somm, Thomas – Harsági Viktória (Hrsg.): *Die Entwicklung des Zivilprozessrechts in Mitteleuropa um die Jahrtausendwende. Reform und Kodifikation – Tradition und Erneuerung.* Zürich-Basel-Genf: Schulthess, 2012. 47-60.
- Chiarloni, Sergio: Civil Justice and its Paradoxes: An Italian Perspective. In: Zuckermann, Adrian A. S. (Ed.): *Justice in Crisis – Comparative Perspectives of Civil Procedure.* New York: Oxford University Press, 1999. 263-290.
- Cooter, Robert – Ulen, Thomas: *Jog és közgazdaságtan.* Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2005.
- Cserba Lajos – Gyekiczky Tamás – Kormos Erzsébet – Nagy Adrienn – Nagy Andrea – Wopera Zsuzsa: *Polgári perjog. Általános rész.* Budapest: Complex Kiadó, 2008.
- De Cristofaro, Marco – Trocker, Nicolò: *Civil Justice in Italy.* Nagoya University Comparative Study of Civil Justice Vol. 8. Tokyo: Jigakusha, 2010.
- Deubner, Karl Günther: Verfahren vor den Amstgerichten. In: Rauscher, Thomas – Wax, Peter – Wenzel, Joachim: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und Nebengesetzen. Band 1. §§ 1-510c.* München: Verlag C. H. Beck, 2008.
- Domej, Tanja: Die künftige schweizerische Zivilprozessordnung – Struktur und Charakteristika des Verfahrens. *ZZPInt*, 2006. 239-269.
- Elliott, Catherine – Jeanpierre, Eric – Vernon, Catherine: *French Legal System. Second Edition.* Harlow: Pearson Education Limited, 2006.

- F. S.: A »felfolyamodások«-ról az új sommás eljárás szerint. *Jogtudományi Közlöny*, 1895/17. 133-135.
- Fabinyi Tihamér: *A polgári perrendtartás törvénye és joggyakorlata*. Budapest: Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1931.
- Fekete Balázs (szerk.): *A jogösszehasonlítás elmélete. Szövegek a jelenkori komparatiztika köréből*. Budapest: Szent István Társulat, 2006.
- Fischer, Frank O.: § 495a ZPO – eine Beweisaufnahme des „Verfahrens nach billigem Ermessen“. *MDR*, 1994/10. 978-983.
- Fischer, Wolfgang: *Die Beschleunigungsmechanismen des französischen Zivilprozesses*. Bielefeld: Verlag Ernst und Werner Gieseking, 1990.
- Fodor Ármin – Márkus Dezső: *A polgári törvénykezési rendtartás kézikönyve. II. kötet*. Budapest: Singer és Wolfner Kiadása, 1894.
- Földes István: *A magyar polgári perrendtartás kézikönyve. Második kiadás*. Budapest: Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1944.
- Frank Sala: *A polgári törvénykezési rendtartás mai érvényében*. Budapest: Franklin-Társulat, 1895.
- Gáspárdy László: *Modern magyar perjogtörténet*. Miskolc: Novotni Kiadó, 2003.
- Gasser, Dominik: *Das vereinfachte Verfahren*. In: Sutter-Somm, Thomas – Hasenböhler, Franz (Hrsg.): *Die künftige schweizerische Zivilprozessordnung. Mitglieder der Expertenkommission erläutern den Vorentwurf*. Zürich-Basel-Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2003. 73-86.
- Gilles, Peter: *Zur Zweckvielfalt zivilprozessualer Verfahrensvielfalt*. In: Dammann, Jens – Grunsky, Wolfgang – Pfeiffer, Thomas (Hrsg.): *Gedächtnisschrift für Manfred Wolf*. München: Verlag C.H. Beck, 2011. 377-391.
- Gottwald, Peter: *Civil Justice Reform: Access, Cost, and Expedition. The German Perspective*. In: Zuckermann, Adrian A. S. (Ed.): *Justice in Crisis – Comparative Perspectives of Civil Procedure*. New York: Oxford University Press, 1999. 207-234.
- Grád András – Weller Mónika: *A strasbourgi emberi jogi bírászkodás kézikönyve. Negyedik, bővített kiadás*. Budapest, HVG-Orac, 2011.
- Greene, David: *Getting on track. Credit Management*, 1999/5. 36-39.
- Grossi, Simona – Pagni, Maria Cristina: *Commentary on the Italian Code of Civil Procedure*. New York: Oxford University Press, 2010.
- Haendel Vilmos: *A perbeli cselekmények koncentrációja a magyar perjogi fejlődés szolgálatában*. Miskolc: Ifj. Ludvig és Janovits Könyvnyomdája, 1932.

Hajnik Imre: A magyar bírósági szervezet és perjog az Árpád- és a vegyes-házi királyok alatt. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1899.

Hartweg, Oskar: Prozeßreform und Summary Judgment. ZZPInt, 2000. 19-58.

Heiss, Helmut-Johann: Verfahrensverbund und Verfahrensbeschleunigung im italienischen Zivilprozeß. Aachen: Shaker Verlag, 1997.

Hennrichs, Joachim: Verfassungswidrigkeit des neuen § 495a ZPO? NJW, 1991/44. 2815-2816.

Herczegh Mihály: Magyar polgári törvénykezési rendtartás. Ötödik átdolgozott kiadás. Budapest: Franklin Társulat, 1896.

Herget, Kurt: Verfahren vor den Amstgerichten. In: Zöller, Richard – Geimer, Reinhold – Greger, Reinhard – Herget, Kurt – Heßler, Hans-Joachim – Lückemann, Clemens – Stöber, Kurt – Vollkommer, Max – Feskorn, Christian – Lorenz, Arndt: Zöller Zivilprozessordnung mit FamFG (§§ 1 - 185, 200 - 270, 433 - 484) und Gerichtsverfassungsgesetz, den Einführungsgesetzen, mit internationalem Zivilprozessrecht, EU-Verordnungen, Kostenanmerkungen. Kommentar. 29. neubearbeitete Auflage. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt KG, 2012.

Herzog, Peter – Weser, Martha: Civil Procedure in France. The Hague / The Netherlands: Martinus Nijhoff, 1967.

Hess, Burkhard – Bittmann, David: Die Verordnungen zur Einführung eines Europäischen Mahnverfahrens und eines Europäischen Verfahrens für geringfügige Forderungen – ein substantieller Integrationsschritt im Europäischen Zivilprozessrecht. IPRax, 2008/4. 305-314.

Jackson, Rupert: Review of Civil Litigation Costs: Final Report.

Letölthető:

<http://www.judiciary.gov.uk/Resources/JCO/Documents/Reports/jackson-final-report-140110.pdf>

Jahn, Isabel: Das Europäische Verfahren für geringfügige Forderungen. NJW, 2007/40.2891-2895.

Jauernig, Othmar: Zivilprozessrecht. Ein Studienbuch. 29., völlig neubearbeitete Auflage des von Friedrich Lent begründeten Werkes. München: Verlag C. H. Beck, 2007.

Jauernig, Wilhelm: Das Bagatellverfahren. Berlin: Verlag Dr. Emil Ebering, 1933.

Jenni, Silvia – Klett, Barbara: Die Vereinheitlichung der Grundnormen des Prozessrechts bringt Erleichterungen. KMU-Magazin, 2010/9. 50-52.

Kampmann, Anna – Zwickel, Martin: Zivil- und zivilprozessrechtliche Aspekte der großen Justizreform in Frankreich (Justice du 21ème siècle). Letölthető: <https://opus4.kobv.de/opus4-fau/files/8738/kampmann-zwickel.pdf>

- Kaszainé dr. Mezey Katalin: Kisértékű perek. In: Petrik Ferenc (szerk.): Polgári eljárásjog. Kommentár a gyakorlat számára. Budapest: HVG-Orac, 2000. [2008, 26. pótlap] [ISBN 9638213086], D/XXIV. 218/6.
- Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog. Budapest: Osiris Kiadó, 2014.
- de Kerstrat, Françoise – Crawford, William E.: New Code of Civil Procedure in France. Book 1. New York: Oceana Publications, Inc. Dobbs Ferry, 1978.
- Köblös Adél: Polgári eljárásjog itt és ott. Kontroll, 2005/1. 6-31.
- Koch, Harald: Private Rechtsdurchsetzung: Wilder Westen oder effektive Rechtsbewahrung durch Prozessrecht und Compliance? In: Dammann, Jens – Grunsky, Wolfgang – Pfeiffer, Thomas (Hrsg.): Gedächtnisschrift für Manfred Wolf. München: Verlag C.H. Beck, 2011. 459-472.
- Kunze, Axel: Das amstgerichtliche Bagatellverfahren nach § 495a ZPO. Bielefeld: Verlag Ernst und Werner Gieseking, 1995.
- Kunze, Axel: § 495a ZPO – mehr Rechtsschutz ohne Zivilprozeßrecht? NJW, 1995/42. 2750-2753.
- Kunze, Axel: Das amstgerichtliche Bagatellverfahren gemäß § 495a ZPO und die Subsidiarität des BVerfG. NJW, 1997/33. 2154-2155.
- Kuschel, Anette – Kunze, Axel: Minima (non) curat praetor – Das Bagatellverfahren in der amstgerichtlichen Praxis. DRiZ, 1996/5. 193-195.
- Leipold, Dieter: Verfahren nach billigem Ermessen. In: Berger, Christian – Bork, Reinhard – Brehm, Wolfgang – Grunsky, Wolfgang – Leipold, Dieter – Münzberg, Wolfgang – Oberhammer, Paul – Roth, Herbert – Schlosser, Peter – Wagner, Gerhard: Stein/Jonas – Kommentar zur Zivilprozessordnung. 22. Auflage. Band 5. Tübingen: Mohr Siebeck, 2006.
- Magyary Géza: Magyar polgári perjog. Harmadik Kiadás. Budapest: Franklin Társulat, 1939.
- Mazan, Stephan: Summarisches Verfahren. In: Spühler, Karl – Tenchio, Luca – Infanger, Dominik (Hrsg.): Basler Kommentar. Schweizerische Zivilprozessordnung. Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2010.
- Meier, Isaak: Schweizerisches Zivilprozessrecht – eine kritische Darstellung aus der Sicht von Praxis und Lehre. Schulthess Zürich-Basel-Genf, Juristische Medien AG, 2010.
- Mertens, Jens Michael: Privatrechtsschutz und vertikale Integration im internationalen Handel. Tübingen: Mohr Siebeck, 2011.
- Mezey Barna (szerk.): Magyar jogtörténet. 2., javított kiadás. Budapest: Osiris Kiadó, 1999.

- Miceli, Thomas J.: The Social versus Private Incentive to Sue. Forrás: <http://digitalcommons.uconn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1162&context=econwpapers>
- Németh János: Rendkívüli perorvoslatok a magyar polgári eljárásban. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1975.
- Németh János – Kiss Daisy (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata 2. Harmadik (átdolgozott) kiadás. Budapest: Complex Kiadó, 2010.
- Németh János – Varga István (szerk.): Egy új polgári perrendtartás alapjai. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2014.
- Nyilas Anna: A polgári per egyszerűsítésének és gyorsításának eszközei az európai jogrendszerekben, különös tekintettel a kis értékű követelésekre vonatkozó eljárásokra. Doktori értekezés. Debreceni Egyetem. 2011
- Olzen, Dirk: Bagatelljustiz: Eine unendliche Geschichte? In: Bettermann, Karl August – Löwisch, Manfred – Otto, Hansjörg – Schmidt, Karsten (Hrsg.): Festschrift für Albrecht Zeuner zum siebzigsten Geburtstag. Tübingen: J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), 1994. 451-466.
- Osztheimer Katalin: A Polgári perrendtartást módosító XI. novella alkotmányos kérdései. In: Szikora Veronika (szerk.): Kihívások és lehetőségek napjaink magánjogában. Tanulmánykötet. Debrecen: Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Polgári Jogi Tanszéke, 2009. 339-351.
- Osztovits András (szerk.): Polgári eljárásjog I. A polgári per általános szabályai. Budapest: HVG-ORAC Lapés Könyvkiadó Kft., 2013.
- Pallós Nikoletta: A kisértékű per szabályainak perrendi kompatibilitása - Dogmatikai elemzés jogtörténeti és európai kitekintéssel. Doktori értekezés. Szegedi Tudományegyetem. 2011.
- Pearl, Patricia – Goodman, Andrew: Small Claims Procedure: A Practical Guide. Fourth Edition. St Albans: XPL publishing, 2008.
- Peglau, Jens: Säumnis einer Partei und kontradiktorisches Urteil im Verfahren nach § 495a ZPO. NJW, 1997/34. 2222-2224.
- Petrik Ferenc (szerk.): Polgári eljárásjog. Kommentár a gyakorlat számára. Budapest: HVG-Orac, 2000.
- Piekenbrock, Andreas: Der italienische Zivilprozeß im europäischen Umfeld – Eine rechtsvergleichende Studie unter Hervorhebung der richterlichen Verfahrensleitung. Berlin: Duncker & Humblot, 1998.
- Posner, Richard A.: Economic Analysis of Law. Eight Edition. Aspen Casebook Series. Austin-Boston-Chicago-New York-The Netherlands: Wolters Kluwer Law & Business, 2010.

- Ranjard, Paul: A Comparative Study between the Civil Procedures of France, Germany and China. Forrás:
[http://www.ipr2.org/storage/Comparative Study on Civil Procedures of France, Germany and China-EN1067.pdf](http://www.ipr2.org/storage/Comparative_Study_on_Civil_Procedures_of_France_Germany_and_China-EN1067.pdf)
- Rechberger, Walter H.: Die neue Generation. Bemerkungen zu den Verordnungen Nr. 805/2004, Nr. 1896/2006 und Nr. 861/2007 des Europäischen Parlaments und des Rates. In Stürner, Rolf – Matsumoto, Hiroyuki – Lüke, Wolfgang – Deguchi, Masahisa (Hrsg.): Festschrift für Dieter Leipold zum 70. Geburtstag. Tübingen: Mohr Siebeck, 2009. 301-315.
- Reichold, Klaus: Verfahren vor den Amstgerichten. In: Thomas, Heinz – Putzo, Hans – Reichold, Klaus – Hüßtege, Rainer – Seiler, Christian: Zivilprozessordnung – Kommentar. 32., neubearbeitete Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011.
- Rosenberg, Leo – Schwab, Karl Heinz – Gottwald, Peter: Zivilprozessrecht. 17., neu bearbeitete Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2010.
- Rottleuthner, Hubert: Umbau des Rechtsstaats? – Zur Entformalisierung des Zivilprozesses im Bereich der Bagatellverfahren – Ergebnisse einer rechtstatsächlichen Untersuchung zur Praxis von § 495a ZPO. NJW, 1996/38. 2473-2477.
- Rottleuthner, Hubert: Entlastung durch Entformalisierung? Rechtstatsächliche Untersuchungen zur Praxis von § 495a ZPO und § 313 StPO. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1997.
- Sárfy Andor: Magyar polgári perjog. Budapest: Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1946.
- Sarkanytu Szabolcs: A közjegyzői fizetési meghagyásból alakult polgári perek egyes problémás kérdései. Jog, állam, politika, 2012/4. 139-150.
- Schelp, Robert: Verfahren für den Amstgerichten. In: Prütting, Hanns – Gehrlein, Markus: ZPO Kommentar. 4. Auflage. Köln: Luchterhand, 2012.
- Schmieder, Philipp: De minimis non curat praetor. Erheblichkeit als Zulässigkeitsschranke? ZZP, 2007/2. 199-217.
- Schmidt, Stephanie: Civil Justice in France. Nagoya University Comparative Study of Civil Justice Vol. 7. Tokyo: Jigakusha, 2010.
- Schoibl, Norbert A.: Miszellen zum Europäischen Bagatellverfahren – Anmerkungen zum Verfahren nach der „Verordnung (EG) Nr. 861/2007 des Europäischen Parlaments und des Rates zur Einführung eines europäischen Verfahrens für geringfügige Forderungen. In Stürner, Rolf – Matsumoto, Hiroyuki – Lüke, Wolfgang – Deguchi, Masahisa (Hrsg.): Festschrift für Dieter Leipold zum 70. Geburtstag. Tübingen: Mohr Siebeck, 2009. 335-350.

- Sólyom László: Az alkotmánybíráskodás kezdetei Magyarországon. Budapest: Osiris Kiadó, 2001.
- Spier, Kathryn E.: Litigation. In: Polinsky, A. Mitchell – Shavell, Steven (eds.): Handbook of Law and Economics. Volume I. North-Holland: Elsevier B. V., 2007.
- Spühler, Karl – Dolge, Annette – Gehri, Myriam: Schweizerisches Zivilprozessrecht und Grundzüge des internationalen Zivilprozessrechts. Neunte Auflage des von Oscar Vogel begründeten Werkes. Bern, Stämpfli Verlag AG, 2010.
- Spühler, Karl – Vock, Dominik: Rechtsmittel in Zivilsachen im Kanton Zürich und im Bund. 2. Auflage. Zürich-Basel-Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2011.
- Stahelin, Adrian – Stahelin, Daniel – Grolimund, Pascal: Zivilprozessrecht nach dem Entwurf für eine Schweizerische Zivilprozessordnung und weiteren Erlassen – unter Einbezug des internationalen Rechts. Zürich-Basel-Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2008.
- Städling, Jörg: § 495a II ZPO und § 313a I ZPO: (fast) gleiche Schwestern für Entscheidungen ohne Tatbestand und Gründe. MDR, 1995/11. 1102-1104.
- Städling, Jörg: Anwendung des § 495a ZPO in der Praxis. NJW, 1996/11. 691-696.
- Stollmann, Frank: Zur Verfassungsmäßigkeit des neuen § 495a ZPO. NJW, 1991/28. 1719-1721.
- Sutcliffe, Jeremy: Civil litigation costs. Credit Management, 1999/9. 20-21.
- Sutter-Somm, Thomas: Die Verfahrensgrundsätze und die Prozessvoraussetzungen. ZZZ, 2007/15. 301-326.
- Sutter-Somm, Thomas: Vereinheitlichung des Schweizerischen Zivilprozessrechts – Der Vorentwurf zur Schweizerischen Zivilprozessordnung im Überblick. ZZPInt, 2002. 369-400.
- Sutter-Somm, Thomas: Schweizerisches Zivilprozessrecht. Zürich-Basel-Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2007.
- Sutter-Somm, Thomas – Grob-Andermacher, Béatrice: Tafeln zum Schweizerischen Zivilprozessrecht. Zürich-Basel-Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2011.
- Sutter-Somm, Thomas: Schweizerisches Zivilprozessrecht. 2. Auflage. Zürich-Basel-Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2012.
- Szalai Ákos: A tőkeminimum leszállítása korlátolt felelősségű vállalatokban. Joggazdaságtani elemzés. Közgazdasági Szemle, 2008/6.
- Szalay Tamás: Felülvizsgálat a sommás eljárásban. Jogtudományi Közlöny, 1896/43. 340-341.

- Szilbereky Jenő – Névai László: A polgári perrendtartás magyarázata. Budapest: Közgazdasági és Jogi Kiadó, 1967.
- T. Nagy Erzsébet: A Polgári perrendtartási törvény változásai. *Ügyvédek Lapja*, 2009/1. 12-20.
- Teller Miksa: Az 1893:XVIII. tcz. visszaható ereje kikötött sommás eljárás esetén. *Jogtudományi Közlöny*, 1895/46. 364.
- Térfi Gyula: Az új polgári perrendtartás. Budapest: Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1914.
- Trocker, Nicolò: Grundlinien der Reform der italienischen Zivilrechtspflege. *ZZPInt*, 1996. 3-36.
- Trocker, Nicolò: Die Entwicklung des italienischen Zivilprozessrechts: 1918-2008. *ZZPInt*, 2009. 103-141.
- Varga István (szerk.): *Codificatio processualis civilis – Studia in Honorem Németh János II.* Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2013.
- Varga Zs. András: Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának hatása jogszemléletünkre. A közhatalom perlése mint alapvető jog. *Iustum, Aequum, Salutare*, 2009/2. 103-126.
- Vaszy György: Eljárás a kisebb polgári peres ügyekben. A végrehajtási novellával kiegészített harmadik kiadás. Budapest: Franklin Társulat, 1908.
- Vinkler János: A magyar igazságszolgáltatási szervezet és a polgári peres eljárás a mohácsi véstől 1848-ig. Pécs: Dunántúl Egyetemi Nyomdája, 1927.
- Visegrády Antal: A kódex funkciói és hatékonysága. *CONTROLLER INFO*, 2017/2. 60-64.
- Vollkommer, Max: Fortschritte auf dem Weg zur Verfahrensvereinheitlichung. In: Bartlsperger, Richard – Ehlers, Dirk - Hofmann, Werne R. – Pirson, Dietrich (Hrsg.): *Rechtsstaat. Kirche. Sinnverantwortung. Festschrift für Klaus Obermayer zum 70. Geburtstag.* München: C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1986. 143-153.
- Vollkommer, Max: Verfahrensvielfalt oder einheitliches Prozessrecht? *JZ*, 1987/3. 105-110.
- Wallacher Lajos: Perorvoslat kis perértékű ügyekben – a hetedik Pp. novella. *Magyar Jog*, 1997/11.
- Weber, Helmut: Aktuelle Prozeßrechtsreformen in England. *ZZPInt*, 2000. 59-74.
- Wittschier, Johannes: Verfahren vor den Amstgerichten. In: Musielak, Hans-Joachim: *Kommentar zur Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz.* 9., neubearbeitete Auflage. München: Verlag Franz Vahlen, 2012.

Wopera Zsuzsa (szerk.): Polgári perjog. Általános rész. Budapest: Complex Kiadó, 2008.

Wopera Zsuzsa: Az alfától az ómegáig: a kisértékűtől a kiemelt jelentőségű perekig. Miskolci Jogi Szemle, 2011. Különszám. 211-227.

Zimmermann, Walter: Zivilprozeßordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und Nebengesetzen. Kommentar anhand der höchstrichterlichen Rechtsprechung. 4., neubearbeitete und erweiterte Auflage. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 1995.

Zuckermann, Adrian A. S.: English Civil Procedure – The Shift away from Party Control and Orality. ZZPInt, 2006. 65-87.

Zwikel, Martin: Bürgernahe Ziviljustiz. Die französische juridiction de proximité aus deutscher Sicht. Tübingen: Mohr Siebeck, 2010.

Melléklet – Az empirikus kutatás kérdőíve

A KIS ÉRTÉKŰ KÖVETELÉSEK PERBELI ÉRVÉNYESÍTÉSÉNEK EURÓPAI MEGOLDÁSAI

Kedves Bíró Úr/Asszony!

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának PhD-hallgatójaként doktori értekezésem egyik fő témáját képezi a 2008. évi XXX. törvény által bevezetett Kisértékű per (Pp. 387-394/A.§) szabályainak elemző bemutatása, illetőleg a szabályok gyakorlati érvényesülésének, hatékonyságának vizsgálata. Sajnos azonban ezidáig semmiféle statisztika nem került nyilvánosságra, mely a gyakorlati szempontból történő elemzést lehetővé tenné, ezért empirikus vizsgálatot kezdtem, melynek segítségével szeretném e fenti hiányt pótolni, illetőleg a megfelelő következtetéseket ennek alapján levonni.

Hogy a témával kapcsolatban megbízható és érvényes információkat szerezzek, kérem töltse ki az alábbi kérdőívet és a kérdésekre a lehető legpontosabb válaszokat adja.

A kérdőív kitöltése anonim módon zajlik. Az adatokat csak összesítve elemzem és mutatom be doktori értekezésemben úgy, hogy az egyéni információk sehol sem azonosíthatóak.

Kérem, szánjon rá 15-20 percet, töltse ki és küldje vissza kérdőívemet!

Köszönettel:

dr. Horváth E. Írisz

KÉRDŐÍV

1. Kérem, jelölje meg, hogy területi szempontból Ön milyen bíróságon ítélkezik!

1. Főváros
2. Törvényszék székhelye
3. Járási székhely

2. Az Ön által tárgyalt polgári peres ügyekben évente kb. hány olyan ügy érkezik, mely fizetési meghagyás ellen előterjesztett ellentmondás révén került a bíróság elé?

.....

3. Az Ön által tárgyalt polgári peres ügyekben évente kb. hány olyan ügy érkezik, melyben a kisértékű perekre vonatkozó szabályokat lehet alkalmazni?

.....

4. Kérem, jelölje meg, hogy az Ön által tárgyalt kisértékű perek körében melyik az 5 leggyakoribb jogviszony, ami a per alapjául szolgál! Kérem, a gyakoriság sorrendjét is jelölje!

szellemi alkotáshoz fűződő jog sérelme
szerzői mű, illetve szomszédos jog
felhasználása
szerzői jog, illetve szomszédos jog
díjigény
tulajdonjog
közös tulajdon
bankgarancia szerződés
óvadéki szerződés
kezesi szerződés

értékpapír jogviszony
szerződésen kívüli károkozás
jogalap nélküli gazdagodás
termékfelelősség
adásvételi szerződés
ajándékozási szerződés
szállítási szerződés
közüzemi szerződés
földgázszolgáltatási szerződés
távhőszolgáltatási szerződés

villamosenergia-szolgáltatási szerződés
 vízszolgáltatási szerződés
 csatornaszolgáltatási szerződés
 kéményseprési szolgáltatási szerződés
 szemétszállítási szerződés
 telefonszolgáltatási szerződés
 internetszolgáltatási szerződés
 kábeltelevízió-szolgáltatási szerződés
 IP TV szolgáltatási szerződés
 vállalkozási szerződés
 mezőgazdasági termékértékesítési szerződés
 bérleti szerződés
 haszonbérleti szerződés
 letéti szerződés
 megbízási szerződés
 ügyvédi megbízási szerződés
 megbízás nélküli ügyvitel
 fuvarozási szerződés
 nemzetközi fuvarozási szerződés
 bizományi szerződés
 szállítmányozási szerződés
 nemzetközi szállítmányozási szerződés
 személyszállítási szerződés
 úthasználati szerződés
 parkolási szerződés
 lízingszerződés
 faktoring szerződés
 ügynöki és üzletszerzői szerződés
 licencia szerződés
 hitelszerződés
 kölcsönszerződés
 fogyasztói kölcsönszerződés
 betétszerződés
 folyószámla-szerződés
 bankszámlaszerződés
 bankkártya/hitelkártya szerződés
 biztosítási szerződés
 tartási szerződés
 életjáradéki szerződés
 egészségügyi szolgáltatóval kötött
 finanszírozási szerződés
 polgári jogi társaság
 társasház-közösség
 gazdasági társasági jogviszony
 társadalmi szervezetbeli tagsági jogviszony
 munkaviszony (ideértve: közalkalmazotti,
 közszolgálati, szolgálati, bedolgozói
 jogviszony vagy szövetkezeti tag
 munkaviszony jellegű jogviszonya)

hagyomány
 öröklési szerződés
 kötelelresz iránti igény
 közjegyzői díjigény
 egyéb:

.....
 ..... (Kérem, nevezze meg!)

5. Kérem, becsülje meg, hogy az Ön által tárgyalat kisértékű perekben hogyan alakul a felperesek típusainak aránya!

- természetes személy ..... %
 gazdasági társaság ..... %
     ebből közüzemi szolgáltató ..... %
 egyéb szervezet ..... %

6. Kérem, becsülje meg, hogy az Ön által tárgyalat kisértékű perekben hogyan alakul az alperesek típusainak aránya!

- természetes személy ..... %
 gazdasági társaság ..... %
     ebből közüzemi szolgáltató ..... %
 egyéb szervezet ..... %

7. Kérem, becsülje meg, hogy az Ön által tárgyalat kisértékű perekben milyen arányban kérik a felek közösen a kisértékű perek szabályainak elhagyását és az általános eljárásra való áttérést!

.....%

8. Kérem, becsülje meg, hogy az Ön által tárgyalat kisértékű perek milyen arányban zárulnak egyezséggel!

.....%

9. Kérem, becsülje meg, hogy az Ön által tárgyalat kisértékű perek milyen arányban zárulnak le az első tárgyaláson!

.....%

10. Kérem, becsülje meg, hogy az Ön által tárgyalat kisértékű perek milyen arányban zárulnak le az első tárgyalási napon [Pp. 389.§ (1) bek.]!

.....%

11. Kérem, becsülje meg, hogy az Ön által tárgyalat kisértékű perekben milyen arányban tartanak második tárgyalást!

.....%

12. Kérem, becsülje meg, hogy az Ön által tárgyalat kisértékű perekben milyen arányban tartanak harmadik tárgyalást!

.....%

13. Kérem, becsülje meg, hogy az Ön által tárgyalat kisértékű perekben milyen arányban fellebbezik meg az ítéletet a felek!

.....%

14. Kérem, becsülje meg, hogy az Ön által tárgyalat kisértékű perek esetében előterjesztett fellebbezések körében milyen arányban hivatkoznak az alábbi fellebbezési okokra!

1. Az eljárás alapjául szolgáló jogszabály téves alkalmazása: .....%
 2. Lényeges eljárási szabálysértés: .....%

15. Elégedett a kisértékű perek hatályos szabályozásával? Kérem, indokolja válaszát!

.....
.....
.....
.....

***Részvételével számos értékes információt kaptam kutatásomhoz.
Segítségét köszönöm!***

Kérem, a kitöltött kérdőívet az alábbi címek valamelyikére szíveskedjék elküldeni:

dr. Horváth E. Írisz egyetemi tanársegéd

PPKE-JÁK

Polgári Eljárásjogi Tanszék

H-1088 Budapest, Szentkirályi u. 28-30.

E-mail: irisz@jak.ppke.hu